

R E I Z E

NAAR DE

OOST-EN WESTKUST VAN ZUID-AMERIKA

EN, VAN DAAR, NAAR DE

SANDWICHS-EN PHILIPPLINSCH EILANDEN, CHINA ENZ.

gedaan, in de jaren 1826, 1827, 1828 en 1829.

MET HET KOOPVAARDIJSCHIP

WILHELMINA EN MARIA,

DOOR

J. BOELEN, JOH. ZOON,

destijds Luitenant ter zee, 1^e klasse en Ridder der Militaire
Willems-orde, 4^e klasse, thans Kapitein Luitenant.

EERSTE DEEL.

MET PLATEN EN EENE KAART.

Te AMSTERDAM, bij
TEN BRINK & DE VRIES.
MDCCCXXXV.

2683

H
R
v. 1

AAN

ZIJNE MAJESTEIT,

DEN

KONING DER NEDERLANDEN;

Groot-Hertog van Luxemburg,

ENZ. ENZ. ENZ.

SIRE!

Hoogst gevoelig voor de goedgunstige inwilliging
Uwer Majesteit, van aan Hoogstdenzelve dit mijn
reisverhaal te mogen opdragen, zij het mij ver-

ZIJNE MAJESTEIT

oorloofd, mijne dankbaarheid voor die eere, mij aangedaan, openlijk met gepasten eerbied te be-
 tuigen; — eene eer, waarop ik des te hooger
 prijs stelle, aangezien Uwe Majesteit steeds alles,
 wat op zeevaart en handel betrekking heeft, en
 ter uitbreiding van die rijke bronnen van welvaart
 voor ons Vaderland kan strekken, met de meeste
 belangstelling gade slaat en tracht te bevorderen.
 Zoo dan ook mogt ik, hoewel in dienst van Uwe
 Majesteit, in den jare 1826 van Hoogstdenzelfen
 verlof bekomen, om, als gezagvoerder van een
 koopvaardij-schip, deze reis te ondernemen; waar-
 door ik in de gelegenheid gesteld ben geworden,

eenige landen en zeeën te bezoeken, die sinds lang door geene Hollanders aangedaan, noch door hen als ooggetuigen beschreven waren. De waarnemingen, door mij langs dien weg gedaan, zij het, die ik bij deze aan het vaderlandsch publiek aanbied.

Mogten mijne opmerkingen niet geheel onbelangrijk geacht worden; mogten dezelve vooral aan het oordeel van Uwe Majesteit niet geheel mis-
hagen en door Hoogstdenzelyen beschouwd worden als eene poging, om, ook op deze wijze, naar mijn vermogen nuttig werkzaam te zijn, dan voorzeker zou ik mij hoogst gelukkig rekenen, en mijne

onderneming met dit werk op de streelendste wijze
bekroond zien. Het is door geen Hollands handwerk

- Met gewaarwordingen van den diepsten eerbied
zij het mij vergund mij te noemen,

SIRE!

UWER MAJESTEITS

MEESTGETROUWEN ONDERDAAN

EN DIENAAR

Jacobus Boelen Johz

VOORBERIGT.

Toen ik, gedurende de reis, waarvan de *Lexer* hier eenig verslag ontvangt, datgene, hetwelk mij opmerkenswaardig voorkwam, aanteekende, was ik er verre af, dit te doen met het doel, deze aantekeningen eens aan mijne Landgenooten door den druk mede te deelen. Mijn dagverhaal van ontmoetingen, mijne opmerkingen en beschrijvingen, zoo wel als mijne schetsen van landkenningen, bragt ik daàrom alleen meer tot een geheel, omdat dit voor mij, reeds bij vroégere togten, altijd eene aangename bezigheid geweest was, waarvan ik mij, voor mij zelven, steeds eenig nut voorstelde, hetwelk ik, bij volgende zeereizen, dikwerf vond bevestigd.

Ook na mijne terugkomst in het vaderland kwam geenszins de gedachte bij mij op aan eene openlijke uitgave van mijn gehouden journaal. Immers was de reis eeniglijk voor den handel ondernomen, zonder éenigen last of uitnoodiging, aanmoediging of ondersteuning, door mij van elders ontvangen, tot het doen van wetenschappelijke nasporingen, in het belang van aardrijks-, volkenkunde enz., en ik ontmoette gedurende mijnen scheepstogt in de verschillende havens, welke ik aandeed, zoo vele schepen van onderscheidene natiën, met een dergelijk doel als het mijne uitgerust, dat ik daardoor te meer eene reis rond den aardbol niet meer kon beschouwen als eene zaak, in onze dagen nog zoo bijzonder opmerkenswaardig.

Mijne gedachten waren toen veeleer grootendeels op niets anders gevestigd, dan op het bewerkstelligen eener nieuwe uitrusting, waarbij ik mij voorstelde, andermaal Raap Hoorn om te varen, en dan den handel langs de westkust van Amerika tot Nieuw Norfolk te beproeven, als voor welke vaart ik mede onderscheidene schepen ontmoet had, waarvan enkelen eenige artikelen uit mijne lading kochten, welke men op de noord-westkust van Amerika dacht te verhandelen, tegen inruiling van vellen, die men van daar dan gemeenlijk naar China bragt. Meer dergelijke plannen, en tevens nog andere uitzigten van weder ter koopvaart naar zee te gaan, vielen echter te eenen maal in duigen, toen ik, als Luitenant bij de Koninklijke Marine, door het Ministerie werd opgeroepen, en naar boord vertrok als eerste officier van Z. M. korvet Hippomenes.

Inmiddels waren de onlusten in Zuid-Nederland uitgebarsten. Ik achtte mij toen te meer gelukkig, in mijne oorspronkelijke carrière als zeeofficier werkzaam te mogen zijn, en bleef, gedurende drie jaren, meestal op de Schelde, totdat mij eene zware en langdurige krankte buiten werkelijke dienst bragt. — Bij mijn herstel bragt behoefte tot bezigheid mij als van zelve er toe, het dagboek en de aantekeningen van mijne laatste reize tot een meer samenhangend geheel te bewerken, dat als een aaneengeschakeld verhaal zou kunnen gelezen worden. Ik geraakte tevens aan het vergelijken mijner opmerkingen en waarnemingen met die van anderen, welke dezelfde streken bezochten, om daardoor mijne voorstellingen, vooral betreffende het geschiedkundige, zoo veel mogelijk te toetsen, te zuiveren en tot volledigheid te brengen. — Onder de reisbeschrijvingen van onzen tijd, die mij hierbij ter hand kwamen, trof ik nogtans geene oor-

spronkelijk *Hollandsche*; waardoor reeds bij mij de wensch ontstond, iets, al ware het dan ook voor mij zelven, tot eene aangename herinnering van mijnen arbeid en ondervindingen gedurende de laatste reis te kunnen bijeenbrengen, hetwelk niet van vreemden oorsprong zijn zou. Terwijl ik bezig was, hiermede een begin te maken, kwam van den hooggeleerden N. G. VAN KAMPEN het derde deel tweede stuk zijner *Geschiedenis der Nederlanden buiten Europa in het licht*. Ik zag aan het einde van dit werk ook mijnen laatsten *scheepstogt aangehaald*, en wel als: *Jongste zeereis der Nederlanders rondom de wereld, met eene bijzonder gunstige en aanmoedigende beoordeeling omtrent het nut, dat eene expeditie als die van deze mijne reize zou kunnen beloven*. — De voor mij onverwachte hoogvereerende wijze, waarop genoemde *Hoogleeraar het vaderlandsch publiek reeds op mijnen togt opmerkzaam had gemaakt*, werd voor mij een sterke prikkel tot het wagen eener poging, om nu mijn dagverhaal zoodanig verder te bewerken, dat ik hetzelfde voor de pers bestemmen kon, mij vleijende, hierdoor onzen zeevarenden, die thans alleen de reisbeschrijvingen van vreemden, hetzij vertaald of onvertaald, moeten gebruiken, ook nog wel van eenig nut te kunnen wesen. Dewijl ik nogtans mijne krachten hierin mistrouwde, gaf ik aan onpartijdige en kundige mannen mijne bladen ter insage; en, door hen aangemoedigd, besloot ik dezelve het publiek aan te bieden.

Mijn vriend, de Heer J. DECKER ZIMMERMAN, Predikant bij de *Evang. Luthersche gemeente te Utrecht, Ridder van den Nederl. Leeuw*, heeft de goedheid gehad de noodige verbeteringen in taal en schrijfstijl te maken, waarvoor ik Zijn Hoog-Eerw. bij dese mijnen dank openlijk betuig.

Mijne broederen Officieren bij de Marine zullen, wel is waar, in dit werk niets aantreffen, hetgene hun, als krijgslieden ter zee, van belang of onbekend is; weshalve ik hen verzoek, wanneer zij mijne bladeren mogten lezen, daarbij in het oog te houden, dat de reize alleen voor commerciële belangen werd ondernomen. Niettemin kan ik niet ontveinzen, dat juist het voorstaan van deze belangen mij tot waarnemingen en ondervindingen geleidde, welke mij toeschenen, ook voor officieren der marine niet geheel onnuttig te zijn, en die mij te meer opmerksaam moesten maken op al den veelvuldig gewijzigden steun en bescherming, welke handel en zeevaart, ook buiten 's lands, van het corps der marine kunnen trekken. Bijaldien, ook in dit opzigt, mijn werk eenige goedkeuring mag wegdragen, zal ik hiermede de grootste belooning genieten, die ik mij zelven toewensch.

Utrecht,

B.

Maart 1835.

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

Beweegredenen en doel der reize. Aankomst in het *Nieuwe Diep*. Zeilen naar zee. Tegenwind en stormweder. Loopen Engelsche havens binnen. Vertrek van *Cowes*. Bedenkingen omtrent den noordoostpassaat, bij de vaart door de Linie. Stroomen in den *Etiopischen Oceaan*. Aankomst op *Plata-rivier*. Ontmoetingen. *Brazilie* in oorlog met *Buenos Ayres*. Voornemen van, ten dezen opzichte, voorzigtig te handelen. Worden gepraaid door eene Braziliaansche oorlogs-korvet. Berigt van blokkade. Aankomst in *Montevideo*-baai. Onderhandelingen met het Gouvernement. De Generaal *MULLER*. De kapitein wordt verdacht, blokkade te willen breken. Proces met het Gouvernement. Bladz. 1.

TWEDE HOOFDSTUK.

Aankomst en vertrek van den Nederlandschen brik *Jeannette* en van het schip *Magnanime*. Correspondentie met den Nederlandschen Consul Generaal, *Chargé d'affaires ad. int.* aan het Hof van *Brazilie*. De kapitein vertrekt naar *Rio de Janeiro*. Onvoorspoedige reize met eenen Deenschen brik. Aanmer-

kingen omtrent het vaarwater langs de Braziliaansche kust, tusschen *Rio de la Plata* en *Rio de Janeiro*. Aankomst te *Rio de Janeiro*. Teleurstellingen. Beschrijving van *Rio de Janeiro*. Bladz. 37.

DERDE HOOFDSTUK.

Aankomst te *Montevideo*. Vonnis ter eerster instantie. Het Hof van Justitie vergunt den kapitein, onder borgstelling zijne reis te vervolgen. Aanhalingen omtrent *Plata-rivier* en het bevaren derzelve. Worden aan boord geloopen door een Braziliaansch oorlogschip. Voorval daarbij. Hevige orkaan en uitwerkselen deszelven. Bladz. 90.

VIERDE HOOFDSTUK.

Overzicht van den oorlog tusschen *Brazilië* en *Buenos Ayres*. Geografische herinnering. De admiraal LOBO voor *Buenos Ayres*. De nederlaag van *Sarandi*. De generaal LICOR. Het onafhankelijk verklaren van de *Banda Oriental*. Sir CHARLES STUART. Oorlogsverklaringen tusschen *Dom PEDRO* en de Vereenigde Staten van *Rio de la Plata*. Lord PONSOMBY. De Patriotten. Ontmoeting met dezelve. Hunne leefwijze en bedrijven, inzonderheid het werpen en gebruik van den *lazo*. *Montevideo*; het beleg van de landzijde; gevechten op de rivier; verschillende houding der neutrale oorlogschepen bij de blokkade. De handel op *Plata-rivier*. Vertrek naar *Valparaiso*. Mijne passagiers. De *Falklands-eilanden*. Gelegenheden gedurende de reis. Aankomst in *Chili*. Bladz. 118.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Beschrijving van winden, weder en stroomen, langs de oost- en westkust van *Patagonie* en om de zuidkust van *Terra del Fuego*. De havens op het eiland *Chiloe*. De baai van *San CARLOS*, laatste wijkplaats der Spanjaarden in *Zuid-Amerika*. *LORD COCHRANE*. Wapenfeiten van *Sennor VIDAL*. *Valdivia*. De Nederlandsche admiraal *BRUIN* in 1653 met de zijnen vermoord. Het eilandje *la Mocha*. *Conception* en bezeiling der reede van *Talcahuano*. De klip *Iglesia*. Het aandoen van de baai van *Valparaiso* en beschrijving der stad. Wind en weder bij verschillende jaargetijden. Bladz. 171.

ZESDE HOOFDSTUK.

De paarden van *Chili*, en wijze van dezelve te dresseren. De weg naar *Santiago*. Postroute naar *Buenos Ayres*. Voormalig handelstelsel. De godsdienst in *Chili*. Oneenigheden met de Engelschen. Land- en zeemagt. De vloot onder *LORD COCHRANE*. De handel, en beschrijving van de *mate*. Vertrek van *Valparaiso*. Bladz. 217.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Aanleiding tot herinnering van omwentelings-gebeurtenissen. Geschiedkundige aanhaling derzelve. Beschrijving van winden en stroomen langs het verdere gedeelte van *Zuid-Amerika's* westkust. De havens en kust, die wij voorbijzeilden. Aankomst te *Arica*. Bladz. 244.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Berigt omtrent eene waarschijnlijke blokkade op schepen. De handel op *Zuid-Amerika's* westkust. Reize naar *Tacna*. Beschrijving van den *Condor*-vogel. *Tacna*. Deszelfs voortbrengselen. Vogelen. De *Llama*. De *Paco*. De *Carnero de la sierra*. De *Guanaco*. De *Vigogne*. Derzelyer voedsel. De Indianen. Gebruik van de *Coca*. Landreize met eenen Franschen scheepskapitein. Beschrijving der uitrusting tot eene landreize. Klarigheden tot het vertrek van *Arica*. Bladz. 286.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van *Arica*, door den havenmeester belet. Embargo op het schip, tot het overbrengen van troepen naar *Panama*. Te *Tacna* ingediend protest. Onderhandelingen. Moeijelikheden. Contracteren met den Intendant van het distrikt *Arica*. Klarigheden aan boord, tot het ontvangen der militairen. De *balsa*. Komst der troepen te *Arica*. Oneenigheden. De kapitein wordt gewaarschuwd, wegens oproerige gezindheden en voornemens der troepen. Maatregelen ten gevolge van dien, door herinnering van vroegere muiterij op het schip *Delphine*. De brik *Guadeloupe*. De schoener *Arequipina*. Het uitzeilen naar *Panama*. Tegenspoed. Oproerige stemming van het krijgsvolk. De schoener verlaat zijn convooi. Brand op het schip. Aankomst op de rivier van *Guayaquil*. Ankeren voor *la Puna*. Bladz. 329.

EERSTE HOOFDSTUK.

Beweegredenen en doel der reize. Aankomst in het Nieuwe Diep. Zeilen naar zee. Tegenwind en stormweder. Loopen Engelsche havens binnen.

Vertrek van Cowes. Bedenkingen omtrent den noordoost-passaat, bij de vaart door de Linie.

Stroomen in den Etiopischen Oceaan. Aankomst op Plata-rivier. Ontmoetingen. Brazilië in oorlog met Buenos Ayres. Voornemen van, ten dexen opzigte, voorzigtig te handelen. Worden gepraaid door eene Braziliaansche oorlogs-korvet.

Berigt van blokkade. Aankomst in Montevideo-baai. Onderhandelingen met het Gouvernement.

De Generaal MULLER. De Kapitein wordt verdacht, blokkade te willen breken. Proces met het Gouvernement.

Toen ik, in het jaar 1825, met het schip *Delphine*, van *Batavia* te huis kwam, ging ik om met den wensch, ook het westergedeelte van onzen aardbol te bevaren. De weg naar *Oost-Indië* was mij te eenzelvig geworden; en de zeeën omstreeks de *Kaap de goede Hoop*, die ik nu verscheidene malen had omgezeild, waren mij te wél bekend,

dan dat ik niet zou verlangd hebben, ook die kaap eens rond te varen, welke de namen van onze ondernemende landgenooten SCHOUTEN en LEMAIRE, als de eerste, die zoo verre het westerzuiden bezochten, hebben onsterfelijk gemaakt.

De Heeren INSINGER & c^o., te *Amsterdam*, waren het, die mij de gelegenheid verschafte, van dit mijn verlangen te bevredigen. Na het verzamelen van eenige deelhebbers, die een kapitaal, waarbij ook ik een aandeel voegde, bijeenbragten, rustten hun Ed. een geheel nieuwoopgetimmerd, fraai gebouwd en goed bezeild Fregatschip uit; waarbij niets gespaard, noch ook verzuimd werd, al die instrumenten, boeken, zeekaarten enz. mede te geven, welke eenigzins tot gemak en naauwkeurigheid der *navigatie* konden bijdragen.

De uitrusting, in scheepsbehoefte, zoo wel als in levensmiddelen, ververschingen en geriefelijkheden, was, in allen deele, doelmatig en rijkelijk.

De lading, grootendeels uit Noord- en Zuid-Nederlandsche, als ook Duitsche fabriekaten bestaande, was, met zorgvuldig beraad, naar de plaatsen gekozen, welke men zich voorstelde, dat het schip zou aandoen; waarbij, als hoofddoel, moest in acht genomen worden: *te onderzoeken, in hoe verre het voortzetten van dergelijken handel, met Nederlandsche en Duitische fabriekgoederen, op de Oost- en Westkust van Zuid-Amerika, gunstige uitzigten zou kunnen opleveren*; waarmede ik dan tevens zou hebben te verbinden *het nemen eener proeve, ten opzichte van de voordeelen, die er, in het vervolgen der reize door*

de Stille Zuidzee, op de in die zee gelegene eilanden, in China of Nederlands Oost-Indie zouden zijn te wachten of te hopen, uit de opbrengsten der goederen, die op de kusten van Zuid-Amerika, of op de westkust van Mexico afgezet zouden zijn.

Met dit doel, en wenschende derhalve den uitslag mijner onderneming gekroond te zien door het opdoen eener nuttige kennis tot aanmoediging onzer scheepvaart en van onzen algemeenen handel, aanvaardde ik het schip *Wilhelmina en Maria*, als gezagvoerder en als *super-carga* voor deszelfs lading.

Het schip was gewapend met zes karonaden van zes pond; terwijl, als ballast, en ten verkoop, nog sloopwaren zes lange stukken van zes pond. De handwapens bestonden in twaalf sloepgeweren en acht pistolen; de bemanning in vier en twintig koppen, allen jonge, geoefende zeelieden. De Heer B. J. WEYMAR, die, uit behagen in de *expeditie*, een aandeel genomen had in schip en lading, en bovendien lust gevoelde, zijne loopbaan met dergelijk bezoeken van vreemde landen, tot het opdoen van kennis van den handel, in te treden, vergezelde mij als *onder-carga*. Hij was voor mij, gedurende de reize, een gezellig en hartelijk vriend; en ik kan, bij deze gelegenheid, niet verzwijgen, dat hij, door zijne kunde en minzame inborst, zich evenzeer aan elk aanbeval, als voor mij een nuttig en aangenaam reisgenoot was.

Den vier en twintigsten December 1825 kwam het schip in het *Nieuwe Diep*; hier moesten wij nog eenige goederen overnemen, waaronder zes honderd

vijf en vijftig vaten buskruid en scherpe patronen. Door dit en ander oponthoud waren wij niet gereed, met den gunstigen wind naar zee te gaan, die, overgewaaid zijnde, ons verplichtte, tot vrijdag, den tienden Februarij 1826, te blijven liggen.

Het ijs toen van den zuidwal onder het eiland *Texel* gezet zijnde, zeilden wij, in den achtermiddag van dien dag, met eenen flauwen zuidoostewind naar zee; doch deze koelte bleef ons niet lang gunstig: want, nog voordat de loods van boord was, liep de wind zuidelijk, en, des nachts, zuidwest, met aannemende, tot digtgereefde marszeilkoelte, stormweder en regen. Ik kruiste, tot den dertienden, met het schip in de *Noordzee*, om naar de hoofden (*) te komen. Wij peilden toen, des morgens, *Noord-Voorland* van de Engelsche kust W. $\frac{1}{3}$ N., op twee en eene halve mijl, naar gissing, van ons; en, dewijl het zich niet liet aanzien, dat het weder, in de eerste dagen, zou verbeteren, besloot ik, met het schip voor *Margate* te loopen: den zestienden ging ik, van daar, weder onder zeil, om de reis te vervolgen. Ik werkte met het schip tegen den westewind, tot boven *Dungeness*; maar het weder werd andermaal zóó onhandzaam, en de zee stond in het kanaal zóó hoog, dat ik het, des nachts ten twee ure van den zeventienden, raadzaam

(*) Onder *de hoofden* verstaan de Hollandsche zee-
lieden, hetgene de Franschen *le pas de Calais*, de Engelsen *the Strait of Dover*, noemen, te weten: het naauw
tusschen de Engelsche kust, bij *Zuid-Voorland*, en de
Fransche kust, bij *Calais*.

achte, af te houden naar *Duins*: wij hadden toen vliegend storm, en lensden met het schip voor top en takel. Des morgens, met den dag, bevonden wij ons dicht onder *Zuid-Voorland*; ik stuurde om de noordwest, en kreeg, bij *Zuid-Zandhoofd* van het *Goodwin*, eenen loods uit eenen Engelschen *Deal Logger*, die het schip voor *Margate* ten anker bragt: het was toen noodweder, en alle schepen waren, van *Duins*, naar *Ramsgate*-haven gevlugt, waar ik echter niet binnen wilde, dewijl ik, in dit geval, al het kruid hadde moeten ontschepen, hetwelk mij te werkelijk en te kostbaar was. Wij passeerden, in de *Duins*, een Engelsch Linieschip, dat, met alle stengen en raas in het hol gestreken, voor vier ankers, als in de openbare zee, het slechte weder lag af te rijden.

Tot den drie en twintigsten Februarij hielden wij dit stormachtige, ongunstige weder; maar, des morgens van dien dag, liep de wind naar het noordwesten, met motregen: ik vertrok onmiddellijk met het schip naar *Duins*, uit vreeze, dat mij thans de noordoostewind zou overvallen, en dan voor *Margate* bezet houden; maar dit was het geval niet: want, reeds in den achtermiddag, toen wij, met meer dan honderd zeilen bij elkander, omstreeks *Zuid-Voorland* en *Dover* waren, kromp de wind weder tot westzuidwest, met regen en dik onstuimig weder; het naauw van het kanaal was toen vol kruisende schepen, die allen, met ons, om de west werkten, waardoor het, des nachts, uitkijken! was, om elkander niet aan boord te loopen; en, voordat

het duister werd, zagen wij reeds eenige schepen, die elkander schade toebagten. Dit slordige, ongunstige weder bleef aanhouden.

Den vijf en twintigsten, des morgens, was ik bij het eiland *Wight*, en besloot toen, naar *Cowes* te zeilen, ten einde aldaar beter weder af te wachten; ik nam eenen loods, die het schip, ten zeven ure, in *St. Helens*-baai ten anker bragt, en, des anderen daags 's morgens, voor *Cowes*. Hier vernam ik, dat welligt, tusschen het keizerrijk *Brazilie* en het gemeenebest *Buenos Ayres*, oorlog zou ontstaan, wegens het regt op *Montevideo*-baai, op de aangelegde sterkte *St. Philips*, op *Maldonado* en den geheelen noordoever der rivier *la Plata*; en, daar ik juist deze gewesten het eerste zou aandoen, was het natuurlijk, dat dit loopende gerucht mijner aandacht niet geheel ontging, hoewel het, als een zeer onbepaald en los gerucht, van geenen bijzonderen invloed op mijne overwegingen, voorshands, nog zijn kon.

Het was niet voor den negenden Maart, dat zich het weder eenigzins begon te schikken, en wij liepen, met eenen flauwen zuidoostewind, door het gat bij de klippen *de Naalden* genaamd, naar zee. Van 45° N. breedte, tot op de breedte der Canarische eilanden, hadden wij den wind meestal tusschen het N. O. en O. Z. O., en van de Canarische tot op de

breedte der Kaapverdische eilanden, stonden ditmaal de winden van het W. N. W. tot het W. Z. W. De ondervinding heeft mij geleerd, dat, wanneer men, op de breedte van evengenoemde Spaansche en Portugesche eilanden, de noordoost-passaat hoog

De hoog oostelijke en variabele passaatwind kan eene gunstige gelegenheid opleveren tot het passeren der linie, naar het zuiden,

oostelijk en veranderlijk treft, men dan wel eens door de linie, van 10° N. B., met eenen noordelijken wind wordt begunstigd, hetwelk, mijns inziens, is toe te schrijven aan het herstellen van de gewone N. O. passaat; en, als dan, bezuiden de 10° N. B., de noordelijke wind invalt, moet men zich haasten, met kracht van zeil regt zuiden te sturen. Drie maal ben ik aldus, tusschen 23 en 24° lengte, zeer voorspoedig, door de linie, in de Z. O. passaat gevallen. Is, daarentegen, de passaat hoog noordelijk geweest, (waarbij vooral valt op te letten, of die met kracht waaide,) dan is het raadzaam, van 15° N. B. zuidoostelijk te sturen; men treft dan gewoonlijk, tusschen 7° en 5° N. B., stilte, met veranderlijke winden, en moet meestal, met den kop om de west, het zuiden halen, zoo dat, wanneer de Z. O. passaat dan benoorden de linie trekt, (in welk geval hij soms wel drie of vier dagen zuiden staan kan,) men, met W. Z. W. te stevenen, genoegzaam bovenwinds van *Fernando Noronha* of kaap *St. Augustin* de Z. O. passaat kan halen. Men moet dan wel zorgvuldig nagaan, hoe veel men om de west kan gezet worden door den stroom, die uit straat *Mozambique*, om kaap *de Goede Hoop*, door de *Ethiopic*, N. W. loopt, en, langs de N. O. kust van *Zuid-Amerika*, in de Caribische zee valt. Ook trekt er van kaap *de Goede Hoop* een stroom langs de westkust van *Afrika*, tot benoorden de rivier *Congo*, bij kaap *Yumba*, en vereenigt zich daar weder met den stroom, die, langs de kust van *Guinea*, in de bogt van *Biafra* valt, en zuidwaarts langs *Prinsena*,

Met hoog noordelijke en krachtige passaat-winden, moet men oplettend, door de linie, naar het zuiden werken.

Met den zuidelijken wind, benoorden de linie, acht geven op den stroom, die om de west trekt.

Stroom in den zuider-oceaan om de N. W.

Stroom langs de westkust van Afrika.

Stroom in de bogt van Guinea,

en *St. Thomas*-eilanden, om de west trekt, zich vervolgens, bij de N. O. kust van *Zuid-Amerika*, almede vereenigende met den zoo even beschrevenen stroom, die in de Caribische zee valt; aan welke gezamenlijke stroomen vooral het is toe te schrijven, dat zoo menig schip, door beneden kaap *St. Augustin* te vervallen, verloren reis maakte, en andermaal den doorsteek moest ondernemen.

welke zich met de voornoemden vereenigt;

waardoor eertijds vele schepen te laag kwamen.

Den een en dertigsten Maart zagen wij de Kaapverdische eilanden, en peilden de piek van het eiland *St. Antonio*, in het Z. O. t. O. Volgens de bevonene breedte, en deze genomene peiling, verschilde onze lengte, door waargenomenen afstand van zon en maan, slechts vier minuten. Van hier hadden wij gunstige gelegenheid, tot bezuiden de linie; en waren, den twintigsten April, of op den twee en veertigsten dag na ons vertrek van *Cowes*, bezuiden kaap *Frio*.

Gunstige gelegenheid, tot bezuiden de linie.

Den vierden Mei loodden wij tachtig vadem donker groen slijk, op de gronden van de rivier *la Plata*, en liepen, in den achtermiddag, een medeliggend schip, dicht aan stuurboord, voorbij. Op mijne vraag, waarheen de bestemming was, antwoordde de Kapitein, in het Engelsch: » naar *Buenos Ayres*;" ofschoon hij eene Braziliaansche vlag had. Tegen zonsondergang werd het stil. Toen het donker werd, zagen wij een roodachtig vuurverschijnsel, in het N. N. W., alsof het van eene volkaan ware. Hetzelve verspreidde zich tot bijna twee streken langs de kim, en hield tot 6° hoogte; somtijds was de vuur gloed minder, dan weder sterk opwakkerend rood,

terwijl dit verschijnsel in het laatste van de hondenwacht het sterkst was. Gedurende den nacht hadden wij zwaar weêrlicht, in het rond, doch meestal in het Z. W. en Z. O., met opmerkenswaardig, vurig schijnend water, hetwelk, met de aannemende koelte en aanschietende zee, eene ongemeen zonderlinge vertooning maakte.

Met den dageraad verminderde het vuurverschijnsel, en was, vóór zonsöpgang, geheel verdwenen. — Den vijfden Mei zagen wij het land, doch konden, ter oorzaak van de dikke en mistige lucht, met motregen, geene verkenning krijgen: des nachts vertoonde zich weder zwaar weêrlicht, in het Z. W., andermaal met ongemeen vurig, glimmend water, dat zich, in het zuiden, als eene volledige branding opdeed, die, ofschoon wij dikke, donkere lucht hadden, het schip, als bij schoon sterrenlicht, verhelderde. Den zesden, des morgens, vermeenden wij, kaap *St. Marie* te verkennen; de wind was Z. W., aannemende tot dubbelgereefde marszeilskoelte, met hoog aanschietende, kabbelige zee. Wij kruisten in en uit den wal, over de beste boegen, opdat wij zoo weinig mogelijk verloren, door den stroom, die sterk naar buiten op zee zette. Verscheidene uitlopende schepen passeerden ons, waaronder een oorlogsfregat, voor hetwelk wij de vlag heschen, doch welks vlag wij niet konden verkennen: naderhand heb ik gehoord, dat dit het Braziliaansche fregat *Piranga* was, komende van *Bahia*, en naar *Montevideo* bestemd. Dienzelfden morgen, bij het eiland *Lobo* berigt hebbende ontvangen, dat de Admiraal

BROWN, met zijne vloot, bij het eiland *Floris* kruiste, en de Brazilianen voor en in de haven van *Montevideo* verontrustte, ja zelfs herhaalde aanvallen op dezelve, met voordeel, gedaan had, had de kommandant van het fregat, ten einde niet in de fuik te loopen, raadzaam geoordeeld, naar *Rio de Janeiro* af te houden; alwaar hij, uit aanmerking van zijn lachhartig gedrag, van schip en rang, bij zijne aankomst, door den keizer ontzet werd.

De Pampera-
wind.

Wij kruisten, tot den achtsten dezer maand, tegen de zoogenaamde *Pampera*; welke naam aan den harden Z. W. wind wordt gegeven, als komende over de vlakten (*Pampas*) van *Buenos Ayres*. In den morgen was de wind N. W. en N. N. W.; met den dag kwam mijn eerste stuurman mij zeggen, dat, te loefwaart van ons, een groot schip zich bevond in het N. N. O.: toen ik, een uur daarna, boven kwam, had mijn stuurman, niettegenstaande hij de vlag van het schip niet kon onderkennen, echter reeds met onze vlag beantwoord; waarop het schip, dat ik nu voor een oorlogsfregat hield, zijne vlag had nederhaald. Daar ik nu echter, in aanmerking genomen de geruchten, die er, tijdens mijn verblijf te *Cowes*, dan toch in het algemeen, aangaande de mogelijkheid van oorlog op de rivier *la Plata*, waren in omloop geweest, begeerig was, te weten, of dit fregat aan *Brazilië* of aan *Buenos Ayres* behoorde, om, naar bevind; mij dan te gedragen, deed ik andermaal de vlag hijschen, een uur daarna dezelve weder nederhalen, en weder ophijschen; maar het scheen, dat men, op het fregat, (hetwelk toch waarschijnlijk

de duidelijke Hollandsche kleuren, bij het eerste hijschen reeds, verkend had,) op ons seinen met de vlag geene acht wilde slaan: waarom ik, met kracht van zeil, [zoo na mogelijk aan den wind stuurde, ten einde hetzelfde te naderen. Ten twaalf ure liep ik het schip voorover, geide toen grootzeil, en braste kruiszeil op steng; het fregat gaf een schot op eenen hem te loefwaart zich bevindenden Amerikaanschen schoener, en heesch zijne Braziliaansche vlag en wimpel. Intusschen liet ik het fregat, onder de lij, aan bakboord opkomen, haalde toen het kruiszeil weder vol, en hield het, gedurende twee uren, zoo dicht te loefwaart van hem, dat wij met elkander, zonder roeper, konden spreken: men gaf echter, van den Braziliaan, volstrekt geen blijk, dat men iets van mij begeerde te weten; waarom ik, ten vier ure, nader aan den wind hield, het fregat, onder de lij, liet doorschieten, en mijnen koers vervolgde. Daar ik nu echter tevens nagenoeg dwars van de baai van *Maldonado* was, zag ik weldra ook, binnen dezelve, twee schepen, waarvan het grootste mij een oorlogschip scheen, en spoedig bleek te wezen, doordat ik eene sloep, met de Engelsche vlag en wimpel, van hetzelfde, met zeilen en riemen, op het Braziliaansche fregat (nu omstreeks eene halve mijl aan lij van mij zijnde) zag aansturen. De Braziliaan scheen ook op deze sloep geene aandacht te willen vestigen, daar hij vol bleef wegsturen, terwijl de wind noordelijker en ruimer werd. Intusschen naderde het naar zonsondergang, en men scheen in de sloep te begrijpen, dat men

vruchteloos poogde, het fregat te bereiken, terwijl de dag alvast ten einde liep; en, daar ik tegelijk nu ook zag, dat de sloep, over stuurboord, hooger op, met zeilen en riemen, op mij aanstuurde, haalde ik het kruiszeil op steng, en stuurde nu ook, van mijne zijde, op hem aan. Wij hadden toen het Braziliaansche fregat in het Z. Z. W.; dus stonden wij, met den noordelijken wind te loefwaart van hem, ook nader aan de baai van *Maldonado*. Het was bijna vijf ure, toen de voornoemde Engelsche sloep, onder bevel van den *Sailing master*, M^r. ALLING, bij mij aan boord kwam, en deze, bij het overspringen, zich beklaagde, wegens de onbeleefdheid van den Braziliaan, die brieven moest aan boord hebben voor *Sir st. CLAIR*, Kommandant van het Engelsche fregat *the Doris*; zijnde het door ons geziene oorlogschip in de baai van *Maldonado*, waar hij *Master* aan boord behoorde. M^r. ALLING verzocht mij, een oogenblik, met zijn volk, te mogen blijven rusten. Ik deed zijnen matrozen eenige beschuit en jenever uitreiken, en noodigde M^r. ALLING, zich, in de kajuit, te komen ververschen.

Na de gewone vragen, van waar ik kwam, wanneer ik gezeild, en waarheen ik bestemd was? verhaalde mij M^r. ALLING, dat in de daad de oorlog tusschen *Brazilië* en *Buenos Ayres* was uitgebroken; dat die van *Buenos Ayres* geblokkeerd werden door een Braziliaansch eskader van vier fregatten, drie korvetten, eenige brikken, schoeners en andere vaartuigen, gekommandeerd door den Admiraal LOBO; terwijl de geblokkeerden, onder den Admiraal BROWN,

eene veel geringere magt hadden, die echter herhaalde stoute aanvallen op het Braziliaansche eskader gedaan had. — Den zeventienden April, onder anderen, was BROWN, den wind van het noorden hebbende, met eenige kleine vaartuigen onder de batterij van *Montevideo* geweest; had, met de daarvoor liggende vijandelijke schepen, eenige lagen geschut gewisseld, en zelfs de schepen in de haven verontrust. De Braziliaansche schepen eenige schade toegebracht hebbende, hield hij, met zijne vloot, weder af, en liep de rivier op. De flotille der Brazilianen, inmiddels onder zeil gekomen, was het eskader van BROWN achterop gestuurd; doch deze, met zijne schepen weder zijnde bijgeloofd, om den vijand af te wachten, had ook de laatste bij den wind gehaald, zoo dat BROWN, zonder verdere stoornis, naar *Buenos Ayres* had kunnen terug wijken. — Den derden Mei, des nachts, was BROWN, andermaal, met eenen gewapenden koopvaarder, en nog vijf andere kleine vaartuigen, komen afzakken: door de duisternis had hij de neutrale oorlogschepen niet van de vijandelijke kunnen onderkennen; was eerst een Amerikaansch fregat op zijde geloopen, en toen het Engelsche oorlogsfregat *the Doris* achterom; beide schepen hadden het praaijen van BROWN beantwoord: waarna het dezen gelukt was, het zware Braziliaansche fregat *Imperatrice* aan te treffen, aan boord te klampen, en dermate te havenen, dat hem de *Imperatrice*, eerst door de hulp van de andere, afzakkende Braziliaansche schepen, had kunnen afslaan. BROWN, den kommandant van genoemd fregat gedood, en meer andere schade aan

de vijandelijke vloot toegebracht hebbende, week tijdig naar de boven-rivier.

Mr. ALLING vertrok, tegen zes ure, met zijne sloep, en stuurde op *Maldonado* aan. Uit een en ander begreep ik intusschen, dat ik diende bedacht te zijn, omtrent een onderzoek door Braziliaansche schepen, waarvoor ik nu, elk oogenblik, blootstond. Ik riep dus al mijn volk te zamen, verwittigde hetzelfde, dat ik, van nu af, had besloten, naar *Montevideo*-haven te zeilen, en beval, dat, wanneer wij door een Braziliaansch oorlogschip mogten gepraaid worden, en er sloepen van een zoodanig aan boord kwamen, men, bij ondervraging zoo wel als eigen verhaal, aangaande het vervolg van onze reis, niet anders zou verklaren, dan dat ik, van stonden aan, sedert ik door de Engelsche oorlogssloep gepraaid was, besloten had, naar *Montevideo*-baai te gaan, om mij aldaar van drinkwater te voorzien, ten einde de reis te kunnen voortzetten. Ik zeilde nog, tot een uur na zonsondergang, om de west; en ging, ten negen en een kwart uur, op tien vadem zachten moddergrond ten anker, met het voornemen van, den volgenden dag, tusschen de *Engelsche Bank* en het eiland *Floris* door te loopen.

Des anderen daags, den negenden Mei, was de wind meestal N. N. W. en N. W. t. N., bramzeils- en afnemende koelte, met goed weder. Met den dag ligten wij anker, en laveerden, om naar het eiland *Floris* te komen; het werd stil, en, dewijl het getij om de W. Z. W. trok, achtte ik het raadzaam, ten einde niet bezuiden de *Engelsche Bank* te drij-

ven, weder ten anker te gaan; ik zeilde tot onder het land van *Punto Negro*, en kwam, ten drie ure 'snamiddags, door stilte genoodzaakt, ten anker.

Den tienden hadden wij een flauw koeltje uit het N.N.O.; met den dag, evenwel, ligten wij anker, en maakten zeil: het schip echter wilde, door den geringen wind en de kracht van den maalstroom, volstrekt niet sturen, en wij waren, uit dien hoofde, verplicht, andermaal te ankeren. Ik zal in de gelegenheid komen, over deze maalstroomen nader te handelen. Ten twaalf ure wakkerde het zuchtje uit het Z. O. aan; wij ligten anker, en stuurden naar het eiland *Floris*, hoorende nu en dan verscheidene kanonschoten, als wierde er zwaar gevochten. Ten vijf ure passeerden wij bezuiden het eiland *Floris*, en benoorden de *Engelsche Bank*, zagen *Montevideo* en verscheidene schepen, ten westen van ons, ten anker. Ik vermoedde, dat dit de Braziliaansche vloot was, die op de reede voor de baai lag; doch wij konden, vóór den avond, de rompen der schepen niet zien boven water, veel minder het charter derzelve verkennen. Ik ontwaarde echter duidelijk, dat ééne van de mij ligtst voorkomende bodems zeil maakte, en kon nu ook wel vermoeden, dat dit een jager van de vloot was, die op mij afkwam. Met dat al oordeelde ik het nog niet noodig, noordelijker naar de baai van *Montevideo* te sturen, maar behield mijnen koers op W. t. Z., in overweging nemende, of ik, zoo lang wij niet door het Braziliaansche eskader *de facto* werden teruggewezen, niet verplicht ware, mijne charterpartij te blijven volgen,

Ondervinden
eene maal-
stroom; waar-
door het schip
niet sturen wil.

en naar *Buenos Ayres*, werwaarts ik mijne uitklaring had, te stevenen; te meer, dewijl ik, in het omgekeerde geval, voor alsnog (daar ik nog geen verder officieel berigt had, behalve de mededeelingen van Mr. ALLING,) geene genoegzame reden van mijne afwijking naar *Montevideo*, ten genoegen van eenige inladers, hadde kunnen geven. Van den anderen kant begreep ik, dat ik met beleid diende te werk te gaan, ten einde op de Braziliaansche schepen geenen argwaan te verwekken, alsof ik, derzelver aandacht op mij begrepen rekenende, van den duisterten nacht gebruik wilde maken, om door hunne vloot naar *Buenos Ayres* heen te slippen; waartrent mijne geladene krijgsbehoefsten mijne bedenkelijkheid niet weinig moesten vermeerderen. Ook kon ik als eene zekerheid aannemen, dat het Braziliaansche fregat, hetwelk den achtsten met mij voor *Maldonado* was geweest, duidelijk eene Engelsche oorlogssloep aan mijn boord had kunnen zien; hetwelk, bij de berigten, wegens de plaats hebbende blokkade, die ik, langs dien weg, had kunnen en moeten ontvangen, in het vervolg, bij mogelijkheid, tegen mij had kunnen dienen. Het was dus zaak, mij, ten opzichte van beide uiteenlopende pligten, zoodanig te gedragen, dat ik, zoo voor mijne verantwoording, als veiligheid, gedekt bleef. Met, derhalve, op gezegden koers door te zeilen, kreeg ik, ten zes en een half uur, het vuur van *Montevideo* in het N.N.W., deed onderzeilen en bramzeilen bergen, ten einde beter bij de hand te zijn, ingeval ik genoodzaakt mogt worden, onverhoopt ten anker te komen,

waarbij de duistere nacht mij weinig tijd tot beraad gaf. Omstreeks zeven en een kwart uur zagen wij een schip, over stuurboord gelegen, ons vooroverloopen; ik vermoedde, dat dit dezelfde vooronderstelde jager van de vloot zijn kon, dien wij, met zons-
ondergang, hadden zien zeil maken, en hield mij dus met alles gereed, om, zoo spoedig mogelijk, te kunnen ten anker gaan; deed intusschen ook het groote marszeil vastmaken, ten einde, in voorkomend geval, minder vertooning te hebben gegeven, alsof ik de haven van *Montevideo* hadde willen voorbijloopen. Wij peilden toen het vuur van *Montevideo* in het N. W., maar verloren, aan bakboord, het vermelde schip weder uit het gezicht; ik kon denken, dat het weldra over stag zou gaan, en dan, over bakboord gelegen, op ons kielwater komen; daar hetzelfde, zijne taktiek verstaande, ons altijd van achteren moest opjagen, om mijn schip, dat voor den wind zeilde, te loefwaart te kunnen blijven, totdat hij ons verkend hadde.

Het duurde ook niet lang, nadat ik in de kaart, op de peiling van het vuur, de plaats had afgezet, waar ik niterlijk staan mogt, om niet voorbij de haven van *Montevideo* te zijn gevonden, toen ik, uit de kajuit op het dek komende en naar het oosten ziende, het schip van achteren zag komen opzeilen; waarop ik ten spoedigste voormars- en kruiszeil deed opgeijen en vastmaken, en, ten zeven en een half uur, op zeven vadem slijkgrond ten anker kwam. Wij hadden de marszeilen vast, toen het schip ons, aan stuurboord, langsliep. Men praaide ons: wie wij

waren? van waar wij kwamen? en dat men ons eene sloep zou aan boord zenden. Het schip, dat ik thans voor eene oorlogskorvet hield, haalde, over stuurboord, bij den wind, liep ons voorover, en draaide toen, aan bakboord van ons; bij, terwijl er van hetzelfde dadelijk eene sloep, met eenen officier, kwam, die mij berigtte, dat *Buenos Ayres* geblokkeerd was, en ik daarheen niet konde, hetwelk hij, op mijne Turksche pas, aantekende.

Des anderen daags, den elfden Mei, met zonsopgang, lichtten wij anker, en zeilden naar de haven van *Montevideo*; wij werden kort daarna gepraaid, door de korvet van den vorigen avond, en mij daarbij aangezegd, dat de Admiraal der vloot mij verlangde te spreken. Ik begaf mij bij den Admiraal aan boord, die zijne vlag had op de korvet *Maria da Gloria*; en, na opgave aan Z. H. E. G. van als de bij mij geladene krigsbehoefsten, gaf dezelve mij eenen brief naar den wal, aan den Chef van het Departement der Marine, met last aan dezen tot inkoop van al de voor Z. M. schepen benoodigde, bij mij voorhandene krigs- en verdere behoeften.

Van den Admiraal aan boord van mijn schip teruggekeerd zijnde, bragt ik mijnen bodem in de haven van *Montevideo*, alwaar ik, ten half twee ure, voor den ketting ten anker kwam, op twee en drie kwart vadem slijkgrond. Ik vertuide het schip met een kabeeltouw.

Nadat het schip was ingeklaard, werd mij, behalve den ontvangen last van den Admiraal, door den Onderhavenmeester schriftelijk te kennen gegeven, dat

de Gouverneur der stad, de Generaal MULLER, mij verlangde te spreken. Toen ik dan ook aan den wal kwam, werd mij, door denzelfden, gevraagd, of ik mijne geladene krigsbehoeften aan het gouvernement van *Brazilie* wilde verkoopen? Ik antwoordde hierop toestemmend; waarop de Generaal mij verzocht, monsters van de onderscheidene wapenen aan den wal te zenden, met opgave van de prijzen, zoo dezer wapenen, als der amunitie. — Des anderen daags aan dezen last voldaan hebbende, kreeg ik, in de eerste dagen, van deze zaak niets verders te hooren; totdat eindelijk de Generaal, bij een tweede onderhoud, mij een verminderd bod deed, hetwelk ik echter van de hand wees, zeggende, dat, daar ik met het gouvernement handelde, mijne uiterste prijzen gevraagd waren, en ik mij daaraan moest houden. — Intusschen kwam ik, den negentienden Mei, met voornoemden Generaal aangaande de prijzen overeen, zoo wel als wegens de betaling, die geschieden zou met wissels op Z.M., den Keizer te *Rio de Janeiro*; waarvan men echter den volgenden dag weder terugkwam, voorgevende, dat men de gestelde prijzen van de geweren en karabijnen te hoog vond, en niet, bij den Keizer, durfde verantwoorden. Het ontging mij daarbij nogtans niet, dat dit enkel eene geveinsde aanmerking was, waarmede men mij op den tuil hield, noch dat men inmiddels veeleer mij poogde te verschalken, en, door ingewikkelde en zijdelingsche vragen, het een of ander te ontlokken, hetwelk eene aanklagt hadde kunnen gronden, alsof ik getracht hadde, het keizerlijke

eskader van blokkade te ontduiken, en, ware ik niet teruggehouden geworden door hetzelfde, met mijne krijgsbehoefsten door te sluipen naar den vijand. Het was vooral de Generaal MULLER, die zich beijverde, bij mij uit te visschen, of ik, in de *Nederlanden*, in *Engeland*, of gedurende mijne reize, niets van blokkade op de rivier *la Plata*, van oorlog enz. gehoord had. Een en ander deed reeds niets gunstigs mij vermoeden, ten aanzien van hetgene men met mij voorhad. En in de daad kookte dit alles dan ook zóó lang te zamen, totdat ik mij eindelijk regtstreeks zag aangevallen, door eene dagvaarding, ingevolge een dekreet van den Gouverneur der provincie, den President en Generaal MAGESSI DE CARVALHO, waarbij deze aan den Regter of Dezembargador, Don LUIS JOSÉ FERNANDO DE OLIVEIRA, in last gaf, geregteijk te onderzoeken, of het Nederlandsche schip *Wilhelmina en Maria* in Engelsche havens was geweest, op een tijdstip, dat de Kapitein kennis van blokkade hadde kunnen krijgen.

Ziehier de vertaling van dit dekreet aan den Regter of Dezembargador, Don LUIS JOSÉ FERNANDO DE OLIVEIRA :

» Daar het ons ter ooren is gekomen, dat het
» Hollandsche Fregatschip *Wilhelmina en Maria*, al
» hier aangekomen, bestemd zijnde van *Amsterdam*
» naar *Buenos Ayres*, in lading hebbende wapenen
» en krijgsbehoefsten, in eenige Engelsche havens is
» binnengeweeft, alwaar de blokkade van de rivier
» *la Plata*, op dat tijdstip, reeds bekend was ge-
» maakt, zoo dat men die dus te weten hadde kunnen

» krijgen; gelieve Uw Ed. deze zaak, met allen
» spoed, behoorlijk te onderzoeken, onder vergelij-
» king van de nitklaringen en verdere papieren van
» voornoemd schip.

» *Montevideo*, 22 Mei 1826.

» (Get.) FRAN^{co} DE PAULA MAGESSE DE CARVALHO.»

Ingevolge dit dekreet werd ik dan ook, den een en dertigsten Mei, met al mijne schepelingen voor het Hof van *Justitie* gedagvaard; terwijl men mijn journaal en verdere scheepspapieren in beslag nam, en in het Portugeesch deed vertalen. Hierop werden wij allen, ieder afzonderlijk, op het scherpste in verhoor genomen, waarmede men den vijfden Junij gereed was. Gelijkewijze werd ook de Kommandant der korvet, die ons den tienden Mei, des avonds, gepraaid had, ten naauwkeurigste, aangaande het binnenkomen van mijn schip, in alle bijzonderheden ondervraagd: hij kon niet anders verklaren, dan dat hij mijn schip ten anker had gevonden. Aan den Admiraal PINTO, die, op dit oogenblik, in plaats van LOBO, het eskader kommandeerde, werd verzocht, de verschillende rapporten van de Braziliaansche oorlogschepen en keizerlijke kruisers te doen onderzoeken; en, ten gevolge hiervan, kwam dan ook te berde, dat ik, den achtsten Mei, de rivier met een Braziliaansch fregat was opgekomen, niet alleen, maar ook dat ik, tegen den avond van dien dag, gemeenschap had gehad met eene sloep van het Engelsche oorlogsfregat *the Doris*. Jammer was het thans voor mij, dat *the Doris* naar *Rio de Janeiro*

gezeild was, daar ik mij anderzins beroepen gehad hadde op mijn gesprek met M^r. ALLING, toen die, met zijn sloepsvolk, voor *Maldonado* bij mij aan boord was, als bij welke gelegenheid ik reeds mijn voornemen geuit had, van naar *Montevideo* te zeilen.

Op al deze rapporten, verhooren en vertalingen van scheepspapieren en journaal, verscheen, den twaalfden Junij, de eisch van den Fiskaal, gerigt aan den Dezembargador, en luidende, uit het Spaansch vertaald, als volgt:

» Weledele Heer!

» De Fiskaal, de papieren, welke hem, betrek-
» kelijk de zaak van het Hollandsche Fregatschip,
» zijn toegezonden, onderzocht hebbende, beschouwt
» het als eene hoofdzaak in dit proces, dat Uw Ed.,
» kort en zakelijk, in staat gesteld worde, om te
» kunnen beoordeelen, of het opgelegde arrest be-
» hoort te worden voortgezet of niet, ten einde aan
» een neutraal vaartuig geene verdere schade te ver-
» oorzaken, dan waartoe het gouvernement, door
» het algemeene regt der volken, is gemagtigd.
» Het komt den Fiskaal, uit dien hoofde, voor, dat
» Uw Ed., zonder oponthoud, moet uitspreken, het-
» gene Uw Ed. regtvaardig zal voorkomen, niet-
» tegenstaande al hetgene de geïnteresseerden mogten
» in te brengen hebben bij de admiraliteit, aan wel-
» ker *jurisdictie*, het, volgens het oordeel van den
» Fiskaal, toekomt, in deze zaak laatstelijk te von-
» nissen, en alhoewel Uw Ed. tot hiertoe niet mogt
» hebben goed geoordeeld, het schip te ontslaan
» van het arrest,

» De formele kennis, trouwens, welke eene natie
» aan hare bondgenooten geeft, van zich met eene
» andere in oorlog te bevinden, geeft haar het regt;
» de schepen te arresteren, aan welker boord zich
» wapenen of krijgsbehoefsten bevinden, die naar den
» vijand bestemd zijn. De verklaring echter wegens
» eene blokkering strekt zich gelijkelijk ook uit tot
» alle andere soorten van koopwaren, die men zoekt
» binnen te brengen; zoo dat, in deze zaak, de
» eenige vraag is, of de natie, waaraan de *Wilhel-*
» *mina* toebehoort, al of niet, op den dag der
» zeiling, met de blokkade bekend was? waarom-
» trent de Fiskaal geene reden van bezwaar heeft,
» door hetgene hem uit de papieren is gebleken;
» even min als er aanleiding is gegeven, om te
» onderstellen, dat men voornemens geweest is, de
» blokkering te ontduiken, nadat de Kapitein de-
» zelve te *Maldonado* had vernomen. En hij bepaalt
» zich derhalve tot het verzoek, dat Uw Ed. een
» besluit neme, naar hetgene de verklaringen, in
» verband met de verdere papieren, schijnen te ver-
» dienen. Zóó oordeel ik het billijk.

» (Get.) LLAMBI.»

Weinig scheen men voldaan met deze, voor eenen
eigenlijken eisch in de plaats tredende, uitspraak van
den Fiskaal. Mijne zaak werd, van voren aan,
herzien, uitgepluisd, onderzocht en met langdradig-
heid behandeld, door invallende feestdagen, onnoo-
dige en niets uitwerkende opsporingen; waarbij ook
het oordeel gevraagd werd van den mij in geenem

deele gunstigen Admiraal PINTO. De Braziliaansche Marine stelde, blijkbaar, eenmaal hoogen prijs op mijnen bodem, dien men bereids heimelijk had doen opnemen, en, als oorlogsvaartuig tot versterking der vloot, bijzonder geschikt bevond. Ook waren er, herhaalde malen, reeds officieren van de landmagt bij mij aan boord geweest, tot het bezien van de officiers-sabels, die zij zich voorstelden, als goeden buit te zullen ontvangen en dragen. Zij kregen echter geene sabels onder hunne oogen, maar, daarentegen, mijn antwoord, dat zijlieden zich zouden misrekenen.

Den zeventienden Junij werd ik weder bij den Gouverneur der stad geroepen, die mij herinnerde, dat de tijd voor de stormen en voor zwaar onweder naderde, en, uit dien hoofde, er op aandrang, dat ik, zoo tot veiligheid van mijn schip, als om de ongelukken, die het fort en de stad *St. Philips* zouden kunnen treffen, het geladene kruid ter bewaring zou afgeven in 's Rijks magazijn. Ik antwoordde den Generaal, dat, wat het gevaar voor mijn schip betref, dit mij even weinig bekommerde als alle ander, waaraan een zeeman blootstaat; en dat, wanneer Z. H. E. G. het kasteel en de stad voor eenig van mijne lading te vreezen onheil wilde beveiligen, mijn schip, in dit geval, het ongunstige jaargetijde op de rivier, buiten de baai, even gemakkelijk als de oorlogschepen, zou kunnen wederstaan; dat men niet bevreesd behoefde te zijn, van mij, zonder koninklijke Nederlandsche scheepspas, die men in bewaring hield, als een roover te zullen zien zee kiezen;

dat ook zoodanige vlugt in geenen deele mijne zaak was, daar, mijn schip en mijne lading wederregtelijk zijnde aangehouden, ik daartegen niet alleen bleef protesteren, maar, bij het ontslag, ook eene schadevordering zou weten in te dienen, welker voldoening ik niet in twijfel kon trekken, aangezien ik mij nimmer kon voorstellen, dat het gouvernement van een rijk als *Brazilië*, welks onafhankelijkheid en erfelijke waardigheid der keizerlijke kroon nu onlangs door alle mogendheden erkend waren geworden, ook niet diezelfde volksregten zou weten te eerbiedigen, welker handhaving het bij andere natiën van nu aan verwachtte, noch dat het bovenal die zou schenden op een tijdstip, dat de keizerlijke vlag van het Braziliaansche rijk zich overal stond te vertooncn; dat ik, van de andere zijde, even weinig mijne lading wilde afgeven, ten zij genoodzaakt door geweld, waarmede ik bedoelde een schriftelijk, geregteijk bevel, door de noodige magt en vaartuigen bovendien gerugsteund, zoo dat ik mij daartegen niet meer kon verzetten, en dus wel genoodzaakt zijn zou, de geladene wapenen en amunitie te ontschepen. De Gouverneur, een man, met wien te spreken was, raakte in de daad verlegen, hoedanig deze zaak verder aan te vatten, en trachtte dus mij te bewegen tot eene goedwillige afgifte mijner wapenen en amunitie; waarin ik echter niet kon treden, daar mijne verantwoording vorderde, dat ik mijne gezegden ook met de daad gestand deed. Den negentienden kwam er dan ook eene gewapende sloep bij mij aan boord, medebrengende een schriftelijk bevel tot de ontsche-

ping der krijgsbehoefden. Ik begreep, dat het nu onnoodig en ongeraden was, mij verder te verzetten; loste de wapenen en amunitie, in het daartoe afgezondene vaartuig, en begaf mij onmiddellijk daarop aan den wal, om, in betrekking tot het gebeurde, het noodige protest in te dienen.

Hierop volgde eene nieuwe onderhandeling met den Generaal MULLER, omtrent den verkoop der wapenen en van het kruid. Aangaande het laatste artikel, oordeelde men de vroeger bepaalde prijzen billijk, maar kon, wegens de destijds geopperde aanmerking, alsnog de vordering voor mijne wapenen niet inwilligen. Deze handel bleef dus, van wederzijde, voor eenigen tijd hangende; totdat wij, den negentienden Junij, overeenkwamen, dat ik voor het ééne iets meer zou ontvangen, om eenige aftarring op het andere te vergoeden; en dit werd beklonken, op eene som van een en veertig millioen, vijf honderd tachtig duizend vier honderd *Rees*, voor het een met het ander. Doch ook nu kreeg men nogmaals rouwkoop: en ik was blijde, met eindelijk, den vijfden Julij, den koop, onder eene korting van drie honderd vier en zeventig duizend vier honderd *R^e.*, finaal gesloten te zien; terwijl de betaling beloofd werd in wissels op Z. M., den Keizer. Deze echter zouden, luidens het kontrakt, niet vroeger gehonoreerd worden, dan nadat mijne zaak volkomen, ten mijnen voordeele, was uitgewezen.

Met al deze onaangename onderhandelingen verliep de tijd, zonder dat ik iets, tot voordeel van de

onderneming, kon nitrigten. Het volk werd moede-loos, door het langdurige liggen in de baai; kwam in aanraking, meer dan mij lief was, met de oorlog-schepen der Brazilianen: waardoor vier van mijne matrozen, verblind door de hooge *gagie*, die hun beloofd werd, zich zelfs lieten verleiden, op dezelve over te gaan. Een officier werd, door den Brazi-lianschen Vlootvoogd, naar mijn schip gezonden, ten einde de hangmatten, plunje en verdiende huur-gelden dier vier, voor 's Keizers dienst geënrolleerde Hollandsche matrozen af te vragen. Eerst ging dit verzoekender-, voorts eischender- en bedreigender-wijze: doch ik bleef volstanding weigeren, aan iets van dien aard het oor te leenen, onder betuiging, dat mij niets tot de afgifte van een of ander zou bewegen. Voor de derde maal kwam men niet terug.

Van verscheidene Engelsche, Fransche en Ameri-kaansche schepen, mede in de baai aangehouden liggende, als meer of min schuldig of verdacht van blokkadé te hebben willen schenden, bevond zich de geheele bemanning, of een gedeelte van dezelve, op de Braziliaansche oorlogschepen in arrest. Op sommigen der eerstvermelde schepen mogt alleen de kapitein aan boord blijven; en allen hadden eene wacht soldaten tot hun bezwaar.

Ook ik ben dikwijls met het in verzekering nemen mijner matrozen en met het aan boord zenden van krijgswachten bedreigd geworden: doch ik voerde daar telkens eensluidend tegen aan, dat ik het een zoo wel als ander als eene schanddaad van roof en willekeurig geweld zou aanzien, en trachten geweld

met geweld te keeren, alleen reeds op dien grond, dat ik de baai, die vooronderstellende de haven van eene beschaafde natie te zijn, op goed vertrouwen was binnengeloopen; dat men gezegde mijne onderstelling, door de geregelde uitklaring van mijn schip, had bevestigd; dat men voorts twaalf dagen over den verkoop mijner geladene wapens, amunitie en verdere scheepsbehoefsten, als aan welke toen groot gebrek was, met mij had onderhandeld; dat wij, omtrent de prijzen en betaling, reeds waren overeengekomen, maar, toen er genoeg schepen van *Rio de Janeiro*, met dezelfde artikelen geladen, waren binnengelooopen, men aan het beknibbelen geraakt, en eindelijk met dit proces begonnen was. — Of men, door dit mijn ernstig tegenbetoog, afgeschrikt zij geworden, waag ik niet te beoordeelen: zeker is het mij steeds onverklaarbaar gebleven, dat men nimmer verder, dan tot bedreigingen, is gekomen, ofschoon wij niet op oorlogschepen onzer vlag, veel minder op den onmiddellijken invloed eens consuls, hadden te rekenen, gelijk het geval was met de drie bovengenoemde natiën, onder welke vlaggen af en aan oorlogschepen voor de baai kwamen en dikwijls geruimen tijd ten anker bleven, en die derzélver consuls te *Montevideo* hadden.

De Admiraal *Pinto*, gelijk gezegd is, was mijner zaak niet gunstig; en dit bleek nu ook nog nader, doordien hij op dit pas eenen brief te berde bragt, bij hem ontvangen van den Braziliaanschen *Chargé d'affaires* te *Londen*, en welks indiening de behandeling mijner zaak in de daad achteruitzette. —

Het kan mijne bedoeling niet zijn, den loop dier zaak hier verder, onder mededeeling van al de uitvoerige stukken, daartoe betrekkelijk, in het breede te volgen, (gelijk ik daarvan een geheel boekdeel, tot vervelens toe, zou kunnen vullen:) toch achtte ik de vertaling van dezen brief, bij eenig vermelden wegens diens gevolg, hier nog van eenig belang.

Londen, 25 Febr. 1826.

» Welédele Gestrenge Heer!

» Daar het van hooge noodzakelijkheid is, dat er,
» gedurende den tegenwoordigen oorlog tusschen het
» keizerrijk van *Brazilie* en de republiek van *Buenos*
» *Ayres*, eene geregelde en gestadige mededeeling
» besta, tusschen deze legatie en de kommandan-
» ten en chefs der keizerlijke land- en zeemagt,
» in den tegenwoordigen oorlog in dienst zijnde,
» heb ik de eer, mijne officiele correspondentie
» heden met Uw Ed. Gestrenge te openen, aankon-
» digende, dat ik, aan het gouvernement alhier, de
» blokkering van de haven van *Buenos Ayres* mede-
» gedeeld hebbende, van hetzelfde gouvernement de
» verzekering heb ontvangen, dat dezelve blokke-
» ring door hetzelfde zal geëerbiedigd worden; verei-
» schende echter dit gouvernement, dat het keizerlijk
» gouvernement den toegang tot *Buenos Ayres*, ge-
» durende de blokkering, zal vrijlaten, zoo aan de
» Engelsche paketbooten, als aan het Engelsche
» fregat, hetwelk Lord PONSOMBY, Minister van Z. B.
» Majesteit, in de vereenigde provincien van *Buenos*
» *Ayres* zal overvoeren. En, daar ik dezen eisch

» aan de beslissing van ons gouvernement heb over-
» gezonden, heb ik het noodig geacht, Uw Ed.
» Gestreng van dit een en ander kennis te geven,
» ten einde alle misverstand ten dezen opzichte, tus-
» schen Uw Ed. Gestreng en de Engelsche komman-
» danten, te voorkomen. — Bovendien heb ik de
» eer, Uw Ed. Gestreng inliggend gedrukt papier
» toe te zenden, hetwelk een belankrijk artikel be-
» vat, betrekkelijk de aantijgingen en vorderingen van
» het gouvernement van *Buenos Ayres*; en ik zal,
» met dezelfde inzendingen, geregeld, met de paket-
» booten, voortgaan. God behoede Uw Ed. Gestreng.

» (Get.) Baron DE ITABAYANA.”

» P. S. Ik kan niet nalaten, Uw Ed. Gestreng
» de blijde tijding te melden, dat de Hoven van
» *Rome, Weenen, Parijs, Stockholm, Berlijn*, de
» *Nederlanden* en *Kopenhagen*, gelijk mede de
» *Zwitsersche Republiek* en de *Hansee-steden*, de
» onafhankelijk- en waardigheid van de Brazilaan-
» sche kroon, in den persoon van PEDRO I en zijne
» afstammelingen, erkend hebben.” —

» *Aan den Weled. Gestrengen Heer*
» *Kommandant en Chef van het kei-*
» *zerlijk eskader op de Rio la Plata.* —

Dewijl de schepen van onderscheidene neutrale
natiën, dagelijks in de baai opgebracht, allen wer-
den aangehouden door de keizerlijke kruisers op
en voor de rivier *la Plata*, had de Admiraal

PINTO eene commissie van zee-officieren benoemd, welke, met andere bevoegde personen, eenen krijgsraad vormde, zitting houdende over de zaken dier aangehoudene schepen. Ofschoon nu mijne zaak, door den burgerlijken regter, reeds opgezet was en behandeld werd, kwam dezelve evenwel ook hier dan thans ter tafel, onder overlegging van den laatstvermelden brief; en mij werd duidelijk te verstaan gegeven, dat men mijn schip stond schuldig te verklaren, op grond van de dagteekening diens briefs, als zijnde vijftien dagen vóór mijn vertrek van *Cowes*. Daar echter, zoo als ik gezegd heb, het hof van justitie mijne *procedure* reeds had begonnen, moest alles nu dan ook andermaal in handen komen van den Fiskaal; en deze weldenkende Spanjaard deed, ten tweeden male, niet eenen eisch, gelijk men wel gewenscht hadde, maar weder eene uitspraak, welke allergunstigst voor mij was: ofschoon ik wel wil bekennen, dat gedachte brief aanvankelijk, in dit opzigt, geene gunstige verwachting bij mij gewekt had, te minder daar ik mij tevens eenigzins beangstigde, door het gelijktijdige, opvolgelijke ontvangen van twee brieven van het Uitvoerend Bewind van *Buenos Ayres*, waarin men mij uitnoodigde, dat ik toch alles zou aanwenden, om, met mijn schip en geladene krijgsbehoefsten, naar *Buenos Ayres* te komen. Deze brieven kwamen mij wel heimelijk ter hand: maar ik kon toch niet weten, met welken listigen toeleg dezelve veelligt in verband stonden. De uitspraak van den Fiskaal, in dezen min of meer bedenkelijken oogenblik, en die mij des te

aangenamer dus ook verraste, luidde, uit het Spaansch vertaald, gelijk volgt:

» De Fiskaal, na, in zijne vorige verklaring, zijn
» gevoelen te hebben geuit, ten opzichte van hetgene
» door het algemeene regt der volken erkend is,
» heeft er zich toe bepaald, Uw Ed. te verzoeken,
» naar hetgene de voorhandene stukken schenen te
» verdienen, een besluit te nemen, omtrent de daad-
» zaak, of het schip *Wilhelmina en Maria* al dan
» niet met den oorlog en de blokkering bekend zij
» geweest, in dier voege, dat daarop eenige achterha-
» ling zou kunnen volgen; welk onderzoek Uw Ed.
» in regten ook toekomt, ofschoon Uw Ed. in deze
» al niet, als regter, laatstelijk kunne vonnissen. Maar,
» daar Uw Ed. bevolen hebt, bij de papieren nog
» een ander te voegen, hetwelk tot deze zaak is
» betrekkelijk te maken, zijn de stukken bij den
» Fiskaal teruggekomen, en deze begrijpt Uw Ed.
» verlangen te zijn, dat hij deze zaak van nieuws
» onderzoeke, en Uw Ed. andermaal doe weten,
» wat hem als regt voorkomt.

» Het fregatschip *Wilhelmina en Maria*, is, op den
» tienden Februarij van het loopende jaar, uit *Texel*,
» haven van *Amsterdam*, gezeild; den dertienden
» van dezelfde maand, te *Margate*, in *Engeland*
» binnengelopen; weder gezeild den vijftienden, en
» den zeventienden nogmaals in dezelfde haven terug-
» gekeerd; den drie en twintigsten weder onder zeil
» gegaan, en den zes en twintigsten voor *Cowes*,
» haven in het eiland *Wight*, ten anker gekomen,
» van waar hij den negenden Maart gezeild is, nadat

» de kapitein, bij onbepaald gerucht, had hooren
» spreken van vijandelikheden tusschen *Brazilie* en
» *Buenos Ayres*, terwijl hij van daar zijne reis heeft
» voortgezet, zonder eenige andere haven binnen te
» gaan, of eenig schip te hebben ontmoet, tot aan
» de *Rio la Plata*, waar hij een Braziliaansch fregat
» gezien, maar hetwelk hem niet gepraaid heeft.
» Voor *Maldonado* onderrigt zijnde geworden, door
» de sloep van het Engelsche oorlogsfregat, wegens
» de blokkering van *Buenos Ayres*, heeft hij zich
» vervolgens naar *Montevideo* gerigt, alwaar hij ten
» anker is gekomen, en door eene oorlogskorvet
» onderzocht is.

» Dit is de geheele geschiedenis van dit vaartuig,
» en de daadzaken blijken op zoodanig eene wijze
» uit de papieren, dat het schip oogenschijnlijk geene
» kennis heeft kunnen dragen van den oorlog, ten
» tijde van deszelfs uitklaring uit *Texel*; van den
» anderen kant bewijst de nota zelve, welke Uw Ed.
» bij de stukken heeft doen voegen (pag. 30,) dat
» het, op den dag van deszelfs vertrek, daarmede
» niet kon bekend zijn, als hebbende men, in *Lon-*
» *den*, de verklaring van de blokkering niet publiek
» gemaakt voor den vijf en twintigsten Februarij,
» zoo dat men dezelve gevolgelijk op den tienden in
» *Holland* niet heeft kunnen weten, als liggende op
» grooter' afstand, dan *Engeland*, en hebbende met
» *Amerika* minder gemeenschap. Het blijkt even
» weinig, op eene in regten geldige wijze, dat de
» kapitein in de havens, waar hij is binnengeloopt,
» bepaald heeft te weten gekregen van den oorlog en

» de blokkering; en, ofschoon al de mededeeling reeds
» aan het Engelsche Gouvernement was gedaan, weet
» men niet, of dezelve reeds in de haven van *Cowes*
» bekend was, terwijl, bovendien, van vreemdelin-
» gen niet in regten is te vergen, zich te gedragen
» aan de uitvaardiging van bevelen of besluiten van
» natiën, tot welke zij niet behooren. Het eenige,
» dat blijkt, is, dat de kapitein, in laatstgenoemde
» haven, op eene onbestemde manier heeft hooren
» spreken van vijandelijkheden; hetgene hem niet
» kon verplichten, naar *Holland* terug te keeren, noch
» beletten, de naaste havens binnen te loopen, tot
» het vernemen van de waarheid: gelijk hij, met
» naar *Montevideo* te gaan, gedaan heeft. — Het
» vaartuig is in geenen deele schuldig, door, tot
» een gedeelte van zijne lading, krijgsbehoefsten te
» hebben ingenomen; te minder daar dit gedaan is
» op eenen tijd, toen men noch kennis had, noch
» kon hebben van den oorlog; en sedert is er niets
» gedaan, 't welk verdenking zou kunnen geven,
» als ware men voornemens geweest, dezelve in vijan-
» delijke havens binnen te voeren, daar de kapitein
» zijnen eigen' wil gevolgd heeft, met naar *Monte-*
» *video* te gaan. Welke ook de herigten mogten
» geweest zijn, die hij op zijne reis ontvangen kon
» hebben, vindt de Fiskaal geene reden tot aanklagt.
» Desniettegenstaande zal Uw Ed. beslissen, wat
» Uw Ed. regt zal beoordeelen.

(Get.) LLAMBI."

Na deze teleurstelling voor mijnen aanklager, zou
men denken, dat wij aan het begin van het einde

geweest waren; maar, tot mijne groote verwondering, gelijk het ook aan elk onbegrijpelijk zal moeten voorkomen, werden, door den Dezebargador, *Dan Luis José Fernandez de Oliveira*, al de stukken aan mij ingezonden, met buitnoodiging, mij op dezelve te verdedigen, zoo als mij meest gepast zou voortkomen, en daarna gedagvaard te worden, tot het hooren van vonnis.

Wat kon ik hierop inbrengen, of laten volgen, dan mij te beroepen op de schriften van den Fiskaal, waarin deze beambte verklaard had, geenen eisch tot vonnis te kunnen uitspreken, dewijl er geene gronden tot aanklagt, veelmin tot dadelijke beschuldiging, aanwezig waren, en er dus geen feit bestond, op welk een eisch ware te gronden: hetgeen natuurlijk den last, van mij te verdedigen, in zich zelve moest doen vervallen, en alle verdenking, ten mijnen aanzien, te eenen maal ontzenuwen.

Ik herinnerde dan nu alleenlijk het Hof de voortdurende en vermeerderende schade, welke dit wederregtelijk oponthoud mij bleef veroorzaken, en stelde het Gouvernement daarvoor verantwoordelijk, door, tot mijne dekking, tevens een protest, in den gebruikelijken vorm, met dit mijn antwoord te doen vergezeld gaan, om te kunnen dienen, daar en waar het behoorde.

Terwijl ik op dit stuk, te vergeefs, eenige dagen de *citatie* tot het hooren van vonnis bleef inwachten, kwam ik eindelijk te weten, dat al de stukken, mijne zaak betreffende, den dertigsten Junij aan den Gouverneur der Provincie, den President en generaal

MAGESSI DE CARVALHO, waren ingediend, die daarop had gedekreteerd, dat het proces zou worden verzonden naar *Rio de Janeiro*, om aldaar de souvereine beslissing van Z. M. den Keizer af te wachten.

Wel protesteerde ik tegen deze verwijzing van de beslissing mijner zaak, en deed daartoe ditmaal een stuk stellen door eenen bekwamen advokaat, die mij uitmuntend daarin diende, en in hetzelfde omstandig uiteenzette, hetgene ter zake, zoo in het algemeen, als in bijzonderheden, kon dienen. Evenwel mogt ook dit alles niets baten, en mij werd alleenlijk vergund, dat ik, onder voortdoring van het arrest op schip en lading, naar *Rio de Janeiro* gaan, en aldaar de hulp van den Nederlandschen Consul Generaal, *Chargé d'affaires*, mogt invoeren.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst en vertrek van den Nederlandschen brik Jeannette en van het schip Magnanime. Correspondentie met den Nederlandschen Consul Generaal, Chargé d'affaires ad int. aan het Hof van Brazilië. De kapitein vertrekt naar Rio de Janeiro. Onvoorspoedige reize met eenen Deenschen brik. Aanmerkingen omtrent het vaarwater langs de Braziliaansche kust, tusschen Rio de la Plata en Rio de Janeiro. Aankomst te Rio de Janeiro. Teleurstelling. Beschrijving van Rio de Janeiro.

Hier zal het gepast zijn, eenige bijzonderheden, van welke mijn scheepsjournaal melding maakt, aan te halen, als: dat, den veertienden Mei, te *Montevideo* binnenkwam de Nederlandsche brik *Jeannette*, den tienden Maart (dus eene maand later, dan ik uit *Texel* was vertrokken,) van *Antwerpen* gezeild, en mede bestemd naar *Buenos Ayres*. De kapitein was, aan den mond van de rivier *la Plata*, door een Braziliaansch oorlogschip gepraaid en gewaarschuwd geworden, van niet naar *Buenos Ayres* te zeilen, waarom dezelve deze haven was binnengelopen; met eene volle lading van de N. H. M. aan haren agent te *Buenos Ayres*. — Des kapiteins instructien,

oogenschijnlijk voortgevloeid uit vooronderstellingen, welke men zich, betrekkelijk den oorlog en de blokkade op de rivier *la Plata*, gevormd had, waren, in de plaats hebbende omstandigheden, dermate onbestemd en twijfelachtig, dat ik den kapitein, die mijn oordeel vraagde, meende te moeten aanraden, deze haven te verlaten, en naar *Rio de Janeiro* te zeilen, als waar hij eenen agent van de Maatschappij zou aantreffen, die, omtrent de ontlading van het schip en de uitbetaling der vrachtgelden, zou weten te beschikken; gelijk de voornoemde instructien, zoo verre ik daaruit verstaan kon, dit ook schijnbaar voorschreven. Voorts raadde ik hem, dit besluit te volvoeren, voordat het Gouvernement, hetwelk nu in eene beslommering van proceszaken, betreffende de menigvuldige, korteling aangehoudene schepen, zich zag gewikkeld, deszelfs aandacht ook op de *Jeannette* mogte vestigen; in welk geval dit schip, met het mijne en zoo vele anderen, onschuldig of schuldig in arrest stond te blijven, totdat deszelfs zaak aan de beurt kwam, om alle wegen van onderzoek te doorwandelen, en zich daaraan goedschiks te moeten onderwerpen. De kapitein vertrok dan ook dienzelfden dag nog; waarop ik echter, van mijne zijde, niet in gebreke bleef noch mogt blijven, bij het Hof van *Justitie* in te brengen, dat, wanneer men den kapitein van de *Jeannette* onkundig kon vooronderstellen, wegens de blokkade, en hem dus, ongemoeid, liet vertrekken, het kwalijk te begrijpen ware, hoe men mij daarvan bewust had kunnen achten, die eene maand vroeger gezeild was.

Den drie en twintigsten Mei, des avonds, ankerde alhier ter reede het Nederlandsche schip *Magnanime* kapitein S***, komende van *Lima*. Dadelijk zond men van het Braziliaansche eskader eene gewapende sloep naar dit schip, welke den kapitein en de equipage, met uitzondering van den eersten stuurman en den kok, aan boord bragt van het admiraalschip. Na onderzoek van des kapiteins scheepspapieren en lading, in ballast bestaande, werd hij, des anderen daags, met zijn volk teruggebragt naar de *Magnanime*, en hem veroorloofd, *Montevideo*-haven binnen te loopen, en aldaar water in te nemen. — Toen hij, in den achtermiddag, de haven binnen en bij mij ten anker kwam, begaf ik mij, na de inklaring van het schip, bij den kapitein aan boord; en, na hem in het algemeen bekend gemaakt te hebben met de gesteldheid van zaken in de baai, waarschuwde ik hem, niet langer, dan hoog noodig, hier te toeven, daar men van de wispelturigheid, zoo van den Admiraal als van het Gouvernement, altijd had te vreezen: gelijk nog onlangs was gebleken met twee Fransche schepen, die, van het eskader doorgelaten, de baai binnengezeild, en later, na de inklaring, in arrest gehouden waren. Op 's kapiteins verzoek, leende ik hem mijn volk en mijne groote boot, tot het aan boord brengen van het van den wal te halen drinkwater: waardoor kapitein S***, den tweeden dag, gereed was te vertrekken. Bij zijn uitzeilen vraagde hij mij, wat hij te *Rio de Janeiro*, bij den Consul Generaal, tot mijn voordeel kon verrigten? Ik zeide hem dank voor zijne oplettendheid, en antwoordde,

dat hij mijne wederwaardigheden mogte verhalen, onder bijvoeging echter, dat ik thans hoop had op eenen spoedigen en gunstigen afloop, en, uit dien hoofde, den Consul Generaal, voorshands, met voorbarige klagten nog niet wilde belasten. — Ik kan niet zeggen, dat het voorkomen van kapitein S*** mij vertrouwen inboezemde, en veel minder, dat zijne zwetsende rede mij behaagde; gelijk hij daarin ook wel eenige ijverzucht scheen aan den dag te leggen, wegens mijne, bijna gelijktijdig met hem te doene, reize om kaap *Hoorn*, en zijne opgaven van marktprijzen als anderzins, zoo in het oog loopend strijdig met de ontvangene berigten van mijnen correspondent, den Heer ZIMMERMAN, wel iets scheenen te hebben van poging tot misleiding. Een en ander hield mij dan ook terug, van kapitein S*** in mijne zaak te betrekken; en het vervolg zal doen zien, hoe zeer die man, door het verspreiden van onbedachtzame uitstrooisels, mijne belangen te *Rio de Janeiro* had helpen benadeelen.

In de daad had ik hoop bij zijn vertrek, alles spoedig ten mijnen genoegen te zullen zien afloopen, ofschoon ik mij daarin teleurgesteld vond, toen men reeds met de eerste uitspraak van den Fiskaal, zoo als ik vroeger gezegd heb, weinig voldaan scheen (*); hetgeen mij, nadat nu ook de voorvermelde, door den Admiraal PINTO voorgebragte brief in het spel kwam, dan thans ook deed besluiten, voorloopig den Consul Generaal, *Chargé d'affaires ad int.* van Z. M., den Koning der Nederlanden, schriftelijk verslag te doen van alles, en zijner H. E. G. *protectie* in te

(*) Bladz. 23.

roepen, bij eenen omstandigen brief, gedagteekend 14 Junij 1826 en verzonden met het Amerikaansche schip *Hamlet*, Kapitein DE VROUW, die op zich nam denzelfden eigenhandig te bezorgen: en ik mag niet verzwijgen, dat deze genegene vriend, dien ik, bij mijn verblijf te *Montevideo*, had leeren kennen, niet slechts zijn woord hield, maar zelfs tot twee maal toe, persoonlijk, naar *Botafago* reed; om den *Chargé d'affaires* van de ware toedragt mijner zaak, ook mondelijk, te onderrigten. Ongelukkig was het voor mij, dat hij dien heer beide reizen niet te huis vond. — Op dezen mijnen eersten brief volgden er meerderen; waardoor ik den *Chargé d'affaires* met den loop mijner zaak wilde bekend houden.

Nu kom ik terug op het punt, dat mijne *procedure* zou verzonden worden aan den Keizer, en dat ik naar *Rio de Janeiro* gaan mogt, om aldaar de hulp van den *Chargé d'affaires* in te roepen. Ingevolge hiervan vertrok ik, den zeventienden Julij, met den Deenschen brik *W— van Altona*, gevoerd door kapitein L***. Ik had mij voorzien van een notarieel afschrift van al de stukken, mij verstrekt door den notaris en griffier van de Regtbank, den Heer MANUEL DE CASTILLO; ook had ik eene kopij van al mijne, vroeger vermelde en te *Montevideo* ingediende, protesten bij mij.

Den achttienden Julij was de wind oostelijk, meestal flauw, met mistig weder; waarom wij ten anker bleven liggen. Des avonds wakkerde de koelte aan: doch toen wilde de kapitein niet onder zeil gaan. — Den negentienden was de wind oostelijk en noord-

oostelijk: wij maakten zeil, doch werden, door den stroom, dermate naar den oosthoek van de baai of *Punta de la Caleta* gezet, dat wij genoodzaakt waren ten anker te gaan; ondervonden hier ook dezelfde maling van het getij, door welke het schip niet wilde sturen, waarvan ik, den tienden Mei, bij het land van *Punto Negro*, heb gesproken. In den achtermiddag wakkerde het oostelijke zuchtje op: wij ligten anker, om meer zuidwaarts te konen; werden echter, door den stroom, weder naar den wal gezet, zoo dat ik, van mijn nog in de nabijheid liggend schip, werp-ankers en trossen moest ontbieden, met behulp van welke wij den brik meer naar buiten haalden, op veilige reede.

Punta Brava, bij het in- en uitschepen der rivier, niet te nabij to komen.

Den twintigsten, des morgens ten tien ure, ligten wij anker, met een opwakkerend zuchtje uit het N. W. Wij stuurden oostwaarts, en hielden den afloopenden, vooruitstekenden hoek van *Punta Brava*, ook *Punta Chica* genaamd, op eene halve tot drie kwart mijl afstand van ons. Het is zaak, dat men, zoo wel bij het opzeilen naar, als bij het afkomen van *Montevideo*, voornoemden hoek niet te na aanloope. Ten twee en een half ure, na den middag, passeerden wij tusschen het eiland *Floris* en de *Engelsche Bank*. Den een en twintigsten was, de wind noordelijk, flauw en stil. Ten vier ure na den middag hadden wij het gebergte van *las Animas* N. W. t. N., volgens het miswijzend kompas, naar gissing op

Waarneming omtrent een morgen- en avondgetij op *Plata*-rivier,

vier mijlen van ons, en bevonden, dat hier het morgengetij om de oost, en het avondgetij om de west liep. Den twee en twintigsten was het stormachtig weder,

uit het O.Z.O. en O. Wij laveerden met kracht van zeil, om, over de beste boegen, oost, en vooral zuid, te halen; loodden gestadig, en gebruikten den grondlog (*), waardoor wij andermaal bevonden, het morgengetij om de oost, en het avond- of nachtgetij om de west te trekken; konden, door dik weder, geen land verkennen, waarom wij, volgens peiling van gisteren namiddag, ten vier ure, onze afgevarene Z. breedte stelden op $35^{\circ} 9'$, en gegiste lengte, bewesten *Greenwich*, op $55^{\circ} 15'$. — Den drie en twintigsten was de wind nog O. Z. O., met dubbelgereefde marszeilskoelte, en hooge, kabbelige zee; wij zeilden met al, wat schip en tuigaadje houden konden, om te loefwaart te komen, en liepen, des nachts, boven het eiland *Lobo* naar buiten. Men mag het wel altijd als eene zaak van belang aanzien, dat men, met zuidelijke en Z.O. winden, op de rivier alle zeemansoordeel oplettend gebruike: want, met het dikke en ongemakkelijke water, zet, met die winden, de stroom meestal uit het zuiden, in de bogt bewesten *Punto Negro*; en men moet dan, om niet in dien lager te vervallen, geen zeil sparen, ten einde het op zee te brengen. Menig schip, dat het, de rivier uitwerkende, niet boven *Lobo*-eiland leggen kon, heeft (zoo het niet, in *Maldonado*-baai, het opper,

Met midde- en zuidoostewinden, moet men oplettend werken; bij het uitzeilen, zoo wel als bij het binnenzeilen, van *Plata*-rivier.

Het dikke water, met eene kabbelige zee, zet, bij die winden, uit het zuiden in de bogt bewesten *Punto Negro*.

(*) De grondlog is eene dunne loodlijn, die afgemeten en gemerkt is als de gewone loglijn: doch, in plaats van aan een zoogenaamd schuitje gehecht te zijn, steekt men dezelve op een zwaar handlood, hetwelk men, bij het loggen, van het achterschip over boord werpt. Men zorge, bij den grondlog, dat de voorlooper eene genoegzame lengte hebbe, opdat het lood met zekerheid op den grond blijve liggen, voordat het lapje buiten boord raakt.

Schepen, die achter het eiland *Gorriti*, haalde) het noodlottige
het niet boven daarvan, beoosten den hoek van *Punto Negro*, on-
Lobo kunnen dervonden; andere, binnenlopende schepen deelden
leggen, in gelijke ongelegenheid, meestal aan het strand van
moeten een *St. Rosa*, of ook op de zwarte klippen, beoosten de
goed heenkomen zoeken, achter het ei-
land *Gorriti*. baai van dien naam.

Bij het verlaten van *Montevideo* met mijn eigen schip,
zal ik, betreffende de winden, stroomen en navigatie
op de rivier *la Plata*, datgene aanhalen, wat ik,
zoo van anderen geleerd, als door eigene ondervin-
ding bevonden heb; en nu voortgaan met mijne reize

Onvoorspoedige reize naar
Rio de Janeiro.

naar *Rio de Janeiro*, welke niet voorspoedig was. —
Den tienden Augustus maakten wij de kust van *Bra-*
zilië, bij het eiland *Grande*, dat wij over het midden

Ondervinden
een lij-bestek.
Oorzaken
waardoor.

peilden, in het N.N.O. Dit lijbestek kon niet an-
ders verwacht worden, wegens de stroomen van uit
het Z.O., die, gedurende de vijf eerste dagen onzer
reis, tot den acht en twintigsten Julij uit de rivier
trokken, als waardoor wij, over bakboord gelegen,
wel om de noord dreven, maar weinig oost haalden.
Sedert den negen en twintigsten hadden wij meestal
N.N.O., zelden oostelijker winden, zoo dat wij
noodwendig, een paar etmalen, over stuurboord om

Voorzorgen,
te dien opzigte
noodzakelijk.

de oost hadden dienen te staan, waarop ik den ka-
pitein dikwerf genoeg opmerkzaam had gemaakt,
doch zonder gevolg; en daardoor kwamen wij (ge-
durig over bakboord gelegen, en bewesten het noor-
den koersende) naar gissing twaalf en eene halve
Hollandsche mijlen aan lij van *Rio de Janeiro*, in
plaats van, naar des kapiteins verwachting, juist bij
kaap *Frio*, te lande. — Toen wij in zee kwamen,

Komen daardoor beneden
Rio de Janeiro, in
plaats van bij
kaap *Frio*.

trouwens, was dezelve mij bij herhaling reeds aangeweest, dat ik het bestek zou houden; waarvan ik mij nogtans beleefdelijk verschoonde, er bijvoegende, dat het aan elken schipper toekwam, zijnen eigen bodem te navigeren. Ik had ook voor mij zelve niets anders medegenomen, dan eene kaart van de kust van *Brazilië*: hier aan boord bevond zich noch azimuth-, noch peilkompas; het zeevaartkundige boek van C. DOUWES miste eenige bladeren, en de octanten, waarmede men, op eene onachtzame wijze, de zonshoogte waarnam, waren bovendien zoo grof ontsteld, dat ik mij nimmer kon verbeelden, de daarnaar berekende breedte goed te zijn. Toen wij dan ook eindelijk het land zagen, werd er, zonder verdere beredenering, enkel volgens de breedte van den vorigen dag, zijnde 23°, 21' zuid, aangenomen, dat het oostelijkste van de kust, welke wij, in het N.N.O., op zes mijlen afstands van ons hadden, kaap *Frio* was. Dit nu kon, volgens de kaart, onmogelijk zijn, daar wij te gelijker tijd het land in het westen en W.t.Z. zagen; waarop men echter zoo weinig acht sloeg, dat mij de kapitein, zelfs spottende, thans vroeg: »denkt gij nu nog, »dat wij te laag zullen komen?» en, toen ik hem antwoordde: »wij *zijn* te laag, en, volgens mijne »peiling op het land, verken ik, in het N.N.O., »het eiland *Grande*, in plaats van kaap *Frio*,” beschimpde de man mijne, zoo als hij het geliefde te noemen, »domheid,” dat ik, met peilingen, het land wilde verkennen: en het is in de daad te verwonderen, hoe menig schip, bij de bekrompene kennis,

waarmede het over zee wordt gebragt, nog teregt komt, daar de kapitein en de stuurman volstrekt geen denkbeeld schenen te hebben, wegens de nuttigheid of het doeltreffende van het peilen met een kompas naar het land, bij vergelijking van de kaart, ingeval men het land wil verkennen. Inmiddels wij hierover redetwistten, liepen wij tot dicht onder den wal, en nu bleek dan ook weldra, dat het land in het N.N.O. *Isla Grande* was; waardoor zich tevens bevestigde, dat de bevondene breedte van gisteren fout, en wel ten minste 24' te noordelijk bepaald was geweest, daar wij, volgens die breedte, ook reeds op den zuidwal van gezegd eiland hadden moeten staan, dewijl wij des nachts, met, om de zuidoost en noord, bij den wind te zeilen, toch niet meer gedreven konden zijn, dan wij met zeilen behouden hadden. Met dat al, kwamen wij, met korte slagen in en uit den wal, voor vier ure in den namiddag, nog bij het *Sandy*-eiland, gelegen onder den wal van het lange *Maranbajja*-eiland, en dus circa zes mijlen te loefwaart van de plaats, waar wij het land gemaakt hadden. Wij werden aldus opgezet door eenen stroom, die, zoo als men kon bemerken, oostelijk, en in de, op die hoogte gelegene, gaten van de kust trok, en welke het schip, zelfs ook over stuurboord om de Z.Z.O. gelegen, evenwel, zoo lang wij het dicht onder den wal hielden, bleef opzetten. Hoe duidelijk dit nu ook tot bewijs strekte, dat men, van de zuid komende en beneden *Rio de Janeiro* vervallende, den moed niet zoo spoedig moet laten zakken, was ech-

Isla Grande,
in het N.N.O.

Bewijs van
eenen stroom
om de oost,
langs de zuid-
kust van het
land van *Rio*
de Janeiro.

Waarom men,
bij het te laag
komen, den
moed niet
moet opgeven
om het langs
de kust op te
werken.

ter de kapitein, door overmatig gebruik van sterken drank, niet in staat, hiervan iets te beseffen; en het moest, over stuurboord, zoo lang blijven liggen, tot dat wij, om de zuid, andermaal het slechte weder opliepen, en daardoor nog elf dagen zee hielden. — Ik moet echter hierbij aanmerken, dat, wanneer men, van *Rio de la Plata*, om de noord wil, men, zoodra men de rivier uit is, dient te zorgen, dat men rijkelijk oost winne, vooral als men door de linie wil; opdat men, zoo doende, op eenen bekwaamen afstand, boven kaap *Frio* en kaap *Augustin* zal kunnen stevenen: en ik zou het zelfs raadzaam achten, tot op de lengte van het eiland *Trinidad*, dat is 50 of 29° bewesten *Greenwich*, om de oost op te werken, alvorens men in den Z. O. passaat loope. Bij het opwerken van het zuiden naar het noorden, mag men, langs de Braziliaansche kust, ook wel in gedachten houden, dat, reeds van *Rio Grande* tot *Rio de Janeiro*, de noordelijke winden veelal vast staan.

Den achttienden Augustus maakten wij andermaal het land, verre aan lij van kaap *Frio*, als hebbende het *Suikerbrood* van *Rio de Janeiro* in het noorden. Inmiddels stond de wind aan het N. O.; doch, dewijl wij daardoor niet hooger dan N. N. W. konden stevenen, en dus twee streken beneden *Rio de Janeiro* lagen, werd de kapitein daardoor weder te eenen maal mistroostig; en, daar ik vreesde, dat hij andermaal om de zuid zou wenden, om het aldaar tot bovenwinds te willen opwerken, waagde ik het thans, hem te kennen te geven, dat,

Wederom op zee loopen- de heeft men kans op een langdurige reize.

Als men van *Rio de la Plata* om de noord wil, hoedanig dan te werken.

Noordewinden, op de Braziliaansche kust.

Maken het land beneden *Rio de Janeiro*.

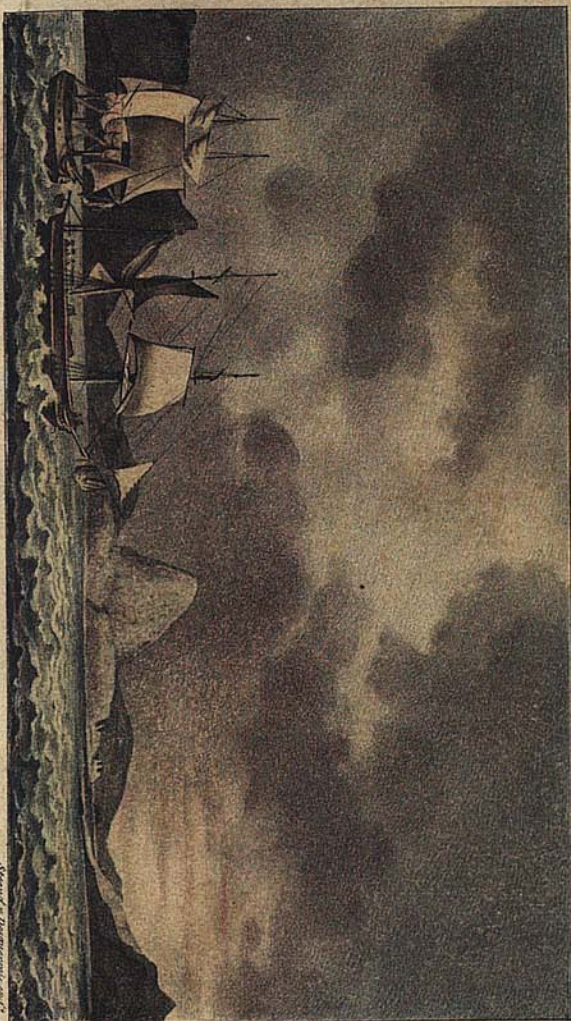
zoo hij mij, ditmaal, met het schip wilde laten werken, ik hoopte, den brik, den volgenden dag, zoo niet binnen, echter voor gaats te zullen brengen: tot welk aanbod ik, als tegen mijnen wil, te meer werd bewogen door het aanhouden van zekere Dame, *Dona P —*, en haren zoon, welke, onder geleide zijner moeder, zich, met de hoop op herstel van eene uitterende ziekte, naar *Rio de Janeiro* begaf, en nu, ten gevolge der langdurige reize, even zoo zeer reeds alle verkwikkingen begon te ontberen, als zich ook het gebrek aan gewonen scheepskost openbaarde. De oude man liet zich ditmaal dan ook bewegen, het onder den wal op te werken; en wij kwamen, tegen den avond, met den brik bij het eiland *Pai* ten anker.

Werken op,
en komen met
het schip, bij
Pai - eiland,
ten anker.

Des anderen daags morgens hadden wij een verrukkend gezigt naar den kant van den ingang van *Rio de Janeiro*. Het marmerkleurige *Suikerbrood*, aan de westzijde, was beschenen door de stralen der opgaande zon, terwijl het zwarte gebergte *Pico*, aan den oostkant, nog in donkere schaduw lag, en het diepe der baai al het vereende majestueuze van den dageraad vertoonde. Een landwind, welke den frischen geur van bloemen en vruchten medebragt, vergezelde tevens de menigte van uitzeilende schepen, die ons weldra passeerden, en van welke een Amerikaansch oorlogsfregat ons nog praaide.

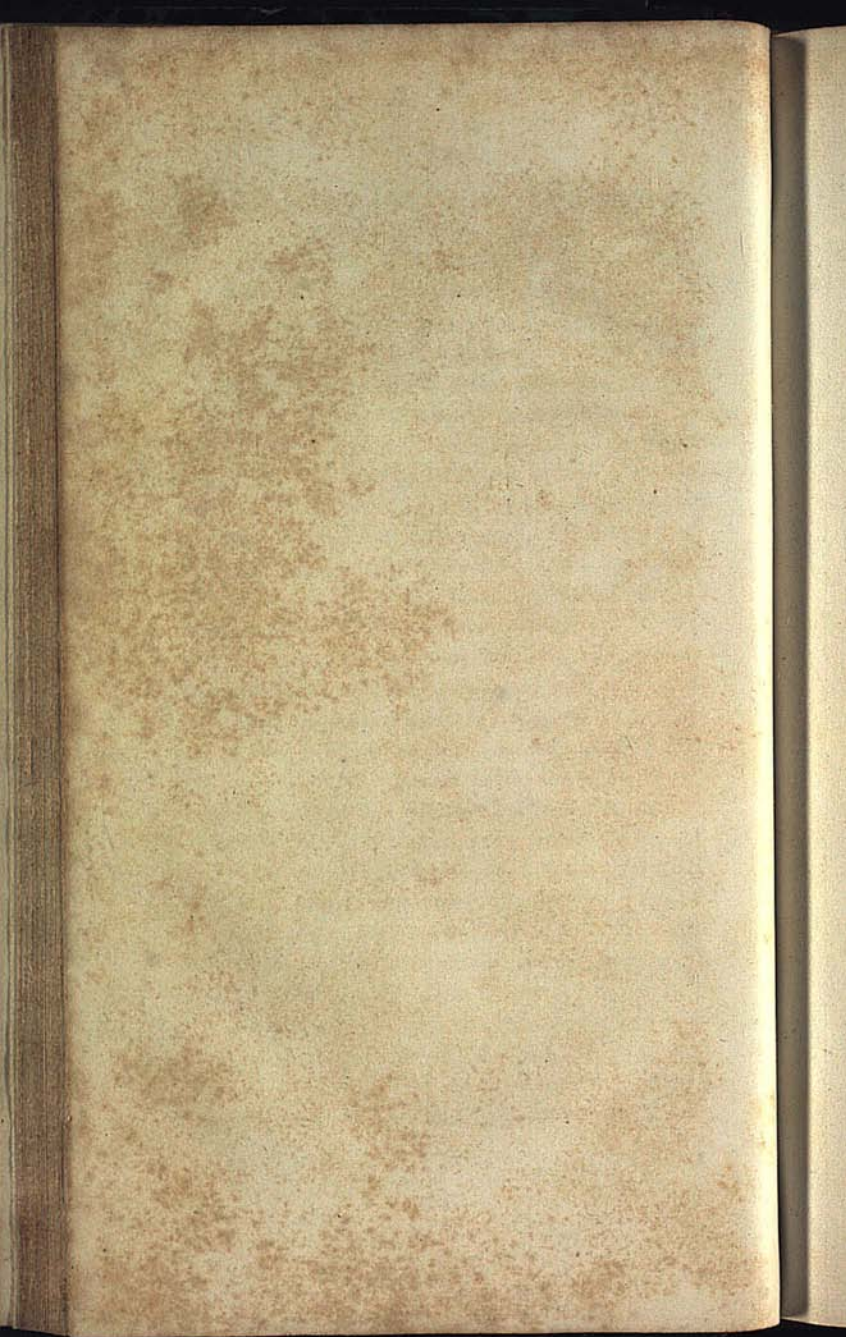
Wij liepen, met den zeewind, de baai van *Rio de Janeiro* binnen. Als naar gewoonte, werden wij gepraaid van het op het *Rond*-eiland gelegene kasteel, onder welks geschut wij ten anker moesten blijven, totdat

Gezigt van de Hulp gemaakt het Suikerbrood, benevens het uiteren van
de Haven van Rio-De-Janeiro.

Sticht in Daghwerende om 17

*Gezigt van de Hely gewand het Suikerbrood, denrens het visten van
de Staat van Sio-De-Saucte.*

al de inklaring-sloepen waren aan boord geweest. Men moet zich wel wachten, van, vóór dien tijd, eenige gemeenschap aan te gaan, hetzij dan met den wal, of met eenig vaartuig; en aan passagiers is het geraden, zoo lang sloop te blijven: want de geringste voorbarige beweging, zoo omtrent het eene als andere bespeurd, wordt dadelijk beantwoord door eene losbranding van het klein geweer of geschut van het fort, behalve de vele en langdurige ongelegenheden, waarin men zich en zijn schip dan nog dikwerf ziet gewikkeld.

Den twintigsten Augustus was het schip met al de formaliteiten van inklaring gereed; de kapitein mogt den brik achter het eiland *del Cobras* vertuijen, en de passagiers konden hunnen weg gaan; weshalve ik mij dadelijk naar den wal begaf, en allerbeleefdst en gastvrij werd ontvangen door den voormaligen Nederlandschen Consul, den Heer HENDRIKS, wien ik het eerste mijn bezoek bragt, en die met mij reed naar den tegenwoordigen Consul Generaal, *Chargé d'affaires ad int.*, woonachtig op den weg naar *Botafogo*. Met verwondering kreeg ik hier te hooren, dat Z. H. E. G. al mijne brieven, van *Montevideo* geschreven, ontvangen, maar niet geweten had, wat in mijn belang te doen, daar kapitein S***, van wien ik vroeger heb gesproken, na met zijn schip te *Rio de Janeiro* te zijn binnengelopen, het berigt had verspreid, dat de prijsverklaring van mijn schip te *Montevideo* zoo goed als zeker mogt beschouwd worden, uit hoofde van bewijzen, in mijne papieren gevonden, dat mijne expeditie naar *Buenos*

Ayres, onder bewustheid wegens blokkade, was aangelegd. Dit gerucht den *Chargé d'affaires* zijnde ter ooren gekomen, had Z. H. E. G. kapitein S*** bij zich ontboden, en, op diens verzekering, dat hij mijne omstandigheden zoodanig te *Montevideo* had hooren beschrijven, had de Consul Generaal alle vertrouwen op mijne schriftelijke berigten verloren, en, uit dien hoofde, alles verder onaangeroerd laten liggen, totdat ik mij nu persoonlijk bij Z. H. E. G. was komen vertoonen, om nader mondelijken uitleg te geven van alles. Ik deed hierop, van voren aan, omstandig verslag, wegens de gesteldheid en vordering mijner zaak te *Montevideo*, en ontving daarop dan ook de belofte, dat Z. H. E. G. dezelve met allen ernst thans zou aanvatten, en al het zijne toebrengen, om haar te leiden tot een goed einde. Daartoe had ik eerst eene vertaling te verleen van al de processtukken; waarin ik, met even veel bereidvaardigheid, als bekwaamheid, werd geholpen door den Heer R***, een landgenoot, schrijver van de Portugesche *Diario* (dagblad) van *Rio de Janeiro*.

Gelukkig trof ik ook nog te *Rio de Janeiro* het Engelsche fregat *the Doris*, en was hierdoor in de gelegenheid, van uit handen van *the Master* Mr. JOHN ALLING een schriftelijk certificaat te krijgen, met de verklaring van dezen officier, dat, toen hij mij, den tienden Mei, voor de baai van *Maldonado* van de blokkade kennis gaf, ik reeds mijn voornemen geuit had, van, in dat geval, naar *Montevideo* te zeilen, aldaar drinkwater te vullen, en mijne reize om kaap *Hoorn* te vervolgen. Ook dit certificaat voegde ik

nu bij de overige stukken, welke ik, van mijnentwege, aan den Consul Generaal overlegde.

De Consul Generaal, *Chargés d'affaire ad int.* diende dan ook aan Zijne Excellentie, den Minister van Binnenlandsche Zaken, den *Visconde DE INHAMBUEPE*, eene nota in, die even omstandig, als, in alle opzigten, uitmuntend gesteld was; en, door bijgebragte bewijzen en aangehaalde daadzaken, mijner zaak het gunstigste aanzien gaf, en uit de algemeene beginselen en wetten van het regt der volken haar bepleitte. Jammer echter, dat het Gouvernement ons vóór was, en, nog vóór het indienen dezer nota, (nadat ik mij nu ongeveer vier weken te *Rio de Janeiro* had opgehouden,) onder de hand mij bekend werd, dat de stukken, betreffende mijne procedure, van gouvernementswege reeds weder naar *Montevideo* waren teruggezonden; waarvan de Consul Generaal dan ook, weinige dagen na de inzending zijner nota, eene kennisgeving ontving van den Minister van Buitenlandsche Zaken, den *Visconde DE INHAMBUEPE*, van den volgenden, kortspreukigen inhoud:

» *Antwoord van den Braziliaanschen*
» *Minister van Buitenlandsche Zaken,*
» *den Visconde DE INHAMBUEPE, van*
» *2 October 1826, op de ingediende*
» *nota van den Nederlandschen Chargé*
» *d'affaires ad interim en Consul*
» *Generaal.*

» Daar tegen het schip *Wilhelmina en Maria*
» proces gevoerd wordt, waarvan de uitspraak ter

» eerster instantie gedaan moet worden te *Monte-*
» *video*, door de bevoegde regtbank, en in de
» vormen, bij de wet voorgeschreven, de partijen
» ook aldaar hunne reclamatiën moeten inbrengen,
» is het Gouvernement niet bevoegd, zich te men-
» gen in zaken, waarvan de beslissing niet regt-
» streeks aan hetzelfde competeert.”

Wat stond mij hierop anders te doen, dan naar *Montevideo* terug te keeren, en mij aldaar, met een opgeruimd gelaat, zoodanig te houden en te gedragen, alsof ik te *Rio*, voor het vervolg, ten aanzien mijner zaak wonder wat uitgewerkt hadde? opdat mijne partij niet mogte begripen, dat aan haar, als de sterkste, toch altijd het regt zou blijven.

Mijn vriend, kapitein BLEEKERT, die juist met zijn schip, *de Vrouw Maria*, gereed lag, om een transport Braziliaansche soldaten en gouvernementsgoederen naar *Plata*-rivier over te brengen, bood mij gastvrij de gelegenheid tot den overtocht aan, welke mij, in allen geval, toch ook weder naar mijnen eigen bodem terugbragt.

Beschrijving
van de baai
en het vaar-
water van *Rio*
de Janeiro.

Als men, van
de zuid ko-
mende, *Rio*
de Janeiro
wil aandoen.

Maar, alvorens ik deze haven verlaat, wil ik eerst het gepaste, van *Rio de Janeiro*, de baai en het vaarwater, hier mededeelen. — Naar hetgene ik reeds op bl. 47 gezegd heb, is het te allen tijde zaak, dat, als men, van de zuid komende, *Rio de Janeiro* wil aandoen, men dan het land make beoosten de aldaar voor den mond gelegene eilandjes, of wel bij kaap *Frio*; het is natuurlijk, dat schepen, die van het noorden of uit het oosten naar eerstgenoemde haven

bestemd zijn, zich altijd aan dien uithoek zullen ver-
kennen. Kaap *Frio* is een hoog, hompelig voor-
gebergte, zeer kenbaar aan eene hellende rots, die
zich voegt aan den laatsten, in zee afloopenden hompel,
en die men, uit hoofde van derzelve eigenaardige
gedaante, het schoorsteentje zou kunnen noemen,
even als bij kaap *de Goede Hoop*. Westelijker ziet
men eenen afgescheidenen koepel, die het steilste is aan
den oostkant; echter hangt deszelfs top over naar het
westen. Dit voorgebergte, in zijn geheel, vormt een
eiland, dat van het vaste land gescheiden ligt, door
eene zeeëngte, alleen voor kleine schepen bevaarbaar.
Aan de vastekust-zijde vindt men eene baai, welke,
door het land van *Frio* beschut zijnde, eene veilige
haven aanbiedt. Van dit eiland, of kaap *Frio*, tot
aan den ingang van *Rio de Janeiro*, is de kust laag,
hebbende een zandig strand; terwijl, meer landwaarts
om de noord, het gebergte, in afwisselende volgorde
van gedaanten en hoogte, zich, met een schilder-
achtig aanzien, verheft.

Kaap *Frio* gepasseerd zijnde, houdt men het, op
twee mijlen afstands, langs den wal, en zal, circa zes
mijlen bewesten die kaap gekomen, de drie *Monks*-
eilanden te zien krijgen; acht en een kwart mijlen
verder, en iets meer uit den wal gelegen, passeert
men, aan stuurboord, de twee *Maurits*-eilanden,
welke, bijna noord en zuid, in eene regte lijn lig-
gen. Deze eilanden kan men op een kwart mijl (en,
bij gestadig weder, op eenen kabel lengte) passeren,
en west blijven sturen, wanneer zich, vervolgens,
het eerst *Rodondo*-eiland zal opdoen, en voorts

Kaap Frio.

Is een eiland.

Het vaarwater
tusschen de
vaste kust,
alleen voor
kleine sche-
pen;

Zoo ook de
veilige haven.

De kust tot
*Rio de Ja-
neiro.*

Aanwijzing,
hoe naar bin-
nen te zeilen.

Het eiland
Rodondo
doet zich eer-
op, dan *Ra-
sor*-eiland.

Razor-eiland, hetwelk, ofschoon eene groote halve mijl oostelijker gelegen, later zigbaar wordt, door deszelfs mindere hoogte. Op laatstgenoemd eiland, voor het front van den ingang van *Rio de Janeiro* gelegen, had men onlangs eenen vuurtoren gebouwd, waarvan ik echter het licht nimmer heb zien branden; doch welk vuur, voorzeker, een veilige geleider zijn kan voor schepen, die, met slecht weder uit het Z.O., bij nachttijd moeten binnenloopen.

Een vuurtoren, op *Razor*-eiland.

Alvorens de eilanden, voor den mond van *Rio de Janeiro* gelegen, boven de oppervlakte der zee zigbaar zijn, zal men reeds, aan de westkust van de baai, als het land helder en onbewolkt ligt, verkennen de *Gavia*, (het marszeil), zijnde eene onmetelijk groote, platte, overeindstaande rots, welke, op het hooge gebergte als een muur zich verheffende, de ruimte verspert voor de, door den gewonen passaatwind voortgedrevene, wolken, die, aangeboden tegen die muurrots, daarin eene belemmering ontmoeten, die dezelve, voor het oogenblik, verhindert, haren weg verder naar het westen te vervolgen. Deze ontoegankelijke steenklomp vertoont zich als een staand zeil, met de ra neêrgekaaid naar den oostkant. Oostelijker volgen de bergen, genaamd *de twee Gebroeders*, die eenen meer kegelachtigen vorm hebben; en eindelijk, nader aan de baai, *de Corcovado* (bult), die gemakkelijk in het oog valt, door deszelfs zonderlinge gedaante. Het hoogst zich verheffende gedeelte, aan den oostkant, vertoont min of meer een menschelijk gelaat; en de Telegraaf op *de Corcovado*, kruin heeft eene kleine vlakte, waarop eene telegraaf

Telegraaf op *de Corcovado*.

staat. De weg naar dien seinpost is dermate moeijelijk te beklimmen, dat weinigen, buiten den seinmeester, deze zoo steile, en zelfs gevaarlijke hoogte durven bezoeken; en het wekt eenige bewondering, dat men, op den top van deze hooge bergrots, een gebouw tot woning heeft kunnen vervaardigen, en er den seinpaal bij oprigten.

Met op gezegden koers (west) verder door te zeilen, zal men, aan stuurboord, de eilanden *Pai*, *Maya* en *Tarpu*, gelegen op den hoek van *Tarpu*, te zien krijgen; terwijl, eindelijk, het kennelijke *Suikerbrood* zich, westwaarts van die eilanden, zal openen. — Indien men zóó verre gevorderd is, dat al de voor de baai gelegene eilanden volledig uit zee gerezen zichtbaar zijn, zal zich de gemengelde samenhang van tafel-, koepel- en kegelachtig gebergte aan het westland van de baai meer en meer uit elkander ontwikkelen, en eindelijk, zuidelijk en west van het *Suikerbrood*, al kenbaarder vertoonen eene platte, steile, verhevene klip, met twee, in huurschap staande, vrij hooge, spitse kegels, welke men ligt voor het te voren vermelde *Marszeil* en *de twee Gebroeders* zou kunnen aanzien; waaromtrent men zich echter, als het land helder ligt, niet zal kunnen bedriegen, dewijl dan dezen, zoo wel als genen, zich kennelijk genoeg zullen opdoen.

Het *Suikerbrood* is eene kolossaal hooge, kegelachtige rots, het steilste aan den westkant, en ten oosten, bij de grondvlakte, steil afloopende in zee; hetzelve vormt den ingang der baai, aan haren westkant. — Naarmate men hetzelve noordelijker

Hoe men
zijn koers
moet vervolgen.

Wanneer zich
het *Suikerbrood*
zal openen.

Gelijksoortige
bergrotsen,
als de vroeger
beschrevene.

In welko gedaante men
zich het *Suikerbrood*
moet voorstellen.

brengt, zal men meer en meer den ingang van de baai openkrijgen. Op eene halve mijl afstands van *Pai* blijvende, en het *Suikerbrood* N. W. hebbende, stuur dan N. N. W., wanneer men weldra

Hoedanig men
Sta. Cruz
moet passeren

Als men des
nachts buiten-
gaats moet
blijven, hoo-
dan te han-
delen.

Landbuijen.

Ten anker ge-
legen, tus-
schen de ei-
landen voor
de baai.

Tijd van den
seewind.

het fort *Sta. Cruz*, aan den oostkant van de monding, zien zal, en dien wal moet men, bij het binnenzeilen, beminnen. Indien men vóór den avond niet kan binnenkomen, zal men het, gedurende den nacht, bij voorkeur, bij *Rodondo*- en *Razor*-eilanden, af en aan onder zeil dienen te houden, beter dan binnen of benoorden dezelve te ankeren; want de grond is hier klippig, en de schepen liggen, door de zware dijning tegen de gronden, en niet minder

door de onverwachte landbuijen, vergezeld van zwaren regen, donder en bliksem, die, vooral bij nieuwe en volle maan, zich opdoen, er gevaarlijk, vanwege het drijven tegen de klippen. Deze buijen hebben buiten de eilanden derzelve meeste kracht verlorē.

Evenwel heb ik, met den brik *Willem*, eenen nacht ten anker gelegen op zestien vadem slijkgrond, hebbende toen *Pai*-eiland O. N. O. en *Razor*-eiland Z. Z. W. Wanneer men aldus, gelijk ik gezegd heb, buiten de eilanden bij de hand blijft, heeft men, des morgens, meestal gelegenheid, van, met den zeewind, binnen te komen, die, gewoonlijk, tegen elf ure, of tegen den middag, doorzet; waardoor tevens de overmatige hitte van den dampkring getemperd en dragelijk wordt, en die met zons-
ondergang gaat leggen.

Rio de Janeiro vormt ontegenzeggelijk eene der veiligste havens op onzen bekenden aardbol, en kan,

tevens in aanmerking genomen deszelfs voordeelige ligging in betrekking tot *Europa* en de beide *Indien*, niet genoeg gewaardeerd worden door zoodanige mogendheid, die hetzelve in haar bezit heeft; ook is er niets verzuimd, ten opzichte van een geschikt gebruik maken van alles, wat de natuur hier gunstigs tot verdediging aanbiedt.

Het *Suikerbrood*, aan den westkant van den ingang, levert, uit zee, eene onfeilbare verkenning op voor binnenlopende schepen. — Twee Franschen ondernamen het, deze kegelklip te beklimmen, en bereikten ook wezenlijk diens top, doch stortten, met het afstijgen, te pletteren. Eenige jaren later verloor een Engelsch zeeofficier op dezelve wijze zijn leven, nadat hij reeds de Britsche vlag op de kruin van *het Suikerbrood* geplant had: men verhaalt echter, dat hij, reeds behouden zijnde beneden gekomen, wegens zijn euveldoedig bestaan vermoord werd. — Iets noordelijker, op een (met eene westelijke bogt zich afstrekkend) schiereiland, ligt het fort *St. Joao*, dat, met het aan de oostzijde van de baai, tegen den voet van het hooge gebergte gelegene, kasteel *St. Cruz*, het naauw van de monding uitmaakt, die op eene wijdte van anderhalven kabel lengte, of hoogstens eene kwart mijl, kan geschat worden. Van dit fort, aan den oostkant van den ingang, seint de telegraaf op de stad. Meer naar binnen, en bijna dwars in den weg, doch op een derde nader aan *St. Joao*, ligt het kasteel *Lagea*, een laag, vierkant fort, op het zoogenaamde *Square*-eiland, dat, door zijne ligging voor de opene monding, veel te lijden heeft van den

Beschrijving van de monding, tot het binnenzeilen van *Rio de Janeiro*.

Het naauw van de monding van *Rio de Janeiro*.

Het kasteel *Lagea*,

Op het *Square*-eiland.

slag der zee bij zuidelijke stormen, zelfs zoodanig, dat het garnizoen van tijd tot tijd in gevaar is.

Het kasteel *St^a. Cruz* is, goed verdedigd wordende, niet gemakkelijk te nemen. De trapswijze gelegene batterijen geven het aanzien van eene ontzagwekkende sterkte. Evenwel is de benedenste batterij nog te hoog gelegen, dan dat zij, althans aan lage en kleine vaartuigen het binnenzeilen te eenen maal zou kunnen beletten; want het water is hier ook overal zeer diep, zoo dat men, met een schip, tot dicht onder den steilen rotskant, waarop het kasteel ligt, kan langsloopen. Des nachts brandt op dit fort een vuur, en doet men er met twee kanonschoten en twee lantarens sein aan de stad, wanneer schepen binnenkomen; daags geschiedt dit met de telegraaf, onder vermelding van vlag, plaats, van waar gezeild, en aantal dagen, die het schip reis heeft: zoodanig, dat men, vooral bij het passeren

Vuur op het fort *St^a. Cruz*.

Het fort *St^a. Cruz* nabij to passeren.

van *St^a. Cruz*, nabij genoeg langs den wal moet zeilen, om op al de vragen, welke van daar gepraaid worden, behoorlijk te kunnen antwoorden; zonder hetwelk men zich weldra door het grof geschut en scherp begroet ziet. — De Brazilianen houden den bouwtrant en de sterkte van *St^a. Cruz* op het allertzorgvuldigste geheim en buiten elks oog; zelfs *Sir CHARLES STUART* vond zich, in dit opzigt, eens te leurgesteld, toen hem, op daartoe gedaan persoonlijk verzoek, de keizer eene bezigtiging van het kasteel reeds, van zijne zijde, had bewilligd, of immers veroorloofd; zich, desaan gaande, bij den toenmaligen kommandant te vervoegen; waarmede eene schrif-

telijke toestemming, van de zijde Zijner Majesteit, gepaard ging. Ondanks dezen hoogen geleibrief, bleef de kommandant nogtans weigeren, het fort voor *Sir CHARLES* te ontsluiten; en het is wel te denken, dat een geheim tegenbevel van *DON PEDRO* zelven hierin voornamelijk werkte.

Met dus *St^a. Cruz* voor den besten wal te houden, Hoo verder naar binnen te zeilen. stuurt men, beoosten *Square*-eiland, naar binnen.

De vloed trekt hier, tusschen die naauwte, met kracht, zoo dat men wel op het sturen moet passen, en goede vaart houden door het water; want dikwijls ontmoet men, bij de monding, eene zware en somtijds gevaarlijke dijning, gelijk ik zelf heb onder- vonden. Evenwel moet men, uit aanmerking van het kloofachtige gebergte aan stuurboord, op zijne hoede zijn voor de valwinden; soms is het raadzaam, Valwinden. dat men, met gegeide bramzeilen, de marszeilsvallen gereed houde. De Engelsche pakket heb ik zijnen kruissteng, bij het binnenzeilen, zien verliezen, door eenen valwind.

De vloed is van korten duur, en heeft minder Het getij. snelheid, dan het ebgetij; echter kan een goed be- zeild schip het, tegen stroom en landwind, somtijds inwerken. Harde regens hebben, in de baai, op den gewonen was van het water weinig invloed; evenwel zijn er voorbeelden, dat, bij gelegenheid van zoo- danige regens, de ebbe eenen geheelen dag, zonder stilstaan, heeft geloopen, waarbij dan de stroom het snelst was aan den westkant. Aan den oostkant van de baai zal men het invallen van den vloed ontwaren kunnen door eene raveling, zoodra het water geval-

De passage,
tusschen *St.*
Joao en
Square-eiland
is gevaarlijk.

Goede anker-
grond, in ge-
val van stil-
ten.

Het echte
vaarwater is
beoosten
Square-ei-
land.

De koopvaar-
ders moeten
bij *do Vil-*
ganhon ten
anker.

len is. Men heeft opgemerkt, de gewone tijd van hoog water te zijn 2 ure 30 min.; hierop is echter geene rekening te maken. Nimmer moet men den doortogt verkiezen tusschen *St. Joao* en *Square-eiland*, uit aanmerking, zoo van de kans op stilte en (door het hooge *Suikerbrood* veroorzaakten) veranderlijken wind, als van de maling van het getij en den slechten, klippigen ankergrond, die u in ongelegenheid kunnen brengen, daar de zuid- en westkant van dit eilandje vuil zijn; daarbij is het, wanneer men voor stilte vreest, raadzaam, dat men, *St^a. Cruz* gepasseerd zijnde, om de oost hale, waardoor men, bezuiden het *Bad-eiland*, goeden ankergrond zal vinden: meestal vindt men aldaar de uitgaande schepen gereed liggen, om des morgens, met den landwind, bij de hand te zijn. — Het echte vaarwater, gelijk ik reeds gezegd heb, is beoosten *Square-eiland*, van waar af de gronden afdiepen, van zes en eenen halven tot twaalf vadem water; waarop men, met het handlood, den grond even verliest. Men sture dan zoodanig, dat men nagenoeg langs het kasteel *do Vilganhon* loope, van waar de koopvaarders gepraaid worden, en, op de te voren beschrevene wijze, hunne uitklaring moeten ondergaan, alvorens verlof te bekomen, van verder naar binnen te zeilen en gemeenschap met den wal te hebben. Nu kan men dan ook achter het eiland *Cobras*, of ook bij het eiland *Ratos*, gaan liggen; ook kan men lossen aan de *mouille* der Douanen, die daartoe, zelfs voor volgeladene schepen van zes tot zeven honderd ton, de beste gelegenheid aanbiedt.

Als men het kasteel *do Vilganhon* aan bakboord laat liggen, zullen oorlogschepen, in het naar binnen zeilen, de beste ankerplaats ontmoeten voor de stad. De beste ankerplaats voor oorlogschepen.

Met den vlaggestok van *Vilganhon* even westwaarts open te brengen van het *Suikerbrood*, zal men vrij liggen van een bankje, dat voor touwen zeer nadeelig is, door den scherpen of klippigen grond. — Dit bankje, bijna twee en eenen halven kabel lengte van *Ilha dos Ratos* (*Rat-eiland*;) heeft, O.N.O. gestrekt, nagenoeg eenen kabel lengte; de geringste diepte, vier en eenen halven vadem, zal men ontmoeten door *Ilha dos Ratos* in de groote kerk te brengen, en den vlaggestok van het fort *Vilganhon* in de batterij van THEODOSIA; waaruit volgt, dat de minst geschikte ankergrond van dit bankje gevonden wordt in de buurt van *Rat-eiland*. Zijn schip hier willende vertuijen, zal men het daagsanker, met een goed touw of eene ketting, westwaarts dienen uit te brengen, en het tui-anker, door bakboordskluis, om de oost; waarbij men, op het tui-touw of de ketting, een kabeltouw kan hielen, dat men, uit ééne van de spiegelpoorten, stijfzet, om hierdoor het rondzwaaijen van het schip, bij de afwisseling van omloopende land- en zeewindjes te voorkomen, en tevens gereed te zijn, om, bij den harden Z. W., met klare kluizen voor de opening der baai te kunnen zwaaijen, niet alleen, maar ook met harde landstormbuijen van het N. N. W. zijn schip voor twee ankers bezorgd te hebben. — De tegenover de stad gelegene zandbank, welke zoom zich strekt van *Vilganhon* tot *Ilha dos Ratos*, eindigt aan den N. O. hoek van het eiland *Cobras*; Hoe het schip to vertuijen. Zandbank, tegenover de stad.

alleen sloepen kunnen over die bank vlot blijven. — Binnen dezelve ligt het vol schepen, die laden en lossen; maar de eenigste *passage* naar deze binnenreede is om het noordeinde van het eiland *Cobras*, tegenover welk de werf en het arsenaal liggen voor de oorlogschepen.

Evenmin in beschrijvingen, als door het penseel, zal men, naar mijn gevoelen, genoegzaam kunnen nabijkomen aan het geven van een waar en levendig denkbeeld van de bekoorlijke omstreken en verdere tafereelen, die zich om *Rio de Janeiro* ten toon spreiden.

Reeds bij het binnenzeilen der baai zal men van verwondering opgetogen, en met zekere gewaarwording van eerbied aangedaan worden, van wege al het groote en schoone, hetwelk, van rondom, aan het oog zich vertoont, en hetzelfde nimmer nog verzadigd doet in het rond zien. Het eene wisselt af met het andere, en trekt de bewonderende opmerking al meer tot zich, — hetgene de natuur, als tot aanbidding tevens leidende van den Schepper, wiens werken zoo groot en zoo veel zijn, hier, onderscheidenlijk, aanbiedt, — hetgene de kunst en het menschelijk vernuft hier gesticht hebben, in even stoute als bevallige werken der bouwkunst. Menige verraste uitroep desaangaande mag in deze baai wel alreede zijn vernomen; en — het mag gezegd worden! — schooner, schilderachtiger oord is er op onzen aardbol nog wel niet bekend, dan het tooneel, in zijn geheel, hetwelk zich hier opdoet.

Met helder weder, als het hooge land onbewolkt

ligt, vestigt zich onwillekeurig het eerste de aandacht op die, in het noorden zich verheffende, geduchte pyramidaalvormige, spits kegelachtige en cilindrische rotsen, welke, als eene kolonade op de kruin van hooggebergte, tegen de steile helling van nog hooger gebergte — als ware het — de galerij vertoonen van eenen onmetelijken tempel. De Portugezen hebben aan dit kunstgewrocht der natuur niet oneigenaardiglijk den naam gegeven van het *Orgelgebergte* (*Sierra de los Organos*). In de daad een vertoon voor het oog, waarin het zonderlinge met het groot-sche zich vereenigt!

Ten westen weder, op vijftien mijlen afstands van de kom der baai, verheft zich, op het hooge gebergte *Cerro de Frio*, de zeer kennelijke rots *Friars-hood*, dien men beneden *Rio de Janeiro*, of bij *Isla Grande*, nog duidelijker te zien krijgt. Ik heb dezelve, in mijne geteekende landkenning, *de Duim* genaamd, wegens derzelve gelijkenis op eenen menschelijken duim, even als *la Pouce*, op het hooge land van het eiland *Mauritius*. En, wanneer men dan zijnen blik den wijden bergkom dezer baai verder laat rondgaan, wordt men ongevoelig weggesleept door verrukking, van wege de prachtige rangschikking en verscheidenheid van afwisselende voorwerpen in dit rijke panorama.

Reusachtige rotsen, omtrent welker vergelijking in gedaantevoorstelling de verbeeldingskracht onuitputtelijk is; — steilten, donkere afgronden en dalen, vertoonen hier de natuur van hare ongezellige, karige en schrikwekkende zijde; maar met niet minder luis-

ter verspreidt zich, aan den voet der ontzagwekkende hoogten, de verkwikkende mildheid der vruchtbare heuvelen en valleijen, en vooral de liefelijke schakering van het verschillende groen der velden, boomen en heestergewassen, op de verschillend gerigte vlakken, vertoonende, door de speling der zonnestralen met de hier en daar verspreide schaduw der voortdrijvende wolken, eene, in die evenredigheid verveelvoudigde, verscheidenheid van licht, donker en in elkander oversmeltende kleuren, welke zich, als een bekoorlijk, doorzigtig weefsel, over dit op berg en dal verspreide, rijke natuurtooneel, als ware het, heenwerpt, waardoor het oog in altijd nieuwe opmerking van al schooner en schooner zich verlustigt. De geur van begeertewekkende vruchten, — het liefelijk vertoon van duizendverwig gebloemde, — de lusthuizen, plantaadjen, tuinen, — de sierlijke stad *San Sebastian* en bijgebouwen tot en met *Botafogo*, amphitheatreswijze gebouwd, en pronkende met derzelve veelvuldige kerken en torens, — de kunstmatige waterleiding (*Aqueduc*) — het, aan den overkant van *San Sebastian*, aan de zoogenaamde *Praya granda* (het groote strand) gelegene, stadje *Braganza*, — het hooge, tot duizend voet boven de oppervlakte der zee zich steil verheffende, kegel- en pyramidaalvormige, *Suikerbrood*, — de fortificatiën op uithoeken, eilandjes en boven water gelegene klippen, onder welken, behalve het reeds vermelde *Santa Cruz*, het eerste in het oog loopen het kasteel *San Joao*, op de aan den oostkant uitstekende landtong, dat van

Rond-eiland, en het fortje *Boa*, op eene hooge, van den wal gescheiden klip, — de menigte dorpjes rond de geheele baai, — de archipel van als door elkander gezaaide eilandjes in dezelve, van welken *Doguernadoor* het grootste is, en pronkt met dorpjes, fabrieken, lustkasteelen, Botanische tuinen, *Labyrinthen* (doolhoven), — de veilige reede, met schepen van alle natien, onder welken zich vermengen de zeilen van speeljagten, sloepen en vaartuigen, over en weder, naar en van de eilanden, als wemelende; — dit alles werkt op den vreemdeling zoodanig, dat hij door een onwederstaanbaar verlangen gedreven wordt, deze oorden te betreden, welke, als ware het, den zetel daarstellen van al het majestueuze en schoone, dat onze aardbol op zijne oppervlakte vereenigt.

Deze schoone haven, in haar geheel beschouwd, vormt een meer, dat met den oceaan geene verdere gemeenschap heeft, dan door het naauw tusschen het *Suikerbrood* en het gebergte *Pico*, hebbende het fort *Santa Cruz* aan deszelfs helling. Rondom dit meer ketent zich, langs de boorden, eene afwisseling van kleine baaijen, kommen en bogten, welke ook weder even zoo vele uithoeken, landtongen, stranden en steile rotsoevers daarstellen, die, naarmate men met het schip vordert, eene groote verscheidenheid van verschieten doen ontstaan. Reeds bij het binnenzeilen verlustigt zich het oog, aan stuurboord, met het aanschouwen van het liefelijke, in eene diepe baai gelegene, dorp *Xavier*, van waar wij, in het voorbijzeilen, vuurwerken,

ter gelegenheid van een aldaar gehouden kerkfeest, zagen ontbranden, ofschoon het heldere dag was. Aan bakboord zal, bij voortgang van het schip, het oog slechts voor een oogenblik kunnen dringen in de door rotsen beperkte opening van de kom *Botafogo*, welker westerstrand eenen achtergrond van lusthuizen oplevert, meestal bewoond door de vreemde ministers, consuls enz. Vervolgens doet zich op de wijde bogt *Praya do Flamingo* (het *Vlaamische strand*,) met eene, daarmede evenwijdig loopende, rij huizen. Noordelijker weder wordt dit strand afgesloten door de rotshoogte, waarop, allerevalligst boven eenige woningen uitstekende, zich verheft de kerk *Nossa Senhora da gloria*, een achtkantig, witgepleisterd gebouw, met koepelachtigen toren, en versierd met pilasters, lofwerk en raampaneelen van arduin. Dit punt, welk men als de *Belvedera* over de geheele baai zou kunnen aanzien, is liefelijk beschaduwd door boomen en heestergewas, waardoor, als ware het, de luister der heilige *Senhora* van dezen anders zeer in het oog loopenden tempel met zedigheid besluijerd wordt. Rondom den voet van dit verheven punt volgt een andere inham, bezoomd door eenen steilen oever, die weder evenwijdig loopt met eene rij huizen, achter welke voornamelijk, met de meeste pracht, de *aqeduc* of waterleiding uitkomt. Al noordelijker heeft deze inham zijne uiterste beperking aan eene tweede verhevenheid, waarop de ruine van een klooster zich vertoont, in welks nabijheid de telegraaf is opgerigt, die de seinen van het fort *Santa Cruz* en de *Corco-*

vado aan de stad mededeelt. Hier is het, dat ook de verbeeldingskracht in de afwisseling en verscheidenheid krijgt te deelen, die over dit gansche, zoo rijk gestoffeerde natuurtooneel verspreid zijn. En welke sombere voorstellingen mogen hier, van tijd tot tijd, de liefelijke vervangen hebben en vervangen, die deze bekoorlijke omtrek anders als uitsluitend doet geboren worden: want ook dient deze hoogte, met hare vervallen gebouwen, ter strafplaats voor de ongelukkigen, die zich aan misdaad tegen de wet hebben schuldig gemaakt, of, niet zelden, door menschelijke onderdrukking en wreedheid zich vervolgd zien. Hier echter wordt het oog nu weder afgeleid door het gezigt op de, onmiddellijk aan den voet van deze hoogte en op een meer effen terrein gelegene, stad, met hare talrijke torens en koepels, in welker midden het meest in het oog valt het uitgestrekte paleis van den aartsbisschop, als zijnde gebouwd op eene plaatselijke rijzing van den grond, van nagenoeg twee honderd voet, en hebbende daardoor een schilderachtig gezigt over de geheele stad en de baai in het rond; gelijk men hetzelfde nadert langs eenen opgaanden weg, die, zoo wel met rijtuigen, als te voet, begaan wordt. Het geheele, vierkante gebouw, dat met eenen evenredigen koepel voorzien is, heeft hierdoor, en door deszelfs witgepleisterde muren, een eenigzins kerkelijk aanzien; het pilaster-, kroon- en paneelwerk van arduinsteen echter geeft eene fraaije afscheiding. Op dit paleis volgen, in hoogte, de kathedrale en de keizerlijke kapel; terwijl, digt bij hetzelfde, eene nog hoogere verhevenheid

van grond oprijst, op welke een klooster zich verheft.

Bij het ten anker komen valt gereedelijk het oog op het keizerlijk paleis, hebbende deszelfs voorgevel aan eene breede kaai aan de *Praya*, (waterkant,) die eene, van arduinsteen vervaardigde, borstwering met zittingen heeft, welke, tegen den avond, wanneer de hitte van den dag gematigder wordt, eene koele en aangename rustplaats aan wandelaars verschaft, die hier het schoone gezigt op de reede en baai komen genieten. Het verlengde dier kade vormt de vierde zijde van een uitgestrekt, vierkant plein, welks geheele zuidzijde wordt ingenomen door het vorstelijk paleis, en in welks midden, langs den waterkant, eene sierlijke fontein pronkt, wier water naar de, in derzelve nabijheid gelegene, landingsplaats geleid wordt; aan deze kunnen de sloepen, met de vaten binnen hoord, liggen, om dezelve, met behulp van gestadig lozende kranen of slangen, te vullen. De landingsplaats zelve is voorzien van eenen breeden, arduinsteenen trap, dien men, ook, bij het laagste water, met gemak kan beklimmen.

De aangeduide zuidervleugel van het keizerlijk paleis sluit zich regthoekig aan eenen meer modern gebouyden vleugel, die, van voornoemd plein, nagenoeg de helft beslaat der westzijde, wier verdere gedeelte de sierlijke voorgevels vertoont van de reeds vermelde keizerlijke kapel en de kathedrale, die onmiddellijk aan het paleis belenden, en welke drie gebouwen, vereenigd, eenen prachtigen achtergrond geven, te zien van de reeds beschrevene fontein en het oosten, of van de schepen op de reede.

De noordkant van het groote plein vertoont eene rij van hotels en met veel smaak ingerigte koffijhuizen, van welke laatste de stad, over het geheel, rijkelijk voorzien is.

De zuidervleugel van het voorschreven vorstelijk gebouw, welken ik liever, ter onderscheiding, het paleis aan den zuidkant zou willen noemen, is twee verdiepingen hoog, en heeft een platvormig dak. De bovenverdieping heeft een aanzienlijk getal vensters, allen met balkons en ijzeren, gedeeltelijk vergulde, *balustraden*, en behoorende aan in elkander uitlopende zalen, voor den troon, de receptie, en ter bewoning door de vorstelijke maagschap. Deze vertrekken hebben hun uitzigt op het plein, en beslaan diens volle lengte. Nabij het paleis, aan den westkant, rust deze bovenverdieping op bogen, en vormt dus eene overdekte galerij, onder welke wandelaars en rijtuigen, komende van het tot hiertoe beschrevene plein, naar een ander kunnen doorgaan, alwaar het postkantoor is, benevens eenige ministerieele *bureaux*. Het paleis aan den westkant heeft, in het midden van den benedengevel, een ruim voorportaal tot ingang, boven welk men nog eene derde verdieping ziet oprijzen, en is, even als het paleis aan den zuidkant, ligtgeel gepleisterd.

De hoofdingang tot deze vorstelijke gebouwen aan den vroeger vermelden voorgevel aan de *Praya*, bestaat mede in eene, door bogen en pilaren gevormde, overdekte galerij, tot welke men optreedt langs eenen trap van arduinsteen. Door dit voorportaal gaan de keizer en de vorstelijke familie,

gelijk mede, bij buitengewone gelegenheden, de ministers, ambassadeurs enz.; en het moet uit dien hoofde te meer verwondering wekken, dat men de vuilnis, door ditzelfde portaal, naar buiten het paleis draagt, en die bij de trappen dan nederwerpt, hetwelk dikwijls een even walgelijk gezigt, als ondragelijken stank, aldaar veroorzaakt.

De eigenlijke stad, *Rio de Janeiro* of *San Sebastian* genaamd, ligt op een schiereiland, en is vrij regelmatig, doch gedrongen, gebouwd, als hebbende veelal smalle straten en hooge huizen. De eenige kromme straat, die nagenoeg evenwijdig loopt met de *Praya* of waterkant, draagt, juist omgekeerd, den naam *Roua direcho* (de rechte straat); de *Roua ouvidor*, als leidende naar de meeste voornaame gebouwen van de stad, naar de groote opera enz., kan beschouwd worden als de hoofdstraat, en is dan ook die van de voornaamste winkels, waarin veelal vreemdelingen, meest Franschen, zich hebben gevestigd, die tevens allerhande bedrijven en ambachten hier uitoefenen, of ook, bij de kooplieden, het kantoorwerk waarnemen. Deze straat brengt mede op een plein, *Campo de Santa Anna*, of *Praca d'acclamacao* genaamd, alwaar het paleis van den senaat is, benevens dat van justitie, het huis der policie, en 's rijks museum; welk laatste de geheele westzijde van het ruime plein beslaat. Dit gebouw bevat eene merkwaardige verzameling voor de natuurlijke historie, voornamelijk in fraaigeverd gevogelte, en een in de daad rijk kabinet voor de mineralogie; ook vindt men hier allerprachtigste tooisels van vroegere,

Zuid-Amerikaansche opperhoofden, en dit alles, in uitgestrekte zalen, bijzonder goed gerangschikt en bewaard. — Van de *Praca d'acclamacao* leidt westwaarts eene straat naar den weg op het dorpje *San Francisco*, en voorts naar *San Cristovao*, alwaar 's keizers buitenverblijf is. Eertijds was dit een lustslot van eenen Portugees, doch werd later tot een keizerlijk paleis ingerigt; en, tijdens mijn verblijf te *Rio*, was men daarmede nog bezig. Veel bijzonders kan ik van hetzelfde niet vermelden. Het heeft twee verdiepingen, eenen vierkanten toren, met een' gedrongen' koepel; is, in zijn geheel, boogvormig gebouwd en geelgepleisterd, en ligt aan de helling van eenen heuvel, die een lagchend gezicht geeft over de binnenlanden en op het gebergte. De holle zijde van dit gebouw ziet over de baai. Sinds dit verblijf 's keizers eigendom werd, heeft men van het schiereiland, waarop de stad ligt, eenen naderen weg aangelegd, over het tusschen beide gelegene eilandje *Maytan*, die, bij het dorpje *San Francisco*, met den ouden weg zich vereenigt, en verder noordwaarts, langs 's keizers lustslot, naar de binnenlanden strekt, waar de aanzienlijke landeigenaars hunne buitenverblijven, cochenille-, koffij- en suikerplantaadjen hebben. Daags, na het uur van de *siesta* (middagslaapje,) wordt deze nieuw aangelegde weg druk bezocht door wandelaars in rijtuigen en te paard, en des avonds, bij gala-theater, verlicht men dien met *reverbères*. De laan, welke van den landweg naar het paleis aangelegd werd, zal fraai worden, gelijk mede de *barrière*, voorstellende eene boogswijze kolonade.

De huizen te *Rio de Janeiro* zijn, over het geheel, bekrompen gebouwd, en de straten, wegens de goten in het midden, werwaarts de steenen ongelijk afhellend gevloerd zijn, ongemakkelijk te betreden. Deze goten, door welke meestentijds het water heenstroomt; kunnen, met zware regens, tot kleine beken zwellen. — Het getal der kerken is ongeloofelijk. Zeker vindt men er in elke straat ééne, en in sommige wel meer; aan derzelver pracht is niets gespaard, vooral niet aan de keizerlijke kapel. — Het arsenaal is een uitgestrekt gebouw, en van niet minder omvang zijn de daaraan als verbondene etablissementen voor 's rijks timmerwerf, gelegen op *Punta da San Benito*, den noordelijksten uithoek der stad, alwaar de baai eene grootere breedte verkrijgt, door eenen bogt om de west, in welken het vaarwater is voor sloepen naar *San Cristovao*. Op eenen oostelijker' hoek, *Punta de Calabouco*, heeft de keizer eene houten tent, van waar men een schoon gezigt heeft over de geheele uitgestrektheid der baai, vooral op het noordergedeelte en de daar gelegene eilandjes. Deze tent is, voor de vorstelijke familie, inzonderheid bestemd, bij het te water loopen van oorlogschepen. Gedurende mijn verblijf te *Rio de Janeiro*, zag ik een schoon gebouwd fregat, en eene korvet, van stapel loopen.

De keizerlijke opera is allerfraaist gebouwd en ingerigt, en evenaart in grootte den Amsterdamschen Stads-Schouwburg. De keizerlijke loge, welke met veel pracht gedecoreerd is, heeft, even als de andere loges, en zelfs ook de bovenste galerij, met smaak

gewerkte, tot aan de voeten opene, ijzeren *ballustraden*, zoo dat men, bij *gala*-theater, het in volle costuum verzamelde gezelschap, van het hoofd tot de voeten, zien kan. De opera, door Italiaansche sujetten uitgevoerd, kan met regt geroemd worden, en niet minder de balletten, aan welker kostbaarheid en pracht niets gespaard schijnt. — De Douanerie en bijbehorende magazijnen maakten mede een belangrijk *établissement* uit, en werden nog dagelijks aangebouwd en verbeterd. Eene fraaije, overdekte beurs, welke de keizer had doen aanleggen, werd thans mede daarin betrokken, omdat de kooplieden van dezelve geen gebruik maakten. Geen wonder, dat aan het douanenwezen zoo veel oplettenheid te koste gelegd wordt, bij de groote inkomsten, die hetzelfde aan den staat opbrengt. Uit dien hoofde geschiedt het dan ook niet zelden, dat de keizer, in persoon, de zaken komt opnemen; en wee dan den beampte, die onachtzaam, of tegen den regel van zijne dienst, heeft gehandeld. Zijne Majesteit ontziet zich niet van den zoodanige, in dit geval, openlijk en onverholen door te halen; zelfs is mij verhaald geworden, dat hij eenmaal, met zijne zweep, slagen uitdeelde.

Ofschoon de Portugezen, en vooral de Brazilianen, het meeste gestreeld zijn met eene ontzagwekkende, gebiedende, strenge houding van de zijde van hunnen monarch en verdere overheden, kon ik echter niet bespeuren, dat zij, meer dan de vreemdelingen, hunnen keizer genegen waren; en, hoewel het volk, dat deze schoone oorden zich, als een eigendom,

ten beheer en ter bewoning heeft toegeëigend, voor het grootste gedeelte niet kan roemen op hooge zedelijkheid van gedragswijs, wekte het, niettemin, algemeen even veel misnoegen als afkeuring, dat de keizer zijne echtgenoot, die, wegens haar verstand en zachtaardig karakter, van elk bemind was, zoo in het ooglopend verwaarloosde, en aan zekere gravin, zijne *favorite maitresse*, openlijk de voorkeur niet slechts gaf, maar zelfs, aan de overzijde van den weg, tegenover zijn buitenpaleis, een fraai lustkasteel voor haar deed bouwen.

Wanneer de keizer in zijn rijtuig op weg was, waren er reeds voorrijdende ruiters bij de hand, om ieder, zonder onderscheid, die in gebreke bleef, zijnen hoed af te nemen, met zweepslagen dit te herinneren. Dit heb ik niet slechts gezien, maar ook bijna zelf ondervonden. Niet zelden mende Z. M. een rijtuig, met twee of vier paarden bespannen, als koetsier; bij welke uitspanning men dubbele behoedzaamheid moest aanwenden, met uit de baan te blijven, en, het hoofd ontdekt, te blijven staan. Het was bij zoodanig eene gelegenheid, en terwijl deze doorluchtige persoon, eer ik het verwachtte, om den hoek van de *Roua ouvidor* kwam, dat mij de zweep van zijnen opjager bijna zou getroffen gehad hebben, indien mijn vriend, de Heer HENDRIKS, mij, door het tijdig doen afnemen van mijnen hoed, niet hadde bewaard. — De hoofdtalenten van Z. M. waren dan ook die van pikeur en koetsier; gelijk de paarden en muilieren voor den vorstelijken stal door niet geringer gekeurd werden, dan door den keizer

in persoon. Omstreeks *San Cristovao* heb ik den vorst twee muildieren zien afrijden, met eenen eenvoudigen wagen; de verkooper van het span, op dat oogenblik van Z. M. niet te onderscheiden, was gezeten binnen in het rijtuig.

Niet zelden, ja bijna dagelijks, na het uur van de *siesta*, kon men den keizer ontmoeten te paard, en vergezeld van de destijds in leven zijnde keizerin. — Wanneer men den keizer of de keizerin te gemoet kwam, kon men, te voet of te paard zijnde, het niet meer dan betamelijk achten, met ontdekten hoofde te blijven staan, totdat het vorstelijk paar voorbij was. Vreemdelingen beperkten zich dan ook tot deze eenvoudige eerbewijzing; maar van 's keizers onderdanen en de gevestigde vreemdelingen werd gevorderd, dat zij, met ongedekte hoofden, uit hunne, zoo lang opgehoudene, rijtuigen stapten, en van hunne paarden stegen; en deftige gezelschappen zag men daardoor dikwerf in volle staatsie, bij hunne rijtuigen geschaard, 's keizers voorbijgang staande afwachten. Wanneer ik, met mijnen vriend D***, de namiddagwandeling te paard maakte, en wij den vorstelijken stoet ontmoetten, verzaakte ik natuurlijk de eenmaal aangenomene gebruiken der vreemdelingen niet, ten opzichte van den eeregroet, aan Z. M. verschuldigd; maar mijn goede vriend durfde niet opgezeten blijven: echter veroorzaakte hem deze onderdanigheids-pligt van af te stijgen te meer ongemak, door zijn zwaarlijvig ligchaam; terwijl ik dan toch ook verplicht was, voet op den grond te zetten, ten einde den goedhartigen Duitscher weder op zijn ros te helpen.

Aan de Portugezen en Brazilianen is zekere hoogmoed, of liever eene zwakheid eigen, van aan minderen hunne meerderheid te willen toonen; en tot in het belagchelijke vorderen zij, dat men aan de pligtplegingen van eerbiediging en onderscheiding, ten hunne opzigte, zal voldoen. Als men, bij voorbeeld, binnen de poort van het gebouw der Douanen en in de galerij komt, moet men zijnen hoed reeds in de hand hebben, wil men, van diezelfde beambten, die 's keizers tuchtigende roede elk oogenblik te duchten hebben, geene grove bedreigingen afwachten. — Niettemin moet men erkennen, dat de Portugezen en Brazilianen eene kiesche beschaafdheid in het oog houden bij hunne zamenkomsten, en de gebruiken van wederzijdsche beleefdheid met alle naauwgezetheid betrachten: waarbij ik niet mag verzwijgen, dat ik, door de vriendelijke inleiding van den Heer H***, in verscheidene huizen met de meeste heuschheid werd ontvangen; gelijk ik nog met genoeg de aangename togten kan herdenken, welke wij met zeilvaartuigen naar de eilanden maakten, waar wij, almede, meest gastvrij geherbergd en onthaald werden. Vooral het eilandje *Paquetan* leverde een, voor dergelijke togpjes in de daad alleraangenaamst, verblijf op, zoo door de ligging, als door den aanleg en de inrigting van een aldaar voorhanden en door ons bezocht buitengoed, de tuinen, wandelingen, en vooral de labyrinthe. Ook aan de zoogenaamde *Praya grande* woonde ik ettelijke dagen bij eenen landheer, die zich op het beherbergen van vreemdelingen, bijzonder kapiteins van schepen,

had ingerigt, en, met weinige woorden gezegd, als in een klein bestek hier alles had vereenigd, wat dit schoone gewest aangenaams en behagelijks voor den vreemdeling aanbiedt.

De fortificatien, naar de vesting-bouwkunde der Portugezen en Spanjaarden aangelegd en gemonteerd, zijn zeer goed, maar worden meestal slecht onderhouden. De geheele verdediging der baai bestaat uit zeven hoofdsterken, waarvan drie aan den oost-, en vier aan den westkant zoodanig zijn gelegen, dat zij het kanonvuur met de meeste kracht en alle mogelijk voordeel kunnen doen kruisen. De ingang wordt verdedigd door het fort *Santa Cruz*, aan de oostzijde, en door het fort *San Joao* bij het *Suikerbrood*, benevens het fort *Lagea* op het *Square*-eiland, aan de westzijde; terwijl verder inwaarts de sterkte *Boa*, op de reeds vermelde klip, en het fort *St. Juan* tegenover liggen van het fort *do Vilganhon*, op het *Rond*-eiland, en de batterijen van de stad. Het kasteel op het eiland *Cobras* verstrekt veelal ten verblijf aan staatsgevangenen, van welke sommigen hier jaren moeten zitten, zonderdat zij te weten komen, van welke misdaad zij beticht worden, en zonder tot verhoor of gehoor te kunnen geraken. Anderen, wier lot nog treuriger is, verblijven op *Sqaure*-eiland, in de gedurig vochtige, en meestal natte, gewelven; onder dezelve bevond zich destijds een oud man, van vrij hoogen rang, dien men hier hield opgesloten, wegens den onverzettelijken haat, dien hij den keizer toedroeg, en onverhopen aan den dag legde.

Rio de Janeiro is, over het geheel, slecht voorzien van drinkwater, door gemis, in de nabijheid, van ontspringingen of wellen in het gebergte. Men heeft daarin echter, zoo veel mogelijk, weten te voorzien, door het aanleggen eener doelmatige, arduinsteenen waterleiding (*Aqueduc*), welke van het gebergte bij *Botafogo* naar de stad strekt, en aldaar onderscheidene fonteinen gestadig ontspringende houdt. Dagelijks ziet men honderden Negers, met hunne waterkannen en kalabassen, bij die fonteinen verzameld, die elk op zijne beurt, door de daarbij gestelde policie-bedienden, tot vulling hunner drinkvaten worden toegelaten. De fraaije fontein aan den waterkant, bij het keizerlijk paleis, die het water verstrekt aan de schepen, is boven reeds beschreven. De fonteinen in de stad dienen tevens, door van onderen aangebrachte blaauwe, steenen bakken, ter drenking van het vee, vooral ook van voorbijkomende lastdieren, paarden, muilezels enz. — De *Aqueduc* zelve, waaruit al deze fonteinen gevoed worden, is bijna drie kwart mijl lang, en rust, naar de gelegenheid van berg en dal, waarover dezelve gelegd is, op enkele, of dubbel op elkander staande, gemetselde bogen, onder welke men met rijtuig kan doorrijden. Van de reede te zien, levert dit meesterstuk van bouwkunst een sierlijk gezigt op.

De slordigheid en luiheid der Portugezen spreidt zich overal ten toon, vooral bij den stadstuin, zijnde de gewone wandeling of *almeida*, welke in de daad niet zonder smaak was aangelegd, doch thans geheel in verval is; hetzelfde bespeurt men aan vele gebou-

wen, anderzins aanvankelijk naar eenen goeden bouwtrant aangelegd, doch meestal onvoltooid of onafgewerkt gebleven, ofschoon zij evenwel bewoond worden. De deuren en vensters aan de huizen van de geringere soort hebben meestal nog de oude Portugesche, openslingerende tralieluiken (indien ik ze zoo zou mogen noemen), van achter welke de huisgenooten gluren, en niet zelden verraderlijk uitkomen; zoo dat men dan ook op zijne hoede zijn moet, van dezelve, vooral des avonds, niet te dicht, in het voorbijgaan, te naderen. Over het geheel is het des avonds, en vooral des nachts, voor vreemdelingen onveilig, ofschoon er gedurig *patrouilles* te paard en te voet rondgaan, doch welke men almede even weinig kan vertrouwen.

De bevolking van *Rio de Janeiro* werd in 1826 geschat op nagenoeg honderd vijftig duizend zielen, van welke twee derden negerslaven waren, die destijds als met vermeerderden ijver, en wel ten getale van vijftien tot twintig duizend 's jaars, werden aangebragt, dewijl de tijd der afschaffing van den slavenhandel op de Afrikaansche kust nabij, en, zoo ik vermeen, op 1830 bepaald was. Deze Negers verrigten allen huis- en buitenarbeid; en bovendien hebben vele Brazilianen hun bestaan van het uitzenden der Negers en slaven-meiden, om, door werkzaamheid, door het uitventen van koop- en eetwaren in kleine kraampjes of met stalletjes, door dienst op visschers-, passagiers- en pleiziervaartuigen enz., daags eene bepaalde som gelds te verdienen, welke zij, des avonds, hunnen

meesters moeten te huis brengen, of, bij gebreke van dien, dit, met eene onbarmhartige kastijding, hebben te misgelden; gelijk ik daarvan meer dan eens getuige geweest ben. Den ganschen dag ziet men hen dan ook in beweging, en met elkander, om de verdienste, in wedstrijd, terwijl hun luid roepen (*sj..t* (*)!) gedurig in het oor sist. — Op de reeds vermelde strafplaats bij de telegraaf wordt, dagelijks, een groot regt onder hen gehouden, hetwelk met zoo veel barbaarschheid, zonder onderscheid van sekse, aan hen wordt voltrokken, naar hetgene mij desaangaande verhaald is geworden, dat nooit de lust mij be kroop, mij met eigen oog daarvan te overtuigen. Mij is, door onderscheidenen, verzekerd, dat er, in het rond van den geselpaal, gedurig geronnen bloed zou liggen, gevloeid uit de wonden der ongelukkige gekastijden. — Hoezeer nu echter ook, hierdoor, deze slagtoffers van menschelijken euvelmoed mogen zijn te beklagen, van wege de mishandelingen, waaraan zij dagelijks van den kant hunner meesters blootstaan, is het niettemin waar, schoon het even zonderling moge luiden, dat men hun, naar hun eigen oordeel en verklaringen, geen grooter ongelijk zou kunnen aandoen, dan hen naar hun vaderland terug te zenden; en prins en prinsessen van onder hen verkiezen hunne slavernij, boven den

(*) Het schijnt, dat de Negers te *Rio de Janeiro* gewoon zijn, elkander aan te roepen, te waarschuwen enz., door het vrij luide maken van dit, als tusschen tong en tanden gevormde, geluid, hetwelk den vreemdeling telkens doet omzien, en juist niet zeer aangenaam voor het gehoor is.

wederkeer naar *Afrika*; ten blijk, dat evenwel hun lot van slavernij, in zijn geheel genomen, niet zoo somber zijn moet, als men hetzelfde zich veelal wel voorstelt. — Eene andere opmerkelijke bijzonderheid is deze, dat, ofschoon allen gemeenschappelijk en gelijkelijk het lot der vernederendste slavernij moeten verduren, het onderscheid van standen en de achting, den meerderen verschuldigd, stiptelijk door hen onderling in het oog wordt gehouden, zoo dat prinsen, prinsessen en andere personen van hooge geboorte b. v., altijd door de minderen met eerbied worden genaderd en aangesproken, en in alles hun de voorkeur wordt toegekend. Het is echter raadzaam, hen ten allen tijde te mistrouwen, daar zij, door de verplichting, van hunnen meesters de bepaalde geldschatting op te brengen, op allerlei boevenstukken bedacht zijn; en er zijn onderscheidene voorbeelden van, dat zij de kanoos, waarmede zij, des avonds of des nachts, naar boord voeren, het onderste boven keerden, en hunne passagiers moedwillig verdronken en plunderden. Zij laten zich ook omkoopen tot het verraderlijk vermoorden van aan elkander vijandige personen; en, hebben zij eenmaal hun woord hiertoe gegeven, dan doen zij hetzelfde ook zoo getrouwelijk gestand, dat zelfs de omkooper hen daarvan niet meer kan afbrengen, vermits hunne godsdienst dit verbiedt. — Mij is bekend van eenen Neger, wiens bijgeloovige begrippen hem verhinderden, zich, door eenen berouwhebbenden omkooper, te doen terugbrengen van het volbrengen eens toegezegden moords; alleen deszelfs

priesters konden hem ontslaan van zijn woord, door hem, onder de bij hen gebruikelijke ceremoniën, op eenen steen, die op den hoek eener straat lag, zijnen aanvaardden last te doen afzweren.

Het groot getal priesters en geestelijken oefent nog altijd, te *Rio de Janeiro*, eene, als ware het, onwederstaanbare oppermagt uit; en de menigte van feestdagen maakt het verrigten van zaken nog altijd even langdradig, vooral wanneer men met het gouvernement te doen heeft.

Ofschoon *Rio de Janeiro*, naar de bovengegevene beschrijving, een alleraangenaamst verblijf schijnt te moeten aanbieden, maakt echter de soms ondragelijke hitte, bij de verpestende uitdampingen der stad, er het wonen te eenen maal onaangenaam. Des avonds, na zonsondergang, ja tot laat in den nacht, ziet men allerwegen de Negers emmers met vuiligheid ten huize uitbrengen, en altemaal aan de *Praya* uitstorten. Zij dragen die op het hoofd; en eene der eerste raadgevingen, die men, te *Rio de Janeiro*, zijnen vrienden zal geven, zal mede die zijn, deze lieden, op dat uur, behoedzaam te ontwijken. Bij mijnen aan de *Praya* wonenden vriend H***, die anders hier een vrolijk uitzigt op de reede en de baai had, konden wij het, door dezelfde oorzaak, dikwerf niet uithouden, van wege den ondragelijken stank, of zagen ons ten minste verplicht, de vensters gesloten te houden; waardoor wij van het genot der aangename koelte, na eenen heeten dag, dan moesten afzien.

Even merkwaardig als *Rio de Janeiro* voor de

scheepvaart is, zoo belangrijk is aldaar ook de handel, welke van en naar alle streken der aarde, vooral *Europa*, hier gedreven wordt. — De voornaamste artikelen, van *Portugal* getrokken, blijven altijd de wijnen en de olie, alsmede het zout van de Kaapverdische eilanden. De vaart van *China* op *Brazilie*, welke, tijdens mijn verblijf, uitsluitend in handen der Portugeezen was, zal waarschijnlijk vooreerst wel aan hen blijven, van wege de voorregten, welke de laatstgenoemden, boven alle andere natien, bij de Chineezen op *Macao* genieten; ook *Malabar*, en voornamelijk de Portugeesche hoofdbezittingen *Goa*, *Bengalen* en *Mozambique* werden, van uit *Brazilie*, door de Portugeezen voornamelijk bevaren, hoewel ik, bij kaap *de Goede Hoop*, gelijk mede te *Valparaiso*, ook reeds schepen ontmoet heb, varende onder Braziliaansche vlag, en mede naar *Mozambique* bestemd.

Eene meer gedurige vaart heeft *Brazilie* op de westkust van *Afrika*, voornamelijk door den aldaar gedreven' slavenhandel. Vele der daartoe gebezigde vaartuigen zijn snelzeilende schoeners en andere dergelijke kleinere schepen, welke ik meermalen, opgepropt met Negers van gezegde kust, te *Rio de Janeiro* zag aankomen. Men verhaalde, dat, wanneer zoodanige vaartuigen door Engelsche, Fransche of andere oorlogschepen gejaagd werden, dezelve hunne Negers in zee wierpen, om niet overtuigd te worden van slavenhaalders te zijn, en aldus als prijzen te worden opgebragt en gestraft. Ook zouden dezelve veelal, en thans meer dan eertijds, toen

de slavenhandel ongehinderd kon voortgaan, als zee-schuimers rondzwerven; waardoor die menigvuldige voorbeelden van roof zouden ontstaan, welke zich, in de laatste jaren, op de kust van *Guinea* en in de *Westindien* opgedaan hebben. De plaatsen op de Afrikaansche kust, alwaar de Brazilianen hunnen ruilen slavenhandel voornamelijk dreven, zijn de rivier *Dande*, de noordelijkste der Portugeesche bezittingen, op 8° 38' Z. B., *St. Paul de Loando*, de hoofdstad van het koninkrijk en de kust van *Angola*, en eene der meest welvarende plaatsen van allen, bovenal echter *St. Philips de Bengula*. Men heeft echter slechts de verschillende rassen der Negeren te *Rio de Janeiro* gade te slaan, om weldra te bemerken, dat die slavenhandel ook langs de noordelijke kusten van de Portugeesche bezittingen, als *Ambriz*, *Zahir* of *Congo*-rivier, *Loango*-baai, *Rio Gabor* en *Rio de Angra*, alsmede op de Goud- en Ivoor-kusten, plaats heeft.

De Engelschen en Franschen hebben niet verzuimd, *Rio de Janeiro* met hunne fabriekwaren op te proppen; de Fransche wijnen echter worden meestal slechts gebruikt door de vreemdelingen. — De Amerikanen brengen, voornamelijk, meel, spermacetiëkaarsen, eenige meubelen, en nog het meeste stoelen, aan. Op de kust van *Brazilie* kunnen ook de Nederlanders eenen gestadigen handel levendig houden, door hunne altijd gewilde Hollandsche produkten van boter, kaas en jenever, alsmede door eenige fabriekwaren, onder welke behooren het zeildoek en touwwerk.

De Duitsche fabrikaten, en vooral Neurenberger waren, gelijk ook Boheemsch glas, zijn artikelen, welke wij, door onzen gemakkelijken handel met *Duitschland*, evenzoo goed als *Hamburg* en *Bremen*, zouden kunnen aanbrengen, en nu te meer, daar wij, met alle andere natiën, gelijke regten betalen.

De voornaamste voortbrengselen van *Rio de Janeiro*, of van dit gedeelte van het land van *Brazilie*, welke men, als artikelen van uitvoer, kan noemen, zijn, gelijk bijna algemeen bekend is, in eene eerste plaats de diamanten en andere edelgesteenten, als de blaauwe, gele en witte saffieren en topazen. Het bedrag der waarde, welk dit land bereids aan deze soort van kostbaarheden heeft opgeleverd, gaat alle denkbeeld te boven; gelijk vrij algemeen verspreid en uit vele beschrijvingen bekend is, dat de keizer eenen steen moet bezitten, die de grootte van een gewoon hoenderei heeft, en op twee honderd en vijftig millioenen piasters geschat wordt.

Het inzamelen en verhandelen dezer edele mijnschatten heeft de kroon zich voorbehouden; en de toegang tot derzelver geheime schuilplaatsen in den schoot der aarde wordt met zoo veel aandacht en gestrengheid bewaakt, dat het niemand geraden zou zijn, een begeerig oog daarnaar te slaan; gelijk diegene, die het durft wagen aan den verboden handel met deze rijkdommen te tornen, zonder aanzien van persoon wordt gestraft met verbeurdverklaring zijner goederen, ballingschap naar *Afrika*, of levenslange gevangenis.

Brazilie heeft ook goud, meestal stofgoud, en

eenige zilvermijnen, benevens koper, tin, ijzer enz., levert onderscheidene gommen, als ook medicinale delfstoffen, planten en wortels op, onder welke de *Radix Ipecacuanha* is te tellen.

De verdere artikelen van uitvoer bestaan, als hoofdprodukten, in suiker, katoen, koffij en ossenhuiden. Voor dit laatste artikel zendt men de schepen, om te laden, veelal naar *San Francisco*, eene meer zuidelijk gelegen haven. Voorts heeft men nog ossenhorens, rijst, cacao, indigo, tabak, verfhout, cochenille, rum en meer andere voortbrengselen, die mij niet allen bekend zijn, en die van de andere havens, met kustvaartuigen, aangevoerd, — gedeeltelijk, uit de binnenlanden, op muilezels te *Rio* ter markt gebracht worden.

Deze lastdieren, beladen met stoffen, metalen enz., komen niet zelden van de rivier *Amazone*, uit de provincie *Rio Negro* en de stad van dien naam, — zoodat zij dus eenen weg afleggen, die, hemelsbreedte, over de vier honderd Duitsehe mijlen kan geschat worden; ook komen er vele dergelijke karavanen van de grenzen der tot *hoog Peru* behoorende provincie *Chiquitos*, en brengen vooral goud in ruiling, zoo als zij, wederkeerig, van *Rio* goederen medenemen voor de steden *Villa Bella*, *Cuyabas* enz. Deze trekken, over berg, dal en breedte, snelvlietende rivieren, door de onafzienbare woestijnen van de provincie *Mato Grosso*, naar en van de hoofdstad heen en weder; en het is aardig, de wemeling te zien, in de straten en langs de *Praya* van *Rio*, welke ook deze tak van handels-

vertier aldaar veroorzaakt , waarmede zich vermengt de gestadige aan- en afvoer van goederen naar en van de aan onderscheidene natiën toebehoorende schepen , welker bevelhebbers , kooplieden , supercargas , met het zeevolk en de verschillende klassen en rassen der negers , eene poespas van talen en eene naïveteit , in dit tooneel van drokte , geboren doet worden , waarbij men zich de verwarring bij het bouwen van *Babylons* toren kan voorstellen.

De oorlog tusschen *Brazilië* en *Buenos Ayres* gaf , tijdens mijn verblijf te *Rio* , eene andere soortgelijke drokte , door het uitrusten van nieuwe oorlogsvaartuigen , die met allerhande slag van volk , en wel meest vagebonden van bijna alle natien , bemand werden ; gelijk mede door het aldaar binnenkomen , te dier tijd , van de menigte aangehoudene schepen , die de blokkade hadden willen breken , en van de rivier *la Plata* herwaarts werden opgezonden. Bij zoodanige gelegenheid onderscheidde zich , door moed en beleid , in het bijzonder een Engelsch scheeps-kapitein , die , met zijnen reeds prijsverklaarden bodem , benevens nog eenigen van zijn scheepsvolk als gevangene naar *Rio* gebragt werd , doch zich , op die reize , van zijnen brik wist meester te maken , door , toen het meerendeel der *Brazilianen* zich omlaag bevond , de luiken dicht te werpen , en de op het dek geblevenen tot gedweeheid te brengen. Hij zeilde met zijn schip naar *Liverpool* , alwaar hij behouden aankwam.

De krijgsmagt van *Brazilië* , over het geheel , was , zoo wel te land als ter zee , voor het oogenblik

zamengesteld uit eene mengeling van onderscheidene vreemdelingen, Portugeezen en Brazilianen. — 's Keizers garde, zoo te voet als te paard, bestond toenmaals alléén uit geleende troepen van *Oostenrijk*; en het mag vermeld worden, dat deze korpsen, in schoonheid zoo van manschap als uitrusting, allen roem verdienden. De zeemagt van *Brazilië* telde, in den laatsten tijd van mijn oponthoud te *Montevideo*, één linieschip, en, naar mijne gissing, twaalf à veertien fregatten, benevens even zoo vele korvetten en brikken, meerendeels gebouwd van het zoo bekende, uitmuntende Braziliaansche *Bahia*-timmerhout; waarbij nog was te voegen eene flotille van bij de zestig kleine vaartuigen, meerendeels snelzeilende Amerikaansche schoeners.

Zekere Spanjaard, JUAN DIAS DE SOLIS, kreeg, op den eersten Januarij 1516, het eerste kennis aan de baai van *Rio de Janeiro*; hetgene nogtans niet belette, daar EMMANUEL, Koning van *Portugal*, de landen in dit gedeelte van *Zuid-Amerika* zich reeds had toegeëigend, dat ook deze schoone aanwinst hem verbleef, zonder dat die door *Spanje* hem betwist werd. Toen echter in 1580, onder FILIPS II, de kroon van *Portugal*, voor het oogenblik, met die van het laatstgenoemde rijk werd vereenigd, verwisselde dus nu ook daardoor *Brazilië* voor zoo lang van meester; en het was, in dien tijd en staat van zaken, dat de Hollanders, bezig met in *Oostindie* de Portugeezen te verjagen, derzelve veroveringen ook in het westerhalf rond overbragten, en ook in *Brazilië*, op min of meer roemrijke wijze, voet wonden. —

Graaf JAN MAURITS van *Nassau*, als landvoogd er aangesteld in 1637, bragt er vele verbeteringen te weeg, en liet, vooral te *Fernambuc*, sporen van zijnen werkzamen geest achter, die ten deele nog aanwezig zijn; en, hadden toenmaals de Staten van *Holland* begrepen, gelijk Graaf MAURITS er op aandrang, eene behoorlijke versterking van magt naar die oorden te zenden, om er zich te kunnen handhaven, dan, voorzeker, zouden wij, gelijk thans genoeg blijkt, geen schooner, tweede land der Batavieren, tegen het ongeval, dat wij onze bedijkte en lage gronden te eeniger tijd moesten vaarwel zeggen, hebben kunnen stichten, dan datgene, hetwelk de nieuwe wereld, toenmaals, zoo rijk en gelukkig, ons aanbood.

DERDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Montevideo. Vonnis ter eerster instantie. Het Hof van Justitie vergunt den kapitein, onder borgstelling zijne reis te vervolgen. Aanhalingen omtrent Plata-rivier en het bevaan derzelve. Worden aan boord geloopt door een Braziliaansch oorlogschip. Voorval daarbij. Hevige orkaan en uitwerkselen deszelve.

Na zeven weken verblijf te *Rio de Janeiro*, vertrok ik, gelijk vroeger gezegd is, met kapitein BLEEKERT naar *Montevideo*, alwaar ik den dertigsten October aankwam. Gedurende mijne afwezigheid was het roer van mijn schip gebroken geraakt, doordat de bodem, voor den noordelijken wind gezwaaid, met het sterk afloopen van het water uit de baai aan den grond was blijven zitten, en, bij eenen spoedig doortastenden storm van het Z. O. en het oploopen van het water langs den grond, weder om de Noord was geworpen; waardoor het roer, dwars tegen den achtersteven gedrukt, boven de hak afbrak. De Heer WEYMAR, echter, had zich onverwijd bezig gehouden, met het noodige hout te koopen tot

een nieuw roer, dat door mijnen scheeps-timmerman werd vervaardigd, zoo dat die schade reeds hersteld was, toen ik aan mijn boord terugkwam.

Na mijne terugkomst te *Montevideo* begreep ik, dat het noodig was, mij bij den Dezembargador te vervoegen, en dien te kennen te geven, dat ik, van den invloed van den *Chargé d'affaires*, mij, ten opzichte van den stand mijner zaak te *Rio*, iets gunstigs durfde beloven; op raad van mijnen correspondent gaf ik Zijn W. E. G. tevens te verstaan, dat, wanneer hij nu een spoedig einde aan deze *procedure* wilde maken, mijne erkentelijkheid daaraan zou zijn geëvenredigd. Zijne, ingevolge hiervan mij toegezegde, beslissing kwam dan ook, in een vonnis, waarvan het slot zakelijk behelsde, dat hij, op grond van de door den Fiskaal bijgebragte, en van nieuws hier ontvouwde redenen, welke den lezer reeds genoegzaam bekend zijn: » het schip *Wilhelmina en Maria* en deszelfs lading vrijsprak, appellerende » aan het Hooge Gerechtshof van de Admiraliteit, aan » hetwelk het proces zou vertoond worden, en dat de » proces-kosten zou dragen; terwijl hiervan kennis- » geving zou geschieden aan Zijne Excellentie, den » President, en de belanghebbenden;” welke uitspraak echter nog nader moest bekrachtigd worden door den Keizer; ofschoon mij tevens te kennen werd gegeven, dat ik intusschen zou kunnen rekwestreren, om met het schip, onder het stellen van behoorlijken borgtocht, middelerwijl mijne reize te vervolgen.

Hoewel dit nu niet in alle opzigten aan mijne verwachting voldeed, besloot ik, mij hiermede voor-

eerst te vergenoegen , als begrijpende , dat de algemeene belangen der expeditie thans veel dringender vereischten , zoodra mogelijk , en wel zonder verwijf , de reize te vervolgen om kaap *Hoorn* ; en diende , diensvolgens , zoodanig rekwest dan nu ook in : waarop , van wege het Hof van Justitie , eene Commissie uit de Kamer van Koophandel en van de Douanen de waarde mijner lading begrootte , en de Admiraliteit mijn schip taxeerde . De Heeren *ZIMMERMAN* , *FRAISIER en Comp.* , te *Montevideo* , bleven , ten gevolge van overeenkomsten met mij zelve , borg voor een en ander , en belastten zich tevens met de verdere waarneming mijner belangen ; terwijl ik nu ook nog eenen borg moest stellen , tot zekerheid , dat ik geene vijandelijke havens zou aandoen , en hierop ten laatste mijne uitklaring naar *Valparaiso* gereed kreeg .

Naar al hetgene ik nu reeds verhandeld heb , omtrent den oorlog tusschen *Brazilie* en *Buenos-Ayres* , de omstandigheden , waarin ik mij te *Montevideo* , gedurende mijn verblijf aldaar , bevonden had , en den borgtocht , van welken ik melding maakte , zal de lezer gemakkelijk genoeg kunnen bevroeden , dat ik mijne reize naar *Buenos Ayres* , waarheen van *Amsterdam* mijne eerste uitklaring geweest was , nu niet verder had te vervolgen . Ik besloot dus , den weg naar mijne naast volgende bestemming thans in te slaan , en , om kaap *Hoorn* , de reize te ondernemen naar de haven van *Valparaiso* . — Doch , voordat ik van dezen mijnen tocht verder melding maak , wil ik eerst het mij bekende , wegens de

rivier *la Plata*, en derzelve boorden, welke ik nu stond te verlaten, hier doen volgen.

JUAN DIAS DE SOLIS was weder de eerste, die, in 1516, ook aan de boorden dezer rivier landde, en haar, naar zijnen naam, *Rio Solis* noemde; later echter werd hij, benevens al zijne onderhoorigen, door de inboorlingen vermoord. Zekere CABAT zeilde, in 1526, den stroom hooger op; drong tot in diens westelijksten arm, *Rio Parana*, en bouwde er een fort. Hij handelde met de Indianen van het land; en de zilverdeeltjes, die hem, in groote hoeveelheid, door dezelve werden aangebragt, deden hem den naam van *Rio Solis* met dien van *Rio de la Plata* (zilver-rivier) verwisselen. Anderen ontleenen dezen naam van het glinsterende water, dat men bij nacht, en wel het meest met noordwestelijke winden, dikwijls kan aantreffen; gelijk ik dit zelf bij het binnenzeilen ontmoet, en daarvan op pag. 9. gesproken heb. In Europa verhaalt men, en zelfs plagt dit in de aardrijksbeschrijvingen voor kinderen geleerd te worden, dat het water hier rood zou zijn; doch dit heb ik nimmer waargenomen. Wel moet ik bekennen, dat hetzelfde somtijds eenigzins donker gekleurd is, en zelfs, bij het aanloopen van de gronden, de kleur reeds aanneemt van het water op het Kaapsche rif.

De oevers van de rivier *la Plata* bieden op verre na die schitterende vertooningen niet aan, welke bij *Rio de Janeiro*, en men kan wel zeggen, langs de geheele kust van *Brazilie*, zich, min of meer, opdoen. Aan den ingang der rivier hebben de boorden

bijna overal een zandig en onvruchtbaar aanzien; — de noordkust echter van derzelfer monding, welke men, uit hoofde van hare wijdte, veeleer eenen zeeboezem zou kunnen noemen, heeft tamelijk hoog en rotsachtig voorland, waarvan *Punto Negro* (zwarte hoek,) en nog wél zoo duidelijk *Punta de la Ballena* (walvischhoek,) gemakkelijk genoeg zijn te verkennen. Achter dit land verheft zich de *Sierra de las Animas* (gebergte der zielen;) iets westelijker van hetzelfde rijst de *Sierra Betet*, terwijl, bij het verdere opzeilen, de kennelijke kegelberg *Montevideo* zal in het oog vallen. Van daar loopt de kust om het noordwest, en is weder lager en zandachtig; terwijl dezelve zich bij de sterkte *Colonia del Sacramento* weder meer verheft.

De boorden aan den linker- of zuider oever dezer monding zijn, over het geheel, zeer laag, en de oevers zóó vlak afloopende in zee, dat men met een schip den grond reeds kan raken, voordat men duidelijk het land ziet; hetgeen, gevoegd bij andere gewigtige bijzonderheden, welke op deze rivier zijn op te merken, het behouden bevaren van dezen stroom afhankelijk maakt van zeer veel behoedzaamheid en zorg. Ook op den achtergrond vertoont deze lage kust nergens eenig gebergte; maar het land strekt zich aldaar, naar het zuiden, uit in onmetelijke en onafzienbare vlakten, grootendeels dorre en onvruchtbare woestijnen, en slechts hier en daar eene afwisseling doende ontmoeten met zandheuvelen en eenige bebouwde, of liever door de natuur met klaver en distelen bewassene, plekken, op welke

onberekenbare kudde van wilde ossen, paarden en muilvieren zich ophouden, die men, langs den wal naar *Buenos Ayres* zeilende, en bij *Punta del Indio* het land makende, allerwegen, met den verrekijker, waarneemt. De vlakke dezer bijna waterpas gelegene landen noemt men de *Pampas* (vlakten;) en de wind, die van het zuidwesten waait over deze ruimte (welke, op dezelfde windstreek, tot aan het *Cordilleras*-gebergte in het land van *Araucan* reikt, en op zes honderd mijlen kan geschat worden,) is de reeds vermelde *Pampera*.

Hoezeer dan nu ook echter de rivier *la Plata*, gelijk uit het aangevoerde reeds genoeg blijkt, niet kan gezegd worden, door de natuur bijzonder bevoorrecht te wezen aan derzelver monding, moet men niettemin derzelver stroom naar de binnenlanden aanmerken als eene gelukkige leiding door verschillende luchtstreken, waarin zij deelt met alle zoodanige rivieren, welker monding en oorsprong zeer in betrekkelijke breedte van ligging op den aardbol uiteenloopen, en welke in die evenredigheid dan ook onderscheidene tusschenin liggende landen van verschillende luchtgesteldheid besproeijen en derzelver, daarnaar gewijzigde, vruchtbaarheid doen ontvangen. De rivier *la Plata* kan, in dit opzigt, als eene der opmerkelijksten genoemd worden, als die, reeds eenige mijlen boven *Buenos Ayres*, op de 34° 10' zuiderbreedte zich verdeelt in twee hoofdarmen, de westelijkste *Rio Parana* en de oostelijkste *Rio Uruguay* genaamd, waarvan de eerste, op den zeven en twintigsten graad zuiderbreedte, weder eenen anderen

hoofdtak vormt, *Rio Paraguay* genaamd, welke bij *Albuquerque*, gelegen op de grenzen der provinciën *Chiquitos* en *Mato grosso*, of op 19° zuiderbreedte, zich in meer andere takken splitst, van welke vele hunnen oorsprong uit het gebergte *Parisis* ontleenen, liggende op den dertienden graad derzelfde breedte; zoo dat dus, met de daad, deze rivier eene achtereenvolgende verscheidenheid van luchtstreek vereenigt, welke die van Europa, de keerkringen en de gezengde gewesten in zich opneemt. De *Rio Uruguay* of oostelijker arm heeft, in derzelve loop, op verre na die uitgebreidheid niet, als de *Parana*, maar strekt zich slechts van omstreeks 27° zuiderbreedte, alwaar deze stroom zijnen hoofdoorsprong ontleent in de Braziliaansche provincie *Rio Grande*. Voorts worden de stroomen dezer wateren door een aantal eilanden en cascaden gebroken, van welke laatste die bij het kleine riviertje *Guayra*, in het land van *Paraguay*, wel het meeste de aandacht verdient, als welker val, dien men op eenige uren afstands reeds kan hooren, boven de vijftig voet wordt gerekend. — Doch er is, over deze merkwaardige rivier, in het algemeen, en over de landen, die dezelve doorloopt, reeds zoo veel geschreven, dat het overtollig zou zijn, hiervan meer te vermelden.

Keeren wij dus terug naar den mond.

In de *Memoir descriptive and explanatory to accompany the new chart of the Ethiopic etc.* By JOHN PURDY, p. 185, vindt men eene volledige beschrijving van de rivier *la Plata*, door den Engelschen

zeekapitein PIETER HEYWOOD, die, omtrent de winden, stroomen, het vaarwater enz. van deze rivier zoo veel in bijzonderheden opgeeft, dat men het als iets overbodigs zou kunnen aanzien, indien ik verder in het breede daarover uitweidde. Elke scheepsbevelhebber echter zal, bij de ondervinding van anderen, ook weder zijne eigene opmerkingen hebben; en, daar ik de mijne getoetst, en, grootendeels doorweefd met al datgene, wat ik van andere zeelieden kwam te weten, heb aangeteekend, zal het misschien niet te onpas komen, ook hiervan in dit werk iets op te nemen.

De rivier *la Plata* heeft opmerkenswaardige bijzonderheden. Derzelver münding, gelijk gezegd is, heeft eene aanzienlijke breedte. Kaap *St. Marie*, aan den noord-, en kaap *St. Antonio*, aan den zuidkant, worden genomen voor de uiterste hoeken, en staan, N. O. $\frac{1}{4}$ O., en Z. W. $\frac{1}{4}$ W., een en veertig en drie kwart mijlen van elkander. Het vaarwater van deze rivier, over haar geheel, is ondiep, en bezet met onderscheidene banken, van welke de *Engelsche bank* als de meest gevaarlijke voorkomt. Westelijker liggen de *Archimedes*-droogten, en, hooger op de rivier, de *Ortiz*-, *Chico*- en *Visschers*-banken.

De geringste verandering van wind en weder heeft invloed op den loop en de kracht der stroomen; en het is maar al te waar, dat, tot op den huidigen dag, niemand, door ondervindingen, zoo veel kennis van deze rivier heeft kunnen verkrijgen, dat hij, van den loop of de kracht des strooms, eenige bepaling zou hebben kunnen maken, waarop men te allen

Münd van
Plata-rivier.

Derzelver
droogten.

Involed van
het weder op
de stroomen.

Ongeregeldo
getijen.

Noodzakelijk
gebruik van
den grondlog.

tijde zou kunnen vertrouwen, als zijnde, met veranderlijke winden, de getijen dermate ongeregeld, dat men, in zes uren tijds, den stroom uit vier verschillende rigtingen kan hebben. Het is dus ook van het uiterste belang, op deze rivier den grondlog te gebruiken, om, zoo doende, den behouden koers en vaart van het schip over den grond wél te weten; want de stroomen kunnen den besten stuurman ongelooftelijk misleiden. Een oude en ervaren loods op deze rivier verhaalde mij, dat hij, eens met een schip van *Montevideo* naar *Buenos Ayres* zeilende, bij het oversteken van den noord- naar den zuidwal reeds dermate misgist was, dat hij, in plaats van, naar zijne gedachte, bij *Punto del Indio* te komen, bij *Punto de Piedras* het land maakte.

Invloed der
winden op de
getijen.

Heerschende
winden.

Ook de winden oefenen eene onbepaalde werking op deze rivier, vooral ten opzichte van de getijen; en er zijn voorbeelden, dat het water, door westelijke stroomen, dermate was weggedreven, dat de rivier, tusschen *Buenos Ayres* en *Colonia del Sacramento*, geheel droog lag. De meest heerschende winden, welke men gedurende den zomer, te rekenen van September tot Maart, zal aantreffen, zijn die van het noordoosten, terwijl men, van Maart tot September, hetwelk, bezuiden de linie, de winter-tijd genoemd wordt, meestal de winden van het zuidwesten zal hebben. Het maakt echter enig verschil, op welk eene hoogte van de rivier men zich bevindt; dewijl dikwijls, op de boven-rivier, de wind eenige streken meer oostelijk of westelijk, en ook omgekeerd, zijn kan, dan, op hetzelfde oogenblik, aan de beneden-rivier of monding plaats heeft.

Met volle of nieuwe maan zal men gewoonlijk verandering van weder ontmoeten; en hieromtrent kan men het beste den barometer raadplegen, welke op deze rivier gelijken invloed op den stand van het kwik zal uitoefenen, als men overal, op deze breedte om de zuid, ondervindt. De meeste daling van hetzelfde, welke ik immer heb waargenomen, was op mijne reize naar *Oostindie*, met het schip *Delphine*, toen ik, op de lengte van straat *Mozambique*, het kwik, vóór het doortasten van eenen geduchten orkaan, (waarbij de bliksem op het dek sloeg, twee man doodde, drie zwaar kwetste en al de overige schepelingen deszelfs elektrische kracht deed gevoelen,) zoodanig in den barometer gezakt vond, dat ik het werktuig onklaar geloofde. Deszelfs stand was toen 26^d, 5^l, 7.

Terwijl nu de winden buiten de rivier *la Plata*, en vooral bij kaap *St. Marie*, meestentijds staan van het N.O., uitgenomen wanneer, des zomers, de Z.O. stormen, en, des winters, de Z.W. stormen, gewoonlijk tegen den tijd van nieuwe en volle maan, regeren, beschouwt men het, voor naar deze rivier bestemde schepen, raadzaam, het land te maken bij *St. Marie*, gelegen op 34° 40' zuiderbreedte, en 54° 0' 30" lengte west van *Greenwich*, en zich opdoende als een steile, maar lage hoek, met eenige van daar in zee uitliggende klippen. Landwaarts in, en aan de binnen- of westzijde van kaap *St. Marie*, krijgt de kust eenen kleinen inham, met witte strandduinen. Circa één en eene halve mijl benoorden gezegde kaap, staat een huis, met

Invloed van het weder op den barometer.

Waarom het land te maken bij kaap *St. Marie*.

Geografische ligging van kaap *St. Marie*.

eene rij boomen , weder daar benoorden , hetwelk nog al tamelijk in het oog valt. — Bijna een kwart mijl bezuiden dat huis heeft men eenen afloopenden hoek , zeer kennelijk van de kust zelve te onderscheiden , die hier , over het geheel , zandig strand heeft. Men kan dan , reeds op dertig Duitsche mijlen uit den wal , van vijf en zeventig tot zeventig vadem grond looden , op donker olijkleurig slijk.

Diepte van het vaarwater en gesteldheid van den grond.

Als men nu , op gezegde breedte , W. t. Z. misw. komp. , (of liever , regtwijzend , west,) blijft sturen , zal het water spoedig van zestig tot vijf en twintig vadem afdiepen , en de grond meer zandachtig en voorts grover worden , naarmate men de kust nadert , die dan eindelijk , op vijf mijlen afstands van den wal , zand verkrijgt , gemengd met schelpen. Wanneer men dertig of acht en twintig vadem water , op fijn zand en schelpen , heeft , kan men zich vijftien mijlen van land rekenen ; en , wanneer men op twintig tot vijftien vadem , met gemengde klei en zand aan het lood , vóór den avond geen land gezien heeft , is het raadzaam , gedurende den nacht zijnen behouden koers benoorden zijne peiling op de kaap te bewaren : want de stroom zet , met N. O. winden , meestal om de zuid , en , omgekeerd , met Z. W. winden , om de noord ; bij welke laatste gelegenheid men dan ook weder hard werk heeft , om te behouden , wat men gevorderd is , vooral als de zogenaaude *Pampera* doortast , gelijk ik zelf , bij het binnenzeilen in Mei 1826 , heb ondervonden.

Stroom bij het doortasten der *Pampera*.

Stormen uit het Z. O. , Aanbeveling deswege.

Ook moet men acht geven , van , met de Z. O. stormen , die men , vooral des zomers , ernstig kan aan-

treffen; niet benoorden kaap *St. Marie*, op den wal bezet te raken; want dan moet men al een goed schip hebben, om het van dien lager af te zeilen. Schepen, die met zulke gelegenheid dermate stormachtig weder treffen, dat zij geen zeil meer kunnen voeren, zullen dan meestal het noodlottige hiervan ondervinden bij de klippen, *Grande Castillos* genaamd, gelijk mij voorbeelden daarvan bekend zijn; waarom ik dan ook zou durven aanraden, wanneer men des zomers de rivier *la Plata* wil aandoen, en men maar eenigzins de Z. O. verwachten kan, bij voorkeur in tijds op de breedte van het eiland *Lobo* te loopen, Lobo-eiland. gelegen op $35^{\circ} 1' 30''$ zuiderbreedte en $54^{\circ} 45' 32''$ lengte, of Z. W. tien en eene halve mijl van kaap *St. Marie*. Men kan dan aan het lood genoeg ontdekken, hoe verre men op de rivier staat; want, op die breedte, krijgt men, alvorens *Lobo* te naderen, eerst negentien vadem; en, als men dan op zijne breedte vertrouwen kan, zal men ook het eiland zien. Komt dan de Z. O. met te veel geweld aan, en gelooft men, dat men, door het nederzetten van de zee, en den tevens al zuidelijker loopenden wind, geenen koers behouden kan op het vaarwater tusschen *Floris* en de *Engelsche bank*, dan kan men nog een goed heenkomen zoeken in de baai van *Maldonado*, Maldonado, als eene noodhaven. achter het eiland *Gorriti*. — Ik zelf heb ondervonden, welke zorg men, met slecht weder van het zuiden en Z. Z. O., kan hebben, en dit was van 21 tot 23 Julij, dus in den wintertijd, toen wij de rivier uitwerkten naar *Rio de Janeiro*, en, den wind hebbende tusschen het O. Z. O. en Z. Z. O., met

Voorzigtigheid, bij het aandoen der rivier te gebruiken.

Kenmerken, welke aanwijzen, hoe verre men op de rivier staat.

dikke lucht en stormweder, moesten zeilen, met wat maar eenigzins staan kon, om oost en zuid te halen; en, ware de wind, den drie en twintigsten des avonds, niet zuidelijker geloopen, waardoor wij het geluk hadden, des nachts boven *Lobo* te kunnen uitleggen, dan voorzeker hadden wij op een goed heenkomen moeten bedacht zijn. — Ook van *Rio de Janeiro* terugkomende, hebben wij een etmaal in het vaarwater tusschen *Punto Negro* en het eiland *Floris* gelegen, dewijl wij bespeurden, dat wij, met den zuidelijken wind, bij digtgereefde marszeilskoelte, te veel, door de zee en den stroom, aan lij gezet werden, om *Floris* en *Punta Brava* te kunnen te boven zeilen. — Een Britsch zee-officier heeft mij verhaald, dat hij met een Engelsch lineschip, aan welks boord hij als luitenant diende, des nachts, met eenen Z. Z. O. wind, de rivier eens was opgezeild, toen men, zonder het te verwachten, branding onder lij ontdekte, (waarschijnlijk het strand van *St^a. Rosa*; want, na over den anderen boeg te zijn gegaan, ontdekte men, kort daarna, weder branding onder lij, naar gedachte de klippen aan den oosthoek van de baai van *St^a. Rosa*;) men ging weder over stag, en toen, over stuurboord bij den wind gelegen, kwam het schip, even boven de *Buceo*- en *Carritas*-banken en klippen, weder, doch bewesten *Floris* langs, in het rechte vaarwater.

Een Engelsch
schip verval-
len bij het
strand van
St^a. Rosa.

Keuze van het
noorder- of
zuidervaar-
water.

Zeelieden, die op de rivier *la Plata* bekend zijn, en dezelve meermaals bevaren hebben, kunnen, naar omstandigheid, het noorder- of zuidervaarwater kiezen; maar aan vreemdelingen is het eerste, dat

is benoorden de *Engelsche bank*, aan te raden. Aanwijzing omtrent het passeren van Lobo,
Men kan het eiland *Lobo* zoo wel benoorden als bezuiden passeren; maar moet hetzelfde niet naderbij komen, dan op een' halven kabel lengte. Buiten *Lobo* om is wel het verkieslijkst.

Als men, op nagenoeg drie mijlen van kaap *St. Marie*, zich in zeventien of achttien vadem water bevindt, dan is, vooral bij nacht, Z. Z. W. misw. k. de beste koers, om ver genoeg van *Lobo* te blijven; want, met den wind van het oosten en noordoosten, moet op het binnenzetten van den stroom in de rivier wel gerekend worden. Aldus Z. Z. W. sturende, en niet om de zuid of west gezet wordende, zal de diepte vermeerderen van twintig tot twee en twintig vadem, en de grond dan, als men de breedte van *Lobo* nadert, overgaan, van zandachtig tot enkel blaauw slijk: doch, als men, op dien koers sturende, zoo veel west niet, maar meer zuid behoudt, krijgt men zoo veel water niet; de grond Op de breedte van de Engelsche bank zal men harden grond krijgen. blijft dan zandachtig en wordt schelpig, terwijl men, reeds op de breedte van *Lobo*, negentien, achttien en zeventien vadem zal looden, en, als men eene mijl of iets meer bezuiden komt, zal het van zestien tot tien vadem afdiepen op harden grond, als wanneer men verzekerd zijn kan, op de breedte van de *Engelsche bank* te staan. Hieruit is af te leiden, dat schepen, die de rivier *la Plata* aandoen, en die stormen van het zuiden te wachten hebben, waarom het zaak wordt, zich bij tijds van den wal verwijderd te houden, daarop vertrouwen kunnen,

dat men het naderen van de *Engelsche bank* tijdig genoeg zal kunnen ontdekken, indien men vlijtig op het looden acht geeft. Zij moeten dan, om weder in het echte vaarwater te komen, eenen noordwestelijken koers blijven sturen, totdat het lood, in plaats van dien harden grond, zachter, en wel donkerblauw tot groenachtig slijk, aanwijst, welk men, tot *Montevideo*, blijft aantreffen in het vaarwater tusschen den vuilen rug van de *Engelsche bank* en den noordwal der rivier.

Indien men echter, volgens mijne eerste aanwijzing, *Lobo* kan naderen en te zien krijgen, moet men, buitenom passerende, dit eiland doorzeilen, totdat men het peilt in het noorden, en dan kan men den gewonen koers van het vaarwater sturen, W. $\frac{1}{2}$ Z. misw. k. (of regtw. W. $\frac{3}{4}$ N.;) als wanneer het water, van achttien vadem, trapswijze zal afdiepen tot (regt zuiden van *Punto Negro*,) twaalf vadem, en deze vermindering blijven voortduren, totdat men, op circa twee en eene halve

Punto Negro.

Het eiland
Floris.

mijl van het eiland *Floris*, acht of zeven vadem zal werpen. Het eilandje *Floris* doet zich op als twee op zich zelve staande heuveltjes, en zal die gedaante behouden, totdat men hetzelfde reeds nabij is, als zijnde het tusschenin liggende land zoo laag, dat, met hoog tij, de zee daarover heenspoelt. —

Aanbeveling
aan onbekenden,
betreffende het passeren
van *Floris*, bij
nacht.

Indien men, vóór het vallen van den avond, van *Floris* nog zoo verre afstaat, dat men het gezigt daarop verliest, zou ik het onbekenden niet ligt aanraden, door te zeilen, hoe zeker men zijne peiling op dit eilandje ook bij dag heeft genomen, maar

liever bij voorkeur ten anker te gaan; ik heb, trouwens, reeds aangehaald, hoedanig de stroom hier kan misleiden.

Van *Floris* naar *Punta Brava* kan men W. $\frac{1}{2}$ Z. Van *Floris* misw. k., (of regtwijzend W. $\frac{3}{4}$ noorden,) sturen; naar Montevideo.

het vaarwater zal dan eene meer gelijke diepte behouden, als van zeven, zes en, het minste, vijf en eene halve vadem. Men krijgt dan ook den *Mont Video* reeds in het oog, op welken, zoo wel als op *Floris*, uitmuntend peiling is te nemen, om in het echte

vaarwater te blijven; *Punta Brava* echter moet men *Punta Brava* niet te nabij passeren.

niet te dicht langsloopen, daar men in dit geval, als het tevens slaauw wordt, in eene maling van het getij vervalt, waarin het schip zich niet laat sturen, gelijk ik, uitgaande met den brik *W* —, volgens bladz. 42, heb ondervonden; en, moet men dan uit dien hoofde ten anker gaan, en de *Z. W.* of *Pampera* tast met geweld door, dan heeft men het behoud van zijn schip alléén te danken aan de deugd van ankers en touwen. — Staande mijn verblijf te

Montevideo, zag ik eenen Zweed, gelijk mede eenen Onveilige legplaats voor de *Pampera*.

Amerikaan, van dien kant in ongelegenheid; en, als ik den laatstgenoemden niet nog tijdig genoeg met een nieuw, zwaar touw van mijn schip bijgesprongen ware, waarvoor hij mij naderhand gaarne de waarde betaalde, zou hij ongetwijfeld op de klippen bij *Punta Chica* zijn gebleven, dewijl hij van geenen kant eenige hulp, op dit oogenblik,

had te wachten. — Krijgt men nu de baai van De baai van *Montevideo*. *Montevideo* goed open, dan sture men met klein zeil naar binnen, en verkieze zijne ankerplaats op een

Hoe men daar-
in vertuit.

derde nader aan *St. Philips*, dan aan *Montevideoberg*, alwaar men drie tot drie en eene halve vadem diepte zal aantreffen; meer water vindt men nergens in deze haven. Men vertuit dan het schip met twee touwen en klare kluizen voor de *Z.Z.W.*; gewoonlijk zet men het stuurboordsanker om de west, en het bakboords om de *Z.O.*: zoo men een geschikt ligt kabeltouw heeft, zal men goed doen met tevens een zwaar werp achteruit te houden, ten einde niet om de zuid te zwaaijen met den noordelijken wind, als met welken het water dermate wegloopt, dat de meeste schepen aan den grond en geboeid blijven. Deze vertuijing heb ik echter niet kunnen behouden, uit hoofde van de menigvuldige Braziliaansche oorlogsvaartuigen, welke, gedurig in en uit de baai werkende, mijn schip, even als al de anderen, telkens door hunne onbedrevenheid en onkunde aan boord liepen, en schade maakten; waarbij men dan nog hen, zoo wel als zich zelve, moest helpen, om weder klaar te geraken.

Het was bij dergelijke gelegenheid, op den achtsten October, dat wij des morgens, even voor zonnenopgang, uit de kooijen gewekt, allen naar het dek ijlden, doordat ons een Braziliaansche oorlogsbrik met zoo veel geweld voor den boeg kwam, dat ons geheele schip daarvan daverde. De boegspriet van mijnen bodem was in het tuig van deszelfs twee masten dermate verward geraakt, dat wij ten eerste aan het werk moesten, om de verder daarvan te verwachten schade, zoo veel mogelijk, voor te komen, gelijk onze blinde ra en spaansche ruiters reeds gebroken waren.

De kapitein van den brik was een Engelschman, en reeds, hoe vroeg nog in den morgen, beschonken, of welligt, sedert den vorigen dag, noch niet nuchteren; waardoor niet onnatuurlijk de wanorde bij hem ontstaan was, die dit aan boord zeilen ten gevolge had, hetwelk, over de reede, zulk eene opschudding verwekte, dat er eenige sloepen van de andere Braziliaansche oorlogsvaartuigen kwamen aangeroeid, om hunnen makker uit de verlegenheid te redden. Ik kan echter niet zeggen, dat hij daarmede geholpen was, maar wel, dat de verwarring vermeerderde, door het schreeuwen en kommanderen in het Engelsch en Portugeesch doorengemengd, omtrent welk eerste vooral uitmuntte de kapitein van eene ons nabijgelegene Braziliaansche korvet, die, in volle montering, bij mij aan boord stond te schreeuwen: » *pay out your chain* (steek uit je ketting!)” niettegenstaande ik dezen tweeden dronkaard (gelijk hij mede mij voorkwam) beduidde, dat zulks weinig of niets kon baten, zoo lang de brik niet, naar het vereischte der omstandigheid, vastlag, en dat, tot dit einde, mijn stuurman reeds, met de grootē boot, een zwaar werp- en kabeltouw uitbragt. Ondanks dezen mijnen uitleg, van welken hij zich, met eigen oog, kon overtuigen, bleef deze Anglo-Braziliaan ons dermate met zijne onnoodige *bombari* lastig vallen, dat een van mijne matrozen, CHRISTIAAN GUSTAAFSEN, een groote, breedschoftige kerel, die bij het scheepsvolk, van wege zijne reuzenkracht, bekend stond, dit niet langer scheen te kunnen dulden; met zijne regterhand pakte hij

den wonderigen kommandant in den rug, en hield hem, eer wij het vermoeden konden, over de verschansing buiten boord, hem toeduwende: » *als jij je nu niet stil houdt, laat ik je vallen.*” Onze kommandant was geen tweede CATO; want hij zweeg, en viel dus niet: niettemin stonden wij allen te kijken, als ware hij wezenlijk gevallen; en, hoewel ik, in de eerste oogenblikken, mijnen lachlust wegens dit kluchtig tusschenbedrijf onder het heerschende rumoer, niet kon bedwingen, begreep ik evenwel, dat het er op aan zou komen, deze beleediging aan eenen ver-toornden en ten toon gestelden kapitein van een oorlogschip weder goed te maken. Mijn stuurman was inmiddels reeds toegeschoten, om GUSTAAF tot gematigder begrippen te brengen, en ik om den schier verloren kommandant, bij zijne behouden terugkomst aan boord, te verwelkomen, met te zeggen: » kapitein! daar waart ge bijna het kind van de rekening geweest, door de kuren van een' halven gek. Kom met mij, en laat ons een' kop koffij gebruiken. Mijn stuurman zal alles verder wel klaren.” De kommandant met dat al was gemakkelijker, dan wij ons hadden voorgesteld; want, toen ik hem deed opmerken, dat de man half zinneloos was, en dus de beste, door zoodanig eene razende bui van denzelfven, op gelijke manier buiten boord hadde kunnen dwalen, verliet hij vrij bedaard mijn schip, en roemde zelfs nog de lichaamskracht en beradenheid van mijnen trouwen GUSTAAFSEN (» *that monstrous fellow,*” drukte de Engelschman zich uit,) die, gelijk bij de uitkomst nu bleek, mijne partij had

genomen, doordat de bevelende toon, tegen zijnen kapitein gevoerd, hem had beginnen te verdrieten. Deze man was overigens een bijzonder goedaardig en bekwaam matroos, die tevens zoo wel mijnen timmerman, als zeilmaker, diende als noodhulp. Gedurende de geheele reis had hij reeds gemijmerd; hetgeen zijne maats aan eene liefdesgeschiedenis toeschreven. — Te midden van al deze afleiding, klaarden wij, intusschen, met des te meer gemak, ons schip vrij van den brik, die ten anker kwam op ons zware werp en kabeltouw, waarop zijn kabeltouw gehield zat, als een zoogenaamde spring. Hij slipte nu ons werp; kapte, zonder de minste noodzakelijkheid, dertig vadem van zijn touw, dat hij gemakkelijk genoeg hadde kunnen afsteken: een staaltje tevens van de geringe achting van gelukzoekers voor de hun aanvertrouwde goederen van eenen vreemden staat. Hij riep ons toe, dat wij nu een en ander konden opvisschen, en zeilde de baai uit. — Hierop ging ik naar den wal, en deed, bij den admiraal van het marine-departement, aangifte, wegens de schade, die ik had geleden; en ik moet erkennen, dat alles naar mijn genoegen hersteld werd.

Bij eene andere gelegenheid overzeilde een oorlogsschoener mijne groote boot, welke daardoor geheel ontrampeneerd was; dan ook deze deed de admiraal optimmeren, zoo dat ik mij desaan gaande niet heb te beklagen.

Om nu op het vorige, nopens het bevaren der rivier, terug te komen, als waaromtrent ik betrek-

kelijk den invloed van den noordelijken wind in de baai van *Montevideo* sprak, waardoor het water zoo veel was weggelopen, dat de schepen, door denzelfden naar buiten gezwaaid, aan den grond raakten, wil ik ten overvloede hier nog aanhalen, dat, indien dan daarop de Z. O. met kracht doorzet, en eene massa water met snelheid de baai doet binnenstromen, de schepen daardoor nu eensklaps zullen moeten omzwaaijen, en niet zelden ook, langs dien weg, schade bekomen; gelijk ik zelf, door zoodanige plotselinge verandering van wind, almede heb onderzonden, op den drie en twintigsten Augustus 1826, toen mijn roer brak, en een Amerikaansch schip, dienzelfden nacht, dit ongeval met mij deelde.

Ook dient men, in het algemeen, in deze baai altijd een anker en goed touw gereed te hebben, ten einde dezelve bij tijds te kunnen presenteren: want, reeds met September, kan men ongemeen zware donderbuijen, vergezeld van vliegende stormen, verwachten; waarvan wij, den acht en twintigsten dier maand van het jaar 1826, toen wij, met het schip *Wilhelmina en Maria*, in de baai van *Montevideo* lagen, eene omstandigheid aantreffen, welke door de navolgende wedersgesteldheden werd voorafgegaan.

Des morgens was de wind N. O., met flauwe koelte, maar donkere lucht; later op den dag wakkerde de wind op, met weêrlicht en donder, waarbij harde rukwinden kwamen uit het noorden en N. N. W., met regenbuijen vergezeld. Tegen den avond echter nam de wind af; de rukvlagen bedaar-

den hand over hand; de lucht klaarde op, doch de barometer bleef dalende, tot 26^l, 10^l, 8. — Circa ten negen ure des avonds begon de lucht weder te betrekken, en het werd, door eene dikke, zwarte bewolking, die zich, als een kleed, over het geheele firmament, tot aan den horizon, verspreidde, zoo duister, dat het was als zou het voortaan eeuwig nacht blijven. Tevens volgde er eene doodelijke windstilte, terwijl bijna onafgebroken weérlicht in het zuidwesten zich vertoonde, en de dampkring eene bijna ondragelijke drukking had; welk alles te zamen genomen aan deze ongewone natuurluim eene akeligheid bijzette, waardoor menigéén alligt hadde kunnen gestemd worden, om zich bange voorspellingen te vormen. Maar ten elf ure barstte het weder los uit het westen en W. t. Z., alsof die, over het geheele halfroond gespreide, ondoordringbare sluijer gescheurd wierd; en een vreesselijke orkaan woedde in minder, dan een oogenblik, met zoo veel geweld de baai in het rond, dat de verbeelding zich niets meer schrikbarends zou kunnen voorstellen omtrent de voorboden, die schilders en dichters aan het laatste gerigt of den jongsten dag plegen te leenen. — En in de daad openbaarde zich ook welras de ramp, welke, door dit weder, rondom ons werd aangerigt; want van alle kanten zag men, door het ontbranden van blikvuren en van het geschut, dat zich vele schepen in nood bevonden; terwijl de slagen van het kanon ter naauwer nood, door het gebulder van den wind, het oor konden treffen. Het was kwartier na middernacht, toen deze orkaan bedaarde, en dat de

lucht begon te breken; waardoor wij nu eerst konden ontdekken, dat al de schepen, die voor en naast ons hadden gelegen, weggeslagen waren. Ook ons daagsanker was doorgestaan, maar, dewijl wij tijdig het plegtanker hadden doen vallen, kwam het schip, met het tuianker, voor drie dragende touwen en kettingen te liggen; waardoor wij voor de ongelukken bewaard waren gebleven, die zoo vele andere schepen hadden getroffen, en waarvan wij ons, bij het aanbreeken van den dag, konden overtuigen. — Wij telden in de baai toen vier schepen, die het onderste boven lagen, — acht, die, achter in de baai, op strand geslagen waren, onder welken een brik, die voor ons had gelegen, en nu, fokkemast en boegspriet kwijt geraakt zijnde, met het, gedeeltelijk verbrijzelde, achterschip op het strand zat. Wij telden nog vijf schepen, die masten en boegspriet hadden verloren, en allen min of meer aan den grond zaten. Eene Braziliaansche korvet, die, eenige uren geleden, voor mijn schip had liggen te pronken, zag men nu, met de kiel naar boven gekeerd, bij *St. Philips*, hoog op de klippen, alwaar dezelve moest gesloopt worden. Niet ver van daar lag, op het strand, een Amerikaansche driemast, *the Wetherhead* genaamd; en dit schip, dat, van zijne ankers weggeslagen, ons strikelings gepasseerd was, zou, bij het doortasten van het weder, mijnen bodem ongetwijfeld hebben medegenomen, ware de wind, die, gedurende den orkaan, twee à drie streken heen en weder had gemaald, ons, voor het oogenblik, niet gunstig geweest; waaraan wij dan

ook voornamelijk het geluk te danken gehad hebben, dat wij de eenigsten van al de vaartuigen waren, die, zonder de geringste schade te ontvangen, waren blijven liggen. Ook nog een Braziliaansche schoener had het, achter zijne ankers, uitgehouden, doch met verlies van fokkemast en boegspriet.

Hoe tegenspoedig nu ook tot hiertoe het begin van onze reis geweest was, waarop ik mij zoo vele luchtkasteelen gebouwd had, gaf deze bijzondere bewaring, welke de Voorzienigheid ons scheen toegedacht te hebben, aan zeelieden, die, over het algemeen en niet onnatuurlijk, meer dan anderen genegen zijn, zich bijgeloovige voorspellingen te vormen, aanleiding, in dezelve een voorteeken te vinden op eenen verder gelukkigen togt.

Wij hielden dien dag nog doorgaanden storm van het Z. W., waarbij eene zoo hooge zee de baai inrolde, dat het schip er den boeg bijna onderstampte; en, hadden wij niet op het diepste water, digt aan de monden, ten anker gelegen, zouden wij aan kiel of stevens ongetwijfeld nog schade hebben gekregen, bij het doorzetten van het schip op den grond; dewijl het weeke slijk, waarin hetzelve gedurig werkte, als pap zoo dik in het water achter opkwam.

Als men nu, van *Montevideo*, de rivier verder op, en naar *Buenos Ayres* wil, of, met dezelfde bestemming uit zee komende, voor de baai, om eenen loods, bijdraait, rade ik elken onbekende aan, deze gasten in het oog te houden. Eenigen hunner zijn niet onbekwaam voor hun vak; doch den meesten kan men zijn schip niet toevertrouwen: en het zal

De loods
van *Monte-
video* zijn
niet allen te
vertrouwen in
bekwaamheid.

hier altijd zaak zijn, zijn eigen oordeel en zijne

De stroom aandacht zorgvuldig te gebruiken, dewijl de stroom kan ongelukkig misleiden. nu meestal dwars vaarwater loopt, waardoor men ongelukkig in de gissing kan misleid worden. —

Bewijs van misleiding des strooms, door onderzinking bevestigd. Het vroeger bijgebragte voorbeeld van dien loods, die bij *Punta de Piedras*, in plaats van bij *Punto del Indio*, te land kwam, heeft genoegzaam bewezen, dat ook meer ervaren lieden geene berekeningen op het getij konden maken; en de twee volgende voorbeelden mogen mede desaangaande aangehaald worden.

De Engelsche pakket, met mooi weder, op de Engelsche bank gestrand. Tijdens mijn verblijf te *Montevideo* raakte, den dertienden November 1826, de Engelsche pakket, met mooi weder, op de *Engelsche bank*, doordien, met het uitwerken, de kapitein, na over stuurboord te zijn gewend, nu den tijd nam, om beneden te gaan eten. Toen hij weder bovenkwam, om uit te kijken, en, aan den afstand van den noordwal, bemerkte, dat hij, door het overscheren van den stroom, bereids meer, dan hij giste, om de zuid was gevorderd, riep hij haastiglijk: »wenden!» doch dit kommando-woord was ter naauwer nood uitgesproken, toen het schip reeds op de bank stiet, en, van het oogenblik af, door de deining en den slag der zee, dermate werd geteisterd, dat men zich ijlings met de sloepen moest redden. De passagiers kwamen op eenen, in de nabijheid zich bevindenden, kleinen schoener, die hen naar *Santa Rosa* bragt; terwijl de kapitein, met de *equipage*, op twee Engelsche *survey ships* aanroeide, welke men juist in het gezigt kreeg, en die de rivier opzeilden. Deze

twee schepen kwamen, des avonds, bij de *Engelsche bank* ten anker, ten einde, des anderen daags, van het wrak nog te redden, wat geborgen kon worden, daar ook de kommandant der *survey ships* de pakket nu als verloren beschouwde. De nacht echter bleef, gelukkig, ongemeen kalm, en ook, des anderen daags, de zee zonder deining; waardoor men, na ijverige proefnemingen, de pakket weder vlot kreeg, en naar *Montevideo* boegseerde, alwaar de schade aan het schip hersteld werd, en ik zelf den kapitein nog eenige sparren, tot het vervaardigen van rondhouten, moest leveren.

Het tweede voorbeeld van misleiding door den stroom ondervond ik zelve, den vijfden Januarij 1827, toen ik met mijn schip, langs kaap *St. Antonio*, de rivier uitzeilde, om mijne reize te vervolgen.

Wij verlieten toen de baai van *Montevideo* met eenen noordelijken wind en eenen stroom om de west, zoo dat dus al de ter reede liggende schepen om de west, of voor den vloed, gezwaaid waren. — Ik stuurde echter Z. t. W. misw. k. (of Z. Z. W. $\frac{1}{4}$ W. regtwijzend,) — dus, bij dien stroom, eenen koers, die mij verre buiten de *Archimedes*-droogten moest brengen. Zoo lang ik de schepen kon onderkennen, bemerkte ik niet, dat wij een ander getij hadden, dan hetwelk er voor *Montevideo* liep; maar, nadat ik dezelve eenigen tijd uit het oog had verloren, bespeurde ik aan mijne peiling, die ik, met een azimuth-kompas, op den *Montevideo* aandachtig bleef waarnemen, dat wij dezen berg westelijker, in plaats van noordelijker (of wel in plaats van be-

oosten het noorden,) kregen. Ik zag dus, dat de vloed, of het westergetij, ons hier had verlaten, en dat wij, ondanks onzen westelijken koers, niet veel over zouden hebben, om boven de *Archimedes*-droogten te loopen; hetwelk mij te meer oplettend deed looden. En in der daad hadden wij ook weldra vier, vier en eenen halven, en, na eenige worpen, vijf vadem diepte, op harden grond; waardoor ik bespeurde, dat ik nog altijd nader aan een klein bankje bij de *Archimedes*-droogten gezet was, dan ik wel verkozen zou hebben: een bewijs, dat wij dus, van eenen westelijken stroom, in eenen oostelijken waren gevallen; waarom ik niet genoeg kan aanprijzen, den *Montevideo* in peiling te houden, zoo lang men dien van het dek in het gezigt heeft. Indien, daarentegen, de *Montevideo* gezonken, of niet meer zichtbaar is, moet men, evenwel, bij het uitzeilen van de rivier, niet te spoedig te veel beoosten het zuiden sturen: dewijl men anders ligtelijk, door eenen oostelijken stroom, nog op het plaatje van drie à vier vadem zou kunnen komen, hetwelk, over het midden genomen, tien mijlen Z. $\frac{1}{2}$ O. van den *Montevideo* afligt. Is men echter zeker, dat men ten zuiden van hetzelfde staat, hetwelk men bemerken kan door de vermeerdering van diepte van elf à twaalf vadem, dan kan men gerustelijk zijnen koers, om de Z. O., naar zee stellen.

Tot hiertoe zijn mijne aantekeningen, betrekkelijk de rivier *la Plata*, op eigen waarnemingen gegrond; en, dewijl het vervolg van dezelve slechts herinneringen, tot mijn bijzonder gebruik, zijn, van mede-

deelingen, door onderscheidene zeelieden en loodsen, gedurende mijn verblijf te *Montevideo*, bij mij ontvangen, en die ik dus ook alleen als zoodanigen zou kunnen bijbrengen, breek ik hiermede af, met enkel nog aan te halen, dat schepen, welke de rivier *la Plata* bevaren, zich het best zullen bevinden bij het gebruik der oude Hollandsche ankers met breede handen, dewijl de grond in het vaarwater, over het algemeen, week is.

VIERDE HOOFDSTUK.

Overzicht van den oorlog tusschen Brazilië en Buenos Ayres. Geografische herinnering. De admiraal LOBO voor Buenos Ayres. De nederlaag van Sarandi. De generaal LICOR. Het onafhankelijk verklaren van de Banda Oriental. Sir CHARLES STUART. Oorlogsverklaringen tusschen Dom PEDRO en de Vereenigde Staten van Rio de la Plata. Lord PONSOMBY. De patriotten. Ontmoeting met deselven. Hunne leefwijze en bedrijven, inzonderheid het werpen en gebruik van den lazo. Montevideo; het beleg van de landzijde; gevechten op de rivier; verschillende houding der neutrale oorlogschepen bij de blokkade. De handel op Plata-rivier. Vertrek naar Valparaiso. Mijne passagiers. De Falklands-eilanden. Gelegenheden gedurende de reis. Aankomst in Chili.

Montevideo vormt ongetwijfeld eenen geduchten militairen post, zoo wel aan den land- als zeekant, op de, wegens den handel en de gemeenschap met al de staten van Zuid-Amerika, zoo belangrijke rivier

la Plata; waarom de Brazilianen, die zich nu eenmaal in de sterkte *St. Philips* genesteld hadden, het van gewigt oordeelden, dat de geheele provincie van *Montevideo* bij het keizerrijk wierde ingelijfd; — *Buenos Ayres*, daarentegen, begreep, dat deze, eertijds Spaansche bezitting mede behoorde aan deszelfs, tegenwoordig van die kroon onafhankelijk, gemeenebest. Dien ten gevolge boodschapte het Uitvoerend Bewind van *Buenos Ayres*, den tweeden Mei 1824, in deszelfs vierde zitting, aan het Wetgevend Ligchaam van dien staat het navolgende:

» Er zijn redenen, het te bejammeren, dat het Hof
» van *Brazilie* heeft geweigerd, het oor te leenen
» aan de eerste vertoogen, welke om de teruggave
» van de provincie *Montevideo* zijn ingezonden. —
» Wij hebben genoeg gedaan, om onze lijdzaamheid
» te bewijzen; nu blijft het aan het algemeene be-
» stuur over, te handelen: want het is eene nationale
» zaak, welke door de natie moet verdedigd worden.
» Het gouvernement had zich geleid, dat de
» stem der rede de bekrachtiging zou uitgesproken
» hebben der overeenkomst van den vierden Julij,
» door kommissarissen van Z. K. M. geteekend, en
» eenen duurzamen vrede zou hebben aangebragt;
» maar de te *Madrid*, sedert de omverwerping der
» constitutie, heerschende staatkunde, en de vijan-
» delijke houding, sedert dat tijdstip aangenomen,
» geven ons aanleiding, te gelooven, dat het welligt
» noodzakelijk zal worden, het werk onzer onafhan-
» kelijkheid, met de wapens in de hand, te voltooijen.
» Nadat wij aan Z. K. M. een zeldzaam bewijs van

» grootmoedigheid gaven, zullen wij thans toonen,
» dat onze krachten zich het eerste ontwikkelden in
» de middelen ter onzer verdediging.»

Den negenden daaraanvolgende boodschapte het Uitvoerend Bewind van *Buenos Ayres* aan het Congres, dat er, tusschen *Brazilie* en het oostelijkste gedeelte der foederatie *la Plata*, een oorlog was uitgebarsten, waardoor men gedrongen werd, eene vermeerdering van krijgsmagt te verzoeken voor het distrikt van *Uruguay*.

De navolgende, kleine geografische herinnering zal hier misschien niet te onpas komen. — De rivier *Uruguay*, gelijk reeds vroeger gezegd werd, is de oostelijkste arm van de *Rio la Plata*. Derzelver regterooever begrenst de provincie *Banda Oriental*, welke ten zuiden de provincie *Cisplatina* of *Montevideo* heeft, en ten oosten weder onmiddellijk grenst aan de provincie *Rio Grande*, toebehoorende aan het keizerrijk *Brazilie*. De linkeroever van de rivier *Uruguay* vormt de oostelijkste begrenzing van de provincie *Entre Rios* (tusschen rivieren,) die zich ten westen tot aan de, mede reeds vroeger vermelde, *Parana* uitstrekt. — Wij keeren terug tot onze schetswijze aanhaling der politieke daadzaken, welke den lezer in het algemeen op de hoogte moeten brengen van de omstandigheden, waarin zich het land van *Cisplatina* of de provincie *Montevideo*, voor het oogenblik, zoo ten opzichte van *Buenos Ayres*, als van *Brazilie*, bevond.

In de zitting van den elfden Mei vaardigde het Congres een dekreet uit, waarbij het gouvernement werd gemagtigd:

1°) Om alle, tot veiligheid van den staat, noodige voorzorgen te nemen;

2°) Om, bij de regering der onderscheidene provincien, zoo vele krijgslieden aan te vragen, als men zou oordeelen, noodig te hebben tot de innerlijke dienst der onderhoorige provincien;

3°) Om mede aanvraag te doen voor een gedeelte der landweer;

4°) Om alle rekruten, die beschouwd werden tot de geregelde armee te behooren, naar de grenzen te zenden; terwijl eindelijk het Uitvoerend Bewind, door het Congres werd gemagtigd, om, bij de wetgevende vergadering van *Buenos Ayres*, al die gelden aan te vragen, welke benoodigd zouden zijn tot onderhoud der krijgsmagt, tot tijd en wijle het Congres de middelen zou kunnen aanwijzen, om daarin voor het vervolg te voorzien.

In Julij 1825 kwam hierop eene divisie van het Braziliaansche smaldeel, gekommandeerd door den admiraal LOBO, op de buitenreede van *Buenos Ayres* ten anker. Onmiddellijk na zijne aankomst zond de admiraal eene sloep met eenen officier naar den wal, welke, namens den keizer, bij het gouvernement van *Buenos Ayres* kwam vorderen, dadelijk alle aanspraak op de *Banda Oriental* te laten varen, en Dom PEDRO I als wettigen eigenaar dier provincie te erkennen.

Het gouvernement van *Buenos Ayres* antwoordde hierop, dat de admiraal, als eene voorloopige schikking tot elke soort van onderhandeling, zou beginnen, met dadelijk zijne gewapende krijgsmagt van de buitenreede te verwijderen.

Montevideo was, op dit oogenblik, door vijf honderd man, onder den majoor ARIBA, ingesloten; welk detachement van het leger der vrijheidsgezinden, uit de *Banda Oriental*, gekommandeerd werd door den generaal en chef *ad interim*, Don JUAN ANTONIO LAVALLEJA, en bestond uit drie duizend man, allèn welgewapende en geoefende soldaten.

Den zes en twintigsten Augustus 1824 deden de gezamenlijke, te *Florida* vergaderde; vertegenwoordigers van de *Banda Oriental* eene verklaring van onafhankelijkheid, waarbij zij zich onttrokken aan de magt des konings van *Portugal* en den keizer van *Brazilie* zoo wel, als aan eenigen anderen Prins of staat, en zich verbonden met de vereenigde provincien van de *Rio la Plata*.

Den twee en twintigsten September ontving de generaal LAVALLEJA berigt, dat de Brazilianen zich gereed maakten, om in twee kolonnes tegen zijn leger op te trekken.

Den vier en twintigsten September overviel FRUTUOSA RIBEIRA, met twee honderd vijftig man, eene menigte kavallerie-paarden, waarvan hij zich meester maakte, in den oogenblik, dat men hem voor het naderen eener kolonne Brazilianen, sterk zeven honderd man, kwam waarschuwen. RIBEIRA nam dadelijk zijne stelling op een kwart mijl van *Rio Negro*, alwaar hij den vijand afwachtte. Zoodra deze zich vertoonde, werd hij aangevallen en totaal geslagen. De keizerlijken verloren aan gesneuvelden honderd man, onder welke zestien officieren en een kollonel; drie honderd Brazilianen raakten gevangen.

RIBEIRA moest zich met LAVALLEJA vereenigen, om de tweede kolonne Brazilianen af te wachten, die tegen hem stond op te trekken. — Den negentienden October ontving men hierop te *Buenos Ayres*, door den majoor VELASCO, de tijding, dat de *Banda Oriental* het Braziliaansche leger geheel had verslagen, terwijl het overschot op *Rio Grande* terugtrok. De patriotten en keizerlijken hadden elkander, den twaalfden, in *Oxquita de Sarandi* ontmoet, alwaar het tot een hardnekkig en bloedig gevecht was gekomen, waarbij de geheele Braziliaansche kavallerie werd ter neêr gesabeld. Meer dan honderd officieren en acht honderd soldaten raakten gevangen; en het slagveld was, ruim twee mijlen in den omtrek, bezaaid met dooden en gekwetsten. — De generaal LICOR, die over de keizerlijken het bevel had gevoerd, viel, door deze nederlaag, bij *Dom PEDRO* wel eenigzins in ongenade, doch werd, wegens zijne vroegere wapenfeiten, begunstigd met het opperbevel over het geheele zuidelijke leger, en resideerde sedert te *Montevideo*; om zijn minzaam karakter was hij algemeen geacht. In zijne jeugd te *Leiden* gestudeerd hebbende, had deze man, sinds dien tijd, zoo veel genegeheid voor onze landgenooten opgevat, dat ik, om zoo te zeggen, de vrijheid had, alle uren van den dag tot hem te mogen naderen. De oude krijgsman verstond en sprak het Hollandsch nog vrij wel, en kwam, gelijk men verzekerde, in geene vrolijker luim, dan wanneer hij zich al de genoegens en plaatsen in ons vaderland herinnerde, en met eenen Hollander daarover sprak.

Ingevolge de te *Sarandi* door de patriotten behaalde overwinning op de Brazilianen, zond, den vierden November 1825, de secretaris van buitenlandsche zaken der republiek van *Buenos Ayres*, eene nota, betreffende de *Banda Oriental*, aan den minister van buitenlandsche zaken bij het hof van *Brazilie*, van den volgenden inhoud:

» De bewoners van de *Banda Oriental*, die hun
» grondgebied van de troepen zijner keizerlijke ma-
» jesteit bevrijd, en een geregeld bestuur onder zich
» gevestigd hebben, verklaren plegtig, dat voortaan
» geenerlei acten van eenige beteekenis zijn, noch
» verder erkend zullen worden, bij welke men voor-
» noemde provincie als ingelijfd beschouwd aan het
» keizerrijk van *Brazilie*, mitsgaders, dat derzelver
» eenstemmige wensch is, zich met de andere pro-
» vincien van *la Plata* te vereenigen. Het generale
» Congres der verbondene provincien erkent, in ge-
» gevolge van dien, naar alle billijkheid, dat de
» *Banda Oriental* een regt vordert, aan dezelve
» nimmer te betwisten, en kan, zonder zich te ont-
» eeren, een kloekmoedig en verbitterd volk, dat,
» indien het de verdediging zijner vrijheid geldt,
» bekwaam is, tot het uiterste te komen, niet
» overlaten aan zijn lot. Om die reden is er, in
» de zitting van den vijf en twintigsten October,
» besloten, dat het Congres de provincie der *Banda*
» *Oriental* onder de vereenigde provincien van *Rio*
» *de la Plata* opneemt, zoo dat dus die provincie,
» van regtswege, en volgens algemeen verlangen,
» daartoe thans behoort. Ingevolge deze verklaring

» is het Generale Gouvernement verplicht, tot de
 » veiligheid en verdediging van de *Banda Oriental*
 » de behulpzame hand te bieden, en zal daarom
 » ook alle middelen aangrijpen ter bespoediging der
 » ontruiming van die twee punten, welke alsnog
 » door de magt van Z. K. M. bezet zijn.” — Deze
 nota eindigde met het slot: » Dat het alleen van
 » den wil des keizers zou afhangen, eenen vrede
 » te sluiten, welke hoogst voordeelig kon zijn voor
 » de belangen der naburige staten, en zelfs voor het
 » geheele vaste land.”

Gedurende de eerste dagen van December veroorzaakte de tijding der vermelde overwinning, door de patriotten van de *Banda Oriental* op de Brazilianen behaald zijnde, te *Rio de Janeiro* eenen treurigen indruk, welke door eene verandering van het Ministerie gevolgd werd. *Dom PEDRO* gaf onmiddellijk last tot het op de been brengen van eene nieuwe armee; en vaardigde, toen dat leger zou vertrekken, eene proclamatie uit, ter aanmoediging der manschap. — Te *Rio de Janeiro* was men niet zonder vrees, dat de andere Staten van *Zuid-Amerika* zich, ten voordeele van de *Banda Oriental*, in beweging zouden stellen; dewijl men reeds verspreidde, dat *BOLIVAR* bedreigingen van dien aard aan den keizer gedaan had.

In deze benarde omstandigheden vestigde zich het algemeen vertrouwen op de missie van *Sir CHARLES STUART*, welke van *Groot-Brittannie* naar *Rio de Janeiro* was gezonden, om den keizer de middelen tot eene schikking voor te slaan; en, in *Engeland*

bijzonder, had men zóó veel vertrouwen op den goeden uitslag daarvan, dat men mij te *Cowes* verzekerde, de partijen, bij mijne aankomst op de Rivier *la Plata* reeds bevredigd te zullen vinden. Dit was echter zoo niet; want *Dom PEDRO* had, niet zeer beleefd, de ongetwijfeld ongeveinsde en belangelooze voorstellen, door *Sir CHARLES*, namens het Hof van *St. James*, gedaan, van de hand gewezen, en integendeel, den tienden November 1825, aan de vereenigde staten van *Rio de la Plata* den oorlog verklaard, met onmiddellijken last, de navale magt te vermeerderen, en, onder het verleenen van vrijbrieven tot het uitrusten van kapers ter zee.

De generaal *LAVALLEJA*, destijds kapitein-generaal van de *Banda Oriental*, vaardigde daarop eene proclamatie uit aan al de inwoners dier provincie, luidende als volgt:

» Toen ik aan de oevers van mijn geboorteland
» ontscheepte, met het doel, hetzelve van het schandelijke dwangjuk van *Brazilië*, waaronder wij gebukt gingen, te bevrijden, rekende ik eeniglijk op de geestdrift, welke u moest bezielen, tegen eenen trouweloozen overweldiger. — Den vier en twintigsten September en den twaalfden October was ik overwinnaar. De vrijheid onzer provincie werd bezegeld door het bloed onzer dapperen, en de schrik verspreid tot op het grondgebied van den vijand. Inwoners der provincie *Oriental!* de oogenblik is gekomen. Uw pligt roept u, te wapen te snellen. Wij zijn gedrongen, den oorlog te voeren; maar laat ons, uit dien hoofde te meer,

» zorgen , dat alleen de vijand het noodlottige daar-
» van ondervinde. De dwingeland ducht den weder-
» stand van mannen , die vrij zijn. — Houdt u
» daarom verzekerd , dat zijne lafhartige slaven den
» aanval van *Sarandi* zoo spoedig niet vergeten zul-
» len. — Ik zal het mij , zoo als altijd , tot een
» genoegten rekenen , aan het hoofd van het leger
» u aan te voeren , als uw opperste en als uw
» wapenbroeder.”

Overeenkomstig deze proclamatie van den generaal
LAVALLEJA , op welke eene algemeene oproeping aan
het volk , om in massa tegen *Brazilië* op te trekken ,
volgde , verscheen er , van wege de vereenigde pro-
vincien van *la Plata* , eene openlijke vijandsverkla-
ring tegen *Dom PEDRO* , waarbij alle ondervondene
beledigingen en grieven werden opgesomd , en het
nationaal Uitvoerend Bewind aan vrijbuiters veroor-
loofde , de eigendommen van den keizer van *Brazilië*
of diens onderdanen , zoo veel mogelijk , ter zee en
te land te benadeelen.

Groot - Brittannië , altijd afkeerig van beroerten ,
nam zich den twist , omtrent *Montevideo* , zoodanig
ter harte , dat *Lord PONSOMBY* , met geen ander doel ,
naar *Rio de Janeiro* zoo wel , als naar de hoofdstad
der vereenigde provincien van *la Plata* , vertrok ,
dan met eene missie van het Hof van *St. James* ,
tot het bevredigen der beide partijen ; waartoe *Groot-
Brittannië* , van zijnen kant , eene opoffering aanbood ,
namelijk , dat hetzelfde , gedurende zes jaren , het fort
St. Philips , en dus ook het distrikt van *Cisplatina* ,
door Engelsche troepen zou bezet houden , na ver-

loop van welken tijd de inwoners van *Montevideo* en het distrikt zouden hebben te kiezen, of zij bij *Brazilië* of *Buenos Ayres* wilden ingelijfd worden. Het is te bejammeren, dat *Dom PEDRO* die grootmoedige aanbidding van het Hof van *Engeland* niet beter wist te waarden, maar ook *Lord PONSOMBY* met onvriendelijke bejegeningen afscheepte. Gelijk men verhaalt, moet de keizer gezegd hebben: » Ik » heb de bemiddeling van *Engeland* niet noodig, » en zijne voorstellen komen mij niet te pas. » — Wij zagen, desniettegenstaande, *Lord PONSOMBY*, met de Engelsche pakket, gestadig heen en weder reizen. Dan was de heilvoorspellende zendeling te *Montevideo*, dan te *Buenos Ayres*, en dan van daar weder naar *Rio de Janeiro*: doch men scheen nergens te willen begrijpen, dat *Engeland*, ditmaal, geheel andere bedoelingen met *Montevideo* had, dan weleer met *Gibraltar*; ofschoon het niet moeilijk te berekenen viel, dat, in het vooronderstelde geval, deszelfs navale magt niet slechts *Montevideo* zou inhebben, maar te gelijk op een groot gedeelte van *Zuid-Amerika* zou gebieden: welk laatste, in gemeenschap met *St. Helena*, met het tegenwoordig versterkte *Ascension*, (een eilandje in de *Ethiopic*, op 7° 55½' noorderbreedte gelegen,) en met de kaap *de Goede Hoop*, hun eene uitmuntende linie zou hebben daargesteld, om, meesters zijnde over deze geheele zee, de vaart, zoo om kaap *Hoorn*, als om kaap *de Goede Hoop*, naar goedvinden te kunnen stremmen. Wij hebben ons te *Montevideo*, toen er, ter oorzake der blokkade, zoo vele schepen aangehouden

werden, altijd wegens de lijdzaamheid der Engelsche oorlogschepen, konsuls enz. verwonderd, en wel voornamelijk bij het prijsverklaren hunner schepen door de Brazilianen, hetwelk zij, niet alleen zonder den schijn te geven van zich er over te bekommeren, aanzagen; maar waarbij zij zelfs gedoogden, dat er een Engelsch transportschip met Palters, gedurende eenige dagen, in de baai bij het *Rat*-eiland aangehouden bleef liggen, waardoor zulk een nood, zoo wel door gebrek aan levensmiddelen, als door krankte, en dus ook sterfte, onder die ongelukkigen ontstond, dat elk menschelijk gevoel daarvan moest breken. Het was niet eer, dan na eenige herhaalde vertoogen der Britsche en van eenige andere kooplieden, dat de kommandant van het Engelsche oorlogschip zich deswege bij het gouvernement verwoegde. Later echter begreep men, dat deze tijdelijke inschikkelijkheid, (die anders de devote politiek der Engelschen alligt zou kunnen doen miskennen,) misschien wel met de milde bevredigingsaanbiedingen van *Lord PONSOMBY* in verband stond. Met dat al, en ondanks deze, toonde zich ook de tegenpartij van *Dom PEDRO* met de voorstellen van *Groot-Brittannie* niet zeer ingenomen; en veel min was het duidelijk, dat, indien, na verloop van die zes jaren, de keus welligt op eenen derden staat viel, dit juist *Engeland* zijn zou.

De vereenigde provincien, trouwens, van *la Plata*, als vroegere Spaansche onderdanen, hadden nog niet vergeten, dat zij, in het jaar 1807, door de welmeenende Engelschen bezocht waren geworden; en

nog lag hun in het geheugen, dat eenmaal de Britsche vlag op de wallen van *Buenos Ayres* had gewapperd. In voornoemd jaar immers maakten de Engelschen, onder den generaal BERESFORT en Sir HOME POPLHAM, bij verrassing van *Buenos Ayres* zich meester; doch werden in 1807, onder generaal WITLOCK, geslagen en verjaagd. Zij waagden echter eenen hernieuwden aanval op *Buenos Ayres*. De Spanjaarden lieten hen landen, en tot in de stad naderen. Toen viel alles, met de meeste verwoedheid, op hen aan; de platte daken (*assolteras*) waren bezaaid met inwoners van beiderlei kunne, — mannen, vrouwen en kinderen, — voorzien van schietgeweer, en van al, wat tot moordtuig kon gebruikt worden, waarmede zij hunnen verbitterden wraaklust koelden, en, onder de Engelschen, eene zoodanige slagting aanrigten, dat allen, die zich bergen konden, hals over kop zich inscheepten en de rivier afzakten. — Men is in *Europa* nimmer te weten gekomen, hoe veel volks de Engelschen, bij dien aanval, verloren hebben; maar mij verhaalde een oud Deensch stuurman van een zwaar schip, die, gedurende dien oorlog, acht maanden op de rivier onder embargo had gelegen; dat de uitslag dezer expeditie allernoodlottigst voor de Engelschen geweest is, en dan ook ten gevolge had, dat zij kort daarop *Montevideo* geheel ontruimden. Niettemin was er, en vooral onder de nog aanwezige Spaansche familien, eene groote partij ook tegen de vereeniging met die zoogenaamde *Banda Oriental*; en ik heb menigmaal door onderscheidene te *Montevideo* hun verblijf heb-

bende Spanjaarden hooren zeggen, dat het hun onverschillig was, aan wien zij onderhoorig bleven, maar nimmer wenschten, getrokken te worden bij die vagebonden van patriotten. — Dat men te *Montevideo*, op den duur, schrik voor de toomlooze republikeinen bleef voeden, kan niemand verwonderen, daar, volgens hetgene mij van hen en hunne bedrijven is verzekerd geworden, geen wreedaardiger, noch woester volk, ten huidigen dage, ligt zal zijn te vinden. Dit kan ik echter zeggen, dat mij nimmer van hunnentwege iets kwaads is bejegend; ofschoon ik herhaalde malen onder hen, en in de nabijheid van het *Campilla de Migueletta*, geweest ben, alwaar hun hoofdkwartier onder den generaal *LAVALLEJA* was gevestigd, die *Montevideo* belegerde van de landzijde. Deze belegering geschiedde echter niet op die wijze, gelijk geregelde magten gewoon zijn, de sterkten in te sluiten; maar woeste benden te paard zwierven gedurig rond, stroopten en vermoordden al, wat Braziliaansch was of aan de Brazilianen behoorde. Gedurig zagen wij, van het gebergte aan den noordwal der baai, zoodanige benden afzakken, en dan, langs het strand, over de rivier *Colorado* trekken.

Het was op eenen zondag, dat ik, in gezelschap van een paar vrienden, mij met eene sloep naar den noordkant van de baai deed brengen, waar wij bij het beekje *Migueletta* aan wal stapten en onzen weg het land in namen. Nadat wij, op eene wandeling van ongeveer een paar uur, verscheidene fraaije landhoeven, waarvan sommigen verlaten sche-

nen, waren voorbij gegaan, kwamen wij bij eene *Meson* (herberg), die wij binnentraden, met verzoek aan de *mesonera* (herbergierster,) ons iets gereed te maken tot verkwikking. Wij zetten ons inmiddels onder eenen boom neder, en rookten rustig onzen sigaar. Het duurde echter niet lang, toen wij eene bende patriotsche ruiters in vollen ren op het huis zagen aankomen; en, ofschoon wij dergelijke gasten in deze omstreken moesten verwachten, waren wij nogtans in twijfel, wat de aanleiding tot zoodanig overijlend bezoek hadde kunnen geven, maar begrepen, dat ons nu niets wijzer te doen stond, dan ons te gedragen zonder den minsten schijn van vrees of verwondering. De zeven ruiters, onder welke een officier was, hielden voor het huis stil, en wij begroetten hen, zonder ons van onze zitbank te verroeren, met eenen hoofdknik en het woord » *Cavalleros!* ” dat zij eveneens beantwoordden. Terwijl zij van de paarden stegen, eischte de officier *agua ardiente* (sterken drank;) niettemin konden wij wel bemerken, dat wij opgenomen waren, en dat er, binnen 's huis, over ons werd gesproken. De officier vroegde mij eindelijk, of wij van de schepen kwamen; waarop ik hem antwoordde, dat ik kapitein van een Hollandsch schip was, hetwelk, met amunitie en wapenen naar *Buenos Ayres* bestemd zijnde, door de Brazilianen was aangehouden. Onder dit mijn verhaal was de gespannen aandacht van allen duidelijk te lezen; de officier stampte met den voet, onder den uitroep *C.... o! lastima!* (*C.... o!* dat is jammer!) — Mijne mededeeling had, naar het ons

voorkwam, een voor ons geruststellend uitwewksel; de officier bood mij eenen papieren sigaar aan, welken ik beleefdelijk aannam, terwijl ik, wederkeerig, hem eenige beste sigaren aanbod. Onze vrienden, na hunne flesschen geledigd te hebben, vertrokken in vollen galop. — Terwijl wij nu het ons voorgediende gebruikten, vraagden wij de *mesonera*, wat die heeren patriotten wel van ons dachten? Zij antwoordde, dat dezelve spoedig door de twee, bij ons zijnde matrozen, ons voor zeelieden herkend, en gezegd hadden, niet te kunnen begrijpen, wat wij zoo dicht bij hun kampement deden; waarbij de goede vrouw ons, regt trouwhartig, verweet, dat wij, door deze onvoorzigtigheid, in groot gevaar hadden kunnen komen. — Wij toefden dan ook niet lang; betaalden rijkelijk ons genuttigd ontbijt, met het voornemen, ons niet weder zoo ver te begeven; waartoe ook later geene gelegenheid meer was, doordien de Brazilianen niet langer gedoogden, dat de sloepen elders dan aan het hoofd van het fort en aan de waterplaats landden.

Met dat al wisten de kooplieden te *Montevideo* eene gedurige gemeenschap met *Buenos Ayres* en de binnensteden van de *Plata*-provincien te onderhouden. De goederen werden alsdan, op karren, buiten de stad gevoerd, en kwamen aldus, over land, naar hunne bestemming; zoo konden ook vreemdelingen de noodige passen bekomen van den generaal LAVALLEJA, en dan, onder geleide van vertrouwde gidsen, alle binnen- en buitensteden des lands bezoeken. Daar echter de sterkte *Colonia del Sacramento* in het

bezit van *Brazilië* was, bleef er, aan den noordkant der rivier, geen andere weg naar *Buenos Ayres*, dan de landweg tot *San Francisco*, van waar men op *Isidoro* overvoer. Het gebeurde echter niet zelden, dat de Braziliaansche kruisers van *Colonia del Sacramento* de passagiers en goederen, in hunnen overtocht, dan meester werden, en de eersten als gevangenen, de laatsten als buit, te *Montevideo* opbragten. In vreedestijd vaart er dagelijks eene stoompakket van *Buenos Ayres* op *Montevideo* heen en weder. Thans lag dezelve, onder arrest, in de baai.

Des zondags, als de poort van het fort *St. Philips* geopend werd, dat nog al dikwijls geschiedde, stroomden de inwoners naar buiten, om de landlucht te genieten; en de omliggende *tabernas* (kroegen) en *mesones* (herbergen) werden dan opgepropt met wandelaars, die, in gezelschappen verzameld, kwamen aangestroomd, en zich met gezang, onder het geleide der guitarre, of met den dans zoodanig onbezorgd verlustigden, alsof er geene vijanden in de nabuurschap bestonden. En het is te verwonderen, dat zij dan ook nimmer gestoord werden; ja zelfs zou ik kunnen verzekeren, dat de patriotten, onder welke velen hunne bekenden en naastbestaanden hadden, zich onder hen vertrouwelijk vermengden: dewijl deze lusthuizen dan door zoo vele ruiters bezocht werden, die mij als vreemdelingen voorkwamen, en uit de omstreken toevloeiden.

Van den anderen kant beschouwd, waren deze zelfde patriotten ook niet diegenen, welke zich

voor hunne vijanden wilden schuil houden; daar zij niet zelden tot aan den voet van den *Montevideo* stroopten, en den noord- en westkant der baai zoodanig verontrustten, dat de Brazilianen daarvan geen meester waren. Men begroette hen wel met het grof geschut van de citadel van *St. Philips*, van den *Montevideo* of van het *Rat*-eiland, doch dit schrikte hen niet af, hunne prooi te vervolgen; en wij hebben gezien, dat zij de gestrande schepen der Brazilianen verbrandden, niettegenstaande het vuur van de batterijen wakker op hen speelde.

Men moet erkennen, dat de bewoners der zoogenaamde *Banda Oriental*, als die men eigenlijk onder de patriotten hier te verstaan heeft, in het geheel verdienen genoemd te worden, zoo wegens derzelve moedige en onverschrokken geaardheid, als wegens derzelve vlug en gehard ligchaam. Over het algemeen zijn deze Zuid-Amerikanen sterk gespierd, breed van schouders en borst, veelal kloek van gestalte; hun oog is zwart en doordringend, hun haar zwart en lang afhangend op de schouders. Zij hebben iets fiers in hunne houding. Hun voedsel bestaat voornamelijk in vleesch; maar ik geloof niet, dat men de wijze, van hetzelfde te bereiden, in eenige beschrijving aangaande de kookkunst zal opgenomen vinden, en wie bij hen te gast komt, moet zich niet veel van sijne schotels of pikante sausen voorstellen: want, zoodra zij een beest gedood hebben, snijden zij er een stuk vleesch uit, steken het aan eenen stok, dien zij, bij wijze van een spit, op twee in den grond geslagen paaltjes leggen, en la-

ten aldus het vleesch, boven het vuur, roosteren. Wanneer hun gebrad gereed is, steken zij het spit, met het vleesch daaraan, regt overeind in den grond. Zij zetten zich dan ter maaltijd, en ieder snijdt van hetzelfde, met mes of zwaard, naar genoegen. Zij gebruiken tot spit ook hunne wapenen, als sabels en laadstokken; en, hebben zij geene gelegenheid, hunne keuken aldus aan te rigten, dan eten zij het vleesch raauw: ja zelfs beweert men, dat zij, bij hunne togten over de vlakten, of in het krijgsveld, niet zelden, door den honger gedreven, het raauwe vleesch eten, uit een levend beest gesneden, hetwelk zij eerst met hunnen *lazo* hebben gevangen, en dat zij dan, aldus jammerlijk verminkt, weder laten loopen. Hunne kleeding bestaat, behalve in pantalon en lederen slopkousen, veelal in een hemd, waarover zij zekeren mantel, *ponchon* genaamd, (waarover ik nader zal spreken,) dragen, die hun tevens, des nachts, tot dekking dient; en het is hun dan onverschillig, waar zij zich ter rust neder leggen.

Hunne woningen en hun huisraad beantwoorden geheel aan hunne leefwijze en zeden; en de vreemdeeling, die bij hen herbergzaamheid verlangt, moet zich ook hier, van gemakken des levens, niet veel voorstellen. Echter zal bij hem een min of meer verheven denkbeeld moeten rijzen, wegens de geringe behoeften dezer lieden, die nogtans voor hunne luttele have en armelijke haardsteden strijden, alsof zij schatten te verdedigen hadden. En welken rijkdom moeten zij dan wel anders kennen, dan de

denkbeeldige waarde, die zij aan den vaderlijken grond alleen hechten? — waarom men dezen gedachten vijanden van *Brazilië* den naam van echte patriotten zeker, in zóó verre, niet zal betwisten.

Men kan zich bij deze lieden, in zekeren zin, iets van het aartsvaderlijke voorstellen; want, zijn zij niet op hunne jagt of in den strijd, dan zitten zij vrolijk en vreedzaam onder elkander, zingen en dansen, terwijl het geluid der guitarre aan alle kanten rondklinkt. Ook vermaken zij zich in lichaams-oefeningen; en het paardrijden vooral is bij hen het eerste en noodzakelijkste, dat aan de kinderen geleerd wordt. Van jongs af in hetzelfde geoefend, is hun ligchaam, doordien zij altijd te paard zijn, daaraan dermate gewoon, en hunne bedrevenheid daarin zoo groot, alsof man en paard een wezenlijk geboren centaurus waren.

Hunne tweede oefening van jongs af is het draaijen en werpen met den *las*. De *las*, bij hen *lazo* genaamd, is een getrensde lederen riem, ter lengte van vijf en twintig tot dertig voet, die nagenoeg anderhalven duim dikte in omtrek heeft, en gesneden wordt uit het beste eener ossen- of paardenhuid. Wanneer deze nog versch en het dier er naauwelijks van ontdaan is, wordt dezelve tot riemen gesneden, die men met vet sterk insmeert, waardoor de *lazo* zijne vereischte lenigheid behoudt, en ruim zoo sterk is als het beste touw van dubbele dikte. Aan het ééne einde van zoodanigen riem heeft men den strik, gevormd door eenen slierenden knoop of metalen ring. Het andere einde wordt vastgemaakt, ter reg-

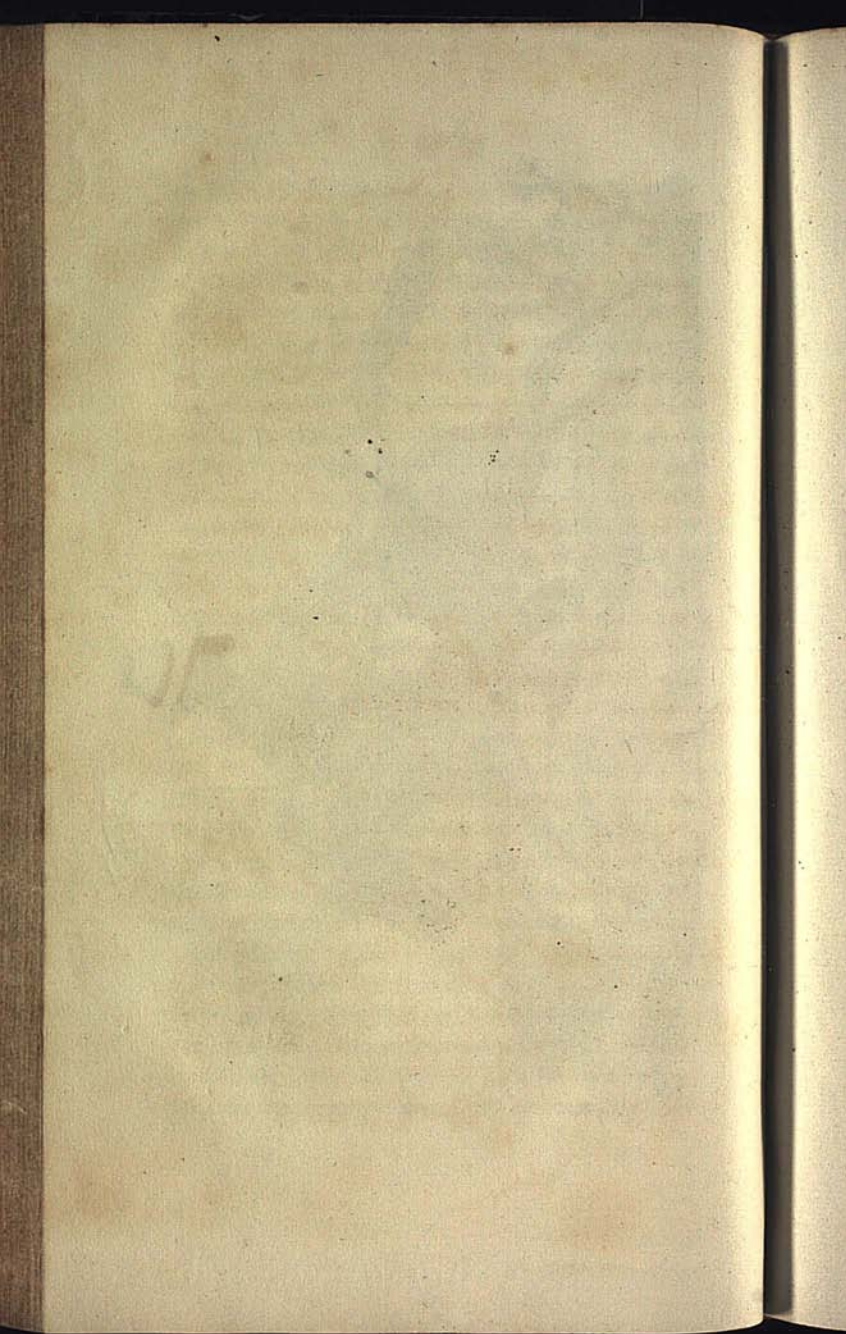
terzijde, bij den buikriem, aan den zadel van het paard, waarop de ruiter gezeten is, die den *lazo* werpt, en dan *guasso* genoemd wordt. Deze *g asso* draagt den *lazo* altijd, opgeschoten hangende, aan de rechterzijde van den zadel. Wanneer de *guasso* den *lazo* wil gebruiken, neemt hij den riem, met den geopenden strik, in de rechterhand, terwijl hij den knoop trouw met den wijsvinger vasthoudt; en zwaait dan dien geopenden strik zoo lang, in eene horizontale rigting, boven zijn hoofd in het rond, totdat hem het geschikte oogenblik om te werpen voorkomt, en het geschiedt dan zelden, dat de *guasso* zijnen worp mist. — Hun wedijver in dit bedrijf gaat zoo verre, dat het tot schande wordt gerekend, wanneer een *guasso*, door onhandig met paard of *lazo* te werken, met den strik niet getroffen heeft; en zij beschouwen onderling diegenen met verachting, welke de beoefening van den *lazo* niet geleerd hebben. — Als kinderen vermaken zij zich met dergelijk strikken van honden, katten, hoenders of ander gedierte; waarin zij dan ook zoo vlug en behendig worden, dat zij, in het veld, op patrijzen en andere vogels jacht maken, die zij, met teenen stokken, waaraan stroppen zitten, bekruipen en aldus vangen.

Als mannen maken zij te paard jacht op de wilde ossen en paarden. Dit geschiedt als volgt. Eenigen dezer ruiters jagen, onder het gestadig draaijen van den *las*, het gedierte bij elkander, en het schijnt, dat deze beweging met den *las* bij hetzelfde zoodanig een ontzag verwekt, dat het zich daardoor

GUASSO.

Engraved by J. G. Thompson

gedwee laat drijven. Ik heb menigmaal gezien, welken angst de *las* bij honden te weeg bragt; en geen wonder, daar, op de kusten van *Chili* en *Peru*, ook de honden aldus, door den hondenslager, gevangen, en daarna gedood worden. — Wanneer de *guassos* de paarden, of het hoornvee, op gezegde wijze te zamen gedreven hebben, vervolgen zij dezelve, ze gedurig bij elkander opgedrongen houdende en drijvende, waar zij zullen gedood, of, indien het paarden of muilezels zijn, uitgezocht worden tot gebruik; en dan mist het hun zelden, of zij werpen, met den eersten slag, den strop dat paard of muildier om den hals, of om de achterpooten, en dien os om de horens, op welken zij het gemunt hebben. — Ontsnapt hun echter één van den troep, dan is de *guasso* wel bekwaam, den vlugteling te paard in te halen, en dien met den *lazo* te treffen, als waarbij het paard, waarop de ruiters gezeten is, dan, met het uitloopen van den *lasriem*, zich zijdelings in postuur zet, om den ruk van het gestrikte dier te kunnen wederstaan; dewijl, gelijk ik reeds gezegd heb, de *las*, aan de rechterzijde, onder den zadel vastzit. Het gebeurt niet zelden, dat het gestrikte dier met zoo veel geweld blijft voortrennen, dat het paard, hetwelk zich desnietteenstaande, in voorschrevene leunende stelling, tegen den *lazo* blijft houden, met zijne pooten eenige roeden langs den grond wordt voortgesleurd, en ook wel van de been raakt; maar zoo wel het paard, als de *guasso*, welke dit schijnen te voorzien, weten zich even spoedig weder in hunnen stand te her-

stellen. In *Chili* en *Peru* heb ik herhaalde malen, bij het afdrijven van wilde paarden en muilezels, gezien, dat, wanneer één van den hoop ontsnapte, de *guassos* dan eenigen van het andere vee, door het draaijen van den *las*, bij elkander wisten af te zonderen, met welken zij het gevlugte dier dan achtervolgden, dat zich daarop spoedig, bij den naderenden troep, lijdzaam vervoegde; op gelijke wijze heb ik in *Peru* de gevlugte lamaas zien terugbrengen. Wanneer nu deze dieren aldus, door de *guassos*, op elkander gejaagd blijven, kunnen zij, door het onderlinge dringen, onmogelijk spoediger voort, dan de *guassos*, met hunne vrije en gedresseerde paarden; en, hoe kwaad dan ook een wilde os is, zal hij echter nimmer zijne makkers verlaten, om den *guasso* aan te vallen, die, bij zulk geval, door het draaijen van den *lazo*, het dier spoedig doet omkeeren; een bewijs, dat dit draaijen van den *lazo* voor het gedierte iets ontzagwekkends moet hebben. Willen zij een gevangen dier, om diens huid, slagen, zoo springt de *guasso* van zijn paard, en steekt hetzelfde, op de vereischte plaats, in den achterkop, zoo dat het dier, bedwelmd en niet zelden dood, nederzigt. Het is voornamelijk bij dit hun bedrijf, dat men de ruwe zeden van dit volk mede leert kennen; want op het veld, in de nabijheid van *Montevideo*, zagen wij meermaals ossen, welken men de pezen had afgestoken, jammerlijk, en onder een hartbrekend gekerm, op de stömpen hunner bovenpooten rondhompelen; en de uitlegging, die ons dan van dit wreede schouwspel werd gegeven, was, dat men de

gevangene dieren op geene andere wijze wist meester te blijven, dan door ze dus te verminken, en ze ook niet wilde dooden, voordat men hun tevens de huid konde afvillen. — Willen zij echter het dier vangen, om het te vervoeren, dan weet een andere *guasso* hetzelfde behendig eenen *lazo* om eenen of twee achterpooten te werpen; waarop dan de eerste *guasso*, die zijnen *lazo* om de horens heeft, den stier vooruitrijdt, en dien op zich doet aankomen. Zoodra hierdoor de *lazo*-riem van het achterpaard, (dat reeds zijdelings, in eene tegenovergestelde, hangende rigting, te staan is gekomen,) gestrikt raakt, moet natuurlijk het belaagde dier vallen, terwijl de voorruiter inmiddels blijft opschieten, totdat zijn *lazo*-riem, met dien van den anderen ruiter vereenigd, het dier, aan kop en achterpooten uitgestrekt, op den grond houdt; waarna men het afmaakt, of ook wel de pooten bindt en levendig verzendt, gelijk ik de ossen met vaartuigen heb zien vervoeren, van *Montevideo*-baai, naar de flotille en bezetting van *Colonia del Sacramento*.

Tijdens mijn verblijf te *Montevideo* waren, op zekeren dag, eenige Braziliaansche matrozen van de oorlogschepen, met hunne sloep, aan den westkant der baai geland, om aldaar, aan den voet van den *Montevideo*-berg, struiseijeren te zoeken. Zij zagen zich, door de patriotten, te paard overvallen; en allen, die niet spoedig genoeg de sloep konden bereiken, werden, met de *lassen* gestrikt, weggesleept, en voorts afgemaakt; ook de sloep moest zich ten spoedigste wegmaken, opdat diegenen, die zich nog

tijdig genoeg hadden kunnen redden, niet mede, met den *las*, zelfs uit de sloep gehaald wierden, daar de patriotten hen tot op het strand vervolgden. — Hoe gevaarlijk nu ook dit eijeren zoeken hierdoor was, heb ik echter mijn volk daarvan, des zondags, nooit kunnen terughouden; maar nimmer is hetzelfde ook eenig leed aangedaan: ten blijk, dat diezelfde patriotten, jegens de vreemdelingen, wél gezind waren. Ten bewijs, dat somtijds ook de andere sekse in het werpen van den *las* zeer bedreven is, werd mij, in *Montevideo*, verhaald, dat zich eene vrouw, te paard zijnde, eenmaal van de vervolging eens tijgers gered heeft, door het monster den *lazo* om den nek te werpen, en nu, met het paard voortrennende, door den gespannen gestrekten lasriem dermate te wurgen, dat het, voortgesleept en onbekwaam gehouden om los te komen, nu, met behulp van toeschietenden, gemakkelijk kon van kant gemaakt worden.

Binnen 's lands en langs de boorden der *Plata*-rivier heeft men eene menigte van dit verscheurend gedierte; en mij is verzekerd geworden, dat, met laag water, herhaalde malen tijgers, buiten de muren van de batterijen om, eertijds, des nachts, in de stad *Montevideo* zijn gekomen, tot zelfs eens drie in getal. — Een passagier, dien ik van *Montevideo* naar *Valparaiso* aan boord had, *Don VIDAL*, heeft mij verhaald, dat hij eens, des avonds laat naar huis willende, eensklaps eerbiedig moest uit den weg gaan voor een dusdanig monster, hetwelk hij in de straat ontdekte. — Ook leeuwen heeft men in die om-

streken; doch deze, gelijk mede de tijgers, zijn zoo groot niet als die in *Afrika*. De struisvogels, welke men schaarswijze bij elkander ziet, zijn mede klein en niet zoo fraai gevederd als de Afrikaansche; de vederen hebben daarom weinig waarde.

Van *Montevideo* zelf kan niet veel bijzonders vermeld worden. De sterkte *St. Philips*, goed verdedigd wordende, en van genoegzame levensmiddelen voorzien zijnde, is, door hare ligging op de landtong of het schiereiland, even min van de land- als zeezijde gemakkelijk te nemen. Aan den landkant ligt eene citadel, met hooge muren en diepe drooge grachten. De overleveringen vermelden, dat de Engelschen, bij het nemen dezer sterkte in 1807, ongelooft veel volks verloren hebben.— Nergens in de stad vindt men bronnen of putten; maar men vergadert het regenwater van de platte daken, die, bij mooi weder, vooral des avonds voor en na zonnenondergang, door de huisgenooten en hun gezelschap worden bezocht en bewandeld, en van waar de naaste bureu hunne gezellige verkeerung het meeste onderhouden; terwijl de wél nitgedoste jufferschap hier ook wel begluurd wordt, zoo wel met verrekijkers als lorgnetten. De vrouwen zijn, over het algemeen, schoon, en onderscheiden zich, vooral door hare sierlijke houding en bevalligen gang, bijzonder van de Portugeesche, welke, sedert de Brazilianen *Montevideo* in bezit hebben, zich alhier met der woon kwamen nederzetten. Omtrent dit algemeene voorregt der natuur bij de schoone sekse van dit land, kan men zich niet beter overtuigen,

dan door des morgens vroegtijdig de markt te bezoeken, alwaar men, bij goed weder, de vrouwen van iedere klasse, door derzelve slavinnen gevolgd, het noodige voor dien dag aan groenten, vleesch, gevogelte, visch enz. ziet inkoopē; waarna de meesten zich ter kerk begeven, tot het bijwonen der mis; doch daarbij omsluijeren zij zich dan, met eenen zwarten mantel, ter waarde naar het onderscheid van stand.

De leefwijze onder de Spaansche familien is zeer gezellig, zoo dat vreemdelingen, welke eenmaal bij de huisgenooten bekend zijn, vrijen toegang in hunnen kring hebben. Als dan des avonds het huisgezin vergaderd is, komt men vrijmoedig binnen; er wordt gedanst en gezongen, onder het bespelen der guitarre. De vrouwen gebruiken dan eene soort van thee (*mate* genaamd,) van eene plant, welke zij *gerba* noemen. Vele mannen zijn aan dezelve even zeer verslaafd als de vrouwen. De passagiers, die ik van *Montevideo* naar *Valparaiso* sloop had, waren niet voldaan, wanneer zij niet twee of drie maal daags, en vooral des morgens vroeg, hunne *mate* konden zuigen. Ik zal in de gelegenheid komen, hiervan nog iets meer te zeggen. — Over het algemeen heeft de gegoede klasse minder behoefte, dan men, bij gelijken stand, in *Europa* zal vinden; en de mindere, die niet van veel beteren slag is, dan de reeds beschreven patriotten, leeft ook hier even zoo eenvoudig.

Montevideo was in staat van beleg gesteld, maar op eene zonderlinge wijze; daar er dagelijks zóó

vele landlieden, of eigenlijk gezegd vermomde patriotten, binnenkwamen, als er slechts wilden. Het schijnt echter, dat het Braziliaansche gouvernement dit niet wilde tegengaan, dewijl deze lieden, die vleesch, groenten, aardappelen enz. ter markt bragten, de inwoners, (die anders geen toevoer van levensmiddelen hadden, dan van den zeekant,) tevens hierdoor spijsden; en, hoewel men geene derzelve gewapend liet binnenkomen, scheen men echter, voor het overige, weinig aandacht op de personen zelve te slaan: want mij werd een man aangewezen, die dagelijks in de stad kwam, en van wien bekend was, dat hij zeventien moorden gepleegd had; wezenlijk een bewijs, dat de waakzaamheid der politie mede niet veel beteekende, en tevens een staaltje van die wreedheid en wraakzucht, waaraan de volksaard zich te willig hier overgeeft, en waarvan soortgelijke voorbeelden dan ook niet ongewoon zijn. — Ook de chefs der belegeraren schenen de bovenvermelde, voortdurende gemeenschap tusschen de stad en den omtrek niet te kunnen stuiten, evenmin als de Brazilianen er met ernst hun werk van maakten, die te beletten: want van buiten het fort ontvingen wij bij herhaling berigt, dat men de stad naauw ingesloten zou houden, waarover men zich ten laatste zoo weinig bezwaard maakte, dat de levensbehoeften, die in het eerste dan in prijzen stegen, niet duurder werden, en de boeren, na weinige dagen, weder even ongestoord hunnen weg gingen als voorheen.

Van den zeekant voerde men den oorlog met de

vereenigde provinciën van *la Plata* meer geregeld. De admiraal PINTO lag, met de zware fregatten, voor *Montevideo* gestationeerd. Eenige korvetten kruisten voor den mond der rivier. Eenige schoeners, onder welke een driemast snelzeilende schoener zich deed onderscheiden, kruisten op de rivier zelve; en het was voornamelijk de laatstgenoemde, welke, door hare activiteit, de meeste prijzen maakte. De flotille lag, voor het grootste gedeelte, omstreeks *Colonia del Sacramento*; bij dezelve waren dan veelal nog eenige korvetten en een fregat gevoegd, op welk laatste zich de kommandant bevond. Het was hier, dat de meeste gevechten met de navale magt van de vereenigde provinciën *la Plata*, onder den admiraal BROWN, voorvielen; bij welchen de keizerlijke schepen doorgaans het onderspit delfden. Maar BROWN was ook altijd zelf bij de gelegenheid als er gevochten werd; terwijl daarentegen de admiraal PINTO steeds met zijn fregat voor *Montevideo* bleef liggen, en aldaar, wanneer de zeemagt van *Dom PEDRO* met den vijand slaags was, als ware het in de verte het kommando voerde. Onder de hardnekkigste gevechten van dien aard, die, tijdens ons verblijf te *Montevideo* voorvielen, behoorde dat van den zeventen Junij; doch, ofschoon er, bij deze gelegenheid, van beide kanten met even veel moed en bitterheid gestreden werd, behaalde echter weder BROWN de overwinning, doordat hij die schepen der Brazilianen vernielde, waarop hij het bijzonder gemunt had. Tot deze was te rekenen een brik, gekommandeerd door eenen Engelschman, eenen in de daad ver-

dienstelijken en moedigen, jongen zeeofficier. BROWN, dit schip genaderd zijnde, gevoelde zoo veel achting voor zijnen landsman, tegen wien hij zich nu stond te meten, dat hij dien eerst met hartelijkheid salueerde, waarbij hij den wensch uitte, van, bij den strijd, eenen waardigen Brit in denzelfden te zullen ontmoeten. De ander beantwoordde dit met even veel fierheid, als wezenlijk de uitdaging trotsch was. De strijd was dan ook allerbloedigst, en de uitslag hadde even zoo wel ten voordeele van den jongen officier kunnen zijn gevallen, ware hem de regterarm niet weggenomen geworden door een kanonschot. Later heb ik den jongen man, die nog geene zes en twintig jaren telde, gelukkig hersteld gezien van eene amputatie, waarbij hem de arm van onder het schouderblad was uitgeligt. Hij werd, door *Dom PEDRO*, naar *Rio de Janeiro* ontboden, welke hem, behalve de belooning in eereteekenen, het bevel over een fregat gaf.

Het had, bij dergelijke gevechten en schermutselingen, iets zonderlings, de oorlogschepen der onderscheidene natien rustig als aanschouwers en beoordeelaars te zien blijven liggen, terwijl ieder niet onnatuurlijk de partij nam voor diegenen zijner landgenooten, welke nu, op de wederzijdsche vijandelijke vloten, als vreemdelingen dienden. — De Engelsche en Fransche oorlogschepen schenen, over het algemeen, eene zekere eerbiediging in het oog te houden, ten opzichte van de hostiliteiten, welke er op de rivier plaats hadden; want deze schepen kwamen nimmer hooger op dezelve, dan voor en in de baai

van *Montevideo*, alwaar zij ten anker bleven: doch het bleek, dat de Amerikanen, te dezen opzigte, van een geheel ander stelsel uitgingen, en zoodanige bescheidenheid zoo min schenen te kennen, als die ook, van den anderen kant, ten hunnen aanzien, met volle kracht werd gehandhaafd. Immers toen er eens een fregat van de vereenigde staten de rivier binnen, en *Montevideo*, langs de gestationeerde vloot der Brazilianen, kwam voorbijzeilen, zond de admiraal PINTO eene sloep, met eenen officier, aan boord van dit schip, met de boodschap, dat de admiraal wenschte te weten, » waarheen de kapitein » van het fregat der vereenigde staten zijnen weg » nam ? » De ander antwoordde kortweg: » naar » *Buenos Ayres*." De officier verzocht den Amerikaan, » zich, in dat geval, zóó lang te willen » ophouden, totdat hij, officier, daarvan aan zijnen » admiraal hadde kennis gegeven, en aan boord van » het fregat ware teruggekeerd." De kapitein van den Noord-Amerikaanschen bodem haalde daarop zijn horologie uit den zak, en antwoordde niets verder, dan: » *I will just detain fifteen minutes* (ik zal juist » vijftien minuten wachten.") Het kwartier verstreek; de officier was niet terug van zijnen admiraal, en de Noord-Amerikaan zeilde door naar *Buenos Ayres*. Na verloop van eenige dagen zag men hem met zijn schip van *Buenos Ayres* terugkomen, en de rivier weder afwerken. Elk, die te *Montevideo* kennis droeg van het gebeurde, was nu nieuwsgierig en in gespannen verwachting; wegens hetgene hiervan zou worden, en de *assolteras* stonden vol aanschou-

wers, meest vreemdelingen, en wel vooral aan het logement, gehouden door zekeren Amerikaan, Mr. CANFIELDS, en alwaar gewoonlijk eene menigte officieren der vreemde oorlogschepen, benevens kapiteins en supercargas der koopvaardijochepen, zich ophield: maar wij zagen het fregat, onder vlugge manoeuvres en onder een niet minder schoon werken met de zeilen, te midden der Braziliaansche oorlogschepen ten anker komen, en alles bleef rustig als te voren. Later vernamen wij, dat dit schip, ten volle gereed, om een gevecht te beginnen, en al het geschut met dubbel scherp geladen, van *Buenos Ayres* was onder zeil gegaan; een bewijs, dat de Amerikaan wel gevoelde, welk eene beleediging hij geacht kon worden, den Braziliaanschen vlootvoogd te hebben aangedaan. En, hoezeer men, bij dit geval, de grootheid en het zelfstandige in het gedrag van dezen Amerikaanschen krijgsman ter zee zal moeten bewonderen, valt het niet tegen te spreken, dat hij aan eene natie, welke hem niet hadde behoeven te vreezen, billijke voldoening ware schuldig gebleven.

Opmerkelijk daarentegen stak hierbij af de bekrompene vrijheid, welke de kommandanten der Fransche schepen zich schenen te veroorloven, of tot welke zij ook wel, van wege hun gouvernement, waren bevoelmagtigd: want een Fransch koopvaardijochip, dat van *Marseille* gezeild was, kwam mede de rivier binnen; liep het Fransche oorlogschip *Marie Therèse* (een fregat van zestig stukken) achterom; praaide hetzelve » of *Buenos Ayres* nog geblokkeerd was? en zeilde, op het antwoord » ja! » de baai van

Montevideo binnen, doch werd aldaar, (uit aanmerking van te *Marseille* met eene lading naar *Buenos Ayres* te zijn uitgerust, nadat de blokkade in *Frankrijk* reeds bekend was,) door de Brazilianen genomen, zonder dat hiertegen eenig verzet plaats had. Verscheidene schepen dezer natie werden niet alleen allen aldus prijs verklaard, en even als de Engelschen naar *Rio de Janeiro* gezonden, om aldaar voor eene tweede regtbank te verschijnen; maar dezelve werden dan ook door Braziliaansch volk gelost, en de inhebbende goederen opgeslagen, hetwelk met geene andere natien nog het geval was: en, tegen het een zoo min als het ander, ondervonden dan de kapiteins, — zoo als velen hunner zelven mij gezegd hebben, — het zij van de zijde der oorlogschepen, of van den kant des Franschen consuls de minste bescherming. Ook dit was bij de Noord-Amerikanen weder geheel anders, en aan het fiksche en cordate gedrag van dien op zich zelven staanden kapitein, in de omstandigheid, waarin deze zich door de boodschap van den Braziliaanschen officier gebragt zag, ook volkomen gelijk de daarmede eenzelvige wijze, waarop de Noord-Amerikaansche zeemagt op de rivier *la Plata* zich gedroeg, betrekkelijk hare verleende bescherming aan de koopvaarders harer natie, en waarbij het scheen, dat, in liet algemeen, het stelsel der regten eener blokkerende mogendheid, door haar geheel anders, dan door de Engelschen en Franschen, verklaard werd. Bepaaldelijk schenen de Noord-Amerikanen hierbij te begripen: *eensdeels*, dat er geene schepen konden

genomen worden, die niet eerst afgewezen waren; *anderdeels*, dat men, niettegenstaande de blokkade in een land bekend was, evenwel zijne bestemming naar zoodanige geblokkeerde haven kon vervolgen, om, indien men, bij aankomst, de blokkade nog niet bevond opgeheven te zijn, alsdan eenige andere haven te kunnen aandoen; en *eindelijk*, dat de blokkerende zeemagt ook de vereischte kracht moest kunnen aanvoeren, om hare blokkade te handhaven. Overeenkomstig hiermede zagen wij dan ook verscheidene malen, dat Amerikaansche koopvaardisshepen, die door de Brazilianen aangehouden en genomen waren, met gewapende sloepen der Amerikaansche oorlogsschepen weder hernomen werden, waarbij men dan niet zelden de op zoodanige koopvaarders aangetroffen Brazilianen vrij onzacht van boord joeg. Vroeg men nu de Engelschen, » hoe het kwam, dat zij » zich niet, even als de Amerikanen, tegen de » willekeurige handelwijze der Brazilianen verzetten, » en alles zoo onopgemerkt schenen toe te laten? » dan was altijd hun eigen zeggen: » *Engeland* heeft » immers, bij het blokkeren van havens, nooit anders gehandeld; » en de Franschen antwoordden: » wij hebben tot nu toe geene orders, iets tegen te » gaan, en zijn deswege altijd de bevelen van ons » gouvernement inwachtende. » Eéne karakteristieke bijzonderheid van het gedrag der Noord-Amerikanen moet ik hier toch nog bijvoegen. Te *Rio de Janeiro* had men, (onder welke omstandigheden is mij niet bewust,) vijf Amerikaansche matrozen in arrest genomen en op een Braziliaansch oorlogsschip geworpen.

Zoodra de Noord-Amerikaansche *Chargé d'affaires* aan het Hof van *Brazilie* hiervan onderrigt werd, begaf hij zich oogenblikkelijk in persoon naar het hotel van den Minister van Buitenlandsche Zaken, en begeerde dien te spreken. Deze echter bevond zich op een bal. De *Chargé d'affaires* ging derwaarts, en verzocht den minister te zien. Toen zijne Exc. zich vertoonde, verlangde de zich beleedigd gevoelende Amerikaan, dat dezelve op staanden voet last zou geven tot oogenblikkelijk ontslag der vijf Noord-Amerikaansche zeelieden. De minister verontschuldigde zich met daartoe nu niet in de gelegenheid te zijn, maar beloofde, den volgenden morgen de zaak te zullen onderzoeken; waarop echter de *Chargé d'affaires* met zoo veel gepasten ernst er op aandrong, dat zijn verzoek niet morgen, maar op het oogenblik, zou volbragt worden, dat de minister zich gedrongen voelde, daaraan te voldoen. — Ten slotte van dit alles kan ik niet verzwijgen, dat het mij gebleken is, voor den handel en de koopvaart van groot belang te zijn, overal den steun van oorlogschepen derzelfde natie te mogen verwachten; en, hoewel ik het geluk niet had, tijdens mijn verblijf te *Montevideo* den Hollandschen wimpel te zien wapperen, was het mij uit dien hoofde niettemin een onuitsprekelijk genoegen, dat ik, op de westkust van *Zuid-Amerika*, door brieven van mijnen correspondent, gedateerd 22 Mei 1827, het volgende berigt ontving: » Wij verheugen ons, u te kunnen melden, dat zoo even een Hollandsch fregat alhier » ten anker is gekomen.” — Dit was *Z. M.* fregat

Amstel, onder hevel van den verdienstelijken kapitein ter zee TACO BAKKER.

Om nu van den handel, zoo wel van *Montevideo* als *Buenos Ayres*, een beknopt en, zoo veel mij mogelijk, duidelijk overzicht te geven, heb ik gedacht, den Lezer, welke daarin eenig belang mogt stellen, niet beter te kunnen voldoën, dan, als bijlage achter dit eerste deel mijner reize, te voegen de berigten, welke ik, ter eerstvermelde plaatse, grootendeels van de meest geachte kooplieden ontvingen, en ook bevestigd heb bevonden. En, om niet in herhalingen te vallen, zal ik voorts, bij voegzame gelegenheid, te pas brengen eenige aanwijzingen en wenken ten opzichte van een en ander, waartoe de handel in het algemeen op *Zuid-Amerika* de stof oplevert. — *Buenos Ayres* echter vormt, zoo men weet, de hoofdmarkt van al de provincien van *la Plata*, en kan in sommige opzigten als de stapelplaats over een groot gedeelte van *Zuid-Amerika* beschouwd worden. De waarde aan invoer beliep er in het jaar voor den oorlog, volgens schatting aan het tolhuis, bij de twaalf millioenen piasters; de uitvoer aan produkten bestond, ten zelfden jare, in 578,228 buffelhuiden, 399,483 paardenhuiden, 33,170 *arrobes* paardenhaar, 31,789 *arrobes* schapenwol, 218,617 dozijn *Nutua*-vellen, 756,047 buffelhoorns, 8000 kwintalen gedroogd ossenvleesch, 148,765 zilveren Spaansche piasters, 6730 oncen goud, behalve talk en eene verscheidenheid van wilde dieren-vellen, struisvederen enz. De uitvoer van levende muil dieren is er mede een artikel van belang.

In September van 1824 lag ik, met de *Delphine*, in *Port St. Louis*, op het eiland *Mauritius*, toen er, van *Buenos Ayres*, een Engelsch schip binnenkwam, met 275 muil dieren aan boord, welke, door de bijzonder korte reis, allen gezond ontscheept werden; en, ofschoon de suikermolens op gezegd eiland toen reeds meerendeels door stoomwerktuigen in beweging werden gebragt, maakte men niettemin nog 200 piasters voor het stuk.

Gelijk op bladz. 92 gezegd is, kwamen wij, in het begin van Januarij 1827, in zóó verre met alles gereed, dat wij konden naar zee gaan. Nu was ik echter vooraf nog verplicht, het nieuwgemaakte roer in te hangen, waartoe in de baai geene mogelijkheid was, doordien er te weinig water stond, om den kop van hetzelfde tot onder het holle wulf van het schip te doen zakken. Ik moest echter eerst verlof vragen, om daartoe de rivier verder op te zeilen; en, toen wij nu werkelijk vertrekken zouden, werd er, van de batterijen van *St. Philips*, nog, met het kanon, op mij geschoten, zekerlijk dewijl de *consigne*, welke de schildwachten, sedert zes maanden, gewoon waren elkander mede te deelen, van op mijn schip het oog te houden, hun, als ware het, deed begrijpen, dat er nimmer een einde aan die order zou komen. Ik stoorde mij nochtans niet aan dit vermoedelijke misverstand, en wij stевenden, het schip met de zeilen sturende, om de zuid, tot op zes vadem, alwaar ik ten anker kwam. Den volgenden dag troffen wij gelukkig handzaam weder, om het roer in te hangen; gin-

gen hierop, daags daaraan, onder zeil, en stuurden de baai van *Montevideo* weder binnen, om onze uitklaring voor de verdere reize gereed te krijgen.

Den vierden Januarij kwamen al mijne scheeps-papieren in orde; en ik zou dien dag reeds zijn vertrokken, indien de havenmeester WORTH mijne uitklaring hadde willen verleenen. Maar deze Engelsche gelukzoeker scheen mede te willen toonen, dat ook hij iets had te zeggen; want hij roeide mijn schip eenige malen voorbij, keek naar hetzelfde, maar kwam niet aan boord, hoewel wij, den geheelen dag, met de vlag aan top en het voormarszeil los, ten teeken, dat wij voor zee gereed waren, gelegen hadden. Mijne passagiers raasden van spijt, en ook ik gevoelde, wegens deze onbeschoftheid, mij niet zeer gemakkelijk gestemd, te meer dewijl ik Mr. WORTH, gedurende mijn verblijf in de baai, zoo dikwijls, op zijn verzoek, adsistentie verleend had; en het speet mij nu, dat ik, op dat oogenblik, niet onder den Hollandschen wimpel stond. Des anderen daags, den vijfden Januarij, geliefde het hem echter bij mij aan boord te komen, en, dewijl wij anders altijd goede vrienden waren, was hij ditmaal, geheel in tegenoverstelling, handelbaar genoeg, van mijn schip niet te visiteren; roemde, zoo als hij zich uitdrukte, *the good condition for sea*, van mijnen bodem; wenschte mij eene goede reis, en wij verlieten werkelijk eene haven, waar ik, zoo als de lezer ligt denken mag, niet veel achterliet, hetwelk mij de verdere reize met droefheid konde doen beginnen. In de daad waren al de schepelingen ook verheugd,

toen nu de *Wilhelmina Maria*, — onder hare uitgespreide zeilen als in zwierigen tooi zwevende over den oceaan; — met hare ons gewone vlugheid eener *ATLANTE*, den weg naar het zuiden weder vervolgde.

Terwijl wij intusschen het schip laten voortsteyenen, wil ik den lezer eenigzins bekend maken met het gezelschap mijner passagiers, die ik, voor de reize naar *Valparaiso*, bij mij aan boord had.

De hoofdpersoon was een Priester, bijna zeventig jaren oud; een lang, vast man, van eenen levendigen aard, geboortig van *Buenos Ayres*, en van een ernstig, somber en doordringend uitzien. Zijne zware stem had, wanneer hij zong, iets ontzag-, ja eerbiedwekkends; en wezentlijk was het niet onaangenaam, hem zijne kerkelijke zangen en geestelijke liederen te hooren neuriën, ofschoon dit bijna den geheelen dag duurde. Overigens was hij zeer gezellig, en zijne gesprekken, doorgaans gepaard gaande met eene vrolijke scherts, waren even onderhoudend als leerrijk, en deden den man van kennis en van een schrander oordeel ligt in hem herkennen. Hij had *Zuid-Amerika* herhaaldelijk doorreisid; en het mag gezegd worden, dat hij ten volle toonde bekend te wezen met de gesteldheid en de staatkundige verwickelingen van deszelfs onderscheidene landen en staten. Het scheen mij dan ook toe, dat hij, over het geheel, meer in diplomatieke, dan in kerkelijke betrekking werkzaam was geweest, en mogelijk nog was. Te *Montevideo*, waar ik hem, door mijnen correspondent, reeds had leeren kennen, werd hij menigmaal als advocaat geraadpleegd;

en ook mij mogt het gebeuren, zijn vriendschappelijk oordeel, in mijne zaak, van tijd tot tijd te vernemen. Uit al zijne gesprekken bleek, dat hij een gezworen vijand van den beruchten generaal ST. MARTIN was; tevens straalde daarin door, dat hij, gedurende de revolutiën van *Zuid-Amerika*, vele hoofdrollen gespeeld had, als republikein. Thans begaf hij zich, met deze tegenwoordige gelegenheid, naar *Sant Jago de Chili*, en tot de ongelukkige weduwe van een' der gefusileerde gebroeders CARERA, gevallen als slagtoffers van hunnen vaderlandslievenden ijver, in zamenstrijd met de jaloersche dwingelandij en de schraapzucht van den reeds vermelden ST. MARTIN. — Ik kan met genoeg den ouden heer herdenken, die, door zijne geestige vrolijkheid, de reis ons aangenaam verkortte: maar ik wil wel bekennen, dat ik niet gaarne van hem afhankelijk, en daarbij met een vijandig oog door hem zou hebben willen beschouwd zijn. — Ofschoon het ons voorkwam, dat hij, gedurende de reis, geene priesterlijke pligten of kerkelijke verrigtingen waarnam, was het echter opmerkelijk, dat de overige passagiers zich gedurig in zijne hut ophielden en bij hem schenen te bidden of biechten, en, dat zij vooral bij slecht weder, nevens zijne kooi geknield lagen.

De tweede passagier was een Spanjaard, die bij de cavallerie als *Sargento-mayor*, of ridmeester, in *Spanje* gediend had. Eenige jaren te voren was hij in *Chili* geweest; had daar eene vrouw, met veel geld, getrouwd; was alléén naar *Spanje* teruggekeerd, en had thans, als een vijand van het te-

genwoordige bewind en aanhanger van de Cortes, dit zijn vaderland weder verlaten, tevens om zijne CHILENA weder op te zoeken. Deze ridmeester, dien wij altijd *Don PHILIPPE* noemden, (naar zijnen voor-naam,) was een zwaar, gezet man, van eenen vadzigen aard, en gaf buitengewone bewijzen van de door-gaande geaardheid zijner landgenooten, ten opzigte van morsig-, en onverschilligheid voor reinheid. — Het is mogelijk, dat onze *Sargento-mayor* een goed en dapper krijgsman geweest zij; maar zelden heb ik vreesachtiger mensch op zee gezien, en zijn angst gaf ons allen menigmaal stof tot lagchen. Hij speelde fraai op de guitarre, en zong daarbij zeer goed, waardoor hij den anderen passagiers den tijd kortte. Terwijl hij eens op eenen avond aan het zingen was, moest ik eensklaps naar het dek, wegens eene opkomende hui, welke met kracht opzette, en het schip merkelyk deed overhangen, doch spoedig be-daarde. Toen ik weder beneden kwam, vond ik al de passagiers nog schaterende van lagchen, dewijl *Don PHILIPPE*, in het volle van zijn gezang, door den schrik voor opkomend slecht weder als buiten zich zelve gebragt, en, met guitarre en al, voor levenloos van de kajuitsbank was ter neder geslagen, onder eenen gil en den uitroep: „*misericordia!*” welke mij op het dek gedeeltelyk in het oor klonk. Onze *Don PHILIPPE* scheen niettemin een vurige aanhanger der republikeinen te zijn; deszelfs gezang was meestal *libertad! libertad!*

Bij dit tweetal voegde zich een koopman, *Senor VIDAL*, met een beminnelijk, schoon vrouwtje bij

zich, eene *Portena* (of te *Montevideo* geborene.) Het gelukkig paar had, toen het bij mij scheep kwam, een kindje van nog geene acht weken. Deze VIDAL, een Peruaan van geboorte, had, bij de omwenteling van *Chili* en van zijn vaderland, de wapens gevoerd als getrouw burger, en als dapper, grootmoedig militair. Ik zal in de gelegenheid komen, eenige daadzaken van hem, als jong officier, te kunnen aanhalen, en te eer hieraan toegeven, dewijl het mij tot een genoegen zal verstrekken, de verdiensten van dezen achtenswaardigen Amerikaan te kunnen vermelden. Door hem kwam ik in de gelegenheid, iets naders van den befaamden dictator FRANCI te vernemen, die, in den geest van LYCURGUS over *Sparta*, den wetgever speelde en zijne bevelen deed gehoorzamen in de ten westen van de *Río Parana* gelegene *Plata-Provincie Paraguay*.

VIDAL, die langen tijd in *Paraguay* geweest was, scheen den befaamden wetgever FRANCI van nabij te kennen. Verscheidene, bijna ongeloofelijke trekken, verhaalde dezelve van dezen volksleider, die mij echter minder ongeloofbaar voorkwamen, bij het strookende van deszelfs opgave met hetgene ik eenmaal te *Montevideo*, betrekkelijk eenen Duitscher, gehoord had, die, door FRANCI, uitgenoodigd was geworden naar *Ascension* te komen, om *Paraguay* van watermolens te voorzien, en die te bouwen aan de rivier van dien naam, ter plaatse, waar de uit de *Llanos de Mango* komende *Pileomayo* zich ontlast. Dewijl het echter eenmaal bij FRANCI eene wet was, dat niemand zich immer weder buiten

Paraguay mogt verwijderen, evenmin als het vreemdelingen vrij stond dien bodem te betreden, had hem de Duitscher doen boodschappen, dat hij wel wilde komen, doch onder voorwaarde van verzekering, dat hij, met zijne werkzaamheden gereed zijnde, en bijaldien hij niet langer verkoos te blijven, weder kon vertrekken, waartoe *FRANCI*, ofschoon zulks eene inbreuk op zijne wetten maakte, evenwel had moeten besluiten. Nu begaf de molenmaker zich op reis; doch, met de daad geen lust gevoelende tot blijven, kwam hij dan ook eerlang, schoon met moeite zijne vrijheid herkrijgende, te *Buenos Ayres* terug.

Het is mogelijk, dat *FRANCI* zijne wetgeving en zijnen geheelen regeringsvorm min of meer geschoeid had naar hetgene de *Jezuïten* vroeger tot stand bragten, van welken bekend is, dat zij, in het begin der zestiende eeuw, een stelsel van bewind, met toestemming van het hof van *Spanje*, hier hadden gevestigd, zonderlinger in zijne soort, dan alles van dien aard, wat de geschiedenis vertoont, doch waarvan te vele historïële werken in het breede vermelden, dan dat wij meer, dan het volgende zeer algemeene, daarvan, ter herinnering voor den lezer, hier zouden aanstippen. — In het, bewesten de rivier *la Plata* gelegene, distrikt *Tucumar*, hadden zij het, in tachtig jaren tijds, zoo verre gebragt, dat meer dan drie maal honderd veertig duizend Indiaansche familien, bij het tegenwoordige *Sant Jago del Estero*, en langs de *Rio Dulce*, omstreeks den acht en twintigsten graad Z. breedte, eene maatschappij uitmaak-

ten, die min of meer op eenen aartsvaderlijken voet leefde, en waarin elk niet slechts op eene volkomen eenparige wijze onderwezen en beschaafd werd, maar ook, onder eene gelijke eenvormigheid van leefregel en inrigting al datgene gelukkig en rustig genoot, hetwelk de rijke overvloed van het land zoo middelrijk schonk. Onder de leiding van deze als vaders geachte Jezuiten, ten opzichte van welke eene even onbepaalde gehoorzaamheid plaats had, als men hen met vertrouwen beschouwde, werd dit niet ongelukkige volk in benden geleid tot den arbeid, de uitspanningen, de Godsdienstige zamenkomsten en de uitoefening van de eerdienst; terwijl aan hetzelfde, even als aan de kinderen in de scholen van *Europa*, belooningen en bestraffingen werden toegekend en opgelegd, naar gelang van ijver en gedrag. Bij de vervolging der Jezuiten in *Spanje*, ten jare 1767, werd ook dit hun werk vernietigd; en de gouden eeuw voor deze Amerikanen, die zich ten opzichte hunner vaders, over het geheel, zeker niet hadden te beklagen, verdween gelijk een droom. Zij vervielen ook weldra weder tot hunnen ouden, meer verwilderden staat, zoo dat velen hunner, en vooral de Indianen van de *Pampas*, tegenwoordig in talrijke menigte komen aanzetten, om het vee bij groote kudden te rooven; waardoor men van *Buenos Ayres* verplicht is, gestadig eene aanzienlijke krijgsmagt op de been te houden, ten einde deze strooptpartijen af te weren.

Nog waren bij mij sloop een jonge Spanjaard, van *Montevideo*, en een Portugees, die mijn schip, voor

het grootste gedeelte, hadden helpen bevrachten voor deze mijne tusschenvaart naar *Valparaiso*.

Ofschoon wij nu veel slecht weder en eene gestadig hooge, ongemakkelijke zee hadden, waardoor het schip geweldig werkte, moet ik bekennen, zelden geduldiger en meer tevredene passagiers, dan in het zoo even beschrevene gezelschap, te hebben gevonden; en dezelfde ondervinding mogt ik maken, zoo lang ik op en om de oost- en westkust van *Zuid-Amerika* bleef varen, als waarbij ik nimmer zonder een aantal passagiers was, die, door verhalen en meer of min belangrijke inlichtingen, veel bijbragten, om mij eenige algemeene kennis, ten opzichte van deze kusten en landen, te doen opzamelen.

Den vijfden Januarij 1827 waren wij dan van *Montevideo* vertrokken, met onze eerste bestemming naar *Valparaiso*. Ik heb wel gezegd, dat mijn plan was, de reize naar de *Sille Zuidzee* te vervolgen om kaap *Hoorn*; maar, indien ik de gelegenheid gunstig hadde getroffen, zou ik nu echter bij voorkeur door straat *Magellaan* zijn gestevend. Ik had een goed schip, was rijkelijk van victualie voorzien, en mijne equipage bestond uit jong en gezond volk, zoo dat ik hopen mogt, bij deze onderneming gelukkiger te zullen slagen, dan onze landgenoot *WEERT*, die, in 1598, gedurende negen maanden tegen stormen en andere rampen hier had te worstelen, totdat verlies van manschap en gebrek aan levensmiddelen hem noopten, naar het vaderland terug te keeren.

Ik moest het echter opgeven, mijnen koers door deze zoo vermaarde en nog weinig bekende zeeëngte

Vertrekken van *Montevideo* naar *Valparaiso*,

met het voornemen, door straat *Magellaan* te zeilen.

Redenen, waarom wij dit plan niet konden volbrengen.

te nemen, daar wij, naauwelijks buiten de rivier *la Plata* zijnde, eenige dagen geducht slecht weder hadden van het westen en Z.Z.W. Hierdoor werden wij zoo veel om de oost gezet, en de westelijke stormen bleven mij zóó lang bij, dat ik niet, dan met groot tijdverlies, de kust hadde kunnen halen, en dus kortaf besloot, mijnen koers dan ook maar, met volle zeilen, om de zuid te rigten, naar de *Falklands* eilanden, en aldaar, indien het weder mij alsdan niet ongunstig was, *Port Solidad* of *Berkley's Sound* binnen te loopen, eensdeels dewijl het mij steeds is voorgekomen, dat deze eilanden, in later eeuw, niet door Nederlanders bezocht zijn geworden, en anderdeels wegens de bijzonderheid, welke in *Montevideo* algemeen bekend was, ten opzichte van zekeren Duitscher, dien ik aldaar gezien heb, en die zich, reeds sedert eenigen tijd, als afgescheiden van de wereld op deze eilanden had opgehouden, en thans met eene vrouw weder daarheen trok, tot zijn vorig bedrijf, het opzamelen van huiden, die hij, door de jagt op wilde ossen, buit maakte.

Het schijnt, dat WEERT, op bovenvermelde zijne terugreize naar het vaderland, de *Falklands* eilanden, niet slechts gepasseerd is, maar dat hij die, en wel bepaaldelijk de noordkust van het westelijkste derzelve (grootte *Maluina* genaamd,) werkelijk aangedaan, en daar *Egmonds-haven* ontdekt heeft. Deze veilige reede, die voor alle winden beschut ligt, door de omliggende eilanden, (van welke *Keppel*-eiland zijnen naam wel mede door WEERT ontving, hebben de Engelschen in bezit genomen in 1764. —

Den twee en twintigsten Mei 1820 met het schip *Delphine* van *Antwerpen* naar *Batavia* zeilende, ontmoette ik, op de hoogte van het eiland *Trinidad*, in den zuiderocean, den Engelschen zuidzee-visscher *Sir Andrew Hammond*, kapitein HENRY HALLES, waardoor ik in de gelegenheid was, iets van deze eilanden te vernemen, hetwelk ik hier nog wil aanhechten.

Hij kwam toen regelregt van *Port Solidad*, hetwelk hij eerst sedert eenige dagen had verlaten, en verhaalde mij, dat de Fransche korvet *Uranie*, gecommandeerd door den kapitein ter zee FRASINET, (die, op zijne reize rondom de wereld, genoemde haven had willen aandoen,) aldaar, op eene, bij kaap *St. Vincent* van den wal uitliggende, onder water staande klip, den vierden Februarij dienszelfden jaars gestrand was. Den zesden Februarij was dit schip *Berkley's Sound* binnengehaald, tegen den zuidwal aangebragt, en aldaar gezonken, terwijl de equipage, na twee maanden verblijf op het eiland *kleine Maluina*, door het Amerikaansch schip *Mercury*, kapitein J. GELVIN, (die, wegens lekkaadje, aldaar was binnengelopen,) naar *Buenos Ayres* werd overgevoerd. Kapitein FRASINET, welke een naauwkeurig plan van *Port Solidad* had vervaardigd, bepaalde de zuiderbreedte van deszelfs ingang op $51^{\circ} 40'$, en deszelfs lengte bewesten *Parijs* op $60^{\circ} 40' 20''$, of $58^{\circ} 20' 20''$ bewesten *Greenwich*, de miswijzing op $25^{\circ} 30'$ noordoostering. Kapitein HALLES berigtte mij, dat men, op de *Falklands* eilanden, genoegzaam wilde hoenders kon schieten voor eene scheeps-equipage; dat er overvloed van visch en

drinkwater is te bekomen, doch geen brandhout was te verkrijgen. Sedert ettelijke jaren waren er eenige stuks hoornvee aangebragt, hetwelk zich buitenmeen had vermenigvuldigd, doch tevens zoo wild was geworden, dat men hetzelfde moeilijk kon genaken.

Het slechte weder, dat wij, buiten de *Plata*-rivier zijnde, opliepen, bleef ons bij, en wij hadden gedurig stormen van het westen. Niettemin zette ik mijnen koers naar de *Falklands* eilanden. Den zeventienden Januarij hadden wij, bij ons middagbestek, den noordhoek van *Port Solidad*, of kaap *St. Vincent*, W. t. Z., twaalf mijlen van ons; maar het weder was zóó dik en onhandzaam, met doorstaande westelijke winden, dat ik begreep, van het aandoen dezer eilanden mede te moeten afzien, en dus mijnen koers, met ruime zeilen, bleef voortsturen. Naarmate wij echter om de zuid kwamen, troffen wij alge-
Gelegenheid van wind en weder, naarmate wij om de zuid liepen.
stadiger stormachtig weder, vergezeld van sneeuw en hagel; hetgeen ons, gedurende een en twintig dagen, onder dubbel- en digtgereefde marszeilen, of ook wel onder stormzeilen bijgedraaid, bezig hield, eer wij genoegzame lengte om de west hadden.

Den zeven en twintigsten Januarij passeerden wij den meridiaan van *Statenland*, en den negen twintigsten dien van kaap *Hoorn*.

Ik had, bij die gelegenheid, het genoeg, van aan mijne Spaansche en Portugeesche passagiers te bemerken, hoe het hun niet onbekend was, dat onze onsterfelijke *SCHOUTEN* en *LEMAIRE* dien nithoek het eerst omzeilden en dien zijnen naam gaven, welke gemeenlijk wordt afgeleid van onze Noord-Holland-

sche stad *Hoorn*, als *SCHOUTENS* geboorteplaats. — Straat *Lemaire*, kaap *Goed Succes*, *Statenland*, *Nassouws*-baai, *Barnevelds*- en *Evouts*-eilanden ontvingen toen tevens, ongetwijfeld, hunne benamingen. De Engelschen hebben den naam van kaap *Hoorn* wel in dien van kaap *Horn* veranderd; maar hoe vele namen van dien aard, welke den roem der oude Hollandsche zeevaarders al te helder deden schitteren, hebben zij niet aldus verwrongen of geheelijk doen verdwijnen! waarom wij dan ook van harte toejuichen, hetgene, hedendaags, van meer dan ééne zijde gedaan wordt tot herstel dier oude, regtvaardig verdiende namen; en te zonderbaarder moet het klinken, dat eenige geboren Hollanders den naam van kaap *Hoorn* almede nog altijd op zijn Engelsch blijven uitspreken. — Onze Nederlandsche zeelieden, voor het overige, welke om kaap *Hoorn* varen, zullen wel niet anders, dan zich den roemrijken togt van *SCHOUTEN* en *LEMAIRE* herinneren: maar, hetgene nog wel zoo zeer verdient opgemerkt te worden en in geheugenis te blijven, zijn dezer mannen ondernemende en cordate géest, en hun, in moeilijke en gevaarlijke omstandigheden, onafmatbaar geduld; welke tot een voorbeeld van aanmoediging kunnen strekken voor elken zeevaarder, die immer in het geval mogte komen, dat hem ééne van die zoo noodige vereischten kwame te begeven.

Het is genoeg bekend, dat onze beide genoemde zeelieden dezen togt op eigene kosten ondernamen, en, bij die gelegenheid, ontdekten: een gedeelte van den zoogenaamden *gevaarlijken Archipel*, of de *So-*

sieteits-eilanden, voorts de *Noorder-Vrienden* eilanden, (ook *Archipel des Navigateurs* genaamd,) benevens eenige eilanden ten noorden van *Nieuw Guinea*. — Het is niet minder bekend, dat zij, te *Batavia* gekomen, door den gouverneur gearresteerd werden, als hebbende de privilegien geschonden, die toenmaals de Oostindische Compagnie zich voorbeheld. —

Wij waren nu wel den meridiaan van kaap *Hoorn* gepasseerd; maar het ging langzaam in het winnen van lengte om de west, doordien de winden, met onstuimig weder, meestal in die streek, en wel doorgaans in het N. W., bleven standhouden, zoo dat ik, op de lengte van $78^{\circ} 30'$ west van *Greenwich*, op $60^{\circ} 50'$ zuiderbreedte kwam. Wanneer ik dan ook andermaal deze reize mogte ondernemen, en niet door straat *Maggellaan* den zuiderocean kon opzoeken, zou ik pogen, het eens onder den wal op te werken, rond de zuidkust van *Terra del Fuego*. Ik verbeeld mij, dat, daar omstreeks, meer veranderlijke winden mogen zijn te treffen, waardoor men beter zal kunnen koersen, en dus ook spoediger vordering in lengte maken.

Op de zuidelijkste breedte, welke ik haalde, wees de thermometer van *FAHRENHEIT* niet meer koude aan, dan op den acht en vijftigsten graad zuiderbreedte, als waar ik deszelfs stand, in den morgenstond, niet lager, dan op 31° , heb bevonden.

Dat omstreeks kaap *Hoorn* de stroomen, bij westelijke stormen en winden, veelal om de oost trekken, is mij genoegzaam gebleken, door de mis-

Door welke oorzaak wij op 60° gr. $50'$ m. Z. breedte kwamen.

De Thermometer wees geen onderscheid van warmte tusschen de 58° gr. en mijne zuidelijkste breedte.

Trekking van den stroom om de oost.

gissing, welke ik, reeds even bezuiden de *Falklands* eilanden, dagelijks bij tijdmetr, en, wanneer de gelegenheid het aanbod, ook door waarnemingen van zon en maan of vaste sterren ondervond.

Misgissing,
uit dien hoof-
de bij het
gegist bestek,
bevonden,

Den negentienden en twintigsten Januarij, toen ik op 56° zuiderbreedte en $56\frac{1}{2}^{\circ}$ lengte bewesten *Greenwich*, mij bevond, verbeterde ik een te oostelijk bestek van $1^{\circ} 13'$ of tien en een kwart mijlen, dat mij door den tijdmetr was gebleken, en door waargenomen afstand van zon en maan werd bevestigd. Den vijfden Februarij, op $60\frac{1}{2}^{\circ}$ zuiderbreedte en $75\frac{1}{2}^{\circ}$ lengte, verbeterde ik, op gelijke wijze, een te oostelijk bestek van $1^{\circ} 49'$ of dertien mijlen, en, op de hoogte van het eiland *Madre de Dios* of kaap *Santiago*, een dergelijk van $1^{\circ}, 16'$ of twaalf mijlen, waarna, toen wij verder om de noord kwamen, mijn gegist bestek weinig meer van tijdmetr en bevondene lengte afweek. — Ik zal in de gelegenheid komen, aan te toonen, dat, meer om de noord, de stroomen weder eene strekking krijgen naar het westen.

welke om de
noord ver-
minderde.

Ofschoon wij, bij het omwerken van kaap *Hoorn*, niets bijzonders ontmoetten, werden wij, niettemin, in den nacht van zes op zeven Februarij, bij gelegenheid van windstilte, op ééns zonderling verrast, door een geluid in de nabijheid van het schip, hetwelk zich achtervolgens, maar in verschillende rigtingen en op onderscheiden afstand van ons, van tijd tot tijd herhaalde. Ik stond juist op het dek, in de verwachting, dat een gunstige wind zou opspringen, toen, bij dit even onverwacht als ontzet-

tend gebrul, ieder eensklaps, op zijne wijze, uitriep: »wat.....! is dat?» Ik heb de oorzaak daarvan niet beter weten te verklaren, dan dat wij door eenig zeemonster bezocht werden.

Op de breedte van *Isla de la Campana*, waar de kust van *Nieuw Chili* begint, ondervonden wij de laatste stormen, welke de grimmigheid van het barre zuiden kenschetsten, en nu weder begon de thermometer, zoo wel als het gevoel, ons het naderend zachter klimaat aan te kondigen; en wij liepen, in drie etmalen, van de 43° zuiderbreedte tot omstreeks de breedte van de plaats onzer bestemming. — Den vierden en vijfden Maart echter hadden wij flauwe koelte; maar den zesden, met het aanbreken van den dag, verlustigde zich ons oog met het aanschouwen der statige *Cordilleras*. Wij zagen de kust van *Chili*, en den hoek van *Topocalma*, met diens uitliggende klippen, — vervolgens het hooge land van *Sn. Antonio*, — eindelijk de kennelijke klip *Pièdra Blanca*, (witte klip,) aldus zeer eigenaardig genaamd, en op grooten afstand gemakkelijk te onderscheiden, door het omgelegene donkere land. Niet alleen, dat wij hier het gezellige mogten genieten van nog twee schepen, welke mede naar *Valparaiso* stevenden, maar ook de zee leverde eene afwisseling op, in betrekking tot het eenzame, dat wij overal om de zuid hadden gevonden; want eene menigte walvisschen speelde en dartelde met zóó veel geweld door het water, dat het mij toen niet verwonderde, hoe deze gedrochten zulke schade en bekende ongelukken aan schepen en vaartuigen kunnen

Gunstiger gelegenheid van *Isla de la Campana*.

Maken de kust van *Chili*, bij de klippen van *Topocalma*.

berokkenen, als waarvan zoo vele voorbeelden bestaan. — Later zal ik hiervan iets meer mogen zeggen.

Op den middag peilden wij den hoek van *Coromilla* N. $\frac{1}{2}$ O. regtw. van ons; en, ten half vier ure in den achtermiddag, ankerden wij, op vijftien vadem water, in de baai van *Valparaiso*, — voor de stad van dien naam, — nagenoeg tegenover den *Resguardo*.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Beschrijving van winden, weder en stroomen, langs de oost- en westkust van Patagonie en om de zuidkust van Terra del Fuego. De havens op het eiland Chiloe. De baai van Sⁿ. Carlos, laatste wijkplaats der Spanjaarden in Zuid-Amerika. Lord COCHRANE. Wapenseilen van Serror VIDAL. Valdivia. De Hollandsche admiraal BRUIN in 1653 met de zijnen vermoord. Het eilandje la Mocha. Concepcion en bezeiling der reede van Talcahuano. De klip Iglesia. Het aandoen van de baai van Valparaiso en beschrijving der stad. Wind en weder bij verschillende jaargetijden.

Alvorens nu van dit ons toelagchend land en deze haven eene beschrijving te geven, wil ik mijne voor mij zelven gehoudene aantekeningen, betrekkelijk winden en stroomen langs de strekking der westkust van *Zuid-Amerika*, tusschen kaap *Hoorn* en den tienden graad zuiderbreedte, hier nog doen voorafgaan, onder schetswijze bijvoeging van datgene, wat mij, gedurende de reize, van zoodanige langs deze vaart gelegene tusschenhavens bekend is geworden,

welke wel niet door mij zijn aangedaan, maar toef, voor handel en zeevaart, meerder of minder opmerking schijnen te verdienen.

Winden tus-
schen kaap
Hoorn en de
40 gr. Z. B.

Van kaap *Hoorn* tot 40° zuiderbreedte waaijen de winden, gedurende tien maanden van het jaar, met kracht van het N.W. tot het Z.W.

Derzelver va-
riëring.

De winden van het Z.W. loopen dikwijls naar het Z.Z.O.; maar die van het N.W. zelden naar het N.N.O.

Luchtgestel-
tenis en ken-
teekenen voor
de N.N.O.
winden.

Als de lucht, bij windstilten, betrokken raakt, hetwelk, in deze streken, gewoonlijk van korten duur is, dan zal het eerste zuchtje meestal opwakkeren van het noorden en N.N.O., hetwelk, zich dan hand over hand verheffende, weldra regen aanbrengt en voorts eene nevelachtige lucht; welk laatste men echter voornamelijk digt bij land zal aantreffen, en wel zóó, dat de voorwerpen op geene halve mijl te zien zijn. Wanneer deze koelte aanneemt, zal ook, naar gelang hiervan, de wind naar het N.W. en N.N.W. variëren, de regen verminderen, en de lucht gewoonlijk opklaren.

Loop des
winds bij
aannemende
koelte.

De N.W.
wind schiet
spoedig naar
het westen
en Z.W.

De wind, nu eenmaal aan het N.W. zijnde, schiet dan spoedig naar het W.Z.W., en wel doorgaans met eene vliegende bui, even zoo als men zulks bezuiden de kaap *de Goede Hoop*, en in den zoogenaamden westpassaat, kan aantreffen. Het weder is dan buijg en meestal stormachtig, en kan, in die gesteldheid, zóó lang van het W.Z.W. aanhouden, totdat het, meestentijds uit de Z.W. streek, afwaait, en de wind zuidelijker, ja zelfs wel, door het zuiden, naar het Z.Z.O. loopt. Doch in deze streek

Het weder
buijg:

waarna het
van het Z.O.
schoonwaait.

zal men den wind niet dikwijls, dan digt bij land, en in het Z. W. van kaap *Hoorn*, ontmoeten, in welke buurt, gewoonlijk, de winden ook vaster streek behouden, dan wel ten oosten van gezegden uithoek van *Zuid-Amerika*.

Onderscheid van den wind, digt bij land.

Is de wind, met eene bui, van het N. W. naar het W. Z. W. geloopt, terwijl de koelte hierop afneemt, dan zal dezelve gewoonlijk weder, door het westen, naar het W. N. W. en tot het N. W. opkrimpen.

Het verdere variëren van den wind.

Niet altijd variëren de N. W. winden, met een zoogenaamd uitschieten, naar het W. Z. W.; maar veelal in den zomer, en enkele keeren in den winter, loopen dezelve naar het W. N. W. en westen, waarop regen volgt, en dan de wind weder N. W. wordt.

Alleen uit de streken tusschen het W. Z. W. en Z. Z. O. kan men op eenige bestendigheid van den wind rekenen; maar uit al de andere streken blijft dezelve in- en uitlopende, en zonder vasten stand te houden.

Zelden geschiedt het, dat men, op deze kust, den wind van het Z. O. tot het N. O. treft; maar dan ook waait dezelve met kracht, ofschoon dit van korten duur is. De voorboden van zoodanigen wind zijn meestal de kalme vlagen na eene stijve koelte van het N. N. W., welke dan ook wel eens, vergezeld van harden regen, westelijk geweest is.

Zeldzame, maar krachtige winden van het Z. O. tot N. O.

Nadat nu eenigen tijd de winden van het Z. O. tot het N. O. gewaaid hebben, komen dezelve gewoonlijk aan het N. N. O., verliezen dan in kracht, loopen gestadig aan naar het noorden, waarop de koelte

Zij variëren weder.

weder aanwakkert, en hierop de wind spoedig aan het N. W. staat.

Invloed der straten, baaijen en eilanden op de winden.

De menigte baaijen en eilanden, tusschen straat *Magellaan* en het eiland *Chiloe*, moeten natuurlijk van invloed zijn op de winden, die hieromstreeks van uit den wal waaijen, zoo dat derzelve rigtingen dan ook meestal door die zeeboezems en kanalen worden gewijzigd. DAMPIER vermeldt, dat hij, in het gezigt van de kust, met oostelijke winden langs den wal zeilde.

Oostelijke wind, door DAMPIER getroffen.

Waarop men echter niet vertrouwen moet.

Ik zou het echter niet aanraden, dat men, in de verwachting van zoodanigen wind te zullen aantreffen, het land te zeer naderde; want de N. W. en Z. W. zijn, op deze hoogte, gewoonlijk, en vooral in den winter, te krachtig, dan dat een dergelijke oostelijke of landwind zou kunnen doorzetten.

Winden bij zomer en wintertijd.

In de zomermaanden (of van October tot April) staan gemeenlijk de winden van het W. Z. W., maar in de overige maanden, of in den wintertijd, heerschen meestal de winden van het N. W. tot het W. Z. W., en zijn dan veelal veranderlijk.

Aanbeveling bij het omwerken rond kaap *Hoorn*.

Het waait en stormt in deze streken bijna aanhoudend, en nog wel het meeste in den winter. De zee is dan hoog, zoo dat men, bij het omwerken rond kaap *Hoorn*, zijn schip wel in goeden staat mag hebben.

Aanmerking omtrent hoogere breedte.

Algemeen wil men, dat, op hoogere breedten, de winden van het N. W. tot Z. W. niet zoo stormen, en de zee hier meer gemakkelijk zijn zal, dan op de parallelen, nader aan de zuidkust van *Zuid-Amerika*; en ik kan ook zeggen, dat ik, meer om

de zuid, en zelfs over de 60° breedte, handzamer weder ontmoette: waarom het wel mogelijk is, dat het om die reden te raden mogt vallen, het zóó lang op 60 graden te houden, totdat men, met ruime zeilen, om de noord stevenen, en ver genoeg van de westkust zijne reis kan vervolgen; ten zij dat de wind zuidelijk of oostelijk wierd: dan, natuurlijk, moet men koers sturen, maar vooreerst niet te noordelijk, om niet te na aan den wal te staan, tegen dat de westelijke winden weder doortasten. Ik heb reeds aangehaald, hoedanig de stroom om de oost trekt. Mogte ik zelf echter de reize om kaap *Hoorn* weder ondernemen, dan zou ik het toch eens nader aan den wal, en wel in het gezigt van de kust, willen beproeven.

Wanneer men nu eenmaal op de 40° zuiderbreedte is gevorderd, kan men, bij zomertijd, in het gezigt van het land, (dat aan de westkust van *Zuid Amerika*, door het *Andes*-gebergte, overal hoog is,) om de noord blijven voortsturen, en men zal dan gestadiger zuidelijke winden aantreffen, dan verre op zee, alwaar, tot zelfs nog benoorden de 30° zuiderbreedte, veelal de zoogenaamde westpassaat stand houdt.

De moeilijkheden, welke men ondervindt, met westwaarts rond kaap *Hoorn* te werken, vindt men weder vergoed, als men, omgekeerd, van de kust van *Peru*, of uit de *Stille Zuidzee*, om genoemde kaap naar den *Ethiopischen Oceaen* stevent. Zoo lang men in den *Z. O.* passaat is, late men het, met volle zeilen, naar het zuiden, en tot in de

Hoe bij zomertijd op 40 gr. Z.B. zijne reize verder te vervolgen.

De terugreize brengt veelal gunstiger gelegenheid mede.

westelijke winden, loopen; want het kan dan voordeelig uitkomen, dat men verre van den wal zij, om het met eenen vaststaanden zuidelijken wind boven kaap *Hoorn* te kunnen beleggen.

Gevoelens, omtrent het verkiezelyk van den winter, bij het omwerken van kaap *Hoorn*.

Uit aanmerking, dat vele schepen, bij het omwerken van kaap *Hoorn*, in den winter, meer dan in den zomer, door oostelijke winden werden begunstigd, zijn vele zeelieden van gevoelen, dat men dus ook dien tijd van het jaar tot het omwerken van gemelde kaap moet verkiezen. Ook ik zou bij eene volgende reize, om spoediger in de *Sille Zuidzee* te komen, de voorkeur geven aan den meergevorderden winter-

De lange nachten gevaarlijk, wegens het ijs.

tijd: maar het blijft eene waarheid, dat de lange nachten (vooral bij eenen gunstigen wind, die de gelegenheid aanbiedt, van, met snelle vaart, koers te kunnen sturen,) hoogst zorgelyk zijn, wanneer tevens het ijs, van het zuiden, naar het scheepsvaarwater gezet wordt; en het is niet te bepalen, hoe velen der schepen, welke bij kaap *Hoorn* vermist zijn, het noodlottige daarvan hebben onderzonden. Onderscheidene voorbeelden van eenen ernstigen aard zijn mij desaangaande verhaald geworden, — onder anderen van eene Spaansche korvet, die, reeds op de hoogte der *Falklands* eilanden, eensklaps, des nachts van den dertienden Julij, voor eenige aan elkander geslotene ijsbergen optorde. Gelukkig, dat het heldere maanlicht op deze ijsrotsen hem tijdig genoeg waarschuwde, om het dreigende onheil van zijn schip te voorkomen. Deze ontzaggelijke ijsgevaarten staken zoo hoog boven de oppervlakte der zee uit, dat dezelve eenen teruggedrijvenden

wind veroorzaakten , waardoor de zeilen van het schip eensklaps tegenlagen. Men zal uit dien hoofde, bijaldien men kaap *Hoorn* in den wintertijd omwerkt, wél doen met, (even als de zeelieden, die des winters over de *New Foundland's* banken varen, en omgekeerd de zoodanigen, die den golfstroom op de kust van *Florida* willen verkennen (*),) den thermometer, indien die niet reeds onder het vriespunt staat, gestadig te raadplegen, ten einde, bij eene spoedige daling van het kwik, — en ook door het plotselijke gevoel van vermeerderde koude ge-
Nuttig gebruik van den Thermometer.

De luchtgesteldheid om kaap *Hoorn* is altijd guur en doorgaande koud; meestentijds hadden wij bijna een voet dikte sneeuw aan lij op het dek, en het is eerst op de hoogte van *Madre de Dios*, dat men zachtere
Luchtgesteldheid om kaap Hoorn.
Wordt bij Madre de Dios zachter.
temperatuur ondervinden en dan allengs ook een meer aangenaam klimaat zal oploopen. Reeds bij het

(*) Men weet, dat uit de golf van *Mexico*, om het rif van *Florida*, een stroom noordwaarts, langs de oostkust van dat land, zich hoogswijze naar het oosten in den Atlantischen oceanus verspreidt. Dewijl nu het water van dien stroom grootendeels van uit de gezengde luchtstreek gedreven wordt, met eene snelheid in loop van drie à twee en eene halve mijl per wacht, brengt hetzelfde een verschil van warmte mede, in vergelijking met de zee, waarin het zich uitstort; en het is dus niet onnatuurlijk, dat men aan de temperatuur der laatste kan ontdekken, of men zich werkelijk in dien golfstroom bevindt, waarvoor de zeelieden dan veelal den thermometer te baat nemen.

eiland *Chiloë* bemerkt men eene wisseling van jaargetijden, waarbij de winter zelden zoo streng wordt, dat de gevallen sneeuw in de bewoonde streken blijft liggen. Echter is het weder dan zeer vochtig en stormachtig, meestal van het N.N.O en N.N.W.

Het weder
bij Zuidelijke
winden.

Met zuidelijke winden blijft het droog en de lucht helder.

De geheele westkust van *Zuid-Amerika*, van het land *Terra del Fuego* af tot even benoorden de 42° zuiderbreedte, vormt eene door het geheugen bijna niet te onthouden massa van eilandjes, schiereilanden, baaijen, kommen, straten enz., die dus niet onnatuurlijk weder eene menigte havens daarstellen.

De eersten echter dezer havens, waarin men weder kenmerken van beschaving zal vinden, en welke tevens voor handel en zeevaart weder meer in aanmerking komen, zijn die van het groote eiland *Chiloë*, hetwelk er drie bezit, waarvan tegenwoordig de voornaamste is die van *S^a. Carlos*, gelegen aan den westhoek der noordkust van gezegd eiland. — In 1790 werd dezelve, op last van den koning van *Spanje*, door de Spaansche oorlogschepen *Descubierta* en *Atrevida* opgenomen, en een plan daarvan gemaakt, hetwelk sedert algemeen tot geleiding dient voor derwaarts bestemde schepen. Ingevolge hetzelfde is het fort *S^a. Carlos* gelegen op 41° 51' 50" zuiderbreedte, en 67° 56' 50" west van *Cadix* of 73° 53' 15" west van *Greenwich*. Bij nieuwe en volle maan is het er ten elf en een half uur hoog water; het getij, welk zes uur op- en nederloopt, rijst, bij den spring, zestien en een half, en, gewoonlijk, tot

dertien en een half voet; de miswijzing was destijds 18° noordoostering. Aan den oosthoek op de noordkust vindt men eene tweede haven, *Chacao* genaamd, welke weleer de voornaamste was, en, als zoodanige, ook de vestingwerken bevatte voor het garnizoen ter bescherming van het eiland. Behalve *Chacao*, toenmaals als eene stad aangemerkt, is er eene derde en ruimere haven, *Calbuco* geheeten, en op de kaart aangeteekend als baai *de Castro*. Dit eiland voerde weleer handel, als uitgaande artikelen, in hout, hetwelk als ongemeen deugdzaam beschouwd werd voor het timmeren van schepen, — voorts in wollen stoffen, aldaar vervaardigd, als *ponchons*, beddedekens enz., benevens in hammen, die men er bijzonder smakelijk weet te zouten en te rooken, en welke langs de geheele kust van *Zuid-Amerika* zeer gewild zijn, — eindelijk in eene soort van gedroogde sardijnvischjes, die men, over de geheele zuidzee, alléén in de golf van dit eiland, of ten oosten van hetzelfde, aantreft.

Toen *Lord COCHRANE*, — welke de vloot van *Chili*, tijdens den strijd van dezen staat voor zijne onafhankelijkheid van *Spanje*, als admiraal kommandeerde, — na meerdere behaalde overwinningen, den dertienden Februarij 1820, met den schoener *Montezuma*, waarop hij zijne vlag had, en met het schip de *Dolores*, naar het eiland *Chiloe* vertrok, om het, van onder het Spaansche juk, voor de vrijheidsgezinden te vermeesteren, bevond zich mijn passagier, de heer *VIDAL*, als luitenant bij de daartoe medegevoerde troepen, en had het bevel

over een detachement van vier en twintig soldaten. Dewijl deszelfs wapenfeiten bij de omwenteling van zijn vaderland openlijk vermeld zijn geworden, kan ik niet nalaten, hierbij aan te halen, dat hij, bij deze onderneming, welke echter als eene mislukking voor *Lord COCHRANE* uitviel, manmoedig de hoogte beklom, waarop het kasteel *Corona* was gelegen; maar, door een goed gerigt schrootschot van de Spanjaarden, elf van zijne manschap getroffen werden, waardoor hij genoodzaakt was, te wijken. *VIDAL* bragt, van deze elf man, slechts drie geblesseerden met zich terug. Ook *MILLER*, later, bij het bevrijden van *Peru*, met zoo veel roem bekend geworden, raakte, bij deze zelfde gelegenheid, gekwetst, door een schrootschot in de dij. De geschiedenis vermeldt, dat de inboorlingen van *Chiloe*, door eenige priesters ondersteund en aangemoedigd, alsnog ijverig toegedaan bleven aan de zaak van *Spanje*, en dat *Lord COCHRANE* het dan ook, op dit oogenblik, nog geen' tijd oordeelde, zijne krachten, tegen dien algemeenen wederstand, verder te beproeven, maar den aftogt der manschap beval, welke, met sloepen, in goede orde volbragt werd.

Het eiland *Chiloe* zal, ten allen tijde, daardoor eenige gedenkwaardigheid blijven behouden, dat hetzelfde, nadat al de staten van *Zuid-Amerika* zich vrijgevochten en van zijne Katholijke Majesteit onafhankelijk verklaard hadden, nog tot de laatste wijkplaats verstrekte voor de ongelukkige vervolgde Spanjaarden, die, door de nederlaag van *Chacabuco*, onder den generaal *SANCHES*, genoodzaakt werden,

op *Conception* terug te trekken, hetwelk zij mede ontruimen moesten, om eindelijk; door het Chileensche eskader onder *Lord COCHRANE* ook uit *Valdivia* verjaagd, in de vestingwerken van de baai van *Sⁿ. Carlos* den aanval diens vlootvoogds te verduren. Zij hielden zich hier staande tot in het laatst van het jaar 1825, toen, den zeven en twintigsten November, de Chileensche vloot, geconvoyeerd door de fregatten *O' Higgins* en *Lantaro*, van *Valparaiso* onder zeil ging, met drie duizend vijf honderd soldaten aan boord, welke het eiland *Chiloe*, ten voordeele van genoemde republiek, bemagtigden. De Spanjaarden gaven zich, bij capitulatie, aan de vrijheidsgezinden over; en aldus werd de laatste standaard weggerukt, welke, in *Zuid-Amerika*, door de Spaansche kroon was gehandhaafd.

De volgende haven, die, zoo wel voor handel als zeevaart, eenige opmerking verdient, is die van *Valdivia*, waarvan in 1788, door *Don JOSE MORALEDA*, een uitvoerig plan gemaakt en in het licht is gegeven, hetwelk, om deszelfs nauwkeurigheid, in allen deele mag aangeprezen worden voor schepen, die naar deze haven bestemd zijn. Het fort *Sⁿ. Carlos*, ook hier voorkomende onder de sterkten, is gelegen, volgens gezegd plan, op $39^{\circ} 50' 7''$ zuiderbreedte, en $67^{\circ} 17'$ lengte van *Cadix* (of $73^{\circ} 34' 35''$ west van *Greenwich*;) bij het binnenzeilen zal men, den hoek van *Morro Gonzalo* gepasseerd zijnde, hetzelfde weldra aan stuurboord ontdekken. — Mijne verdere aantekeningen, betrekkelijk het aandoen van deze haven, houde ik, dewijl dezelve niet op eigen waarnemin-

gen, maar alleen op mededeelingen van andere zee-
lieden gegrond zijn, om die reden (even als vroeger
die betreffende de baai *S^a. Carlos* op het eiland
Chiloë) liever achterwege, en geloof, dat de Lezer,
in het algemeen, meer zal gediend zijn met de hier
volgende plaatsbeschrijvende en historische bijzonder-
heden, *Valdivia* betreffende, welker opnemng nog
ik te dezer plaatse niet ongepast achtte.

Valdivia moet, zoo door de natuurlijke gedaante
van het land, als door de hier aangelegde fortifica-
tien, bijzonder sterk zijn, zoo dat het, indien het
geschut op de batterijen met beleid bediend wordt,
veel moeite, volk en schepen zou kosten, den ingang
te dwingen. De vruchtbaarheid, zoo wel als de
gezonde luchtgesteldheid, wordt er bijzonder ge-
roemd. De omstreken zijn boschrijk, en leveren
vooral eene fraaije soort deugdzaam timmerhout op,
onder welke voornamelijk uitmunten de witte en
roode ceder. Voorts heeft men er menigerlei heer-
lijke vruchten, groenten, ook wijn. De baai en de
rivieren zijn rijk aan eene groote verscheidenheid
van smakelijken visch. De inwoners bestaan meestal
uit Spaansche kreolen, en zijn bij uitstek gastvrij;
zij verheugen zich wanneer vreemde schepen binnen-
komen. Ofschoon *Valdivia* weinig bezocht wordt,
kan een schip zich aldaar uitmuntend van brand-
hout, levensmiddelen en water voorzien. Ook is er
goede gelegenheid, om een schip te timmeren;
maar op goede werklieden valt niet veel te rekenen.

Omstreeks het midden der zeventiende eeuw schijnt
Valdivia bezocht te zijn geworden door Hollanders,

van welke de inwoners voorgeven, dat dezelve, onder zekeren admiraal BRUIN, zich aan de rivier hebben willen vestigen; gelijk men daarvan nog overblijfsels aantoot, bestaande in vervallen bakovens, welke nog altijd den naam dragen van *hornos de los Olandeses* (ovens der Hollanders). Verder vermeldt de overlevering, dat de Indianen van *Araucan*, welke te dier tijd gezworen hadden, hunnen grond van alle vreemdelingen te eenen maal zuiver te houden, deze onze landgenooten kwamen overvallen en hen allen vermoordden; als ook, dat, vijf jaren vroeger, eenige schipbreukelingen van eenen Hollandschen bodem, die zich op het naburige eilandje *la Mocha* gered hadden, een gelijk treurig lot ondergingen, door dezelfde moordzuchtige woede.

Het was weder *Lord COCHRANE*, door wien *Spanje* ook *Valdivia* verloor, en onder de banieren der vrijheidsgezinden zag brengen. Den tweeden Februarij 1820 verscheen deze admiraal, met zijn schip *O'Higgins*, den brik *Intrepide* en den schoener *Montezuma*, voor de baai, — scheepte, ten zuiden van *Punta Galera*, al de tot de landing bestemde troepen op de twee laatstgenoemde vaartuigen in, — begaf zich persoonlijk aan boord van den schoener, en kwam, tegen zonnenondergang, ten anker bij de kleine baai *Aguada Ingles*. Onder de het landingsvolk aanvoerende officieren bevond zich ook weder mijn passagier VIDAL, die, met een detachement van zes en twintig soldaten, benevens eenen serjant, de batterijen van *S^a. Carlos*, onder het geleide van eenen gids en begunstigd door de duisternis, welke

den Spanjaarden de sterkte van den vijand, bij deze overrompeling, niet kon doen onderkennen, moedig besprong en de bezetting op de vlugt joeg. De ver-
warring was zoo groot, dat twee officieren van
dezelve bij VIDAL kwamen vragen: » waarom men
» op hen vuurde? — Zij waren immers landslieden,
» en behoorden niet tot de opstandelingen —” maar
» VIDAL antwoordde hun: » ik vraag u verschoo-
» ning: gij behoort thans tot de insurgenten, en
» zijt mijne gevangenen.” De Spaansche officieren,
die nu begrepen, hoe de zaak gesteld was, gaven
onmiddellijk hunne degens over. Op dat oogenblik
echter kwam de kapitein der revolutionairen, ERE-
SEANO, met veertig matrozen, het fort mede binnen;
en deze onmensch schoot ijlings toe, en vermoordde
koelbloedig de beide gevangene officieren. VIDAL,
welke, als van ondergeschikten rang, deze schand-
daad niet had kunnen beletten, en evenmin door
allen tegenweer en bedreigingen iets vermogt uit te
werken, verzekerde nogtans, dat hij, op een ander
tijdstip, dit gruwelbedrijf niet ongewroken zou laten.
Hij verliet daarop ERESEANO; vervolgde, met zijne
dappere soldaten, den vliedenden vijand; nam ook
nog het fort *Amargos*, benevens de batterij *Cho-
rocamayo*, en trok, met zijne manschap, mede het
eerste over den brug van het kasteel *del Coral*, en
ook dit fort binnen. In den tijd van vijf uren
waren de vrijheidsgezinden meester van al de bat-
terijen aan den westkant der baai. — Den derden
daarop volgenden dag ankerde de admiraal met zijn
schip *O' Higgins*, onder Spaansche vlag, aan der-

zelve ingang, omstreeks het fort *Sn. Carlos*. De Spanjaarden verheugden zich reeds met het ontdekken van een koningsschip; maar, toen zij, na het hij-schen van een verkenningsein, geen antwoord ontvingen van den *O'Higgins*, ontdekten zij hunne dwaling, waardoor in het kasteel *de Niebla*, aan den oostkant gelegen, eene dusdanige, plotselijke verwarring ontstond, dat de soldaten in aller ijel de vlugt namen. De *O'Higgins* bleef niet in gebreke, zich, zoo spoedig mogelijk, deze beweging van de Spanjaarden ten nutte te maken; maar zond, bijna gelijktijdig, zijne gewapende sloepen met detachementen aan boord, welke dan ook, zonder veel tegenstand, dit kasteel in bezit namen. De overige batterijen, zoo als die van *Manzera* enz., vielen hierop spoedig achtervolgens in handen der republiken. In de baai vond men nog het schip *Dolores*, dat reeds vroeger tot de vrijheidsgezinden behoord en de Chileensche vlag gevoerd had, maar later, op de reede van *Talcahuano*, door een gedeelte der equipage hernomen geworden, en, als zoodanig, naar de haven van *Araucan* gezeild was; bij welke gelegenheid de in de geschiedenis dezer revolutie beruchte *BENAVIDES*, in het bijzonder, weder blijk gaf van zijne woeste wreedheid, daar hij, dadelijk na aankomst van dit vaartuig, al de, zich aan boord bevindende, overmeesterde vrijheidsgezinden op het strand deed doodschieten. Een kind, bij dit afschuwelijk bedrijf tegenwoordig, begon door afgrijzen te schreeuwen; *BENAVIDES* keerde zich naar hetzelfde, en sloeg het, met eenen stok, de hersens in.

Van *Valdivia* kan men, digt langs de kust, *Conception*. zijnen koers om de noord naar *Conception* stellen; eene baai, die al meer in aanmerking komt omtrent den handel, vermits *Talcahuano*, tegenwoordig derzelve havenplaats, als de kóornschoor kan aangemerkt worden voor een groot gedeelte van *Zuid-Amerika's* geheele westkust, en bovenal voor *Peru* en *Columbia*. Bijna halfweg op 38° 20' zuiderbreedte, en 74° 5' lengte bewesten *Greenwich*, zal men het eilandje *la Mocha* ontmoeten, en het vaarwater tusschen hetzelfde en de vaste kust is veilig te bezeilen, mits men het eiland, vooral aan den zuidkant, niet te nabij kome, als van waar een uitgestrekt rif van klippen ligt. Dit eilandje, hetwelk het eerste, in 1549, door de Spanjaarden bezocht werd, behoorde later aan eene familie, die van daar, op order van den onderkoning van *Peru*, heeft moeten vertrekken, wegens den smokkelhandel, van hier, met vreemde schepen, op de Spaansche kolonien langs deze geheele westkust gedreven, in strijd met het regt, dat *Spanje* zich uitsluitend voorbehield, van, alleen uit het moederland, de bewoners dier overzeesche bezittingen van Europeesche goederen en produkten te voorzien.

Het eilandje
la Mocha.

Het aandoen
van de baai
van *Concep-*
tion.

Omtrent het aandoen van de baai van *Conception*, merkwaardig door derzelve uitgestrekte oevers, heb ik tot heden niet datgene gevonden, wat eigenlijk den onbekenden zeeman als aanwijzing, omtrent het bezeilen dezer haven, zou moeten dienen; waarom het veelligt niet te onpas zal komen, hier iets mede te deelen uit zoodanige berigten, die ik, uit dien

hoofde, zoo veel mogelijk voor mij zelve trachte in te winnen, en welke weder tot een geheel van aantekeningen door mij zijn verzameld. Hoewel het ook den zeeman altijd blijft aangeraden, van, bij het navigeren van zijn schip, eigen oordeel en ondervinding niet te eenen maal ter zijde te stellen, durf ik echter zeggen, dat ik, op deze mijne berigten, voor mij zelve alle vertrouwen stel, te meer dewijl ik die grootendeels verkreeg door mijnen ouden vriend kapitein FRANCIS STAVERS, welken ik het genoegen had, zoo wel op de Oost- als Westkust van Zuid-Amerika, en wel het laatste te Callao te ontmoeten, alwaar hij toen binnenkwam, met een lading graan, van Talcahuano. Deze Engelschman had, sedert zijne jeugd, — ja reeds als kind, aan boord bij zijnen vader, — de Stille Zuidzee, op de walvischvangst, bewaren; en wij mogen algemeen erkennen, dat wij aan de zeelieden van dit bedrijf, door hun gestadig rondzwalken over de oceanen, eene menigte ontdekkingen van eilanden en klippen schier allerwegen te danken hebben, benevens vele naauwkeurige bepalingen van derzelve lengte en breedte. Onder diegenen, welke daarvan proeven hebben gegeven, zou ik dan ook mijnen vriend STAVERS kunnen rekenen, die eene uitgewerkte kaart van de *Society Islands*, uit eigen ondervindingen op zijne menigvuldige reizen in genoemde zee bijeengebragt, heeft vervaardigd, welke, aan de *London Missionary Society* opgedragen, openlijk in druk is verschenen, en waarvan ik een exemplaar in bezit heb.

Wanneer men dan nu, uit de Zuidzee komende,

de baai van *Conception* wil binnenloopen, zal men

Zich te ver-
kennen bij het
eiland *St^a.
Maria*.

het best doen met zich bij het eiland *St^a. Maria* te
verkennen, welks noordhoek gelegen is op $37^{\circ} 1'$
zuiderbreedte en $73^{\circ} 41'$ westerlengte van *Greenwich*,
doch welk men echter niet te na, maar wel op
twee en eene halve à drie mijlen afstands, dient te
passeren. De koers valt dan N. O. t. O. $\frac{1}{4}$ O. misw. k.
(of N. O. regtw.), waarbij men de twee bergen
las Tetas de Biobio (de tepels van *Biobio*-rivier) te
zien krijgt. Deze twee, ten noorden aan de mon-
ding van genoemde rivier, op een schiereiland ge-
legene bergen zijn, door derzelve kennelijke,
gelijksoortige gedaante, onmisbare baken in zee voor
schepen, die de baai van *Conception* aandoen.

*las Tetas de
Biobio*.

Als men van *St^a. Maria* acht à negen mijlen op
gezegden koers gezeild is, zal men reeds het eiland

Het eiland
Quiriquina

Quiriquina zien naar buiten komen. Dit eiland, in
den mond van de baai gelegen, en iets lager dan
de vaste wal, formeert twee vaarwaters naar de
reede voor de stad *Talcahuano*, van welken het

maakt twee
vaarwaters,

het oostelijke
te verkiezen.

oostelijkste is te verkiezen, als hebbende ruim vier-
maal de breedte van het westelijkste, hetwelk daar-
enboven uitliggende klippen heeft aan den westwal,

Een rif aan
den Z. W. hoek
van dit eiland.

en een ver uitstekend rif, aan den zuidwesthoek van
gezegd eiland. Ook aan den oostkant van hetzelfde
eiland strekt zich een rif, dat reeds begint aan den
eersten hoek, bij het zandige strand, en, nog op
eenen halven kabel om de oost, slechts drie en een
kwart vadem (op het meest) water heeft; waarop dan
spoedig eene diepte van dertien vadem volgt. *Isla*

Strekking van
dit eiland.

Quiriquina is, noord en zuid gestrekt, nagenoeg

drie Engelsche mijlen lang, en, oost en west, circa eene Engelsche mijl breed. Het heeft, om den zuidelijken, zandigen hoek, *Punta Arena* genaamd, eene voor de noordelijke winden beschutte ankerplaats, in negen tot zes vadem slijkgrond.

Ankerplaats
bij *Punta
Arena.*

Den noordelijksten hoek van het westland der baai genaderd zijnde, zal men de klip *Romper Ollas* ontwaren, welke aan een rif, W. N. W. gestrekt, drie kwart mijl van den wal ligt. Deze klip loope

De klip *Romper
Ollas.*

men niet te na, en brenge den noordelijksten hoek van het eiland *Quiriquina*, *Punta Pajaros Ninos* genaamd, bezuiden het oosten, of wel O. $\frac{1}{2}$ Z.; terwijl men dan, dien hoek op stuurboordsboeg houdende,

Den hoek
*Pajaros Ni-
nos* niet te
na aanloopen.

naar de ooster-passage kan stevenen. Ter vermindering van uitliggende klippen moet men, bij het oploeven om de zuid, *Punta Pajaros Ninos* niet te na aanloopen; te minder daar men, bij het omzeilen van dit eiland, den oostwal van hetzelfde volstrekt niet digter mag naderen, dan op eene goede halve mijl afstands, om vrij te blijven van het zoo even aangeduide rif. — Toen, den acht en twintigsten Januarij 1820, *Lord COCHRANE* van *Conception* vertrok, met zijne vroeger reeds vermelde expeditie ter bemagtiging van *Valdivia*, begaf deze admiraal, terwijl zijn smaldeel, bestaande uit de *O' Higgins* enz., onder zeil was, zich ter rust, en liet de zorg over aan den wacht-hebbenden officier. Het hevestigde zich, bij deze gelegenheid, maar al te zeer, dat *the noble Lord*, die zoo veel belangeloozen ijver voor de republikeinsche staten aan den dag legde, in de daad reden gehad heeft, zich te ergeren over de slechte discipline en pligt-

Wat verder
to betrachten.

betrachting, welke zijne onderhoorigen, meestal uit een zamenraapsel van vreemdelingen bestaande, ten zijnen aanzien in het oog hielden: want de wachtgebende officier had de stoutheid, zijnen post te verlaten en zich mede ter ruste te begeven, het schip toevertrouwende aan eenen kadet; waardoor hetzelve, op het meervermelde rif aan den oostkant van het eiland *Quiriquina*, aan den grond zeilde. Natuurlijk had de schok, welken de *O' Higgins* onderging, een oogenblikkelijk naar boven stuiven van al het scheepsvolk ten gevolge; en het eerste bevond zich daaronder de *Lord* zelve, die, half gekleed, naar het dek vloog, en, zonder lang beraad, oogenblikkelijk doelmatige orders gaf tot het uitbrengen van ankers en kabeltouwen: waardoor men het schip dan ook weder vlot kreeg, echter zeer beschadigd, daar het water reeds tot drie voet hoogte bij de pomp gerezen was, en de stukken hout, welke kwamen boven drijven, bewezen, dat de kiel veel geleden had. Alle man werd dadelijk met alles in het werk gesteld, om het aangroeijen van het water meester te blijven: maar de timmerman berigtte, een half uur daarna, aan den admiraal, dat het water bij de pomp niet verminderde. » Vermeedert het dan? » vroegde *Lord COCHRANE*. » Neen! » was het antwoord. » Goed, » zeide de stoutmoedig besloten vlootvoogd: » stuur dan koers naar zee.»

Verdere koers
van *Punta*
Arena.

Heeft men nu eenmaal *Punta Arena* west van zich, dan kan men meer om de west halen, totdat men den oostwal van het eiland *Quiriquina* noorden heeft; stuur dan, aandachtig op die peiling hou-

dende, regt zuiden, waarbij men meestal elf vadem slijkgrond zal looden: en, wanneer dan de stad *Talcahuano* in het W. t. Z. van u ligt, kan men regt op de reede aansturen, en ankeren in zeven of zes vadem slijkgrond. Wegens de droogte, die zich op eenen kabel lengte uit den wal strekt, moeten groote schepen het niet op minder diepte aanloopen. Des zomers lagen eertijds de schepen, aan den anderen kant der baai, voor de in het zuidoosten derzelve gelegen hebbende stad *Penco*, (thans *Oud-Conception* genaamd,) die echter, in 1751, door aardbeving verwoest is, en slechts ruïnen zichtbaar laat. In dit jaargetijde blijft de reede van *Talcahuano* gemeenlijk kalm; maar in den winter staat er, met noordelijke stormen; eene dusdanige hooge zee en deining in de baai, dat vaartuigen, gedurende eenige dagen, bij geene mogelijkheid kunnen landen. Ook om deze baai aan te doen, moet men, van de zuid komende, de kust naderen, wegens de meerdere kans, van zuidelijke winden te zullen aantreffen; terwijl men, op vijf en veertig à vijftig Duitsche mijlen van den wal, noordelijke winden zou kunnen tegenhebben.

Het bezeilen
der reede,

met bestem-
ming naar
Conception
langs de kust
zeilen.

De baai van *Conception* is bijzonder geschikt voor schepen, die er zich van levensmiddelen en brandhout voorzien willen. Men vindt er overvloed van runderen, wier vleesch, oplettend en naar behooren gezouten, zich even goed laat bewaren als het pekvliesch van *Europa*, alsmede schapen, pluimvee enz., waarom het, als men van deze haven om de noord, en bijzonder langs de kust van *Peru*, wil, raadzaam is, zich van alles dienaangaande rijkelijk te

provianderen, dewijl men het hier tegen spotprijs kan verkrijgen, en de levensmiddelen op de kusten van *Peru* ongehoord duur zijn. — FREZIER, een Fransch officier bij de genie, heeft van de baai van *Conception*, in 1713, een plan vervaardigd, hetwelk de Engelschen en Franschen nog altijd schijnen te volgen.

Weinig wordt *Conception* bezocht door vreemde schepen van uit *Europa*, als welke aldaar, om zoo te zeggen, geene markt vinden voor de artikelen, die men gewoonlijk aanbrengt. Alleen wordt deze haven aangedaan door kustvaarders van *Peru* en *Chili*, en door enkele schepen, naar *Talcahuano* bevracht, om van daar granen te halen, waarvan het land zoo overvloedig voorzien is, dat, volgens getuigenis reeds van *Don ANTONIO DE ULLOA*, eene enkele in het wild opgeschoten struik, door hem gezien, zoo vele halmen opschoot, dat men boven aan dezelve vier en dertig aren kon tellen, waarvan de voornaamsten drie, en de overige vier ten minste twee duim lang waren.

Het eigenlijke tegenwoordige *Conception* is, circa negen mijlen van de stad *Talcahuano*, zuidwaarts gelegen, aan de rivier *Biobio*, alwaar hetzelfde in 1763 gebouwd werd, na de verwoesting van het nog meer door de zee wel verzwolgene, dan door de aardbeving verdelgde *Penco*. De nieuw herbouwde stad heeft, door hare ligging aan genoemde rivier, eene gemakkelijke gemeenschap en handel met de binnenlanden, of de Indianen van *Araucan*: maar de uit te voeren goederen moeten van daar al te maal

over *Talcahuano*, dewijl niet dan sloepen en platboomers den mond der *Biobio* kunnen bevaren. — Deze rivier, overigens, neemt haren oorsprong uit het *Cordilleras*-gebergte, in het land van *Araucan*, dat daar van de republiek van *Chili* wordt gescheiden door een fort, *San Pedro* genaamd, juist gelegen op eene hoogte, alwaar de rivier het beste te bevaren, en nagenoeg eene halve mijl breed is.

San Pedro werd meermaals door de Indianen van *Araucan* hernomen en geslecht, en was, bij den Spaanschen oorlog, mede beurtelings aan de koningsgezinden en patriotten. In 1818 ontruimden de Spanjaarden, onder den generaal *SANCHES*, *Conception* en *Talcahuano*, en trokken, over de *Biobio* en het Araucansche grondgebied, naar *Valdivia*, nadat zij de beide steden geplunderd en de kerken van de meest kostbare voorwerpen beroofd hadden. *BENAVIDES* echter bleef met eenige Spanjaarden in *Araucan* achter, alwaar deze de grootste gruwelen bedreven, om hunnen bloeddorst en wellust op alle mogelijke wijze te boeten.

Op *Conception* volgt geene andere haven, die hier *Valparaiso*, in aanmerking kan komen, dan die van *Valparaiso*; en deze is tevens de voornaamste van de tegenwoordige republiek van *Chili*.

Men kan dan weder de kust houden; terwijl de regtw. koers zijn zal N. t. O. $\frac{3}{4}$ O., met eene verheid van zeven en vijftig en drie kwart mijlen. Maar omstreeks de 34° zuiderbreedte moet men den wal niet na aanloopen, en uitkijken naar de klippen op den hoek van *Topocalma*; zijnde een rif van vier

Koers langs
de kust.

Klippen van
Topocalma.

Engelsche mijlen uitgestrektheid, en in de Spaansche kaart als *Bajos de Topocalma* aangeteekend.

Reeds voordat men echter zoo verre is gekomen, zal het niet onbelangrijk zijn, eenige aandacht te verleenen aan eene zonderlinge graauw marmereachtige klip, bij de Spanjaarden *el Iglesia* (de kerk) genaamd, welke, afgescheiden van het land, is gelegen op 34° 51' zuiderbreedte, en omstreeks eene groote één achtste mijl van de rivier *Maulé*. Deze klip, die zich nagenoeg vijf en zeventig à tachtig voet boven de oppervlakte der zee verheft, en, oost en west gestrekt, twee honderd dertig voet lengte mag bevatten, is door de natuur, tot op een derde van derzelve uitwendige grootte, uitgehold tot eene veelzins merkwaardige spelonk, welke drie poorten heeft van geëvenredigde hoogte en breedte, — ééne aan de westzijde, waar de zee, als architecte van deze watergrot, met statige bedaardheid binnenwandelt, en dan, door de twee andere, tegenoverstaande poorten, met een schuimend bekleedsel weder uitstort. Dit natuurgewelf in den *Zuider Stillen Oceaan* dient tot verblijf van een aantal robben, wier gehuil in de holte van hetzelfde misbaarlijk weërgalmt, en tegen den nabijzijnden vasten wal terugkaatst; terwijl de kruin van deze *Iglesia* als eeuwigdurend schijnt belegerd door eene menigte van witte zeevogels, die, in eene gestadige beweging en onrust, zonder ophouden heen en weder trekken, en, door hun krassend en schel geschreeuw, het aas aan de robben yinnig betwisten. De verschillende geluiden, die de wind, bij zijnen afwisselenden val tegen de

steile kust en door de holen van dezen zeetempel, veroorzaakt, leveren, vereenigd met de gelijkmatige brandingslagen van den onvermoeiden oceaen en de muziek van robben en vogels, al de partijen tot het volle orchest van een zeeconcert. — Op den gegisten afstand van eenen graad meer ten noorden, vindt men, onder den wal, eene gelijksoortige rots, bekend bij de inwoners onder den naam van *Iglesia de Rosario*.

Na den hoek van *Topocalma* neemt nu het land eene meer oostelijke bogt, met de *Altos de San Antonio* aan dezelve, zijnde hoog, donker voorland, met geele zandvlakken of stranden aan deszelfs voet, en daardoor gemakkelijk te verkennen. Meer echter zal in het oog vallen de daarop volgende, en mede reeds vermelde *Piedra Blanca*, (zeer verre uit zee te zien;) waarna het land allengs lager afloopt, tot aan eenen duidelijk zichtbaren, verheven' heuvel, *Morro del Obispo* genaamd, welken men niet beter, dan onder de gedaante van eene torenklok, zich kan voorstellen, en die dan ook, naar mijn gevoelen, een der beste geleimerken oplevert, tot het aandoen der haven van *Valparaiso*.

De in zee afloopende noordzijde van dezen heuvel vormt den hoek van *Coromilla*; na welken het land andermaal eene kleine oostelijke bogt heeft, met eene bergkloof, *Quebrada de Ulloa*, en in welke bogt een eilandje of eene klip ligt, *Farello del Obispo*. Daarop volgt een noordelijker hoek, met uitliggende klippen, *Punta de Curaoma* geheeten; waarop het land nogmaals eene diepte verkrijgt,

Ensenada de la Lagunilla, en welke men ook de *valsche baai* zou kunnen noemen: terwijl eindelijk, in het N. O. $\frac{1}{2}$ O., en, nagenoeg ééne en eene halve Duitsche mijl van *Punta de Curaoma*, *Punta de Punta de Valparaiso* zich zal opdoen, welke, met het tegenoverliggend oostelijk land (het gebergte *las siete Hermanas*) de baai van dien naam formeert.

N. O., op eenen halven kabel lengte van den hoek van *Valparaiso*, ligt eene klip, in de Spaansche kaarten als *el Bajo* aangeteekend. Met flaauwe koelte of kans op stilte moet men deze klip niet te na nemen; want, door de deining aan den monder der baai, kan een schip op dezelve vervallen, waarbij het presenteren van een anker weinig zou baten, dewijl het, na aan den *Bajo*, dermate diep is, dat men er bezwaarlijk ankergrond zal vinden.

Den hoek van *Valparaiso* genaderd zijnde, krijgt men weldra de baai open, en ziet dan het eerste de oorlogschepen, geankerd op de buitenreede; gelijk wij dan ook het Engelsche lineschip *the Wellesley* ontwaarden, dat van *Bombay*, door straat van *Diemen* en om *Nieuw Zeeland*, naar deze haven was gekomen, en aldus de reis om de wereld maakte. Terwijl de baai zich al meer en meer voor het oog opent, zal zich dan ook weldra de zoogenaamde *Almendral* (amandeltuyn) vertoonen; waarop de stad *Valparaiso* verschijnt, met de daarvoor gelegene koopvaardij-schepen.

Het binnenzeilen der baai.

Bij het binnenzeilen der baai in de zomermaanden, als wanneer de winden van het Z. W. en Z. Z. W. staan, moet men zoo na mogelijk den westwal hou-

den, maar achtgeven op de klippen, gelegen omstreeks *Castillo Viejo* (oud kasteel,) zijnde eene sterkte of batterij, benoorden de stad: want, als men, in dezen tijd van het jaar, den hoek van *Valparaiso* of *el Bajo* op te verren afstand passeert, kan het gemakkelijk gebeuren, dat men vóór den avond, als wanneer het gewoonlijk stil wordt, nog geenen ankergrond heeft, en dus weder naar buiten wordt gedreven; waardoor niet zelden schepen dagen aanéén gelaveerd hebben, om weder boven's winds op te werken, en de reede te halen. En zulks zal dan nog zelden aan slecht bezeilde schepen gelukken: waarom het zoodanigen, bij het te laag komen, nog eer valt te raden, het, gedurende den dag, met kracht van zeil voor de baai over en weder te houden, totdat des avonds de Z. W. begint te verflaauwen, als wanneer men zorgen moet, ankergrond te verkrijgen onder den oostwal, om des morgens, met den landwind of zoodenaamden *concon*, de reede te kunnen bezeilen. — De gewone rijzing en val van het water in de baai teekent van zes tot zeven voet, en zij kan over hare geheele uitgestrektheid bevaren worden, met achtgeving echter, dat men, bij het binnenlaveren, den oostwal niet te na aanloope, maar, bijzonder omstreeks het zuidelijkste gedeelte van het gebergte *las siete Hermanas* (de zeven gezusters,) op twee en eenen halven kabel lengte (of drie achtste mijl) afstands van het strand blijve, dewijl aldaar, bij een uitlopend water, waarover zich een roodachtige weg kruist, klippen liggen, bij welke niet meer dan

twee en eenen halven vadem water staat. Ook den westwal moet men weder niet te na nemen, omtrent *Castillo Blanco* (wit kasteel,) alwaar het land mede met klippen bezoomd is, *los Angelos* (de Engelen) genaamd. — En verdere aanwijzingen, tot het bevaren dezer haven, zijn er, naar mijne meening, niet noodig.

Het vertuijen
der schepen
op de buiten-
reede.

Oorlogschepen vertuijen op de buitenreede, met heele of vijf kwarts touwen, in drie en twintig, vijf en twintig tot zeven en twintig vadem slijkgrond. Het vertuijen met kettingen zou ik, wegens de diepte van het water, hier niet aanraden; en het is niet alleen, gedurende den wintertijd, met noordelijke stormen en hooge zee, dat men zijn schip goed vastleggen moet, maar ook gedurende den zomer, of in de zoogenaamde goede *mousson*, is dit van belang, dewijl alsdan, van twaalf tot vier uren des namiddags, de Z. W. en Z. Z. W. winden dermate met stormvlagen van het gebergte kunnen vallen, dat daardoor menig schip, doch wel voornamelijk van diegenen, welke de naaste bij de stad of op de binnenreede liggen, driftig raakt, en, zoo als ik meermaal gezien heb, tot zelfs buiten de baai dreef. Schepen, welke op de buitenreede, en dus verder van het gebergte zijn gelegen, zullen de volle kracht van deze valwinden niet zóó — en zelfs evenredig maar weinig — ondervinden; en ik heb dikwijls opgemerkt, dat de eerstgenoemde schepen in eene volkomene windstilte lagen, terwijl wij, die onder den wal waren geankerd, gedurig door vliegende stormvlagen overvallen werden. — Koopvaarders en ligte

oorlogschepen liggen veelal voor de stad, nabij de landingsplaats, zijnde tusschen den *resguardo* en een op het drooge liggend wrak van een schip. Veel verder naar buiten, dan dit wrak zich vertoont, moet men zijne ankerplaats niet verkiezen, dewijl men, in dit geval, eenen vuilen grond en uitliggende klippen zal ontmoeten, die zich strekken tot onder den wal bij *Castillo Viejo*.

Wegens de harde valwinden van het gebergte liggen de schepen hier allen met den boeg naar *Valparaiso*; hebbende een zwaar anker vooruit of om de west, met het touw of den ketting uit bakboordskluis, en een zwaar anker achteruit of om de oost, met het touw of den ketting uit stuurboordskluis; welk laatste touw of ketting zoodanig aan het stuurboords-achterschip moet bijgevangen worden, dat men, indien onverwachts de noordewind mogt doortasten, de sjorring in een oogenblik slippen of kappen kan: waardoor het schip dan, met klare kluizen, voor twee uit elkander staande touwen of kettingen zal om de zuid zwaaijen. Gedurende de zomermaanden is het, onder den wal, noodig, in voorschrevene orde achter en voor vertuid te blijven; want de koopvaarders, die hier vrij gedrongen moeten liggen, zwaaijen anders, des avonds en des nachts, met de omloopende, flauwe koelten, welke de baai invallen, elkander dan ligtelijk aan boord. Indien men voorzien is van ankers en touwen, waarop men vertrouwen kan, is het, van eenen anderen kant, zaak, dicht bij den wal te vertuijen, als waardoor men minder voorschepen hebben zal. De eerste reis had

Voorzorgen
wegens de
harde valwin-
den van he
gebergte

en de noor-
delijke win-
den.

Waarom men
des zomers
achter en
voor vertuid
ligt.

Het is voor
koopvaarders
zaak, dicht bij
den wal te
liggen.

ik dagelijks last van dergelijke, voor mij liggende, schepen, die, met de valwinden, door hunne slechte ankers of touwen driftig raakten en mij aan boord kwamen, waarbij ik dan veelal verplicht was, hun, met mijne trossen, kabeltouwen en werpankers, tot hulp bij te springen, wilde ik de schade aan mijn schip niet ondervinden. De tweede reize plaatste ik mij vóór al de andere schepen, en zóó nabij den wal, dat ik mijn voortouw, uit bakboordskluis, op het wrak, waarvan ik zoo even gesproken heb, vast kon maken; waardoor ik, gedurende mijn verblijf, van alle dergelijke, vroeger ondervundene, moeilijkheden bevrijd bleef.

Na half Mei
beginnen de
noordelijke
stormen.

Wanneer men, na half Mei, geene reden van noodzakelijkheid heeft, met zijn schip voor *Valparaiso* te blijven liggen, is het raadzaam, deze haven te verlaten, en men ziet dan ook, na dien tijd, zelden eenig schip meer digt bij de stad ten anker en op voorschrevene wijze vertuid. Na half September, wanneer de noordelijke stormen hebben uitgewoed, komen de schepen gewoonlijk in de baai weder terug, even zoo als het geval is in de *Tafelbaai* bij de kaap *de Goede Hoop*.

Nog in de maand October evenwel, toen ik weder met het schip te *Valparaiso* lag, hadden wij soms flauwe, noordelijke koelten, waarmede echter reeds eene zóó zware deining de baai binnenkwam, dat het, door de branding op het strand, voor onze sloepen zeer moeilijk was, te landen; en het is te verwonderen, dat eene zoo belangrijke haven, als deze, dusver nog geene geschiktere plaats voor het

aanleggen van kleine vaartuigen heeft, tot het laden en lossen der goederen. Hetzelfde kan gezegd worden van de plaats, waar men drinkwater vult. Dezelve is aan den *Almendral*, bij eene uitwatering, achter den hoek van *San Juan de Dios*; doch het valt ook dáár niet gemakkelijk, de volle vaten weder in de sloepen te krijgen.

Na de maand Mei nemen de noordelijke winden de overhand, en tasten gestadig aan door. Het onstuimige weder begint met zware regens, waarna de winden aangroeijen tot vliegende stormen, en dan de hooge zee de baai zoodanig inrolt, dat geen schip het meer achter zijne ankers kan houden; hetwelk de meeste jaren met betreuenswaardige ongelukken gestaafd wordt. Indien ook touwen of kettingen zich dan al niet begeven, worden de ankers, door de werking der hooge zee tegen de gronden, veelal toch losgewerkt; en niet zelden geraakt men dan door een ander schip mede aan het drijven. — In dergelijke gevallen, wanneer een schip begint te zakken, of bedreigd wordt, door eenen anderen, reeds drijvenden, bodem te worden aan boord geloopt, heeft de ondervinding geleerd, dat men, tot redding der schepelingen, der lading en van een gedeelte van den bodem, het beste doet met de touwen op de beting af te kappen of de kettingen te slippen, en het schip dan, door middel van voorzeilen, voor den wind te laten omvallen, koers sturende op het strand bij den zoogenaamden *Almendral*.

Valparaiso (of *vallei van het Paradijs*) heeft, zoo

men wil, dien naam verkregen van het verrukkend vertoon, hetwelk het land den Spanjaarden aanbod, die deze baai het eerst bezochten. Het laat zich begrijpen, dat de liefelijke schakering der groene, vruchtbare valleijen, vereenigd met het gebergte en de daaraan gelegene weilanden, eene aangename begocheling te weeg bragt bij menschen, die, na eene lange, moeilijke reis op den onvriendelijken zuideroceaan, zich moesten verheugen in het gezigt dezer bekoorlijke landstreken van het voormalige vice-koninkrijk *Chili*, zoo dat zij toen, in hunne verbeelding, zich eene vallei van het Paradijs (*Valle del Paraiso*) hier voorstelden. Het is echter tevens waarschijnlijk, dat dit zinbedrog hoofdzakelijk slechts tot den eersten indruk zich bepaalde: want, ofschoon het moet erkend worden, dat altijd het land om de baai van *Valparaiso* een sierlijk schouwtooneel zal opleveren voor zeelieden, die, na lang zwalken op de baren, zich hier in allen deele denken te verkwikken, is het niet te ontkennen, dat deze haven op *Zuid-Amerika's* westkust niet in éénen rang kan gesteld worden met andere, meer bekende schoone havens van onzen aardbol; en, wanneer men eenmaal *Rio de Janeiro* gezien heeft, zal het reeds niet moeilijk vallen, dit te erkennen. Het is dus, naar sommigen, wel mogelijk, dat de hier het eerst aan wal gekomene Spanjaarden, toen zij nu de omstreken van het land nader beschouwd hadden, zich in hunne reeds gevormde verwachting zeer te leur gesteld vonden, zoo dat zij uitriepen: » *Valde Paraiso!* (ijdel Paradijs!) »

Met dat al kan men zeggen, dat, wanneer de landstreken van *Valdivia* en *Concepcion* door schoonheid en vruchtbaarheid beroemd zijn, ook de sierlijke en gelukkige grond- en luchtgesteldheid van *Valparaiso* niet geheel mogen voorbijgegaan worden, alwaar, mede, de natuur, in deze opzigten, alles schijnt vereenigd te hebben tot welvaart van den bewoner. Men ondervindt er, bijna het geheele jaar door, eene zachte temperatuur. Des zomers wordt de hitte gematigd door de reeds vermelde Z. W. winden; het weder is dan gemeenlijk zeer helder, terwijl het zelden regent, ofschoon men, in den morgenstond, dikwijls mist of eenen vochtigen damp over de geheele baai heeft. De harde winden, welke, gedurende dit jaargetijde, van twaalf tot vier ure over dag waaijen, zijn, met het ondergaan van de zon, geheel bedaard, en het blijft dan stil tot den morgenstond, als wanneer gewoonlijk een landwindje uit het N. O. zal opspringen, *el concon* genaamd, wegens deszelfs komst uit de rigting van *Punta de Concon*; welke hoek mede als de uiterste beperking der geheele baai van *Valparaiso* beschouwd wordt. In den winter- of regentijd, van Mei tot September, is het weder dikwijls guur, nattig en mistig, met noordelijke, harde winden, die dan niet zelden tot stormen aanwakkeren; maar men ondervindt hier nimmer vorst. Zware regens, welke eene geweldige storting van water medebrengen, of de zoogenaamde wolkbreuken, zijn, in dit laatstgenoemde jaargetijde, niet vreemd, en kunnen, door de massa waters, welke dan van het gebergte afstroomt, groote rampen te weeg brengen.

De stad *Valparaiso*, liggende aan den westkant der baai, kan, uit hoofde van derzelver oneffene grondvlakte langs het gebergte, niet anders dan onregelmatig gebouwd zijn. Men vindt er evenwel vele goede huizen, welke ook niet allen, gelijk sommigen beweren, slechts ééne verdieping hoog zijn: daarentegen hebben die van den gegoeden stand thans doorgaans twee verdiepingen; terwijl enkelen der voornaamsten aan den voorgevel van balkons voorzien zijn, rustende op pilaren. Eenigen derzelven zijn met veel orde, en zeer ter bewoning geschikt, ingerigt, waaronder ik zou kunnen rangschikken dat van den gouverneur en inzonderheid die der vreemde kooplieden; en het huis van mijnen correspondent muntte wel boven allen uit, door deszelfs schoone ligging aan de landingsplaats. Het nieuwe koffijhuis op de markt is in allen deele doelmatig en fraai ingerigt, hebbende een balkon rond den geheelen buitengevel, van waar men een ruim en schoon gezigt over de baai en de stad heeft.

Het gebergte van het kasteel de *Rosario* (Rozenkrans,) dat zich boven de benedenstad verheft, verschaft, bij het binnenzeilen der baai, eene sierlijke vertooning, door de op hetzelfde aanwezige witgepleisterde huizen, welke allen met veel smaak onder één dak opgetrokken zijn, en eene doorloopende *veranda* of galerij hebben. De Engelsche consul en eenige Britsche kooplieden houden daarin hun verblijf. Noordelijker, waar het gebergte langs de baai eene meer steile glooijing heeft, zou men het de benedenstad kunnen noemen, dewijl aldaar een groot ge-

deelte der huizen, reeds van eene aanmerkelijke hoogte af, amphitheaterswijze naar beneden, en zelfs tot in de kloven, welke drie bergen van elkander scheiden, achtereenvolgende tot aan het strand gebouwd zijn; zoo dat men, uit de benedenvertrekken der achterstaande huizen, over de daken der voorgeplaatste, het vrije gezicht op de reede heeft. De hoogten der drie bergen, zich verheffende aan de valleijen *San Francisco* en *San Augustin*, dragen, bij de Engelsche en Amerikaansche matrozen, in de wandeling onderscheidenlijk de namen van *the main top* (grootte mars), *the fore top* (voormars) en *the mizen top* (bezaansmars). Waarschijnlijk is het zeevolk door aangename herinneringen en dankbaar gevoel, voor de op die hoogten gesmaakte genoegens, bezield geworden, om aan dit gedeelte der stad deze voor hetzelfde zoo verhevene namen te schenken. En het is ook waar, dat de gebouwen hier meestal bestaan uit zoodanige lustpaleizen, waarin de anders ruwe bootsgezel zich zoo rijk en gelukkig gevoelt, als ware hij de groote Heer zelve; en de zon is naauwelijks, met hare laatste lichtstralen, achter het westergebergte verdwenen, of de menigvuldige lampioenen uit al de tempels, voor *VENUS* en *BACCHUS* gesticht, schitteren in volle pracht, en vormen, met het licht uit de woningen der benedenstad en van den *Almendral* om de cirkelvormige baai, eene in de daad schilderachtige illuminatie langs het gebergte; terwijl de zachte toonen der guitarre, en het gezang van de rustige burgers uit bijna al de huizen, zonderling zamenstemmen met het geluid van muziek en dans,

die zich vermengen met de uitboezemingen van Janmaats vreugde, geluk en verschillende gemoedsaandoeningen.

Niet minder zijn, van de zijde der hoogten, de gegevene bewijzen van wederkerige betrekking op de vrolijke en gelukkige varengasten. Dagelijks wapperen er de vlaggen der onderscheidene natien, ten teeken van voortdurende vriendelijke uitnoodiging; en, wanneer een schip de baai inzeilt, wordt deszelfs vlag, als ten welkomstgroet, allerwegen van dezen, zoo te zeggen, *Olympus* voor het zeevolk uitgestoken.

Het is voornamelijk in dit gedeelte der stad, dat, in den regentijd, de zoogenaamde wolkbreuken, door den val van het water langs de steile, kloofswijze glooijing van het gebergte, groote verwoestingen kunnen aanrigten; en, toen ik ten tweeden maal te *Valparaiso* terugkwam, zagen wij nog duidelijk de sporen van de vernielende kracht, welke de laatste geduchte waterramp, toen in de maand Julij voorgevallen, had uitgeoefend. Het was wezenlijk treffend, nog de, zoo wel in rots- als andere gronden, gespoelde kolken, benevens de ruïnen der huizen te zien, welke, gedeeltelijk met bewoners en al, door den stortenden val van het water waren weggesleept geworden, en waarbij verscheidene menschen het leven hadden verloren.

Aan den kant van den *Resguardo*, bij het kasteel *San José*, vindt men eene uitwatering, zijnde het riviertje, dat in sommige kaarten staat aangeteekend. Ook deze stroom echter is eigenlijk niet meer dan eene

bergkloof of *Quebrada*, welke mede in den winter eenen aanzienlijken val van water kan bevatten, doch des zomers meestal droog ligt. Langs de afdaling dezer *Quebrada* is een plein, waarop het *theater* staat: regts van hetzelfde leidt eene brug naar eene kade met redelijk goed gebouwde huizen. — Bewesten gezegde *Quebrada* komt men aan het bureau der douanen; waarop de weg tusschen het steile gebergte en den oever van de baai zeer smal en uit de rotsen gehouwen is. In den hierdoor gevormden muurberg zijn op sommige plaatsen gewelven gehakt, die van gemetselde voorgevels voorzien zijn, en aldus tot magazijnen en woningen verstrekken. Aan den waterkant van dezen weg heeft men de hoeken *la Cruz de Reyes* en *San Juan de Dios*: waarna men aan de lage stad komt, alwaar, van gouvernementswege, een huis gezet werd voor de ongelukkige weezen der vroeger reeds vermelde gebroeders *CABERA*. Omstreeks dit gebouw ligt een groot plein; waarna twee lange straten, zich strekkende tusschen de afhelling van het omliggende gebergte en een zandstrand van nagenoeg eene Engelsche mijl lang, den zoogenaamden *Almendra* vormen, (welk terrein men stelt, vroeger mede tot den zeeboezem behoord te hebben, doch door eene aardbeving, aldus te zijn gerezen,) en welke eindigt bij de zandvlakte aan den voet van het gebergte *las siete Hermanas*, die, in den wintertijd, overstroomt raakt, en dan moeilijk is te bevaren. Ik heb er, in de maand October, zoo veel water gevonden, dat men goedschiks, niet dan te paard, zijne wandeling kon vervolgen.

Aan gene zijde van deze zandvlakte, waar het ook nog *el Almendral* genoemd wordt, kronkelen twee armen eener kleine rivier door liefelijke groene velden, met boomgewas bezet, en langs eene aange-naam gelegene herberg, welke door den gegoeden stand veel bezocht wordt; en waar men, onder de lommer van een uitgebreid zamenstel van latwerk, (dat, in zijn geheel met wijnranken begroeid, als ware het een groot priëel vormt,) zich, in het schoone gezigt op de reede, het gebergte en de stad, met de overheerlijkste vruchten kan verkwikken, onder welke de watermeloen, de druif en oranje niet de minsten zijn, en die goedkoop en rijkelijk worden aangeboden. Ook vindt men hier uitmuntend inlandsch bier.

Van den *Almendral* kan men zeggen, dat de woningen in dit kwartier der stad werkelijk, over het geheel, slechts ééne verdieping hoog zijn; hetgene dan ook wel voornamelijk is toe te schrijven aan voorzorg, in betrekking tot de aardbevingen, waardoor deze streken van tijd tot tijd bezocht werden. Eene der noodlottigsten van dezelve had nog niet lang geleden plaats gegrepen, namelijk in den nacht van den negentienden November des jaars 1822, wanneer bijna al, wat leven had, eensklaps, door dusver ongekende bewegingen, uit den slaap werd gewekt, op welke zóó hevige aardschuddingen volgden, dat vele menschen als van schrik verstijfden, en plotselijk grijs werden. Al, wat gaan of kruipen kon, snelde naar buiten; doch ook dáár konden zelfs vlugge en sterk gespierde beenen het niet meer

staande houden. De aarde daverde; huizen en andere gebouwen kraakten, en ratelden uit elkander, — stortten in, of slingerden omver. De verwoesting moet allerontzettendst geweest zijn; terwijl het afgrijzen nog werd vermeerderd, toen men bemerkte, dat ook de grond aan het strand begon te woelen, hetwelk eenen anderen en nieuwen angst deed ontstaan voor het terugtrekken der zee, die dan, (zoo als bij ondervinding bekend was,) in de volgende oogenblikken, met een onberekenbaar geweld, in bergen van water weder naar binnen stond te rollen, om, bij derzelver terugval naar de diepte van den oceaan, alles te verzwelgen, wat binnen het bereik hunner naslepende kracht lag. Meer dan eene maand lang bleef dan ook alles, wat zich nog had kunnen wegmaken, op het hooge gebergte, en slechts nu en dan waagde het iemand, het rampzalige schouwspel, hetwelk de stad aanbood, te gaan opnemen, tevens tot redding van hetgene, voor de eerste behoefte van den mensch, niet was te ontberen. De hongersnood steeg ten top bij zoo velen, als het aan krachten ontbrak, zich voedsel te zoeken. Aan de bovenstad was eene bakkerij staande gebleven, toebehoorende aan eenen Franschman, die alleen de geheele bevolking van brood voorzien moest. Wijselijk beschikte men eene sterke militaire wacht rondom dit voor het oogenblik zoo belangrijke huis. Men wil, dat deze bakker, bij de noodlottige aardbevingsramp, zoo goede rekening gemaakt had, dat hij, kort daarop, als een rijk man naar zijn vaderland terugkeerde. — Bij deze aardbeving,

door welke de meeste huizen instortten, of voor het minste schade leden, werd ook de kathedrale kerk in den *Almendra*, als ware het, van den grond afgedraaid en in eenen puinhoop veranderd. Van derzelve uitgeoefende vernielenskracht kan men zich eenigzins een denkbeeld vormen bij het bezigtigen van de nog voorhandene ruïnen, die, op sommige plaatsen, als met kunstmatigen toeleg van hare fondamente schijnen verzet te zijn.

Tijdens mijn oponthoud te *Valparaiso* ondervonden wij, in de maand Maart, eenen ligten schok van aardbeving, die nochtans sterk genoeg was, om al de inwoners van nieuws te doen verschrikken, en eenigen zelfs reeds weder naar buiten te doen vlugten. Ik stond juist op het balkon voor het huis van mijnen vriend, den heer GUSTAVE BUSCH; en het was mij, voor eenige oogenblikken, alsof ik, met balkon en al losgerukt, naar beneden zou storten. Mijn vriend, die, in de belendende kamer, aan eene tafel zat te schrijven, sprong op, en riep mij toe: » haasten wij ons naar beneden ! » De beving, die tot driemaal herhaald werd, duurde telkens slechts eenige seconden. — Van dezen jongen Duitscher sprekende, kan ik niet afzijn met een enkel woord te gedenken diens treurig uiteinde: op zijne reize te land over de *Cordilleras* naar *Buenos Ayres* werd hij, door de zoogenaamde bergrovers, overvallen, vermoord en uitgeplunderd. Op dezelve zal ik naderhand met een enkel woord terugkomen.

De stad *Valparaiso* — om nog een oogenblik bij haar stil te staan — heeft eene groote, fraaije markt,

dagelijks rijkelijk voorzien van vele soorten groenten, boomvruchten, gevogelte enz. Ik zou niet weten, waar ter wereld het ooft dat van *Valparaiso* konde overtreffen, of zelfs, zou ik haast zeggen, evenaren. Inzonderheid zijn beroemd de water- en andere meloenen, eene soort van appelen, bekend onder den naam *Menzanas de Quillota*, de oranjes en druiven; en ook meest al de Europesche vruchten zijn in *Chili*, in volle kracht en geur, voorhanden. Vele soorten van groenten zijn niet minder te prijzen, gelijk ook de uitstekend goede aardappelen, de bruine boontjes (*frigoles* genaamd,) en eene soort van erwten (*garbanzos* geheeten;) welke bijzonder geschikt zijn voor scheepsvictualie. Van de beide laatste artikelen heb ik, voor de equipage en kajuitstafel, opgedaan, en zoo wel de *garbanzos*, als de *frigoles*, waren, na verloop van een jaar, nog zóó smakelijk, dat al mijne passagiers, even gaarne als het scheepsvolk, die gebruikten tot hunnen maaltijd. — Over het geheel kan men zeggen, dat de natuur hare gaven met eene milde hand over *Chili* verspreid heeft; en dat de vruchtbare grond, door het luchtsgestel begunstigd, eene weelde in granen, vruchten, planten en kruiden oplevert, die deze gewesten tot de rijk bevoorregten op onze aarde met regt zeker doet rangschikken. — De markt biedt ook eenen overvloed aan van allerhande gevogelte, als ganzen, kalkoenen, eendvogels en kapoenen, die buitengemeen groot en vet zijn, gelijk mede eene soort van groote hoenders, waarvan de hanen, als een tak van handel, verzonden worden

... van behoeven worden verzonden

naar de kusten van *Peru* en *Columbia*, en voornamelijk naar *Lima*, om, als vechthanen, de prijzen te behalen in de spelen. Onder het wild kan men in de eerste plaats noemen de patrijzen, welke in zulk eene menigte vallen, dat de muilddierdrijvers die, op hunnen weg, niet zelden met stokken kunnen doodslaan. Ook koopt men op de markt varkens en schapen; en voor schepen, die om de noord en naar *Peru*, of, om de zuid, rond kaap *Hoorn* moeten, is ook hier de raad te herhalen, vroeger bij *Conception* gegeven, en om dezelfde reden. In *Lima*, trouwens, is goede rekening te maken, met het overtollige, waarvan men zich mogt voorzien hebben, te verkoopen.

Het vleesch te *Valparaiso* is uitmuntend, en zeer geschikt tot victualiëring. Aan de landingsplaats had zekere *MAC VERLANE* een huis, waar men dagelijks versch vleesch voor de equipage kon bekomen. Hij leverde voor de schepen ook groenten en aard-appelen, gelijk mede hard brood en vaten gezouten vleesch. Ik heb de beide laatste artikelen zoodanig van hem gehad, dat het een zoo wel als het ander, tot op het laatste toe, zoo goed en smakelijk bleef, als ik het van Hollandschen voorraad immer zou hebben kunnen verlangen. Deze *MAC VERLANE* had zijne bakkerij en slagterij aan den *Almendral*, en voerde van daar, iederen dag, de provisien, met eenen wagen, naar zijn winkelhuis aan de landingsplaats. Bakkerij en slagterij beiden waren zoo zindelijk en geschikt ingerigt, dat er bezwaarlijk, naar mijn gevoelen, betere etablissementen voor deze soort van behoeften zullen worden gevonden.

De tempels, tot de eerdienst bestemd, zijn de kerspelkerken tot de broederschap van *San Francisco*, *San Augustin*, *de la Merced* (aan den *Almendra*l,) *de Santo Domingo*, en de kapel van het hospitaal *de San Juan*. Het laatste echter is, van het centrum der stad, naar de voorstad verplaatst, en eene school op den Lankasterschen voet in het oude gebouw opgerigt.

De stad zou, aan den zeekant, wel verdedigd zijn door de aangelegde forten, welke eene aanzienlijke hoeveelheid vuurmonden in werking kunnen brengen, maar de batterijen zijn, over het geheel, slecht gemonteerd, en het geschut, dat ageren moet, is niet naar behooren van materieel voorzien. De voornaamste sterkten zijn: het bezuiden de stad gelegene fort, *Castillo de la Concepcion*, het in haar midden gelegene *Castillo de San José*, dat tevens de residentie van den gouverneur vormt, maar als zoodanig toen niet bewoond werd. Op de hoogte achter den *resguardo*, ligt eene citadel, *Castillo del Rosario* genaamd, waaraan, naar mijne gedachte, nog veel ontbreekt, om geheel voltooid te kunnen geacht worden, maar welke, naar den kant der baai, met vrij wat geschut beplant scheen. Het laatste fort, *Castillo Viejo de San Antonio*, of ook *Castillo Blanco* genaamd, ligt benoorden de stad tegen eenen berg, zoo steil als een muur, en wordt, van de stadzijde, langs eenen ongemakkelijken, smallen toegang beklommen. Om deze sterkten te kunnen bewapenen, is men verplicht geweest, het daartoe benoodigde geschut, van den

kruin der regtstandige rotshoogte, naar beneden te doen zakken, dewijl, uit hoofde der bijgelegene klippen, waarop de zee te veel branding heeft, geen vaartuig genoegzaam kan naderen tot lossing. Dit fort had echter niet meer dan acht of hoogstens tien vuurmonden, welke konden bediend worden.

Valparaiso heeft eenen schouwburg, die, om het behagelijke gezelschap der schoone sekse, dat, zonder onderscheid van stand, zich daar verzamelt, nog al drok bezocht wordt: van het talent der spelers, gelijk mede van de pracht der decoratiën, moet men nogtans niet veel verwachten. Ik heb er den *Zon-
vloed* zien geven; waarbij zich de directie, zoo wel als al de tooneelspelers, scheen uitgeput te hebben, tot het ten toon spreiden van al afgrijsselijke, hetwelk water, vuur, lucht en aarde, afzonderlijk en met vereenigde krachten werkende, voor zintuigen en verbeelding kunnen aanvoeren. De decoratie stelde voor graauwe, steile rotsen, die, naakt en zonder het geringste groene blaadje, boom- of struikgewas, waarmede zij begroeid waren, te vertoonen, het gemak van den schilder tevens met het ruwe en onvriendelijke der natuur schenen te vereenen. De zee was groen, terwijl haar schuim zich onderscheidde door de witte plekken, geschilderd op een katoenen of ander kleed, dat over den vloer van het geheele tooneel gespreid was, en van achter de schermen door mannen werd vastgehouden, die, met eenen deerniswekkenden arbeid, dit gefabriceerde waterveld in eene gestadige beweging moesten houden, tot hemelstijgende golven en vervaarlijke diep-

ten. De lucht zag er uit als zwart fluweel met scharlaken roode wolken, beglansd door eenen vuur- gloed van bijeengevoegde flambouwen, welke waar- schijnlijk de stralen der door dit barbaarsche zwerk heenborende zon moesten afbeelden. Gelukkig, dat de regen niet aanhoudend, maar slechts als bij vlagen, en uit verschillende hoeken van het too- neel, achter de schermen van daan kwam; want diegenen, welke, met bezems of wijkwasten, het hemelsche water over de ongelukkige aardbewoners plengden, schenen evenmin de aanschouwers te spa- ren, als de spelers. De bliksem, nagebootst door ontvlamd kruid, verdoofde telkens, voor eenige oogenblikken, door deszelfs opvolgende dampen, het wonderbaarlijk ontzettende van dit vertoon; terwijl het gehuil der winden, dat mij voorkwam, geblazen te worden uit koehoorns, het oor niet min door de af- grijsselijkheden van eenen voortestellen orkaan streef- de. De donder speelde mede eene hoofdrol; maar ik weet niet, welk een samenstel men daartoe ge- bruikte: want het gekraak, hetwelk het rollen der zware slagen scheen te weêrhouden, gaf aan den krijg der voormalige vier hoofdstoffen eene dusdanige kracht, dat men zich bezwaarlijk kon voorstellen, dit alles hier enkel tot vermaak te zien geschieden. — Met dat al konden de aanschouwers, en vooral wel de vreemdelingen, zich niet onthouden van lagchen, en het geschater vermeerderde niet weinig bij het gezigt van de uitwerkselen der hier vertoonde al- verwoestende ramp op de bezielde schepping. Het laken of de zee was rijkelijk voorzien van gaten,

door welke de spartelende drenkelingen het hoofd, anderen hunne beenen, anderen de naar hulp grijpende handen heenstaken. Het bleek, dat men de diepte der vertoonde kolken niet behoorlijk op den voorgrond had weten af te sluiten, dewijl men de ongelukkigen, welke in dezelve hun graf hadden moeten vinden, onder de oppervlakte van het water, als behoudene menschen, op het tooneel kon zien wandelen; terwijl diegenen, welker beenen boven de golven uitstaken, rustig, op hunnen rug het einde lagen af te wachten.

De bals zijn vermakelijkheden, waarvan men in geheel *Chili* veel werks maakt; en deze bijeenkomsten, in welke een even kiesche als gezellige toon heerscht, kunnen dan ook, voor welopgevoede vreemdelingen, niet anders dan aangenaam zijn; terwijl daaraan niet weinig luister wordt bijgezet door de schoonheid en liefstaligheid der vrouwen, welke, door haren sierlijken gang en houding, al het bevallige ontwikkelen, hetwelk de Spaansche contredansen zoo rijkelijk ten toon spreiden.

— 313 —

ZESDE HOOFDSTUK.

De paarden van Chili, en wijze van dezelve te dresseren. De weg naar Santiago. Postroute naar Buenos Ayres. Voormalig handelstelsel. De godsdienst in Chili. Oneenigheden met de Engelschen. Land- en Zeemagt. De vloot onder Lord Cochrane. De handel, en beschrijving van de male. Vertrek van Valparaiso.

Onder de volksvermakelikheden en lichaams-oefeningen van *Chili* in het gemeen, verdienen bijzondere vermelding de harddraverijen, die zich onderscheiden, zoo wel van den kant der behendige, geoeffende ruiters, als der vlugge en goed gedresseerde paarden; en het mag gezegd worden, dat de Zuid-Amerikanen, bijzonder in het laatste opzigt, zich den meesterrang niet ligt door eenig volk zullen laten betwisten. Ik heb gezien, dat een paard, zoo even uit de wildernis gevangen, onmiddellijk werd bestegen door eenen kleinen jongen, die dit dresseren op eene zeer eenvoudige wijze aanlegde. Het dier had noch toom in den bek, noch zadel op het lijf, maar enkel eenen strop om den hals, waaraan de

knaap zich vasthield, terwijl hij dus met gerustheid voortrende. Wanneer hij zijn ros tot staan wilde brengen, draaide hij den strop dusdanig digt, dat hetzelfde, beroofd van zijne ademhaling, moest ophouden. Deze foltering werd zoo lang en dikwijls herhaald, totdat men het noodig achtte, het paard met de sporen te bestijgen; waarna eindelijk de toom werd aangedaan, maar slechts bestaande in eenen zachten en eenvoudigen bréidel: en het is dan ook wel hieraan toe te schrijven, dat al de Chi-leensche paarden zoo zacht in den bek blijven, daar men ze nimmer anders, dan met den lederen strop om den hals, tot gedweeheid pleegt te brengen. — Verscheidene malen zag ik harddraverijen, die enkel door kleine jongens, om de wed, volbragt werden; en nimmer waren dan de paarden getoomd, maar hadden altijd alleen hunnen strop om den hals, en een enkel kleed op den rug, waarop de knaap was gezeten.

□ Een belangrijke handel in paarden en muilezels wordt, over *Valparaiso*, gedreven naar de kust van *Peru* en de westkust van *Columbia*. De Peruanen betalen veel geld voor een goed gedresseerd paard, en achten het eene bijzonder sierlijke eigenschap, wanneer het dier de voorpooten hoog oplicht, en die naar buiten uitslaat. — Als men van *Chili* naar *Peru* zijne reize moet vervolgen, en genoegzame scheepsruimte over heeft voor dieren en voeder, zal het veelal zaak zijn, goede paarden te laden. Ook ik kocht mij, te *Valparaiso*, een zoodanig, grootendeels tot mijn eigen gebruik, op de hier of daar

door mij te doene binnenlandsche reizen. Te *Arica* was ik echter verplicht, hetzelfde te verkoopen, en maakte, behalve het vrije gebruik gedurende mijn verblijf aldaar, zelfs nog eene kleine winst. — Een groote uitvoer van paarden heeft ook plaats naar *Nieuw-Holland*. Bij mijn oponthoud te *Valparaiso* bevond zich daar een schip, dat er twee honderd aan boord nam voor *Port Jackson*. Dit waren al te maal wilde paarden, die, in massa bij elkander gejaagd, uit de wildernis naar het strand bij de stad werden gedreven door de zoogenaamde *arrieros*, welke, op gedresseerde paarden gezeten, met den *lazo* den strop om den nek wierpen van het door den koper gekozene paard, dat men dan op een met hekwerk omzet vlot bragt; wanneer dit vlot, zoo doende, genoegzaam was geladen, haalde men het naar boord, alwaar de paarden, met eenen breeden, zeildoeken singel onder den buik, werden overgeheschen. Bewonderenswaardig in de daad was de zachtzinnige behendigheid, waarmede de *arrieros* dit een en ander wisten te verrigten, ten opzichte van dieren, die door angst en vrees ontembaar schenen.

Men heeft, in dit gedeelte van *Chili*, karren, veelzins gelijkende op de bij ons bekende Hessenkarren, en, meerendeels, getrokken door ossen, ook rijtuigen, en thans eenen postwagen voor reizigers, die twee maal 's weeks heen en weder gaat tusschen *Valparaiso* en *Santiago*. Deze onderneming werd het eerst begonnen door eenen Amerikaan, behoorende tot de Israelitische Godsdienst, welke zich echter, als zoodanig, voor het oogenblik, in

dit land niet durfde vertrouwen, en dus zijnen naam *MOZES* in dien van *MOSS* veranderde; onder welken naam ik hem nog te *Lima* gekend heb.

De weg van *Valparaiso* naar *Chili's*, zoo even vermelde hoofdstad, welke op ruim twee en twintig Duitsche mijlen is te schatten, begint aan het noordeinde van den *Almendral*, en loopt van hier, over de eerste bergketen, naar het plein van *Casa Blanca*, alwaar de reizigers vernachten. Weleer prijkte hier de stad van dien naam, die echter, in 1823, door eene aardbeving, grootendeels verdelgd werd. Van daar vervolgt men den weg, langs of door het stadje *Curucave*, gelegen aan het riviertje van dien naam en in een meer vruchtbaar en bekoorlijke landschap, naar *Bustamente*, zijnde een posthuis, alwaar men wederom vernacht; en den volgenden morgen is men te *Santiago*. — Van *Santiago* leidt dan de postroute oostelijk, over de *Cordilleras* of het *Andes*-gebergte, naar *Mendoza*, en van daar, door een aanzienlijk bosch en over de *Rio de Mendoza*, langs *Rio del Tunayan*; voorts, weder door een bosch, naar het fort *Bebedero*; verder op *San Luis*, en, over *Rio Quinto*, *Rio Cuarto*, naar *Rio Tercero*, van waar men dan N. W. de route heeft naar de stad *Cordova*, en eindelijk Z. O., over *Sanjon*, *Isquina* en meer andere posten in de *Pampas*, naar *Buenos Ayres*. Gewoonlijk besteedt men drie weken tijd met het volbrengen van dezen togt, en maakt den weg dan meestal te paard of op mildieren, die, vooral in het gebergte, zijn te verkiezen. Het is niet zonder alle gevaar, dat men

deze route aflegt, en nog wel het meeste tusschen *Santiago* en *Mendoza*, als de voornaamste schuilplaats dier berg- en *Pampas*-roovers, van welke ik reeds vroeger heb gesproken, en die ook mijnen vriend, den heer *GUSTAVE BUSCH*, zelfs nog aan den westkant van het *Andes*-gebergte, overvielen, afmaakten en nitschudden; waarom het raadzaam is, in gezelschap en gewapend te reizen, vooral van schietgeweer voorzien, als waarvoor deze, dusgenaamde, *guerillas* tot heden nog het meeste ontzag schijnen te hebben. Mij is van eenen Engelschman bewust, die, in het gebergte aangerand, gelukkig bij tijds zijne pistolen toonde, en daardoor de twee, hem bespringende, roovers op de vlugt dreef. Ook hebben velen, bij het passeren der *Cordilleras*, noodlottige ondervindingen te bezuren gehad, door de sneeuw en de koude; en het is, ten aanzien dezer postroute, te bejammeren, dat de gouvernementen van *Chili* en *Buenos Ayres* dezelve, aangaande de inrigting en behoedmiddelen tot gemak en veiligheid der personen, nog niet op die hoogte hebben kunnen brengen, dat de reiziger zijnen weg zonder huivering beginnen en ongestoord kan voortzetten, daar het toch van zoo groot aanbelang is, in zoo veel korteren tijd — van uit de steden en havens aan de *Stille Zuidzee* en den westkant van het *Andes*-gebergte — met *Europa* te kunnen corresponderen, door middel van de, maandelijks, met passagiers en brieven van *Buenos Ayres* naar *Falmouth* vertrekkende paketschepen.

Wij verlaten dit ruimere veld van beschouwing, en achten het gepast, het volgende, zoo omtrent

het vroegere handelstelsel, als omtrent *Chili* in het gemeen, hier nog eene plaats te doen vinden.

Sedert de ontdekking van *Amerika* tot in het jaar 1810 was de vaart op deze geheele westkust der nieuwe wereld uitsluitend in de handen der Spanjaarden. Van uit *Europa* zonden zij de goederen regtstreeks naar *Lima*, van waar dezelve dan naar de andere havens vervoerd werden. Buiten de Spaansche lakens, bestonden de aangevoerde fabrieken veelal uit Hollandsche of Vlaamsche linnens, Neurenberger waren, Boheemsch glas, ettelijke Elberfeldsche, Crefelder en Zwitsersche manufacturen, welke, uitgezonderd eerstgenoemde lakens, meest door Hollandsche schepen naar *Spanje* gebragt werden, en daardoor zulk eenen belangrijken en bloeienden tak van handel, gelijk mede zulk eene groote vaart op laatstgezegd rijk, bij ons plagten te onderhouden. *Valparaiso* inzonderheid ontving dan nog van *Lima* suiker, tabak en zout, waarvoor het naar *Peru* uitvoerde granen, gedroogde vruchten, *charqui* (gedroogd vleesch) en andere voortbrengselen van *Chili*. De bevolking niettemin van laatstgezegde zeehoofdplaats bestond toen slechts uit vijf duizend zielen, en vier of vijf Spanjaarden hadden den handel geheel in. Na de overwinning, door de Chileners bij *Chacabuco* behaald, liet het zich aanzien, als stond deze bevolking, in het eerste oogenblik, geheel te verloopen, en twee derde derzelve verliet zijne huizen, of werd met geweld gedwongen, zich naar *Peru* in te schepen; doch sedert de revolutie is dezelve weder aanmerkelijk toegenomen,

zoo dat *Valparaiso*, in 1826, reeds boven de vijftien duizend inwoners telde, van welke echter ongeveer drie duizend vreemdelingen waren. Sinds 1817 had men er over de twee honderd huizen gezet; er bestonden aldaar, toen ik er was, dertig huizen van negotie, behalve een aantal kleine winkeliers.

De Roomsche Katholieke Godsdienst blijft in de republiek van *Chili* nog altijd de heerschende en meest geziene. Ongehinderd kunnen de Protestanten hunne eerdienst, wel is waar, uitoefenen; doch de invloed der priesters en monniken op het volk, en vooral op de geringere klasse, maakt het voor elk, die niet tot de Katholieke kerk behoort, geraden, zich behoedzaam te gedragen; en het zou, b.v., hoogst onvoorzigtig zijn, indien men, bij eene processie verdoofd rakende, met gedekten hoofde wilde blijven; zelfs zal men verstandig — misschien ook betamelijk — handelen met zóó lang, in dezelfde ceremoniële houding, mede te wandelen, totdat men zich, zonder groote opmerking te verwekken, kunne verwijderen. Eens was ik, willende den kortsten weg van het huis mijns correspondenten naar den *Almendraal* nemen, in zoodanigen plegtstatigen omgang vervallen; maar ik was wel degelijk verplicht, den trein, tot aan het einde van den uitgehakten weg langs het strand, alwaar de processie regtsaf naar de kerk *San Juan de Dios* omsloeg, te vergezellen: want, toen ik het wagen wilde door te dringen, hield mij een monnik terug, die mij vrij onvriendelijk vraagde: » waarom ik mij zoo haastte? »

De verlichting oefent in *Chili* nog zeer weinig in-

vloed, en, zoo als het mij voorkwam, was het alsnog geenszins de geestelijkheid, van welke het voorbeeld van een betamelijk en zedelijk welvoegelijk gedrag uitging. Een jonge Franschman wees mij eenen priester, met wien hij daags te voren, bij eene gegoede, deftige familie, in gezelschap geweest was, en die aldaar, in het bijzijn van jonge lieden van beiderlei sekse, zich niet had ontzien, de onbetamelijkheid van scherts en uitdrukking zóó ver te drijven, dat het niet alleen zijnen stand ten hoogste onteerde, maar dat men het ook bij het laagste gemeen niet erger hadde kunnen verwachten. De verontwaardiging van den beschaafden jongman had zich tegen den geestelijke ook lucht gemaakt, en was in woorden losgebarsten; waarop de andere zich echter lagchende had verwonderd, dat men in zijne vrolijke scherts geenen smaak vond.

De Engelschen en andere vreemdelingen van de Protestantsche belijdenis hebben bij het gouvernement van *Chili* weten te verkrijgen, dat zij, op hunne eigene kosten, eene begraafplaats hebben mogen doen aanleggen; maar, toen de sierlijke orde en netheid van dit, dus aldaar genaamde, *Pantheon*, den Chileners in de oogen begonnen te steken, heeft men den reeds bereiden grond en gemetselden muur met de Katholijke bevolking moeten deelen, en sedert is er tusschen de beide gedeelten een gang gemaakt, welke de twee kerkhoven vanéén scheidt.

Van al de Zuid-Amerikaansche staten bevond zich, voor het oogenblik, het gouvernement van *Chili*, zoo wel binnen- als naar buiten's lands, het meeste

nog in rust ; doch de geldmiddelen waren er in eenen benarden toestand, en spottenderwijze werd verhaald, dat, bij de laatste opmaking der kas, niet meer aanwezig was gevonden, dan drie realen. — Zonder gegevene aanleiding, komt het volk niet ligt tot baldadigheden, en men is veilig voor ongelegenheid, ten zij men des avonds te laat op de straat komt, als wanneer men gevaar liep van aanranding door plundersaars, die hunne misdaad niet bezwarend achten, wanneer zij door het tegenspartelen van den persoon, of om des te gemakkelijker hun opzet uit te voeren, eenen moord plegen. Na tien uren des avonds loopen er wachten, die elkander door fluitjes gestadig aanroepen: doch deze zijn almede niet veel te vertrouwen, en de waarschuwing, dat men niet te laat langs engten of huizen moet loopen, dewijl daarin dikwijls misdadigers op hunnen buit liggen te loeren, wordt genoegzaam door bijgebrachte voorbeelden versterkt. — De Engelschen kregen het met het gepeupel van *Valparaiso* meermaals te kwaad, door gevallen van dronkenschap of van de ruwe en aanmatigende gedragswijs van derzelve scheepsvolk. Eens, bij gelegenheid, dat hunne sloepen bij den *Almendral* waren, om water te halen, veroorloofden zich ettelijken hunner matrozen het aanranden van daar aanwezige vrouwen; waardoor het tot eenen strijd kwam, bij welchen de Britten moesten kamp geven. Ware het nu daarbij gebleven, de zaak zou van geringe beduidenis geweest zijn: maar de Engelschen, meer dewijl hun hoogmoed niet kon dulden, dat hunne onderhoorigen het onderspit delfden, dan

wel om dergelijke oneenigheden voor het vervolg te stuiten, of er eene gewettigd geachte voldoening van te nemen, zonden gewapende sloepen met zeesoldaten en matrozen, tot kastijding der Chileners, naar den wal; welke laatste in den beginne voor de overmagt moesten zwichten, doch met zoodanigen keer, dat weldra het volk, als in eene verwoede massa zamengestroomd, met allerhande soort van moordtuig gewapend op de overwinnaars kwam aanvallen, en eene dusdanige slagting onder hen aanrigtte, dat ter naauwer nood eenigen hunner, met de sloepen, naar boord, op de vlugt, konden ontsnappen. — Ofschoon de Engelschen dus hier, zoo wel als menigmaal op andere plaatsen, de gevolgen van hunnen groven, brutalen hoogmoed en der overhelling van hun volk tot dronkenschap kregen te ondervinden, had er niettemin, gedurende ons verblijf te *Valparaiso*, een ander geval van eenen min of meer gelijksoortigen aard plaats, hetwelk tot eenen misschien nog rampzaliger nasleep hadde kunnen leiden. Een Engelsche *Master's mate*, in den schouwburg zijnde, vestigde zijn oog op eene dame, die, zoo als men er bijvoegt, reeds beantwoord had aan de oplettendheden van eenen Chilener. De Engelschman, door ijverzucht gedreven, kwam, daardoor, bij het uitgaan van den schouwburg, tot woordenwisseling met zijnen medeminnaar, hetwelk ten gevolg had, dat de *Master's mate* eene pistool uit de borst trok, en den Chilener, nog te midden van het publiek in de komedie, doodschoot. De jonge Brit maakte zich bij tijds uit de voeten, ontsnapte ook de

vervolgving der policie, en kwam, met de sloep, behouden aan boord van het fregat *the Doris*, alwaar hij scheep behoorde. — Dit geval, dat natuurlijk spoedig door de geheele stad verspreid was, kwam ook weldra ter ooren van den Engelschen consul, wonende, gelijk ik gezegd heb, op de hoogte van *Rosario*. De kommandant van *the Doris* was daar toen juist ter maaltijd, en deze, het geval hoorende voordragen, als ware de *Master's mate* het eerste, door zijnen *rival*, bedreigd geworden met eenen ponjaard, geraakte, door de gisting van den wijn *after dinner*, dermate in ijver, dat hij, die toen, als *senior* officier, het bevel voerde over de beide in de baai gelegene oorlogschepen, last gaf, oogenblikkelijk al de mariniers, gewapend, van boord aan den wal te zenden; welke order werkelijk binnen weinige oogenblikken volvoerd werd, maar ook zulk eene dreigende opschudding onder de inwoners te weeg bragt, dat de verschrikkelijkste gevolgen daaruit hadden kunnen ontstaan, indien niet de gouverneur, een bezadigd, verstandig man, den Engelschen kommandant het onbezonnene en gewaagde zijner onderneming met alle bedaardheid onder het oog gebragt en daardoor den verderen voortgang nog gelukkig in tijds gestuit had. Persoonlijk begaf zich dezelve naar het strand, en beloofde, onder ernstige heden en bezweringen, van het gewapende scheepsvolk ten spoedigste te doen inschepen en af trekken; dat hij de zaak ten strengste zou onderzoeken, en, naar gelang van den uitslag, alle billijke voldoening verschaffen. De verstandige rede van

dezen waardigen regent had ten gevolge, dat de Engelschen naar hunne schepen terugkeerden; terwijl, toen de zaak helderder en naar waarheid aan den Engelschen kommandant bekend was geworden, de *Master's mate* aan het gouvernement van *Chili* werd uitgeleverd, om door diens eigene regtbank te worden gevonnisd. De jongeling werd daarop in bewaring gebragt in het fort van *Castillo Viejo*; en het is met lof te vermelden, dat de raad van *Santiago* met even zoo veel gematigd- als regtvaardigheid te dezen te werk ging. Een krijgsraad werd benoemd, zamengesteld uit de verdienstelijkste officieren van den staat, en de zaak van den *Master's mate* aldaar met zoo veel toegevendheid bepleit, dat de vrijpraak van den jongman, ten opzichte van de misdaad bij het begane feit, daarop volgde. Nu moet ik ook zeggen, dat de ongelukkige driftvervoering van dezen anders veelzins uitmuntenden jongen zee-man, algemeen, om diens overigens prijselijke hoedanigheden, werd bejammerd. Te *Montevideo* en in de beide tot hiertoe door mij bezochte havens aan de westkust was hij dikwijls bij mij aan boord geweest, en gebruikte dan wel het middagmaal met ons.

Eene andere daad van regtvaardigheid en vastheid van de zijde dezer republiek verdient mede vermeld te worden. — Tijdens den oorlog tusschen *Brazilie* en *Buenos Ayres* lag er, in de baai van *Valparaiso*, een lichtgewapende, maar snelzeilende Braziliaansche brik, die naar *Mozambique* bestemd was, tot het halen van slaven, benevens een oorlogsschoener van

Buenos Ayres, welks kommandant alles aanwendde, om den Braziliaan, bij diens uitzeilen naar zee, te kunnen opvangen. Maar het gouvernement van *Chili*, niet willende gedoogen, dat er vijandelijke bedrijven in het gezig van den wal zouden plaats hebben, bepaalde, dat, wanneer de Braziliaan uitgezeild was, die van *Buenos Ayres* niet vroeger, dan eerst na vier en twintig uren, zou mogen vertrekken. Nu bleef de Braziliaan liggen, totdat de ander, het wachten naar denzelven eindelijk moede, zijne reize ondernam; terwijl de brik, om des te geruster te kunnen varen, nog eenen geruimen tijd binnen in de baai ten anker bleef.

Het was niet gemakkelijk, eene min of meer juiste bepaling te maken ten opzigte van *Chili's* tegenwoordige krijgsmagt. Men verzekerde, dat de republiek een genoegzaam aantal officieren, vooral vreemde, in dienst had, tot het te velde brengen van acht à tien duizend man. Ook heb ik vele Fransche en Duitsche officieren aldaar aangetroffen. Of die echter allen bekwame gebieders te velde zouden geweest zijn, waag ik evenmin te beoordeelen, als te verzekeren. — De vloot, die ik gezien heb, bestond uit niet meer, dan twee brikken en twee à drie schoeners, welke mij niet zwaar gewapend schenen. Twee dezer oorlogsvaartuigen lagen in de baai van *Valpa aiso*: doch het is mogelijk, dat ook nog andere schepen zich bevonden in de overige havens en in de baai *Herradura* bij *Quintero*. — Deze haven, ongeveer drie en eene halve Duitsche mijlen meer noordelijk gelegen, werd, in 1820,

door *Lord COCHRANE* opgenomen , en , onder bij-gevoegde teekening , aan het gouvernement van *Chili* door hem voorgedragen , als bijzonder geschikt tot het aanleggen van een maritime etablissement . De Anglo-chileensche vlootvoogd , die het daarbij gelegene domein *Quintero* reeds in eigendom had aangekocht , ten einde zich daar in *Chili* te vestigen , ontving daarop wederkeerig van het gouvernement eene aanschrijving , zich wel te wachten van er niet verder aan verbeteringen te doen arbeiden , vermits men , van de zijde des bestuurs , de domeinen van *Herradura* en *Quintero* , in aanmerking genomen de bevondene goede gelegenheid derzelve , dan ook als eene bezitting van den staat bleef beschouwen , en er zoodanig etablissement , ingevolge van dien , vermeende op te rigten ; doch ik geloof niet , dat hieraan tot nu iets gedaan is . Bekend is het intusschen , dat de zeemagt van dit gemeenebest , door het zenden eener hulpvloot aan *Buenos Ayres* tegen die van *Brazilië* op de rivier *la Plata* , bijna derzelve geheele kracht verspeelde . In Junij of Julij 1826 zeilde het smaldeel om kaap *Hoorn* , en beliep , door zware stormen , zoo veel schade , dat van het meeste niet veel terecht kwam , en het overige , gedeeltelijk reddeloos , binnenliep in de havens aan de kust van *Patagonie* . Ik weet niet , of er verder wel ooit iets van het fregat *O' Higgins* , dat zich daarbij bevond , gehoord zij geworden .

En zoodanig was dan ook het einde dier in de daad met lauweren bekroonde vloot , waaraan *Zuid-Amerika* zijne algeheele bevrijding voor een goed

gedeelte mede had te danken. Oorspronkelijk was dezelfde uitgerust na de beruchte bataille van *Chacabuco*, en toen *SAN MARTIN*, nadat nu *Chili* den zetel zijner onafhankelijkheid met den eersten Januarij 1818 beslist had gevestigd, het oog weder sloeg op *Peru*. Het smaldeel bestond toen uit het fregat *O' Higgins* van vier en veertig, het schip *San Martin* van vier en zestig, de *Lautaro* van vier en veertig en de *Independencia* van zes en twintig stukken, waarbij nog gevoegd waren de gewapende schepen *Galvarino*, *Araucano*, *Victoria* en *Xerosana*, benevens nog twee koopvaarders, uitgerust tot branders, en zou hoofdzakelijk dienen tot bestrijding der Spaansche scheepsmagt in de *Stille Zuidzee*, gelegen voor *Callao* en nog versterking wachtende uit *Europa*. Het Chileensche eskader, onder *Lord COCHRANE*, vertrok, den twaalfden September 1819, uit de baai van *Valparaiso*; zelde het eerste naar *Coquimbo*, om er eenigen invloed te gewinnen, en van daar verder naar *Callao*. Men vond echter de Spaansche schepen onttakeld en als blokschepen, allen gereed, om, ondersteund door de forten, eenen aanval af te slaan. De moedige vlootvoogd, erkennende, dat hij zijne magt hier vruchteloos zou verspelen, kwam daardoor, van strijdlust gedreven, tot het zonderlinge voorstel aan den onderkoning van *Pezuela*, dat deze, van zijnen kant, schip voor schip zou afzenden, ten einde het tegen gelijke magt en charter van de vrijheidsvloot op te nemen; waarop echter natuurlijk, van de Spaansche zijde, niets anders geantwoord kon worden, dan dat zoo iets ongehoord zijn zou. Nu begon

Lord COCHRANE zijne congrèves te gebruiken, doch zonder gevolg, doordien deze vuurwerken, gedeeltelijk, den vijand niet bereikten, en, gedeeltelijk, kort na het afsteken, sprongen; waaruit tevens bleek, dat het zamenstel niet deugde, gelijk men ook ontdekte, daarmede te zijn bedrogen. De Spaansche blokschepen en de fortten speelden, middelwyl, wakker op het Chileensche smaldeel, hetgene den *Lord* des te vuriger maakte, die nu ook de branders afzond, maar met even weinig vrucht, daar het, eer dezelve de vijandelijke vloot konden bereiken, stil werd; waardoor zij sprongen, zonder eenige schade te hebben veroorzaakt. Eindelijk werd deze nuttelooze kamp dan nu, voorshands, ook opgegeven. De schepen *San Martin*, *Independencia* en de *Araucano* vertrokken naar *Santo*, en de *Galvarino* en *Lautaro* naar *Pisco*, alwaar zij de koninklijken op de vlugt joegen en eenen aanzienlijken buit maakten. Vervolgens zeilde *Lord COCHRANE*, met de *O' Higgins*, *Lautaro* en *Galvarino* naar de rivier van *Guayaquil*, alwaar hij twee Spaansche koopvaarders in bezit nam. Met het geheel der vloot zeilde hij voorts om de zuid, zond een gedeelte derzelve naar *Valparaiso*, en begaf zich met het overige naar *Valdivia*, tot de vroeger reeds vermelde, door hem volvoerde krijgsfeiten, en nemende op dezen zijnen togt ook nog den Spaanschen oorlogsbrik *Potrillo*: welke voordeelen, gevoegd bij de nederlagen der Spanjaarden in de *Llanos* of vlakke bij *Valdivia*, dan ook tot aanmoediging strekten, om de vorige, mislukte proef op *Peru* nogmaals te her-

vatten, en daartoe alles thans te werk te stellen, hetwelk den uitslag zou kunnen verzekeren. SAN MARTIN begaf zich, ingevolge van dien, als kommandant en chef van de geheele expeditie, aan boord van het naar hem genoemde schip; en de krijgsmagt, tot deze onderneming zamengebragt, beliep vier duizend zeven honderd man, waarbij men echter nog wapenen schiep had voor vrij ruimer tal. De geheele bijhebbende scheepsmagt bestond uit acht schepen van oorlog, tellende te zamen twee honderd en dertig vuurmonden, en de gezamenlijke bemanning uit zestien honderd koppen, doch grootendeels vreemdelingen. Lord COCHRANE echter had, voor het uitzeilen, ook nog een ernstig verschil met het gouvernement van *Chili*, hoofdzakelijk ontstaan door de geweigerde uitbetaling aan het zeevolk van de beloofde prijsgelden; waarbij nog kwam de in dezen tijd juist vallende aanzegging, betrekkelijk het niet verder voortzetten der verbeteringen bij *Quintero*, en eindelijk de onwil van het zeevolk, wegens het niet voldoen der zoo lang aan hetzelfde toegezegde soldij en gagie: welk een en ander de breuke zelfs zoo groot maakte, dat de *Lord*, als admiraal van de vloot, zijn ontslag nam. SAN MARTIN en o' HIGGINS (toen president bij de republiek van *Chili*) begrepen, nogtans, beide, dat hierin met beleid en vaardigheid ware te handelen. Men schreef den admiraal de vleijendste brieven, waarin, onder anderen, voorkwam, » dat het, voor geheel *Zuid-Amerika*, » een dag van rouw zijn zou, indien de *Lord* zijnen » staf van kommando uit de hand leide, » en waar-

bij de schoonste en voordeeligste beloften gevoegd werden voor het zeevolk; zoo dat de *Lord* zich, door een en ander, liet bevredigen. Hij heesch zijne admiraalsvlag van de *O' Higgins*, en den twintigsten Augustus des jaars 1820 zeilde de expeditie de baai uit, met derzelve eerste bestemming, weder, naar *Callao*. Jammer, dat *SAN MARTIN* niet even zoo zeer een *BOLIVAR* was, als de bevelhebber der vloot een *Lord COCHRANE*: want deze, van zijnen kant, bewees al spoedig, door het nemen van het Spaansche fregat *Esmeralda*, van onder de forten van *Callao*, en het passeren der *Boqueron* als anderzins, dat de Spanjaarden eenen geduchten vijand in hem hadden; terwijl daarentegen *SAN MARTIN* veelal slechts door begoochelingen zijnen roem vestigde, en voor zich de lauweren oogstte, die veeleer door anderen behaald waren, — onder welken wij niet met stilzwijgen kunnen voorbijgaan den dapperen generaal majoor *LAS HERAS*, wiens hoedanigheden als mensch, gevoegd bij zijnen moed als krijgsman, hem nog altijd tot den trots maakten van zijnen landaard. — Nadat *Lord COCHRANE* *Payta* en *Guayaquil* voor de vrijheidsgezinden had helpen veroveren, en nog eenigen tijd, langs de kust van *Mexico* en *Columbia*, op de Spaansche oorlogschepen gekruist had, keerde dezelve, met zijne Chileensche vloot, naar *Valparaiso* terug, willens, zijne dagen, op zijn landgoed *Quintero*, in rust te slijten. Het is echter genoeg bekend, dat hij, kort daarop, door keizer *Dom PEDRO* naar *Rio de Janeiro* werd geroepen, als opperbevelhebber van diens vloot, hetwelk

de *Lord*, nimmer verzadigd van roem, aannam. Dan het schijnt, dat hij, in deze zijne nieuwe betrekking, veel ontmoette, hetwelk hem tegen de borst was, zoo dat hij, gelijk men verhaalt, met het onder zijn kommando staande Braziliaansche fregat, naar *Engeland* zeilde, te *Portsmouth* aan wal stapte, en zijne demissie als admiraal inzond; met het fregat, dat weder naar *Rio de Janeiro* terugkeerde.

De tegenwoordige republiek van *Chili* strekt zich uit van *Pantagonie* tot aan den zuiderkeerkring, alwaar dezelve onmiddellijk grenst aan *Peru*. De geheele oostzijde van dit voormalige vice-koningrijk of generaal-kapiteinschap wordt, door de ontoegankelijke *Andes*, als door eenen muur, afgesloten van de provincien van *la Plata*, en beperkt zich dus eigenlijk slechts tot de smalle strook lands tusschen den stillen zuiderocean en het genoemde gebergte, met insluiting nogtans der reeds vermelde, menigvuldige, meestal klippige, doch ook begroeide eilanden, welker bevolking, op zich zelve genomen, volgens sommigen nog wel is te stellen op zeventig duizend. De lengte van het grondgebied der republiek op het vaste land wordt geschat op drie honderd vijf en zeventig, en de breedte op zeven en dertig en eene halve Duitsche mijlen. De kustzijde onmiddellijk aan zee is, over het geheel, hoog en steil, en loopt, op sommige plaatsen, als met de *Andes* zamen. De mijnen van dit land zijn zeer vruchtbaar in goud en zilver, doch worden, voor het grootste gedeelte, op de boven de sneeuwlijn gelegene hoogten der bergen

gevonden, zoo dat het verkrijgen dier edele metalen hier gepaard gaat met veel arbeid en moeite. Het waren ook weder deze schatten der aarde, welke de Europeanen dreven, zich van dit waarlijk gelukkige en schoone gedeelte der nieuw ontdekte wereld meester te maken; en dit werd, van uit het reeds overwelddige *Peru*, het eerste ondernomen ten jare 1535, door PIZARRO's medepligtige en getrouwen medgezel in al diens uitgeoefende wreedheden, DIEGO ALMAGRO. Met een vrij aanzienlijk leger van Spanjaarden en van Peruanen, als hulpbenden, vertrok deze daartoe van *Cusco*, en rigtte zich naar het land der Promaucianen. In strijd echter met den raad, hem door de hoofden der hulpbenden gegeven, van niet over de *Cordilleras* te trekken in eenen tijd van het jaar, dat aldaar de geweldige sneeuwstormen te wachten waren, maar liever den weg langs de kust te nemen, door de woestijnen van *Atacama*, trok hij, evenwel, over het gebergte, en bereikte, met zijne onderhebbende magt, de hoogten, *nevadas* genaamd, juist toen de stormen, welke geheele wolken van sneeuw loswerkten, hem en zijne manschap overvielen; waardoor ettelijke duizenden Peruanen en een groot getal Spanjaarden omkwamen. De overigen, nogtans, werden, door het tijdig aanbrenge van levensmiddelen en verkwikkingen, welke ALMAGRO, door eenigen zijner ruiters, uit de meest nabijgelegene valleijen had weten te verkrijgen, nog gelukkig gered; en zoo kwam hij dan ook, met dit overschot zijns legers, behouden te *Copiac*, welk bereids met de Spanjaarden op eenen voet verkeerde

van vriendschappelijke verstandhouding. PAULEC, het opperhoofd der inlandsche hulpbenden, wist aldaar eene schatting te heffen van ongeveer vijf maal honderd duizend dukaten aan goud en zilver, welke hij aan ALMAGRO afstond, die, daardoor te vuriger op de rijkdommen van *Chili*, zijnen aangevangen' veroveringstogt voortzette, onder het bedrijven van al die wreedheden, welke *Spanje's* ondernemingen op het nieuwe halfrond in het geheel zoo berucht gemaakt hebben. Onder anderen vindt men aangeteekend, dat hij, te *Guasco*, het opperhoofd van dat distrikt, diens broeder, en twintig van de aanzienlijksten des volks, ter wrake van den moord, aan twee zijner onderhoorigen door de inboorlingen gepleegd, levendig deed verbranden. Met den aanslag op het land der Promaucianen was men nogtans niet gelukkig. Deze, ofschoon geen denkbeeld nog van schietgeweer, en evenmin tot hiertoe de Spaansche ruitery gekend hebbende, streden, gelijk men het in deze oorden nog wel niet had ondervonden; en, indien de nacht geen einde aan het bloedige gevecht gemaakt hadde, zouden ongetwijfeld ALMAGRO en de zijnen geheel verslagen geweest zijn: waarom deze, voor het oogenblik, den moed op zijne voorgestelde verovering opgaf, en naar *Peru* terugtrok. *Chili* bleef, niettemin, het land der begeerte voor de Spanjaarden, welke dan ook, onder PEDRO DE VALDIVIA, derwaarts terugkeerden, doordrongen tot de vruchtbare vallei *Maypa*, en de stad *Santiago* stichtten, bij de rivier *Mapocho*. De Spanjaarden ondervonden hier evenwel bij herhaling den hard-

nekkigen tegenstand der Promaucianen, totdat eindelijk VALDIVIA, door het inboezemen van vertrouwen, hen wist ten onder te brengen: (doch deze volkstam, sedert altijd spartelende gebleven tegen de onderdrukking door Spanje, is thans, zoo als men beweert, tot op den laatsten man versmolten.) De inboorlingen van Chili, welke voor hunne onafhankelijkheid streden, konden echter ten laatste, uit hoofde van de versterking, die de Spanjaarden al voortgaande van uit Peru ontvingen, niet beletten, dat deze eenige forten tot zelfs op het grondgebied der Araucanen aanlegden; hoewel ook dit dappere volk eindelijk zoo lang getergd werd, totdat hetzelfde mede in massa opstond, en toen den Spanjaarden eenen slag leverde, bij welchen, zoo als men wil, VALDIVIA alleen ontkwam; waarop de oorlog tusschen de Spanjaarden en dit gedeelte van Chili zóó lang met afwisselend voor- en nadeel gevoerd werd, totdat de eersten zich gedrongen voelden, met de Araucaners een verdrag van vrede te sluiten, hetwelk bepaalde, dat eens voor al de Biobio de grensscheiding dezer- en generzijds zijn zou; en waarvan nog ten huidigen dage het reeds vermelde fort San Pedro wordt gevonden. — Sedert heeft de vermenging der Europeanen met de inboorlingen van Chili het menschenras daargesteld, hetwelk men als de tegenwoordige eigenlijke Chileensche bevolking zou kunnen aanmerken, en welke, in den laatsten omwentelingsoorlog, overvloedige proeven heeft gegeven, van, over haar geheel, in onverschrokkenheid en moed de oorspronkelijke bewoners nog steeds

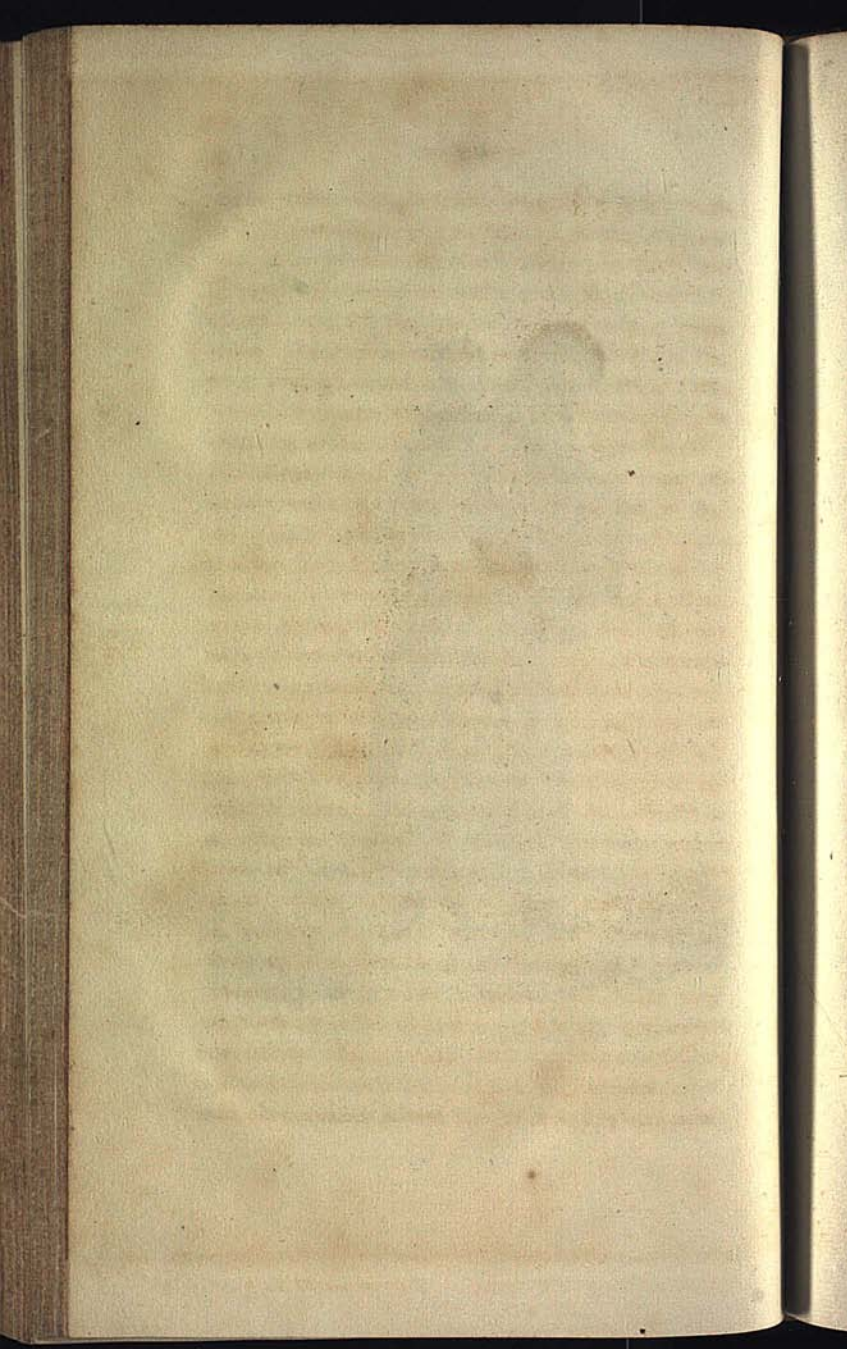

Uma mulher com uma criança nas costas

veeligen tegenstand der Promaucianen, toidat vinderlijk VALDIVIA, door het inboezemen van veroveren, hen mist ten onder te brengen: (doch deze volkstam, sedert altijd spartelende gebleven tegen de onderdrukking door Spanje, is thans, zoo als men beweert, tot op den laatsten man versmolten.) De inboorlingen van Chili, welke voor hunne onafhankelijkheid strijden, bleeften echter ten laatste, uit hielden van de versterking, die de Spanjaarden al voortdurend aan de kust van Valdivia, niet beletten, dat deze eene groote rivier, die zelfs op het grondgebied der Araucanen aanlegden; hoewel ook dit dappere volk eindelijk zoo lang getergd werd, toidat hetzelfde mede in massa opstond, en toen den Spanjaarden eene slag leverde, bij welken, zoo als men wil, VALDIVIA alleen ontkwam; waarop de oorlog tusschen de Spanjaarden en de inboorlingen van Chili zoo lang voortdurend voort en oedert gevoerd werd, toidat de eersten zich gedrongen voelden, met de Inca's een verdrag van vrede te sluiten; hetwelk behaalde, dat eens voor al de *Mapu* de grens scheiding dezer en van Chili, en de rivier de *Mapu* nog ten heldigen dage de vrede vermelden fort *San Pedro* wordt gevonden. — Sedert heeft de verovering der Europeanen met de inboorlingen van Chili het opzichten daargesteld, hetwelk men als de tegenwoordige eigenlijke Chileenseke huypling zou kunnen aanmerken, en welke in den laatste omwentelingsoorlog; overvloedige reizen heeft gegeven, van, over haar geheel, de oververschrookendheid en moed de oorspronkelijke bewoners nog steeds

Eene, naar de markt gaande CHILENA.

te evenaren. Dezelve levert de geduchtste ruiters van deze geheele westkust, en heeft, hoewel zij niet veel meer dan ongeoefende soldaten te velde had te brengen, in haren bloedigen strijd tegen *Spanje*, welke gerekend wordt, vooral met het jaar 1810 te zijn begonnen, op eene allezins roemruchtige wijze het toonbeeld hernieuwd van hetgene alleen persoonlijke dapperheid en volharding vermogen.

De Chilener is, over het geheel, gehard en sterk. De kustbewoners baden zich in zee, hetwelk zij, zoo wel in den regen- of winter-, als in den zomertijd, voortzetten; en van de mannen heb ik er, gedurende den geheelen dag en bij het ongunstigste weder, aan het strand in het water zien arbeiden, zoo dat hen de branding van tijd tot tijd geheel overspoelde. Ook aan het torschen van zware lasten zijn zij, even als de Turken, van jongs op gewoon. De vrouwen zijn doorgaans schoon van gestalte zoo wel als gelaatstrekken, en hebben mede een gezond en sterk uitzien; waarvan men zich het beste kan overtuigen bij het bezoeken der markt. Zij zijn echter eenigzins tusschen het bruine en gele van kleur. De eigenlijke Spaansche kreolen zijn, daarentegen, veel blanker van tint, en steken in dit opzigt, met het gros der bevolking, tamelijk af; en de *Chilenas* van den beschaafdsten stand, die ook veelal het voorregt eener zeer zorgvuldige opvoeding genieten, kunnen, in liefstaligheid en bevallige manieren, wel gelijk gesteld worden met onze beminnelijke schoonen in *Europa*. Over het algemeen zijn dezelve zeer blank, hebben eene blo-

zende kleur, veeltijds blaauwe oogen en blond haar.

De Engelsche handel op *Valparaiso* is tegenwoordig, door den overvoer van goederen, welke er met schepen van alle natien ter markt gebragt worden, bijzonder wisselvallig. De *estanco*, of het voorbehoud van het gouvernement, ten opzichte van den alleenhandel van hetzelfde in het slijten van al, wat sterke drank is, en van den tabak, maakt, dat deze artikelen zelden alhier met voordeel zijn af te zetten. De wijnen waren bijna niet te verkoopen; messen blijven altijd gevraagd, ook vele zijden stoffen, fluweelen, fluweelen band en zijden lint, laken, linnen, manufacturen, floretpapier, ijzerwaren, (onder welke mijnwerkers-gereedschap soms goede rekening kan maken,) kwikzilver enz.

Daarentegen heeft *Chili* eenen overvloed van voortbrengselen, welke in de havens op de oost- zoo wel als westkust, zijn getrokken. Zelfs naar *Rio de Janeiro* gaat het koren, waarvoor dan veelal van uit *Paraguay* teruggezonden wordt zeker gedroogd blad, *gerba* genaamd, hetwelk in balen van koehuiden gepakt, en, zoo wel in *Chili* als *Buenos Ayres*, tot eenen verfrisschenden drank en gezellig tijdverdrijf gebruikt wordt, gelijk bij ons des avonds de thee. Bij den gegoeden stand wordt deze Zuid-Amerikaansche thee toegediend in gouden of zilveren koppen, van eene bijna bolronde gedaante, en voorzien van eenen steel van hetzelfde metaal; waarvoor echter de geringere stand het veelal met eene soort van kalabassen voorlief neemt, aan welke, als ware het, een horentje gegroeid is. Ongeveer een theelepel van

deze *gerba* doet men, met een stukje broodsuiker, dat men eenigzins op het vuur heeft laten roosten, in het kopje, voegt eenige druppelen citroensap, stukjes kaneel of ook eenen kruidnagel er bij, en vult het daarop met kokend water; welke drank alsdan *mate* genoemd wordt. De kop met *mate* gaat nu op eene schaal, welke niet zelden kunstig uitgedreven is, van hand tot hand rond, met een zilveren pijpje er in ter lengte van circa zes duim, aan welk zich een rond bolletje bevindt met gaatjes; en ieder zuigt naar genoegen uit ditzelfde pijpje, hetwelk in den kop blijft rusten. Het gebeurde eens, dat ik, in een gezelschap, dit zoogenaamde verkwikkingsmiddel liet voorbijgaan; maar de dames gaven, toen de kop met *mate* ten tweeden maal rondging, mij geene vrijheid, dien, zonder daarvan genuttigd te hebben, aan eenen ander te overreiken. Het involgen dezer wet van welvoegelijkheid, waarop men sterk schijnt te hechten, kostte mij nogtans, voor eenige dagen, eenen gezwollen' mond, doordien de opgezogene *mate*, die zoo heet mogelijk werd aangeboden; mij dermate het gehemelte verbrandde, dat ik met moeite den lof van dit edele toebereidsel van *HEBE* aan het gezelschap kon verkondigen.

Op de geheele kust van *Brazilie* en naar *Buenos Ayres* kan voorts van *Chili* uitgevoerd worden: het koorn, de *frigoles* (boonen,) *garbanzos* (erwtten,) Spaansche peper, *lentejas* (linzen,) gedroogde vruchten, waaronder vooral behooren de perziken, amandelen en okkernoten. Deze artikelen gaan ook

naar de kusten van *Peru* en *Columbia*; waarbij weder vooral ook nog komt de uitvoer van paarden, muil dieren en ander grooter en kleiner vee. Naar *Europa* zijn de huiden en koehoorns artikelen van belang. Wegens den overvloed van dit alles gebeurt het zelden, dat schepen, die van den zuider Atlantischen oceaan komen, of die de westkust van *Zuid-Amerika* langsvaren, *Valparaiso* voorbijzeilen, zonder zich van levensmiddelen te voorzien. Ook de walvischvangers der *Stille Zuidzee* hebben eenen tijd van het jaar, dat zij hier binnenloopen. En het was, toen wij de baai het eerste binnenzeilden, een sierlijk gezigt, welk het pronken der vlaggen ons aanbod van Engelsche, Fransche en Amerikaansche oorlogschepen, gelijk mede van een fraai Mexikaansch lineschip, (dat, bij de omwenteling, van de Spaansche kroon aan gezegde republiek was vervallen geraakt,) en van eenige Peruaansche en Chileensche oorlogsvaartuigen, zoo wel als van de koopvaarders uit bijna al de streken van den aardbol.

Overigens zal ik, even als ten aanzien van *Rio de Janeiro* en de *Plata*-rivier, zoo ook ten opzichte van *Valparaiso* en *Chili* in het gemeen, het verder noodige omtrent den handel, zoo verre mij doenlijk is, trachten toe te lichten, in de achter dit deel geplaatste bijlage. Ik heb hier dan nog eeniglijk daarbij te voegen, dat, weinige dagen na ons ten anker komen ter reede van *Valparaiso*, reeds eenige kooplieden van *Santiago* en andere plaatsen afkwamen, ter bezigting der monsters van mijne geladene goederen, en dat ik kan zeggen, het geluk te hebben

gehad, van, in korte onderhandelingen en zeer gemakkelijk, onderscheidene artikelen van mijne lading naar wensch aan hen af te zetten, waartoe inzonderheid behoorden het mes- en schaarwerk enz. en vele der boven reeds opgenoemde waren. Ik was echter niet in de gelegenheid, mijne zaken even spoedig ook finaal hier te sluiten, maar moest, met al de andere supercarga's, mij getroosten te verkopen op drie maanden tijds; waarom ik mij voorstelde, dien termijn niet af te wachten, maar andermaal in deze baai terug te komen, en middelerwijl de reize verder te vervolgen.

Den vijf en twintigsten Maart 1827 waren wij gereed, zee te kiezen. In den morgenstond kwamen de passagiers aan boord, bestaande in eenen franschen Supercarga van *Bourdeaux*, *Don COL*, een' koopman, en *Don JOSÉ MARIA GOMES*, een' chirurgijn, die, bij de revolutie van *Zuid-Amerika*, getuige was geweest — zeker — van de grootste onmenselijkheid, welke deze omwenteling bezoedeld hebben, en van welke dan ook in het volgende hoofdstuk nog een enkel woord mede zal voorkomen. Bij het doorzetten van den landwind zeilden wij de baai uit, met onze eerste bestemming naar de haven van *Arica*.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Aanleiding tot herinnering van omwentelingsgebeurtenissen. Geschiedkundige aanhaling derzelven. Beschrijving van winden en stroomen langs het verdere gedeelte van Zuid-Amerika's westkust. De havens en kust, die wij voorbijzeilden. Aankomst te Arica.

Het tafereel der omwenteling van *Zuid-Amerika* in het geheel, en van *Chili* in het bijzonder, als van waar de groote beweging het eerste uitging, was, tijdens ons bezoek van deze oorden, nog dermate als aan de orde van den dag, en leverde nog altijd zoo veel stof van onderhoud en beoordeeling op, vooral ook bij de passagiers aan boord, dat het ons niet moeilijk werd, de merkwaardigste daadzaken dier revolutien, ook langs dien weg, te vernemen, of dienaangaande nadere bevestiging en ophelderingen te ontvangen. Bijzonder was dit het geval met de zoodanigen, die de zaken van meer nabij beschouwd of daarin zelfs min of meer gedeeld hadden, waaronder dan nu ook weder de chirurgijn

GOMES was te rekenen, van wien ik, aan het slot des vorigen hoofdstuks, gewaagde: waarom het veel- ligt niet ongevallig zijn zal, eenige trekken en schetsen, betreffende de hoofdpersonen, die daarbij op het tapijt kwamen, — onder welke echter de meergenoemde broeders CAREERA nog steeds mede bo- venaan stonden — hier, als ter veraangenaming der vaart, eene plaats te zien vinden. Natuurlijk zal men verwachten en vorderen, dat dezelve niet, dan na eene min of meer zorgvuldige vergelijking, door mij zijn bijeengebragt.

De middelste der drie broeders, *Don JUAN JOSÉ CAREERA*, Chilener van geboorte, doch die als luitenant kolonel in *Spanje* diende, was naar *Chili* gekomen, om de onafhankelijkheid van dit zijn vaderland, hetwelk toen de vrijheidsvaan reeds had opgestoken, te helpen bevechten. Zijne vrienden, die in hem den dapperen en waardigen krijgsman kenden, oordeelden hem, terstond bij zijne aankomst, juist diegene te zijn, welken men behoefde; en wisten dan ook te bewerken, dat hij, door de toenmalige reeds bestaande Junta, tot opperpresident bij het Congres uitgeroepen, en hem de organisatie werd opgedragen over de geheele krijgsmagt. Als zoodanig vormde hij een leger van de verschillende wapenrusting, gaf zich zelve den rang van kolonel der nationale garde, maakte zijnen oudsten broeder kolonel der grenadiers, en zijnen jongsten kolonel der artillerie. In dien tijd schaarde ook *Concepcion* zich aan de zijde der vrijheidsgezinden; doch de aanmatiging dezerzijds, als willende die van *Con-*

cepcion, dat de zetel van het gouvernement in *hunne* stad zijn zou, baarde reeds aan *CARERA* niet geringe moeite, en hij had veel wijsheid noodig, dit, zonder het ontstaan van eenen burgeroorlog, vereffend te krijgen. Gelukkig wist hij de troepen algemeen voor zich te winnen, en kwamen dus ook de burgers weldra van hunne vordering terug. Er volgde eene algemeene verzoening, en *CARERA* aanvaardde het opperbevel over de geheele, vereende armee. — Sedert kwam het tusschen de Spanjaarden en republikeinen tot herhaalde gevechten en schermutselingen; en de laatsten, ofschoon op verre na niet zoo uitgerust noch bedreven in de krijgskunst, behaalden menige, min of meer glansrijke overwinning.

Een der eersten echter, die zich met *CARERA* verbond, en die, door staatzucht gedreven, denzelfden voet trachtte te ligten, was *Don BERNARDO O' HIGGINS*, mede bij de Spanjaarden in dienst, doch, tot de vrijheidsgezinden overgekomen, door *CARERA* aangesteld als luitenant kolonel bij de linie en weldra tot brigade generaal bevorderd. — *CARERA* en zijne twee broeders geraakten, in 1813, in de handen der Spanjaarden. *O' HIGGINS* maakte van deze gelegenheid gebruik, om het opperbevel over het leger zich aan te matigen. Het gelukte den drie broeders, te ontsnappen. Zij kwamen te *Santiago* aan, en werden, door hunne officieren en soldaten, dadelijk weder in hunne hoedanigheid erkend: maar *O' HIGGINS*, die het eenmaal gegrepen roer niet weder wilde laten varen, had reeds order gegeven, de ontcomenen te vatten, en in de gevangenis te werpen; hetgene

ook gebeurde, met uitzondering van *Don JUAN*, die zijnen vervolgers wist te ontwijken; en, door zijnen aanhang geholpen, ook het geluk had, zijne broeders weder te bevrijden. *O'HIGGINS*, die toen met zijn leger tegen de Spanjaarden stond, verliet, op het eerste gerucht hiervan, den vijand, en snelde oogenblikkelijk naar de hoofdstad *Santiago*, alwaar hij echter de *CARERAS*, ook door de burgerij der stad, in hun regt reeds wederom hersteld vond. De broeders nu stelden voor, hunne magt, onder vergeting van het verledene, met die van *O'HIGGINS* te vereenigen, en, zoo doende, den algemeenen vijand te bestrijden; doch *O'HIGGINS* weigerde zulks niet alleen, maar deed het zelfs tot eenen burgerstrijd komen, waarbij *CARERA* het veld behield, en die van zijnen medestander op de vlugt joeg. Deze echter werden door de aanhangers van *CARERA*, onder het aanbieden van de vriendschapshand, teruggeroepen; en de generaal zelfs was grootmoedig genoeg, van *O'HIGGINS* niet alleen vergiffenis te schenken, maar hem in zijn vorig gezag ook weder te herstellen.

De Spanjaarden waren intusschen niet in gebreke gebleven, zich den tijd der oneenigheid tusschen de twee genoemde veldheeren weder ten nutte te maken, en wel vooral door het rassche aanwerven en oefenen van nieuwe krijgsbenden; met welke dan ook de generaal *OSORIO*, op den eersten October 1814, de stad *Rancagua* berende en onder de Spaansche kroon terugbragt. *CARERA*, met de zijnen, verdedigde zich, gedurende acht en veertig uren, met

onverflaauwden moed; baande zich eindelijk, met den degen in de vuist, eenen weg door de koningsgezinden, en vlugtte over de *Cordilleras*, van waar hij naar *Noord-Amerika* scheep ging, om aan de Vereenigde Staten hulptroepen te vragen. Eenigen echter van de zijnen bleven te *Mendoza*, *San Luis* enz., achter, waaronder o'HIGGINS, RODRIGOZ en ettelijke andere, min of meer bekende, officieren, welke gelukkig genoeg waren, een nieuw leger samen te brengen, waarvan het bevel in handen geraakte van den beruchten en mede reeds meerge-noemden SAN MARTIN. Deze trok met hetzelfde over de *Cordilleras*; leverde den gedenkwaardigen slag van *Chacabuco*, en bragt daarin den Spanjaarden eene nederlaag toe, tegen welke hun vorige, korte voor-spoed niet opwoog.

Ook deze nogtans herzamelden zich weder; ontvingen van *Peru* nieuwe versterking, bestaande inzonderheid uit het fraaije regiment van *Burgos*, hetwelk eerst onlangs van *Spanje* was aangekomen, en trokken met dezelve, onder bevel van OSORIO, regt-streeks aan op de hoofdstad. De patriotten, welke tegen dit leger al hunne krachten bijeengebragt hadden, verdedigden zich hardnekkig; doch werden teruggeslagen, en daarna ook nog des nachts, bij *Cancharayada*, overvallen. Hadde toen de Spaansche generaal zijnen marsch naar *Santiago* voortgezet, dan ware dit andermaal onfeilbaar in de handen der koningstroepen gevallen: maar hij bleef te *Talca*, en liet den patriotten tijd, zich te herstellen; waarbij deze zoo veel vereende samenwerking deden blijken,

dat zij weldra met zeven duizend man, in de vlakke van *Maypu*, aan OSORIO de spits boden. De strijd was hier allerbloedigst. De Spanjaarden, onder OSORIO, vochten, met hunne geregelde en nieuwe troepen, voor den koning; maar de patriotten, onder SAN MARTIN en LAS HERAS, met eenen verwoeden ijver, voor de zaak hunner vrijheid: en, ofschoon minder in krachten, behaalden de laatsten de zege, doch wel vooral door de wakkerheid en den beradenen moed van den luitenant kolonel o'BRIAND, die, ontwarende, dat het regiment van *Burgos* een *carré* stond te formeren, den generaal SAN MARTIN hieromtrent opmerkzaam maakte, met aandrang, zijne cavallerie onverwijld daarop in te zenden. SAN MARTIN wendde zich hierop tot o'BRIAND met order, van deze evolutie zelf te bewerkstelligen, die nu, zonder een oogenblik te verliezen, met de patriotsche ruitery in de vijandelijke gelederen viel, en daarin zulk een bloedbad aanrigtte, dat de Spanjaarden hierdoor in verwarring geraakten, en, achtereenlopende, ijllings de vlugt namen: waardoor deze dag, zijnde de vijfde April des jaars 1817, het zegel drukte op de bevrijding en geheele onafhankelijkheid van *Chili*.

Het is mij altijd voorgekomen, dat SAN MARTIN, over het algemeen, veel meer door *intrigue*, dan wel door hem vereerende wapenfeiten, tot de hoogte zij gekomen, welke hij in *Amerika* beklom. Algemeen werd dan ook erkend, dat hij het presidentschap over deze nieuw gevormde republiek niet wilde aannemen, maar den generaal o'HIGGINS daartoe voor-

droeg, uit *dien* hoofde, dat hij van toen aan het oog reeds op *Peru* had gevestigd; en het werd even hieraan toegeschreven, dat hij alle andere uitstekende en regtschapene mannen van zijnen tijd vreesde, niet alleen, maar hierin ook de sleutel gezocht tot de gruwelen, waartoe hij is vervallen, en onder welke die, aan de broeders *CABERA* en den kolonel *RODRIGOZ* bedreven, vooral mede berucht zijn. Hij toch deed de eerstgemelden te *Buenos Ayres* arresteren. *Don JUAN JOSÉ* ontkwam het naar *Montevideo*: maar *Don MIGUEL* en *Don LUIS* werden, bij eene gelijke poging tot ontsnapping, te *Mendoza* weder aangehouden, en in hechtenis geworpen. Een schandelijke raad, waarin *SAN MARTIN* secretaris, *Don BERNARDO MONTEAGUA*, voorzitter was, maakte derzélver proces op, en sprak het doodvonnis over de ongelukkigen uit. De beide broeders gingen, gearmd, van de gevangenis naar de strafplaats, waar zij sterven moesten, zetten zich aldaar op eene bank neder, omhelsden elkander, en kommandeerden zelve het noodlottige » vuur!» hetwelk hen om de éénige reden deed sneven, dat hunne vaderlands-liefde, waardoor zij de algemeene achting hadden verworven, de ijverzucht van *SAN MARTIN* vergalde.

Zoo dikwerf dan ook bijzonder mijne vroegere passagiers, met welke ik den Lezer in der tijd bekend maakte, en vooral wel *Don TOLLO* (zijnde de naam van den ouden priester) en *Sennor VIDAL* den naam van *SAN MARTIN* noemden, werd de verontwaardiging, zoo in hun gelaat als in hunne woorden nog allerduidelijkst uitgedrukt. En hoe kan het

ook wel mogelijk zijn, dat eenigen deszelfs gedrag hebben willen regtvaardigen, als men hierbij nog slechts aanhaalt, dat hij den vader van de beide *CARERAS* eene rekening zond van de proceskosten en voltrokkene doodsstraf aan diens zonen, onder bijgevoegde bedreiging van zich, bij gebreke van oogenblikkelijke betaling, gelijkerwijze te zien gestraft met inhechtenisneming? De achtingwaardige grijsaard voldeed aan den wreeden eisch; maar bezweek, binnen weinige dagen, door de smart zijner droefheid.

Doch nu stond den dwingeland nog de kolonel *Don MANUEL RODRIGOZ* in den weg, en wel mede, doordat deze, zoo bij den slag van *Chacabuco*, als bij dien van *Maypu*, zich de schitterendste lauweren had verworven, beide door zijn gedrag als krijgsman en zijne edele handelwijze als mensch. *SAN MARTIN* kon geenen mededinger dulden. *RODRIGOZ* werd gevat, en gebragt naar *Quillota*. Eenige dagen daarna zond *SAN MARTIN* drie van zijne handlangers, om *RODRIGOZ* te vervoeren naar de hoofdstad. Gedurende den nacht sleepte men hem langs den weg, en vergunde den afgematten krijgsman niet eens eenen dronk waters, tot lessching van zijnen brandenden dorst, — veel minder den inkeer in een huis, om aldaar tot het aanbreken van den dag te rusten, hetwelk zij voorbijgingen. Eindelijk sleurde men hem aan eene afgelegene plaats, alwaar hij vermoord werd en begraven. — De latere gruwelen, welke te *San Luis*, mede door de huurlingen van *SAN MARTIN* gepleegd werden, bragten deze schanddaad aan het licht.

Het was daár, dat zekere DUPUY, luitenant gouverneur der stad, den onmenselijksten moord pleegde, die welligt immer in de geschiedenis van zoodanigen, welke, bij omwentelingen, de magt en het bewind in handen kregen, voorkwam. Dit monster, welk zich als een gezworen vijand der koningsgezinden opdeed, maakte zich, van den anderen kant, met hen weder even gemeenzaam, zóó zelfs, dat hij, zijne waardigheid als gouverneur vergetende, met de Spaansche gevangenen om gewin kaart speelde. Zijn geld verliezende, greep hij, bij eene zoodanige gelegenheid, naar dat van eenen der krijgsgevangene officieren, die zich daarop te weer stelde; waardoor het, ter wederzijde, tot beleedigingen kwam, welke eindelijk zoodanige opschudding verwekten, dat de wacht, buiten het vertrek, in beweging geraakte. De Spaansche officieren, welke ras de gevolgen dezer oneenigheid begonnen te duchten, verzochten DUPUY vergiffenis, die hij hun toestond, mits dat zij hem zouden laten vertrekken, om de rust ook daar buiten te herstellen. Doch de booswicht stooft welras, met eenige soldaten en gewapende burgers, welke, op zijn geschreeuw, alsof de koningsgezinden hem hadden willen vermoorden, toeschoten, weder naar binnen; en het ijselijkste wraaktooneel volgde. De Spaansche generaal ORDONNES en eenige andere officieren, van hooger en minderen rang, werden gewurgd, — de kolonel MORGADO door DUPUY met eigen hand. De kolonel PRIMO benam zich zelve, in dezen drang, met een pistoolschot, het leven. De moord verspreidde zich al verder en ver-

der, ook door de stad. Geen Spanjaard, dien men in dit oogenblik op straat ontmoette, was zijn leven meer zeker, en verscheidene werden er zelfs ook nog omgebragt in hunne huizen. Geheel *San Luis* was in beweging, terwijl het getal der, in dezen deerlijken nacht omgekome ne krijgsgévangene officieren, op niet minder dan vijftig gesteld wordt, en slechts een tweetal derzelve n aan de woede ontkwam. De nieuwsbladen der stad trachtten wel het voorgevallene te bemantelen, door het allezins ten zijnen voordeele gestelde officiële rapport van DUPUY, hetwelk dezelve behelsden, (en waarin mijn tegenwoordige passagier GOMES, als wondheeler, en daardoor getuige, dan nu ook met name voorkwam:) maar de verrader ontkwam eene regtvaardige wrake toch niet geheel en al. *Buenos Ayres* trok zich de zaak aan. DUPUY werd ter verantwoording geroepen; doch wist zich te verontschuldigen, door eenen last te berde te brengen van SAN MARTIN, zoo wel in betrekking tot dit zijn bedrijf, als tot het ter dood brengen van de CARERAS. Evenwel sprak het Bewind van *Buenos Ayres* het vonnis van verbanning over hem uit; doch later volgde hij zijnen meester SAN MARTIN, op diens togt naar *Peru*.

Dewijl echter het leveren eener eigenlijke en zamenhangende geschiedenis van *Zuid-Amerika's* omwentelingen niet alleen buiten mijn bestek, maar tevens buiten mijn vermogen, is gelegen, keer ik dan nu ook hiermede tot de orde van mijn reisverhaal terug, en geef, uit dien hoofde, eerst weder eenige voortgezette beschrijving van winden, stroomen enz.

langs de geheele verdere strekking dezer westkust, opdat een en ander tot opheldering bij mijne navigatie zou kunnen dienen.

Winden gedurende den zomer.

Gelijk men ook hier, in het algemeen, slechts twee seizoenen onderscheidt, den zomer, gedurende van October tot April, en den winter, die dan weder tot October zijnen tijd heeft, waaijen de winden, gedurende het eerstgemelde dezer getijden, met eene frissche koelte, en de lucht is dan helder; raakt echter, wanneer de wind uit den wal komt, of als het den ganschen dag stil geweest is, betrokken: terwijl evenwel de geringste, uit zee opkomende, koelte de bewolking weder wegdrijft. In den wintertijd, daarentegen, ondervindt men gewoonlijk niet, dan flauwe koelten, en ontmoet men dikwijls stilten, die, op de hoogte van *Arica*, twee à drie dagen kunnen aanhouden; maar naarmate men noordelijk of zuidelijk van deze plaats afkomt, zijn dezelve minder langdurig.

Winden gedurende den winter.

Wedergeesteldheid.

In het laatste jaargetijde (den winter) is de lucht, gedurende den nacht en in den morgenstond, steeds betrokken; wordt echter, wanneer de zeewind eenigzins aanwakkert, helder: maar betreft ook weder, zoodra deze koelte gaat leggen.

Waarneming desaan gaande bij *Arica*.

Als men *Arica*, gedurende den wintertijd, naderd, zal men veeltijds de kim dik bezet zien met eene donkere bank van vrij zwarte wolken, die soms tot eene zekere hoogte kan stijgen: dit is een teeken, dat de zeewind flauw zijn zal; maar, met het doortasten van denzelfden, klaart zich dan ook de horizon op.

Bestendig staat er, in den winter, eene zware Zware deining. deining van het Z.W. en Z.Z.W.; en de gemeenschap met den wal is dan zeer moeilijk, te meer doordien ook de regte en over het geheel steile kusten aan sloepen slechts weinige veilige legplaatsen aanbieden tegen de branding. Gedurende den zomer is deze deining veel minder, en de gemeenschap, daardoor, dan gemakkelijker. Nogtans trof ik het, voor *Arica* liggende, ook in de maand November desaangaande niet gunstig, en de gemeenschap was toen, uit dezelfde oorzaak, zeer bezwarend; terwijl wij in April, daarentegen, de goederen, met alle gemak, uit de sloepen aan de kade konden lossen. Gezegde deining bepaalt zich voorts ook meer tot de nabijheid der kust; en, op drie à vier Duitsche mijlen afstands uit den wal, ondervindt men die slechts weinig.

Op de westkust van *Peru* regent het nimmer; maar Nimmer regen op de kust van Peru. somtijds valt er, gedurende een gedeelte van den nacht en in den morgenstond, eene soort van mist of dauw, die misschien meer vocht aanbrengt, dan Dauw. een matige regen. De hoogten van het *Andes-* of *Cordilleras-*gebergte kunnen hiervan, naar mijn gevoelen, de verklaring aanbieden; waaromtrent het mij waarschijnlijk voorkomt, dat de massa waters, die, bewesten het vaste land van *Zuid-Amerika*, door de wolken in het perk van den oostpassaat wordt aangevoerd, wel, voor het grootste gedeelte, aan den overkant van gezegde hoogten, of laat mij liever zeggen: aan de oostzijde der *Cordilleras* of *Andes* dan nedervalt, doch dat deze met regen bezwan-

Gegiste oorzaak desaangaande.

gerde wolken, de toppen der *Cordilleras* bereikende, dan toch ook, voor een gedeelte, op dezelve blijven hangen, en, door de hooge, fijne lucht, zich nu in sneeuw ontbinden; terwijl het dan de wind is, die deze sneeuw naar beneden doet stuiven, welke, van de eene luchtlaag tot de andere, zich ontleedt, en den vermelden vochtdamp veroorzaakt.

Stand der rivieren.

De rivieren of uitwateringen van dit gedeelte der westkust wassen in den zomer, en zwellen, in Februarij en Maart, dikwerf buiten hare boorden; in den winter echter loopen dezelve ook weder af, en liggen in Augustus en September bijna droog.

Temperatuur.

Zoo wel in den zomer als winter is de hitte gematigd, en, gedurende mijn verblijf, steeg, op de kust van *Peru*, de thermometer van FAHRENHEIT nooit, bij dag, boven de een en zeventig graden; welke waarneming, zoo op zee, als aan of nabij den wal, zich ook altijd bevestigde. De nachten echter zijn gewoonlijk koel.

Flauwe winden langs de kust,

Langs de geheele uitgestrektheid dezer kust, begrepen tusschen *morro Mexillones*, gelegen op 23° 3' zuiderbreedte, en *Lima* of *Callao*, zijn de winden, over het geheel, flauw, en waaijen bijna altijd uit de zuid, maar variëren ook naar de strekking van de kust, met welke dezelve gewoonlijk, te rekenen van de zeezijde, eenen hoek maken van twee en twintig graden. Daar, waar de kust zich Z. O. en N. W. strekt, waaijen de winden uit het Z. Z. O.; waar derzelve strekking noord en zuid is, staan zij van het Z. Z. W., met wakkerder en meer regelmatige koelte. Te *Arica* zoo wel, als om de zuid van deze

en van het zuiden, maar ook variërende.

Winden van het Z. Z. O.,

en ook het Z. Z. W.

plaats, waar de kust op laatstgezegde wijze zich strekt, wakkert de koelte gewoonlijk in den namiddag aan, en zal dan zelden wegblijven. Gedurende den nacht en in den morgenstond heeft men bijna altijd stilte; soms, doch zelden, treft men echter ook wel eens eenen landwind.

Dag- en
nachtwind to
Arica.

De zeewind komt gewoonlijk niet opzetten voor in den achtermiddag; naar gelang dezelve uitblijft, zal deze wind flauwer zijn, meer open uit zee komen, en weder vroeger gaan leggen. Omgekeerd: hoe vroeger de koelte zich opdoet, des te sterker zal zij wezen, en te langer ook aanhouden, met eene neiging naar de strekking van de kust, die dikwerf tot zelfs langs de kust zijn zal. Enkele keeren zal deze koelte min of meer uit den wal komen, doch zekerlijk nooit eenen grooteren hoek met de kust maken, dan van twee kompastreken.

Eigenschap
bij den zee-
wind.

Men heeft opgemerkt, dat, op kleinen afstand achter de uitstekende hoeken van het land, waar men meerder luwte zou verwachten, integendeel de koelte krachtiger is, dan in die omstreken, waar de kust meer regt loopt, en dat, met het verder uitsteken dier hoeken, de koelte tevens toeneemt, behoudende echter altijd dezelfde strekking met de algemeene rigting der kust.

Krachtiger
wind aan lij
van uitste-
kende hoo-
ken;

Dezelfde nei-
ging.

Achter de hoeken van *Ilo*, *Cornejo* en *Ilay* wakkert de koelte van het Z. Z. O. des namiddags aan (*):

Tijd van aan-
wakkering.

(*) *Ilo*, het dorp is gelegen op $17^{\circ} 36'$ zuiderbreedte, en $71^{\circ} 24' 31''$ lengte bewesten *Greenwich*, — klip aan den hoek van *Ilay*, op $17^{\circ} 2' 55''$ zuiderbreedte, en $72^{\circ} 11' 23''$ lengte, — *Ilos*, aan den hoek van *Cornejo*, op $16^{\circ} 51' 45''$ zuiderbreedte, en $72^{\circ} 22' 46''$ lengte bewesten *Greenwich*.

maar bovenwinds of te loefwaart van deze hoeken, gelijk mede meer op zee, is dezelve niet sterker, dan op de andere gedeelten der kust. Hetzelfde ondervindt men drie kwart à eene mijl benedenwaarts of aan lij van gezegde hoeken.

Winden in de baai van Callao. In de baai van *Lima*, die van het zuiden tot het westen, door den laag uitstekenden hoek van *Callao* en het hoog oprijzende eiland *San Lorenzo* gesloten ligt, zijn de koelten frisch en de stilten niet zoo menigvuldig, als aan de meer zuidelijk gelegene ankerplaatsen. Na zonnenondergang verflaauwen deze winden, en het wordt dan, tegen den morgenstond, gemeenlijk stil, zoo dat men hier, des nachts, zelden genoegzame koelte zal treffen, om met het schip naar binnen te werken.

De Z. en O. Z. O. winden op zee.

Doorstaande koelte op de parallel van *Arica*.

Idem op die van *Lima*.

Krachtiger winden op kleiner afstand van den wal, bezuiden *Arica*.

Onderscheid.

Z. tot O.Z.O. winden, met meer regelmatigheid waaijende, dan die, waarvan zoo even gesproken is, ontmoet men verderop in zee, doch op zekeren afstand van de kust zijn zij weder meer aan afwisseling onderhevig. Soms vindt men op de parallel van *Arica* die doorstaande koelte niet vroeger, dan op twee en twintig à dertig Duitsche mijlen van den wal: maar naarmate men om de noord komt, ondervindt men dezelve reeds op kleineren afstand van de kust. Op de parallel van *Lima* treft men gezegde doorstaande koelte bereids op zeven à negen mijlen; terwijl die afstand, bezuiden *Arica*, al meer afneemt, en geringer wordt, hoe meer men zich van deze haven om de zuid verwijderd, met dit onderscheid, dat, hoe meer men het perk der veranderlijke winden, of het einde van den oostpassaat nadert, de

koelten , waarvan gesproken wordt , niet zoo regelmatig zullen wezen , als benoorden *Arica*.

De wind neemt aan , in evenredigheid , dat men uit den wal komt , en men bespeurt dan ook welhaast het meerdere aanhouden van den zeewind , gelijk mede den verminderden invloed van de strekking der kust , naar gelang van de parallel , waar men zich bevindt , op deszelfs rigting. Gelijkelyk is de koelte nu sterker bij nacht , dan bij dag , totdat men eindelijk komt op dien afstand , waar zij op haar hoogst is.

Verdere bijzondere waarnemingen betrekkelijk den wind.

Deze afstand is waarschijnlijk verschillend , ten naasten bij in dezelfde evenredigheden met den band der veranderlijke winden , welke langs de kust trekt ; want , terwijl deze afstand op de parallel van *Arica* het grootst is , neemt dezelve tevens af met de verminderde breedte van den band der veranderlijke winden , naarmate men zich , benoorden of bezuiden , van die haven verwijdert. Niettemin schijnt het , dat de keten van het hooge gebergte , hetwelk langs deze geheele kust zich verheft , de heerschende winden opvangt , en deszelfs invloed nog op veel grooter verheid van den wal oefent : want het is eerst op eene groote honderd Duitsche mijlen , dat men de winden regt vast en doorstaande zal aantreffen ; doch binnen dit gestelde perk zijn de aldaar waaijende zuide- en O. Z. O. winden even veranderlijk in streek als ongestadig in koelte.

Invloed van het hooge gebergte to dezen.

DAMPIER , deze overigens zoo naauwkeurige waarnemer , sprekende , in zijne verhandeling omtrent de winden , die op de oppervlakte des aardbols regeren ,

De winden volgens DAMPIER.

over die langs de kust van *Peru*, heeft verzuimd te onderscheiden tusschen het engere perk, waar de land- en zeewinden flauw en in hunne rigting afhankelijk van de strekking der kust zijn, en het veel uitgestrektere, waar zij sterk variëren tusschen het O.Z.O., en met zekere kracht aanwakkeren. Hij schijnt beide vermengd te hebben, wanneer hij zegt: » de Z.Z.W. tot Z.Z.O. winden, welke op de kust » van *Peru* waaijen, zijn krachtig en verspreiden » zich verder, dan eenige andere der zeer veran- » derlijke winden, die in de luwte van het land zich » doen gevoelen.” En hij voegt er bij: » de heer- » schende winden van het O.Z.O. waaijen niet, » dan honderd veertig à honderd vijftig *lieues* van » den wal.” Wanneer men, in plaats van de Z.Z.W. tot Z.Z.O. winden, hier stelde die van het zuiden tot het oosten, Z.O. enz., zou al het gezegde striktelijk kunnen toegepast worden op het vrij breede grensperk, buiten dat, alwaar de land- en zee- winden plaats hebben, en welks uiterste begrenzing veel nader aan de kust ligt. Overigens is het niet te verwonderen, dat aan dezen, door zijne scherpzinnigheid en zijn juist oordeel zoo opmerkelijken *navigateur*, eenige bijzonderheden ontgaan zijn in eene zeer korte proeve, waarin hij zich voorstelde, te handelen over de winden, getijen, stroomen enz. in al de zeestrecken tusschen de keerkringen.

Eigene onder-
zoekingen.

De uitkomsten van eigen ondervinding hebben niet anders gestrekt, dan tot staving van het voorgedragene, ten opzichte van de flauwere koelten in de nabijheid van den wal, en van de trapswijze aan-

wakkering derzelven, naarmate men zich van de kust verwijderd.

Naar aanleiding van het verhandelde, zou men, Gevolgtrekking uit het verhandelde.
ter bespoediging van de reis, over het algemeen, het varen dicht langs de kust kunnen afraden; en ik heb verscheidene kapiteins van schepen hooren zeggen, dat zij hierbij zelden meer dan elf à twaalf, ja zelfs niet meer dan kleine vier mijlen in het etmaal afgelegd hadden; terwijl zij, op twee en twintig à drie en twintig mijlen afstands uit den wal, met eene gemakkelijke zee een bestek maakten van zeven en dertig tot acht en dertig mijlen in eenen gelijken tijd. Ten bewijze nogtans, dat men, ook langs den wal, gunstige gelegenheden, door genoegzame koelten, kan aantreffen, dient, dat ik de eerste (zijnde mijne tegenwoordige) reize van *Valparaiso* naar *Arica* deed tusschen den vijf en twintigsten Maart en den derden April, dus in negen dagen tijds, in welken ik eene verheid afzeilde van twee honderd en elf mijlen, zijnde per dag iets meer dan 23,4 mijlen; waarbij, wel is waar, de eerste bestekken in het etmaal waren, van 162, 153 en 76 knoopen bij den log, en de volgende 48 en 49 knoopen: maar de latere, dus noordelijker en nader aan *Arica*, waren 96, 75, 93, 90 knoopen, en meestentijds was ik toen evenwel slechts tien, en dikwijls niet verder, dan vijf en eene halve mijl, uit den wal. Mijne tweede reize van *Valparaiso* naar *Arica* was van vier en twintig October tot twee November, Ondervonden gunstige gelegenheden, na onder den wal, in Maart en April, in October en November. dus weder in negen dagen tijds; het eerste etmaal was van 71 knoopen, de volgende van

125, 69 en 51 knoopen. Den negen en twintigsten October, op 25° zuiderbreedte, had ik een bestek van 169 knoopen, en was toen slechts zeven en een kwart mijlen uit den wal van *Punta N. de la B^a. de N^{ra} S^{ra}*. Den dertigsten October, op 22° 18' zuiderbreedte, was mijn bestek van 140 knoopen, zijnde toen 10' in breedte benoorden de haven van *Cobija*, en elf en een kwart mijlen van het land; de volgende dagen waren van 80, 74 en 46 knoopen, alles bij den log. Wanneer ik dus andermaal de havens langs deze kust mogte aandoen, zou ik niet aarzelen, weder op dit geluk te hopen, en niet verder, dan op tien à twaalf Deutsche mijlen, mij uit den wal houden.

Aanwijzing
voor onbekenden.

Voor scheepsbevelhebbers, die niet met de landkenningen der kust bekend zijn, en, bij voorbeeld, *Puerto de Coquimbo*, *P^o del Huasco*, *Copiapo*, *Cobija* enz. moeten aandoen, is het zelfs raadzaam, den wal niet te verre te verlaten, en hovendien wel naauwkeurig op hunne breedte te passen; als gebeurende het menigeen', dat hij deze moeilijk te verkennen plaatsen, en die daarenboven slechts weinig bewoond zijn, ongemerkt voorbijzeilt, en daarna dan weder om de zuid moet opwerken, tot niet onaanmerkelijke verlenging der reis. Ik zag dit van eenen Franschen brik, die dus *Copiapo* en *Payta* voorbijvoer, en van een Pruissisch schip, ten aanzien van *Ilay*; beide waren verplicht, de genoemde havens om de zuid weder te zoeken. — Ik ben echter, omgekeerd, ook in het geval geweest, dat ik, met betrekking tot den wind, het zekere voor het on-

zekere wilde nemen, bij eene gelegenheid, waarop ik in het tweede deel dezer reize nader zal terugkomen, dat ik vijf honderd menschen scheep had, die ik van *Arica* naar *Panama* moest brengen. Ik verkoos toen dadelijk, meer op zee te loopen; en, naarmate ik uit den wal kwam, trof ik krachtiger koelte aan.

Algemeen neemt men aan, dat, tusschen *Lima* en *Guayaquil*, de slaauwere land- en zeewinden, zich overal op vrij gelijken afstand uit den wal, als te *Lima* zelve, doen gevoelen, dat is op zeven à negen mijlen; doch dat men, buiten dit grensperk, frische, maar veranderlijke, koelte zal aantreffen, die, gelijk op al de overige gedeelten dezer kust, tot op eenen grooten afstand in zee zich uitstrekken.

Hoerschende winden langs de kust van *Peru* tot *Guayaquil*.

Men heeft mij verzekerd, dat men soms, in den winter, den wind noord tot west heeft, maar dat die dan gemeenlijk slaauw en van korten duur is; er zijn echter voorbeelden, dat dezelve dan tot op eenen vrij verren afstand van den wal staat. Verscheidene schepen, stevenende, in de wintermaanden, van *Valparaiso* naar *Lima*, zijn, naar men voorgeeft, door noordelijke tot N. W. koelten, zoo wel als door stilten, opgehouden geworden, die daarbij toch zestig mijlen uit den wal waren, van de kust van *Peru*.

Noord- tot westewinden in de wintermaanden.

DAMPIER wil, dat deze kusten van westewinden zijn ontheven; maar de ondervinding veler zeelieden en de getuigenis der bewoners van *Peru* spreken dit tegen. Een Fransch zeeofficier verhaalde mij, dat het fregat *Clorinde*, in Julij 1822, op 17° zuider-

noord- tot westewinden

de kust van Peru

Stelling dien-aangaande van DAMPIER.

Bewijsen voer het tegendeel.

breedte, dus ten naasten bij op de breedte van *Puerto de Ilay*, en dertig *lieues* uit den wal, gedurende twee dagen flauwe koelte van het noorden tot het W. N. W. had ondervonden. In het laatst van Mei 1823, in de baai van *Callao* gelegen, had dat fregat, gedurende drie achtereenvolgende dagen, den wind van het W. N. W., met bramzeilskoelte. In 1821 zeilde *Lord COCHRANE*, met het schip *San Martin* en den schoener *Aransasu*, den twee en twintigsten April van *Pisco*, en kwam den vijfden Mei voor *Arica*: voor dezen ophaaltogt, welke beide schepen, door westelijke en noordelijke winden begunstigd, derhalve in dertien etmalen volbragten, kan men, met de gewone zuidelijke en Z. Z. O. winden, anders drie weken tot dertig dagen rekenen.

De zuide- tot O. Z. O. winden veroorzaken in zee stroomen, die, op eenige mijlen afstands van den wal, om de N. W. zetten; derzelve meeste snelheid heeft men bevonden op drie en drie kwart mijlen in het etmaal, en de gemiddelde op twee en een kwart à twee en eene halve mijlen. Er heerscht, tusschen de grenzen dezer stroomen en het land, een tegenstroom, welke om de Z. O. zet, en de strekking van de kust volgt. De breedte van deze stroomtrekking is zeer onderscheiden, en somtijds nadert derzelve uiterste begrenzing tot op één à twee kabel lengte van den oever. Op andere tijden verwijdert zij zich van denzelven ettelijke minuten-mijlen. Hoe meer de koelte aanwakkert, des te meer zal ook deze tegenstroom toenemen in breedte over het water en in snelheid. In den winter, als de winden

Stroomen om de N. W.

Derzelve snelheid.

Tegenstroom.

Ongelijke uitbreidheid.

Winterstroomen.

noord en west zijn, zullen de stroomen om de Z. O. zetten; maar het is eerst onder den wal, dat men derzelve kracht zal gevoelen.

Als eenen vasten regel van waarschuwing kan ik hierbij nog aanhalen, dat, wanneer men van *Guayaquil* naar *Payta*, of van beide deze plaatsen naar *Lima*, met zijn schip wil opwerken, het, in dit geval, is aan te bevelen, zoo na mogelijk onder den wal te blijven, en de kust volstrekt niet uit het gezicht te verliezen, ook omdat, hoe verder men op zee komt, hoe ruimer en met vermeerderde koelte men den wind over stuurboord zal hebben; terwijl, wanneer men dan weder in den wal of over bakboord gewend ligt, men te lagere van de laatste peiling, waarop men de kust verlaten heeft, komt; te meer daar men, gelijk zoo even gezegd is, op zekeren afstand in zee eenen stroom zal ontmoeten, die om de N. W. zet, en wiens snelheid ik heb gekenmerkt. Die stroom valt dan nagenoeg regthoekig op het loefschip. Bovendien kan men het treffen, dat, des nachts, een landwind, al duurde die ook maar eenige uren, de reis zeer zal bekorten, dien men verder op zee zal missen. Ik kan mij echter niet beroemen, gedurende mijnen ophaaltogt van *Guayaquil* door zoodanigen landwind te zijn begunstigd geweest; en het schijnt, dat evenmin tusschen *Guayaquil* en *Lima*, als op de hoogte van en bezuiden *Callao*, daarop, en zelfs maar op eenen slaauwen, veel valt te rekenen.

Ik heb ook gezegd, dat er, tusschen de begrenzing van den even weder aangehaalden stroom op

Aanbeveling
bij het opwerken langs de kust van Peru.

Opheldering
diemaangaande.

Voordeel van den tegenstroom. zee en de kust, een tegenstroom, langs den waf, om de Z. O. kan trekken, waarmede men dus, (hoe weinig men ook, met de gemeenlijke, meer flauwe koelte onder het land, over steven zal schieten,) in die evenredigheid dan ook weder meer vorde- ring zal maken, dan met het verder op zee te

Verdere aanbeveling. beproeven. Het mag aangedrongen worden, dat zoodanige ophaaltogt, van elken scheepsbevelhebber, het uiterste geduld en eene aanhoudend ingespannen aandacht vordert, als moetende men niet aarzelen, zoo dikwijls te wenden, als het weinig in- en uit- loopen van den wind den meest voordeeligen boeg aanbiedt. Ik maakte dezen ophaaltogt in de maand

Ophaaltogt in de maand Julij. Julij; en het was daarbij opmerkelijk, dat wij zoo vele dagen motregen hadden; waarbij dan meesten- tijds de zware deining uit het zuiden aannam, zoo dat het schip geweldig werkte. Voorts hadden wij,

Waarnemingen. enkele malen, onstuimig weder, en daarvoor mars- zeilen gereefd, en dan weder veelvuldige stilten, zoo dat ik, te *Callao* komende, nauwelijks durfde verhalen, dat mijn ophaaltogt van *Payta* een en dertig dagen geduurd had; doch ik werd spoedig bevredigd, toen ik vernam, dat de snelzeilende schoener *Panama*, reeds van *Payta* vertrokken, voordat ik daar aankwam, nog niet binnen was; gelijk dezelve dan ook eerst na twee en zeventig dagen voor *Callao* ten anker kwam. Ik zal in het vervolg, bij gepaste gelegenheid, van die ophaal- togten nog iets naders aanhalen.

Schepen, bestemd naar het zuiden. Schepen van *Guayaquil*, *Payta*, *Lima* of andere havens, behoorden den zoogenaamden westpassaat of

het perk der westewinden gelegen, die naar *Valparaiso*, *Concepcion*, *Valdivia* of meer zuidelijk derzelve bestemming hebben, zullen het, over stuurboord, zoo lang, met volle zeilen, bij den wind om de zuid moeten laten liggen, totdat de westelijke winden derzelve koers naar hunne bestemmingen kunnen begunstigen; en, wanneer men van *Callao* of noordelijker havens naar *Arica* stevent, is het aan te raden, het dan zóó lang om de zuid te laten slieren, totdat men, over bakboord, met ruime zeilen, — beoosten de eilanden *San Felix*, — de kust van *Peru* kan oploopen. Wederom mag men wel op de reeds vermelde stroomen om de N. W. rekenen: want, op mijne reis van *Lima* naar *Valparaiso*, (bij welchen togt ik, van *San Lorenzo*, over stuurboord, bij den wind, doch met volle zeilen, — waardoor wij geene, of, hooggenomen, eene kwart streek drift hadden, — om de Z. W. in den westpassaat liep en tot op vier en negentig graden lengte kwam,) heb ik, zoo wel bij waarnemingen van zon, maan en sterren, als met den tijdmetter, telkens bevonden, dat wij elk etmaal, ten opzichte van het gegiste bestek, west haalden. Ik kan echter niet zeggen, dat het versohil tusschen de bevondene en gegiste breedte mij toen eenen stroom aanduidde, die om de noord trok; daar ik, door het gemiddelde van *plus* en *minus* over al de bestekken van *Callao* tot *Valparaiso*, bevond, dat het schip, volgens zee-mansuitdrukking, even veel noord als zuid haalde: waarom ik ook weder geloof, dat, hoe verder men van de kust afstaat, de stroom des te minder, in

wat te be-
trachten.

Die naar
Arica,

Het verande-
ren van den
stroom, bij
het naderen
aan den west-
passaat, op
verschillende
lengte.

Stroom om de
west.

Waar de noordelijke stroom zal verflaauwen. de trekking om de noord, invloed zal oefenen, en men dit, bij het oploopen der westewinden, gestadig meer zal ondervinden. Op 50° zuiderbreedte en 98° lengte is de kracht van den stroom om de noord nauwelijks merkbaar; doch op 92° lengte, en dus acht en zeventig mijlen nader bij de kust, zal men reeds eenigen, hoewel zeer geringen, invloed daar-

Waar men denzelven weder het meest zal ondervinden.

van bespeuren. Gedurende mijnen ophaaltogt van de rivier van *Guayaquil* naar de baai van *Payta*, en van daar, langs de kust van *Peru*, naar *Callao*, ondervond ik, door de bevondene breedte, — gelijk mede door waarnemingen van zon, maan en sterren, door peilingen op de kust en den tijdmetr, — wel degelijk eenen stroom om de noord en om de west, welks strekking ik van het N. W. tot N. N. W. bepaalde, met eene gemiddelde snelheid van twee en eene halve mijlen, per etmaal. — Men herinnere zich, dat ik, bladz. 168, gezegd had, van deze westelijke stroomen nader te zullen handelen; en waarmede ik deze soort van zeevaartkundige opmerkingen, in betrekking tot het verdere van dit gedeelte der reize, dan nu ook afsluit.

Wij verlieten de baai van *Valparaiso* met eene frissche koelte van het Z. Z. W. De wind bleef meestal van het zuiden ten oosten tot Z. Z. O.; enkele keeren echter hadden wij dien van het zuiden ten westen, en Z. Z. W., ook W. N. W., N. W., O. N. O. en zelfs noorden, zoo dat wij toen reeds ondervonden, dat men, in dit *trajet*, werkelijk variabele winden kan ontmoeten, ofschoon deze van korten duur waren, en de gewone Z. O. passaat

Winden, ondervonden langs de kust.

toch meestentijds de overhand bleef behouden. Gedurende deze geheele reize bleven wij, over het algemeen, dicht langs de kust zeilen; waardoor wij ons bijna onafgebroken konden verlustigen met het aanschouwen der nieuwe vertooningen, welke het land, bij afwisseling, voor het oog opleverde.

Den zes en twintigsten Maart, zijnde de volgende dag na ons vertrek, bragt ons het middagbestek reeds benoorden *Punta de Lengua de Baca* of *Vaca*, (ossentongs-hoek,) gelegen op $36^{\circ} 16'$ zuiderbreedte en $71^{\circ} 45'$ lengte bewesten *Greenwich*, en welks hooge land door ons gezien werd. In den achtermiddag zagen wij de bergen *Pan de Azucar* (suikerbrood) en *Cerro de Cobre* (koperberg,) tusschen welke zich de baai van *Coquimbo* opent. Volgens **FREZIER** zou deze haven eene goede winterreede hebben voor schepen, die, gedurende de maanden, dat de noordelijke stormen langs de kust van *Chili* regeren, dezelve aandoen. Zijn zeggen echter, dat men hier voor alle winden beveiligd zou liggen, durf ik niet met zoo veel zekerheid aannemen, daar de wind maar weinig bewesten het noorden behoeft te staan, om er eenen bot lager in de geheele baai te maken, waarvan de ankerplaats niet geheel kan afgesloten wizen, vooral ook voor de deining en den slag der zee. Zeker nogtans is het, dat deze haven meer veiligheid zal aanbieden, dan de baai van *Valparaiso*.

Om nu de reede van *Coquimbo* te bezeilen, zal men, uit aanmerking der, gedurende het geheele jaar, uitgenomen twee à drie maanden van den wintertijd, hier meestal staande zuidewinden, zich, van

Punta de Lengua de Baca.

Coquimbo.

Het binnenzeilen naar de reede van *Coquimbo*.

de zuid komende, verkennen bij *Lengua de Baca*, en van daar dan N.O.t.O., of oostelijker sturen, naarmate men uit den wal staat. Men zal dan gezigt krijgen van de baai van *Tongey*, welke gemakkelijk is te verkennen, als hebbende, eenigzins benoorden, eenen zeer in het oog loopenden berg, die, op eenen uithoek, in zee ligt; waarop men dan bij tijds den wal moet naderen, en wel niet lager, dan bij *Punta de Lobo*, waarbij de drie *Lobos*-eilanden zijn gelegen, omstreeks eenen berg, die zich iets meer landwaartsin zal opdoen, en *Cerro de la Gloria* genaamd is. Men moet nu de twee klippen op *Punta de la Tortuga* (schildpads-hoek, en welke tevens de zuidhoek der baai is,) aan stuurboord vooruit hebben. De buitenste dier twee klippen, N.W.t.N. een kwart mijl van *Punta de la Tortuga*, is het kleine eilandje *Pajaro nino* (kleine vogel;) bezuiden hetzelfde ligt het andere eilandje, met 'meerder klippen, tusschen welke en het vaste land eene passage is, waarin zestien à zeventien vadem water staat: deze doortogt is echter zóó naauw, dat het gevaarlijk is voor een schip, dien te passeren, ofschoon dit meermaals werd ondernomen, waarbij nogtans eindelijk een Fransch schip, van stilte overvallen, groote schade beliep, door het drijven tegen de rotsen. De monding der baai van *Coquimbo* is bovendien nagenoeg twee mijlen breed, en kan van wal tot wal veilig bevaren worden, zonderdat daarbij iets valt te vermijden, wat niet zichtbaar is. Op grond nu, dat de winden hier meestal staan van het zuiden tot Z.W., is het zaak,

den loefwal zoo nabij mogelijk te nemen, en, als men, van *Punta de Lobo* voortzeilende, de baai van *la Herradura* gepasseerd is, zal men dus *Pajaro nino* aan stuurboord houden, en, gestadig aan oostelijker, naar binnen oploeven, naar de ankerplaats, welke, op eenen halven kabel lengte van den wal, aan het oostland van den hoek van *Tortuga* in zes à tien vadem zwarten zandgrond wordt gevonden, niet ver van eene klip, die nagenoeg twaalf voet lang is, zes voet boven water uitsteekt, en de gedaante van eenen schildpad heeft, waarvan haar naam *Tortuga* ontleend is. Digt bij deze klip heeft men, met laag water, twaalf voet diepte, en dezelve wordt gezegd zeer geschikt te zijn, om er schepen op te kielen, en daartoe meermaals gediend te hebben.

Bij het uit- zoo wel als inzeilen houde men, vooral bij slaauwe koelte of kans op stilte, de eilandjes *Pajaro nino* op bekwamen afstand; want, als men, wegens het opzetten van de deining naar deze klippen, verplicht is, tot behoud van het schip te ankeren, zal men daarenboven nog gevaar loopen, dat de touwen, door den vuilen klipgrond, afgeveild worden, of dat de kettings daaraan blijven haken, en dan somtijds met geene kracht weder zijn los te winden. — Drie kwart mijl van de ankerplaats vindt men eenen stroom, in de kaart aangeteekend als *Rio de agua dulce* (zoetwatersrivier:) mij werd echter verzekerd, dat deszelfs water brak van smaak en niet te gebruiken is. Ook het brandhout moet hier zeer schaars zijn.

De baai, overigens, van *Coquimbo* draagt haren

naam van de vruchtbare vallei *Coquimbu*, waarin ook de stad *la Serena* is gelegen. Digt langs derzelve zuidzijde vliet eene uitwatering, *acequilla* genaamd, zijnde een arm van de *Rio de Coquimbo*, welke zich, ten noorden, op nagenoeg eene mijl afstands van de stad in de baai ontlast. *La Serena* moet zeer regelmatig gebouwd zijn; de straten loopen er meerendeels noord en zuid, en oost en west, vormende dus, in derzelve kruising, altemaal vierkante blokken huizen, die echter meest allen van leem en met daken van stroo zijn, doch ook doorgaans tuinen hebben, en allerwegen dermate zich belommerd vertoonen met vijge-, oranje-, palm- en olijfboomen, dat men bezwaarlijk kan gelooven, zich in eene stad te bevinden. Voorts heeft men hier weder eene menigte kerken en kloosters, behoorende tot de verschillende orden. Deze stad werd, in 1544, door PEDRO DE VALDIVIA gesticht, en ontving haren naam van diens geboorteplaats *Serena*, in Spanje.

Coquimbo leverde weleer goud en zilver, benevens eenen overvloed van tinstaven en koper; het laatste wordt alnog in massa uit de mijnen aangebragt. Te *Valparaiso* van dit metaal gekocht hebbende, moet men het gemeenlijk te *Coquimbo* gaan ontvangen. Het wordt dan uit de mijnen aan het strand gebragt; en men wil, dat het aan gelegenheid, van met de tolbeambten eenen ruimen smokkelhandel te drijven, daarbij dan veelal niet ontbreekt. De prijs van dit koper was, tijdens mijn verblijf in *Chili*, veertien piasters per kwintaal.

Het is niet gemakkelijk, met een schip deze baai uit te geraken, ten zij het uitzeilen door eenen goeden landwind wordt begunstigd, welke echter gemeenlijk van middernacht tot den dag waait. Voorts moet men zich vooral niet aan gevaar blootstellen, van, even buiten dezelve, in stilte te vervallen; dewijl de stroom, die, daaromstreeks, om de noord trekt, een schip kan zetten tusschen de *Islas Pajaros* (*) en *Isla de Choros*, (het zuidelijkste gelegen op 29° 35' 30" zuiderbreedte, en nagenoeg twee en eene halve mijl van de vaste kust.) Deze eilanden zijn, allen te zamen, zeven à acht in getal; het zuidelijkste ligt, N. N. W. $\frac{3}{4}$ W., nagenoeg zes mijlen van *Punta de la Tortuga*, en, met een weinig koelte, zal men zijnen bodem zeker wel van dezelve klaar kunnen houden, daar er, tusschen deze onbewoonde rotsen en de kust, een doortogt is, welke echter, bij stilte, als gevaarlijk beschouwd wordt, wegens de trekking van het getij op deze eilanden: waardoor reeds menigëen in ongelegenheid kwam. Het is daarom af te raden, de baai uit te zeilen, zonderdat men op het doorstaan van den landwind kan vertrouwen, of zonderdat de kracht des Z. Z. W. winds verzekering geeft, van vooreerst, met volle zeilen, W. N. W. te kunnen uitleggen, ten einde op zee te geraken.

Het uitzeilen
van *Coquimbo*.

(*) De Lezer moet zich niet verwonderen, dat aan de eilandjes of klippen bij de kust zoo menigmaal de namen gegeven zijn van *Pajaro*- (vogel-) en *Lobo*- (robber-) eilanden; daar dezelve, over het algemeen, bijna altijd door deze dieren bezocht zijn.

De eilanden
Pajaros en
Choros.

Voor den avond van den zes en twintigsten kregen wij nog gezigt van deze *Pajaros*- en *Choros*-eilanden, die wij, aan stuurboord, op twee mijlen afstands lieten liggen. Het land van de kust blijft dan, over het algemeen, hoog en steil, met hier en daar in zee uitspringende hoeken, welke, bij het doorzeilen, zich, aan stuurboord vooruit van het schip, opvolgelijk, en van afstand tot afstand, de een als van achter den ander naar buiten komende zullen doen ontwaren, beurteling dwars van ons kwamen, en dan ook weder, naar hunne wijking achteruit, de een achter den ander als naar binnen schoven; een door de natuur gevormd kunstverschiet, hetwelk, in zijne soort, eenige gelijkenis oplevert met hetgene men, van dien aard, door tooneelschermen in eenen schouwburg zou vertoonen: en, hoe weinig verscheidenheid deze naakte rots-hoogten op zich zelve aanboden, vormden echter al die landhoeken te zamen eene afwisseling van perspectieven, waarin ook weder evenzeer het belangwekkende, als het schilderachtige door de verschillende spelingen van licht en donker, welke de zon en drijvende wolken over de beschenene en beschaduwde gedeelten der kust onderscheidenlijk verspreiden, aan het oog van den opmerkzamen beschouwer zich opdringt. Met helder weder ziet men dan tegelijk, landwaartsin, het *Cordilleras*-gebergte, dat, statig en met verheven' trots, als afgescheiden en onafhankelijk van de aarde deszelfs kruinen boven de wolken verheft, en, eeuwig met eenen onbesmetten sneeuwmantel bedekt, ongevoelig

schijnt voor de albezielende kracht der zon, — die reeds haren liefelijken dageraad, in bekoorlijke overgangen van donker purper tot licht gloeiend rood, op het witte bekleedsel doet prijken, als over de bewoonbare aarde de vale sluijer van den nacht zich nog uitbreidt; en straks, bij de volle hitte harer middagstralen, de sneeuw met glinsterende helderheid tooit; totdat zij eindelijk, wanneer al het geschapene der gezellige gewesten den verheugenden glans van het daglicht reeds moet missen, het majestueuze avondrood aan deze ongevoelige, door niets te verwarmen berghoogten nog verleent, welke, als ware het, voor altijd de rijkdommen schijnen te verachten, die de natuur, zoo liefderijk en weldadig, over de vlakte dezer aarde verspreidt: gelijk, wederkeerig, alle levende schepselen te eenen maal afgeschrikt blijven van deze onvriendelijke en ongestuvige oorden te naderen, behalve de onmededoogende *Condor*-vogel, wien hier alleen herbergzaamheid gegund schijnt, om zijne verslondene prooi er ongestoord te kunnen verteren. Het voorland, dat, door diens hoogte, op twintig à twee en twintig mijlen afstands in zee te zien is, maakt, met het verhevene in het zoo even gekenmerkte achterland, eene in de daad belangwekkende vertooning voor den reiziger, die, niet ongevoelig voor het schoone der natuur, dit merkwaardige werelddeel het eerste bezoekt.

Wij passeerden dien nacht *Punta de Choros*, *Punta de Choros.* waarbij gelegen is *Isla de Canaveral*, en eenigzins noordelijker, bij eene kennelijke witte rots, *Quebrada*

honde (diepe kloof.) Deze kloof diende tot verkenning, bij het gaan naar de rijke kopermijnen, welke, daaromstreeks, eertijds gevonden werden.

Puerto de Huasco.

Op den middag van den zeven en twintigsten stonden wij nagenoeg dwars van *Puerto* en *Cerro del Huasco*, haven van *Copiapo*, een stadje, (omtrent tien à twaalf mijlen van de kust,) bestaande uit eenige slecht gebouwde huizen of hutten, die grootendeels door visschers en muilddrijvers bewoond zijn. *Huasco*, zoo wel als *Copiapo*, was eertijds en is alsnog vermaard door het uitmuntende goud, daaromstreeks gevonden, en hetwelk, ter onderscheiding, onder den naam van *Oro de Capote* bekend stond. Ook vindt men hier, even als te *Coquimbo*, weder kopermijnen; en deze haven wordt zelden door andere, groote schepen bezocht, dan alleen door zoodanigen, die van dit metaal komen halen. De ankerplaats is dan, in achttien à twintig vadem, digt onder den wal. Er moet goed drinkwater te bekomen zijn, waarvan zich de walvischvangers der *Stille Zuidzee* veel komen voorzien. De baai is van het noorden geheel open, zoo dat men daar, in den wintertijd, niet zeer veilig noch beschut ligt. Ik ontmoette op deze kust een' Fransch kapitein, die mij verhaalde, deze haven eerst te zijn voorbijgezeild, dat, dunkt mij, wel te voorkomen is, als men, van *Punta de Choros*, oostelijker stuurt naar *Punta Alcalde*, bij *Cerro de Huasco*.

En hier vooral verkrijgt het land eerst zoodanig een meer onherbergzaam en onvriendelijk aanzien, dat men daaraan de omstreken der *Desertas*

de *Atacama* kan herkennen, — deze uitgestrekte Desertas de Atacama. woestijnen, die, gelegen, op eene aanzienlijke hoogte boven de oppervlakte der zee, tusschen den stillen oceaan en den voet van het *Andes*-gebergte, de verbeelding, door zich in deze barre, eenzame en onafzienbare vlakten verdwaald en verlaten te waken, niet onnatuurlijk van eene geheime huivering en schrik kunnen doen bevangen. Het is niettemin waar, dat deze dorre en voor het oog van alle groeiend leven beroofde gewesten ook weder stof opleveren tot beschouwing, omtrent den Zusammenhang en het evenwigt, daardoor, in de groote huishouding der natuur, welligt aangebragt door den Schepper, tegenover de zoo rijke en uitgestrekte schakel der vruchtbare, belommerde en gezellige landstreken van onzen aardbol; waarbij het zeker opmerking verdient, dat, hoezeer deze woestijnen in allen deele onvermogen schijnen, om het geringste zaadkorfeltje, waaruit menschen of dieren eenig voedsel kunnen trekken, tot ontluiking te brengen, dezelfde, daarentegen, weder eene evenredig vermeerderde geschiktheid schijnbaar openbaren voor de onbelemmerde werking der groeikracht in betrekking tot de edele metalen, als van welke de schoot der aarde zich hier zoodanig toont te zijn bezwangerd, dat men, op sommige plaatsen, slechts tot zekere diepte in het zand behoeft te graven, om stukken silvers, daar te lande *papas* genaamd, te vinden, aan welken nog het zand hangt, waarin zij gegroeid zijn, en waarover ik, bij bekwame gelegenheid, nader zal spreken.

Den volgenden dag, den acht en twintigsten, waren wij genoegzaam dwars van de kreek *el Totoral*; welke inham niet beter is aan te duiden, dan met de opgave, dat die bijna midden 'sweegs ligt tusschen eenen uithoek, *Cerro Prieto* (zwarte kaap) genaamd, en eenen lagen hoek, die de zuidelijkste is van de zoutbaai. Voor het vallen van den avond hadden wij nog gezigt van het voorgebergte *Morro de Copiapo*, nagenoeg gelegen, over het midden, op 27° 7' zuiderbreedte. Deze berg, door eene lage strook aan het vaste land verbonden, doet zich, in de verte, op als een eiland; hetwelk de verkenning vrij in het oog loopend maakt. Wanneer men meer in den wal stuurt, zal men, bezuiden *Morro de Copiapo*, een klein eilandje ontwaren, van genoegzaam een kwart mijl breed, tusschen hetwelk en den wal ankergrond wordt gevonden in de kreek bij de uitwatering van *Rio de Copiapo*, alwaar men voor de noordewinden beschut ligt, die, op deze breedte, nog in Junij enz. kunnen verwacht worden; afgewisseld door stilten, bij welke dan meestal de stroom om de zuid trekt. Om den noordhoek van het land van *Morro de Copiapo* heeft men *Puerto Ingles* (engelsche haven,) hebbende dien naam verkregen, doordat, in de zeventiende eeuw, — toen de kusten van *Columbia*, *Peru* en *Chili* door zee-schuimers werden geteisterd, — een engelsche zee-roover de eerste was, die, met zijn schip, deze haven bezocht. Men behoeft geene aanwijzing tot het bezeilen dezer reede, welke onmiddellijk om den hoek van *Morro de Copiapo* wordt gevonden, en

drie en twintig tot zes en twintig vadem water heeft, met zand- en schelpgrond. De volgende kreek bevat eenen vuilen ankergrond, met diep water; maar de noordelijk daaraan grenzende, en *Puerto de la Caldera* (ketelhaven) genaamd, levert beteren ankergrond op, in tien vadem water, en tevens eene kolk, waaruit het drinkwater gehaald wordt, dat echter, dewijl tot op eenen korten afstand van het strand de zoutdeelen der zee doordringen, niet is aan te prijzen. De stad *Copiapo*, welke, in 1819, door eene aardbeving geheel verwoest werd, was, beoosten, landwaartsin gelegen, en, langs den kortsten weg, over het gebergte, zestien *leguas* van het strand verwijderd, terwijl de gebruikelijke route, langs de rivier, op twintig *leguas* was te stellen. Aan de haven *Caldera* vindt men thans geene andere, dan visschershuizen, welker bewoners, als bijbedrijf, meestal *guano*, eene soort van vogeldrek, vergaderen, die tot landbemesting gebruikt en veelvuldig wordt verzonden naar *Arica* en elders, en waarop ik nader zal terugkomen. *Punta de Despoblado* (hoek van ontvolking) zou men kunnen aanmerken als de noorder-begrenzing van de bogt van *Copiapo*; en eigenaardig, voorzeker, is de naam, aan dezen hoek gegeven, daar het van hier is, dat de *desertas de Atacama*, — welke, in hare uitgestrektheid, alleen door de bewoners van *Peru* en *Chili* kunnen bereisd worden, als die van jongs af tegen de daaraan verbondene vermoeyenissen en ontberingen gehard zijn, — gerekend worden te beginnen. Het is dan nu ook hieromtrent, of wel reeds

aan den *Morro de Copiapo* zelve, dat het land van *Chili* geacht werd te eindigen, en te grenzen aan dat van *Peru*. De kust vervolgt meerendeels als vroeger, en blijft tevens hoog, en schoon van uitliggende klippen, reven of banken.

Den negen en twintigsten Maart stonden wij dwars van *Baja de N^{ra} S^{ra}*, welker noordelijke hoek, tot op eenen vrij aanmerkelijken afstand, in zee uitsteekt. Den twintigsten waren wij dwars van de *Aguada de la Puntilla*. Den een en dertigsten hadden wij weder een fraai gezicht op het hooge rotsachtige land aan de kust *Morro Jorge* en *Morro Morreno*, (van welk laatste wij, met het middagbestek, dwars afstonden,) als ook van *Morro de Mexillones*, waarachter eene diepe baai ligt, welke, dicht onder den wal, tien à achttien, doch iets verder tot zestig vadem water heeft, met slechten ankergrond; gelijk ik dan ook niet weet, dat deze baai door groote schepen bezocht wordt.

Des morgens van den eersten April waren wij op de hoogte van de reede van *Cobija*, zijnde de haven van de voormalige, binnen 'slands gelegene stad *Atacama*, weleer hoofdstad der provincie van dien naam, welke vele goudmijnen bevatte, en vooral mede vermaard plagt te zijn, wegens derzelve smaragd- en zilvermijnen, waarvan de sporen, zoo als men beweert, thans geheel in vergetelheid zijn geraakt. — Dit gedeelte der kust behoort thans tot de republiek van *Bolivia*; en, ofschoon *Cobija* slechts een visschersdorp is, heeft men getracht, de verzending der goederen naar *Potosi* en *la Paz*, in hoog *Peru*,

regtstreeks van hier te regelen, liever dan den weg daarvoor, over *Arica*, door het land van *Peru* te nemen, als waar dezelve de transitoregten ondergaan moesten. Deze route was echter dermate moeilijk en langdurig, dat de karavanen de goederen niet allen konden overbrengen, bijzonder ook door de veelvuldige sterfte onder de muilieren, die anderszins zoo geschikt en onvermoeid zijn, beide in de zich hier uitstreckende woestijn en op het over te trekken gebergte.

Het middagbestek bragt ons dien dag een weinig benoorden de *Quebrada de Mamila* (moederborst), ^{*Quebrada de Mamila.*} belangrijk door hare zonderlinge woestheid, in even zoo vele als door elkander geworpene en opgestapelde rots- en zandwildernissen hier ten toon gespreid. Wij waren toen, met het schip, hoogstens eene kleine Duitsche mijl van den wal, zoo dat wij gelegenheid hadden, al het afschrikkende van nabij te beschouwen, waarvan alles het voorkomen had, en hetwelk hier de eeuwige stempel der natuur scheen. De kust was, vergeijkend, middelmatig hoog, en vertoonde zich in steile rotswanden, die, bij de *Quebrada*, eene vaneengescheidene kloof vormden, welke, zoo als wij konden bemerken, verre landwaartsin zich vervolgde; terwijl wederzijds, boven de ontoegankelijke zijmuren van deze kloof, zich, in allerhande rigtingen, zandvlakken verbreidden, waarop dan weder kegel- en cilindervormige hooge rotsen zich verheften, welke, naar het achterland, tegen bijzonder geregeld gevormde prismatische, tafelen koepelachtige gebergten leunden, die zich ver-

derop weder in onregelmatige, veelsoortige zandduinen verloren. Alles, in het kort, stelde een volledig tafereel voor de zinnen en verbeelding, ten opzichte van de woeste, woelende omwentelingen, die deze barre woestijn nog daarenboven, bij onderaardsche beroerten, ondergaan kan, gelijk mede van de uitwerkselen van dien; en ik ondernam het, van dit schilderachtig akelige, uit hetgene de natuur van dien aard voor het oog aanbiedt, tot mijne eigen herinnering eene afteekening te maken, voor zoo veel de voortgang van het schip mij zulks toeliet.

Den volgenden dag, den tweeden April, was onze middagbreedte 20° 30' zuid. Dus stonden wij even benoorden den *Morro de Oyarvide*. Wij zeilden nog altijd dicht langs de kust, die nu weder een even bar, maar, in andere opzigten, tevens trotsch aanzien had, door de hooge rotsmuren, welke hier het land tegen de zee beschutten. Hier scheen de natuurkracht weder een geheel verschillend uitwewksel te hebben willen daarstellen: want de kruin van dit voorland was, over het geheel, bovenwaarts met gehakkelde rotspsitsen bezoomd en gekroond; terwijl de buitenwand, als om het eenvormige van deszelfs naaktheid te benemen, met eene soort van lof- en paneelwerk versierd was, afgewisseld door diepe groeven en massas van uitspringende klipsteenen. Ook dit gezigt voegde ik bij mijne landkenningen van deze kust: het is het gedeelte derzelve omstreeks *Morro Tarapaca*, welks afloopende hoek in zee door mijne passagiers *Punta de Baldon* (schimphoek) genaamd werd. — Gedurende deze

Morro de Oyarvide.

Punta de Baldon.

mijne kustvaart kwam het mij voor, dat, in PURDY's kaart van 1822, dit gedeelte, over het algemeen, te oostelijk, of immers niet westelijk genoeg, geplaatst is; dewijl wij gedurig nader bij den wal waren, dan wij, naar mijne waarnemingen, staan moesten. — Den derden April, des morgens, bevond ik, bij den tijdmetr en door peiling op de kust, den noordhoek der *Quebrada de Camarones* op $70^{\circ} 23' 19''$ lengte, *Quebrada de Camarones.* terwijl de overzeilder van PURDY dien hoogstens op $70^{\circ} 15'$ aantekent. In den achtermiddag bevond ik, op dezelfde wijze, den zuidhoek van de *Quebrada de Victor* op $70^{\circ} 27' 49''$, daar PURDY dien, zoo *Quebrada de Victor.* het mij voorkomt, geplaatst heeft op $70^{\circ} 20'$. Eindelijk nog heb ik den vlaggestok van *Arica* op $70^{\circ} 25' 4''$ bevonden, welken *the memoir of the Ethiopic* van PURDY, 1824, op $70^{\circ} 16' 20''$, dus $8' 44''$ oostelijker, plaatst.

Wanneer men, van het westen uit zee komende, *Arica* wil aandoen, zal men, omstreeks gezegde *Quebrada de Victor*, (welker zuidhoek ik bevond te liggen op $18^{\circ} 43' 50''$ zuiderbreedte,) de kust trachten te naderen. — Het land vertoont zich, daaromstreeks, hoog en tafelachtig, of, anders gezegd, met van elkander gebroken platte kruinen. Noordelijker wordt de kust hultachtig en lager, en duikt, bij *Punta de Colabe*, zelfs geheel in zee. Al meer *Punta de Colabe.* noordelijk ziet men weder het voorland, gezonken liggende in de gedaante eener keg of wigge, boven en tusschen welke en *Punta de Colabe* het achterland zich verheft in zandachtig gebergte. Even ten noorden van gezegde keg zal dan de *Monte Gordo* *Monte Gordo.*

(dikke berg) zich opdoen, ten naasten bij in den vorm van het ronde van een ei; en deze berg, al meer en meer, door diens witte kruin en wanden, zich kenbaar onderscheiden. — Is men nu, op evengezegde breedte of omstreeks *Quebrada de Victor*, den wal zoo veel genaderd, dat men dezen *Monte Gordo* (zijnde tevens de berg van *Arica*), wél verkend heeft, dan kan men een weinig afhouden, en het eilandje

Eiland *Guano*. *Guano* of *Alacran*, aan den voet van den *Monte Gordo* gelegen, in het gezicht loopen. Aan lij van dit eiland is de reede van *Arica*.

De reede van
Arica.

Van de zuid komende, zal men, tot dwars van *Quebrada de Victor*, gevorderd, het achterland van *Arica* al meer en meer, bij *Punta de Colabe*, zien naar buiten komen, en, noordelijker, tegen dat land nu ook eindelijk duidelijk den *Monte Gordo* kunnen onderscheiden, die ook hier weder de gedaante blijft vertoonen van het ronde van een ei, doch thans met een heuveltje achter denzelfden, dat, bezuiden den *Monte Gordo*, voor het oog zichtbaar is. Tusschen gezegden berg en de kust zal, bij het doorzeilen, het voorland al meer en meer uit zee verrijzen, en zich ten laatste aan *el Gordo* voegen, wanneer men dan weldra het kleine eilandje *Alacran* of *Guano* te zien krijgt, dat men echter niet na passeren, en wel degelijk aan stuurboord moet lagen liggen, als zijnde tusschen hetzelfde en den vasten wal geene bevaarbare passage, welke ik niettemin, op sommige kaarten, als zoodanige vond gekenmerkt. Omtrent de verkenning van dit een en ander valt niet gemakkelijk te dwalen: want het voorland benoorden

Monte Gordo is zandachtig en laag, terwijl zich hetzelfde, naar den kant der *Cordilleras*, meer en meer verheft, waardoor men den *Monte Gordo*, met diens witte kruin en koepelachtige gedaante, onmisbaar voor het oog tegen hetzelfde ziet aanliggen.

Hoewel de dag van den derden April reeds in zoo verre verstreken was, dat wij de zon bereids onder de kim hadden zien dalen, voor wij nog gezigt van gemeld eiland kregen, maakten wij niettemin, met het schip, in die oogenblikken zulke snelle vordering, dat ik, eer de duisternis ons overviel, nog even eene peiling van het eiland *Alacran* kreeg, waarop ik besloot, de reede te bezeilen. Wij troffen echter, door het opzetten dier zwarte wolken, waarvan ik reeds vroeger heb gesproken, bijzonder duister weder, zoo dat ik volstrekt geen gezigt meer van iets had, toen wij de lichten van de stad *Arica* ontwaarden, hetwelk, naar mijnen gegisten afstand, met mijne laatste peiling naauwkeurig overeenkwam; en, na reeds opgelooft en ten anker te zijn gekomen, kwam ik niet verre van eenen Franschen oorlogsbrik te liggen, van welke ik, gelijktijdig, eene sloep met eenen officier bij mij aan boord kreeg, om te vragen: » wie wij waren ? » en die ons, als vroegere kennis van *Montevideo*, thans verwelkomde.

... van de ...
... van de ...
... van de ...
... van de ...
... van de ...

ACHTSTE HOOFDSTUK.

... van de ...

- Berigt omtrent eene waarschijnlijke blokkade op schepen. De handel op Zuid-Amerika's westkust.*
- Reize naar Tacna. Beschrijving van den Condor-vogel. Tacna. Deszelfs voortbrengselen.*
- Vogelen. De Llama. De Paco. De Carnero de la sierra. De Guanaco. De Vigogne. Derzeleer voedsel. De Indianen. Gebruik van de Coca.*
- Landreize met eenen Franschen scheepskapitein.*
- Beschrijving der uitrusting tot eene landreize.*
- Klarigheden tot het vertrék van Arica.*

... van de ...

Niet lang nadat wij ten anker lagen, ontving ik mede bezoek van twee Duitsche heeren, die zich de super- en ondercarga noemden » van een op de reede liggend koninklijk Pruisisch kompanieschip van *Stettin*.» De supercarga had de beleefdheid, mij eene beschrijving te geven van de gesteldheid der zaken in deze haven, onder het tegenwoordige gouvernement van *Peru*; en raadde mij aan, dadelijk, — terwijl het nacht was, en er alsnog gene inklaaringsloepen van den wal aan boord geweest waren,

doordien men in de duisternis het schip niet gezien had, — anker te ligten, en weder zee te kiezen; bijbrengende als reden, dat ik *embargo* op mijn schip had te wachten, ter overbrenging van Columbiaansche troepen naar *Panama*. Ik zag echter deze zaak zoo zwaarmoedig niet in, als de beide heeren dezelve aan mij voordroegen en afschilderden; en ik weet zelf niet, wat mij, integendeel, hieromtrent zoo luchtig deed denken, dat ik besloot, eens te ondervinden, in hoe verre en welke soort van dwang er door dezen nieuwen staat, bij zoodanigen noodgreep, zou worden gebezigd. Des anderen daags werd het schip, als naar gewoonte, ingeklaard; wij kregen, naar de verordening, eene douanen-wacht aan boord, en ik begaf mij daarop aan den wal, naar het huis van mijnen correspondent.

Deze, de heer *REJO*, bevond zich toen te *Tacna*, zestien *leguas* ver in de woestijn gelegen, naar den kant van het *Cordilleras*-gebergte. — De kooplieden op dit gedeelte der kust van *Peru* hebben meest allen aldaar hunne kantoren zoo wel als woningen, en te *Arica* derzelver huizen voor hunne haven-agenten. Deze agenten regelen de in- en uitklaring der schepen, en het ont- en inschepen der goederen. Zoodra een koopvaarder ten anker is gekomen, die lading aan boord heeft, welke moet verkocht worden, gaat daarvan, zoo spoedig mogelijk, berigt naar *Tacna*, van waar de inhoud van het manifest weder wordt opgezonden en verspreid naar de steden *La Paz*, *Potosi*, *Arequipa* enz. Sommigen, en wel

veelal de Fransche schepen, hadden, ter vermelding van de artikelen in lading, gedrukte lijsten bij zich, waarop tevens de hoeveelheid van den voorraad der onderscheidene goederen genoteerd was, en welke zij dan ook wijd en zijd deden rondzenden. Ook ik had mij voorzien van eene zoodanige, alphabetische lijst in drie talen mijner geladene artikelen, met eene rubriek daarnevens voor de hoeveelheden, en het folio op mijn factuurboek: deze nu stelde ik altijd aan mijne correspondenten ter hand, tot het doen hunner opgaven aan de koopers. Is er nu vraag naar de aangebodene goederen, dan komen meestal de kooplieden der genoemde en verdere steden, van over de *Cordilleras*, naar boord, tot het bezigtigen der monsters, die men ten allen tijde in goede orde moet gereed hebben, en het met zich zelve eens zijn, omtrent de te vragen prijzen; waarbij het tevens is aan te bevelen, deze lieden, waarmede zeer goed valt te handelen, dan allezins heusch, gastvrij en voorkomend te ontvangen, en welken wenk men, in het algemeen, ten aanzien van de geheele kust van *Zuid-Amerika* wel mag in het oog houden. Betreft het goederen, aan hooge regten onderhevig, dan zal het zaak zijn, den koop in dier voege te sluiten, dat de koper die van boord doe halen; en, hoezeer men dezen raad ook zou kunnen gispen, voor zoo verre die met de betaling der regten aan eenen vreemden staat in aanraking komt, zal men echter daar over heen moeten denken, wanneer men anders met voordeel den handel op deze kust wil vervolgen en voortzetten: want,

indien men de inkomende regten in *Peru* van dertig, tachtig tot negentig per cent voor *zijn* deel neemt, zal men eenen prijs moeten vragen, die te eenen maal alle koopers afschrikt, of zich het realiseren zijner zaken met een ondragelijk verlies hebben te getroosten; daar, in het omgekeerde geval, de koper het dan, aangaande de kwijting dier regten, zoodanig, met de douanen of op andere wijze, weet te klaren, dat de *carga* zich desaangaande niet verder heeft te bemoeijen; terwijl de min staatkundige verordeningen dezer republieken, in betrekking tot de billijke inkomsten, welke dezelve anders, door een doelmatiger belasting-stelsel, zich van den vreemdeling konden verzekeren, niet onnatuurlijk aanleiding geven, tot de, aan den kant des koopers, duistere, en, van wege den verkoper, voorzigtige wijze van handelen, welke ik zoo even vermeldde. Uit dien hoofde echter is het dan nu ook geene zaak, zich te wagen door de verkochte goederen met zijne eigene vaartuigen of volk te landen, maar dient, behoedzaamheidshalve, dit alles ten laste te brengen van den koper.

Hiermede alleen is men echter nog niet aan het einde van alle wisselvalligheid. De kooplieden zijn, over het algemeen, prompt, en welgezind tot betaling, maar het ontbreekt hun veeltijds aan constanten, doch zelden aan stof- of staafgoud en zilverbaren. De uitvoer dezer beide metalen is echter, op zware straffe, verboden, en dit levert eene moeilijkheid op, niet zoo ligt te overkomen. De Engelsche, Fransche en Amerikaansche oorlogschepen,

die, gedurende mijn verblijf op de kust, aldaar gestationeerd waren, en van haven tot haven op- en nedervoeren, namen gemeenlijk de gelden, welke de supercargas van hunne kooplieden in betaling ontvingen, aan boord, en zoo ook het ongemunte goud en de zilverbaren. Door welke voorregten die oorlogschepen deze tot uitvoer verbodene metalen aan boord kregen, durf ik niet beslissen; maar weet stellig, dat deze schepen, veelal, met eene aanzienlijke waarde aan dit metaal — en voor onderscheidene belanghebbers — naar derzelve vaderland vertrokken. De Amerikanen hadden eenen oorlogsschoener voor *Callao*, (haven van *Lima*,) die veelal medezeilde, wanneer een hunner koopvaarders naar zee vertrok; en mij is meermalen, door Amerikaansche zeeofficieren, verhaald geworden, dat dan die schoener, op zekeren afstand van het eiland *San Lorenzo*, het goud en zilver aan het uitgezeilde schip overscheepte, en daarop weder naar de reede terugkwam. Het uitzeilen en spoedig daarna weder binnenkomen van dezen schoener heb ik dan ook meermaals gezien. — Kan men zijne betaling, voor verkochte goederen of van vrachtpeningen, in constanten ontvangen, dan moet men op de zilveren specie vijf, en op de gouden dubloenen twee en een half per cent, aan uitgaande regten laten vallen. Of deze regten op zilver- en goudgeld ook uitbetaald worden aan de douanen, in het geval, dat de oorlogschepen zulke gelden aan boord nemen, moet ik mede, wat den doorgaanden regel betreft, eenigzins in het midden laten. — Toen ik, te *Valparaiso*,

den heer D***, chef van een aanzienlijk kantoor, eens tot eenen kapitein van eenen Franschen oorlogsbrik hoorde zeggen, dat eerstgenoemde te *Arica* eenige duizende Spaansche matten had te ontvangen, en het hem aangenaam zijn zou, indien de kapitein deze gelden konde overbrengen, verwonderde het mij, dien brik ook werkelijk naar *Arica* te zien zeilen, in weêrwil, dat aldaar koopvaarders, geadresseerd aan hetzelfde huis van de heeren D***, R*** en Comp., gereed lagen, die, binnen weinige dagen, naar *Valparaiso* stonden te vertrekken.

Hoe weinig belangrijk deze mededeelingen den Lezer ook mogen schijnen, kwam het mij echter niet ongepast voor, daarvan iets aan te halen, vooral ook tot inlichting van de zoodanigen, die, met een schip in handelsbetrekkingen, op de havens van deze kusten, gelijk mijn geval was, af en aan zullen varen; en dit mag men vrijelijk van mij aannemen, dat men, zonder kennis en een waar denkbeeld omtrent de routine, waarnaar men zich, in allen geval, beredeneerd heeft te rigten, geene zaken van beduidenis op deze kusten uitvoeren, noch daarbij, gelijk men wel eens zegt, zijde zal spinnen. Het is mede een vereischte, waarop, voor men in *Europa* de goederen scheidt, wél valt te letten, dat al de waren in dier voege gepakt of geëmballeerd worden, dat het bruto gewigt niet boven de vijf en zeventig pond ga, en daarbij de inhoud zoo compact worde zamengevoegd, dat muilieren het een zoo wel als het ander, met het meeste gemak en zonder gevaar van beschadiging, ter wederzijde van den

daartoe geschikten zadel kunnen dragen, niet alleen, maar er ook den weg ten einde toe mede afleggen: daar men anderzins zich genoodzaakt zal zien, de emballage ter plaatse zelve te doen veranderen; waaraan arbeid, kosten en dikwijls nog veel bezwaar kunnen zijn verbonden. — Uit een en ander zal men intusschen gemakkelijk begrijpen, dat ik in bedenking moet nemen, den weg en geest, waarin men op deze kusten hebbe te handelen, te willen voorschrijven; maar duidelijk is het, dat de bevelhebber van het schip en de carga der lading met elkander vriendschappelijk eensgezind zullen dienen te werken, en beiden kennis van zaken met eenen even kloeken als cordaten geest in zich moeten vereenigen. Uit dien hoofde is het dan ook, in den regel, wel het best, dat één persoon beide de betrekkingen tevens bekleedt, dat wil zeggen, de kapitein de reis tegelijk ook aanvaarde als carga, of immers de carga evenzeer aangaande schip en lading kunne beslissen. — En hiermede heb ik, naar mijne gedachten, op dit punt genoeg gezegd, tot noodige inlichting. —

Dienzelfden dag ontscheepte ik mijn paard, en vertrok daarmede, des anderen daags, onder het geleide van eenen bediende als gids, naar *Tacna*. Even buiten de stad loopt het spoor der muil dieren door de vallei van *Zapa*, en over eene beek, of zoetwaterstroom, dien men kan doorwaden, en die als de rivier van *Arica* staat aangeteekend. Van daar passeert men langs de landhoeven in den omtrek van *Arica*, die eenige zeer wel slagende tuinvruchten op-

leveren , als kool , wortelen , rapen en kalebassen , van welke laatste , bijzonder , men eene smakelijke spijs weet te bereiden ; — de heiningen dezer hoeven bestaan grootendeels uit aloëplanten. Iets verder ten noorden verspreidt zich eenig heestergewas en kreupelhout , waarin de vogelen der landstreek , benevens een aantal kruipende en gevleugelde insekten , in verblijvend gezang en gegons — als waren zij verheugd in de schoone natuur dezer gelukkige oorden — zich doen hooren , en den reiziger , die voor het eerst deze streken bezoekt , niet onnatuurlijk met eenen beklemden zucht zijnen blik op het verschiet , en , aan zijne regterhand , naar het oosten doen vestigen ; alwaar hij niets ontwaart , dan woestijn , welke geene andere afwisseling van voorwerpen voor het oog oplevert , dan de hier en daar verspreide zandheuvelen , die even weinig het geringste tot lafenis of verkwikking voor mensch of dier aanbieden , als het spoor van den weg , op welken de gids vooruittreedt.

Spoedig verloren wij dan ook alles , wat nog eenig aanzien van vruchtbaarheid of van geschiktheid tot levensonderhoud had , uit het gezigt ; en onze weg bragt ons naar de twee *Quebradas* of diepe kloven , wier begin en einde , door derzelve kronkeling van de bovenlanden naar den zee kant , niet waren te ontdekken. Deze *Quebradas* zijn scheuringen in den grond , waarschijnlijk ontstaan door geweldige aardbevingen , welke den bodem aldus deden vanëenbarsten. De steilten , — de afgescheurde steengronden , die , als lagen van verschillende bergstoffen , op elkander gestouwd liggen , — de spleten in de zijdeling-

sche rotswanden, en de donkere, opengebarstene holen hier en daar, geven in de daad overvloediglijk stof tot nadenken, omtrent de afgrijselijke kracht, door de natuur, bij dergelijke verwoestende omwentelingen en beroeringen op onzen aardbol, geoefend. Wij daalden langs een pad, begaanbaar gemaakt naar de gelegenheid van het terrein, tot in de diepte der kloof, alwaar wij, met de paarden tot aan den buik in het water, eene kom moesten doorwaden; dan liep de weg om de west, naar het overzijsche pad, dat wij andermaal beklommen, tot het herwinnen der vlakte. De tweede *Quebrada* was minder moeilijk te passeren: — wij trokken ook nog door eene derde, die echter niet zoo diep noch breed, en, als ware het, weder gesloten scheen, door de ingestorte steile kanten en het zand, met welk de wind, misschien reeds sedert onheugelijke tijden, van lieverlede de opengeblevene holten gevuld had. — Eindelijk daalden wij weder, van de vlakte, in de vallei van *Arica*, alwaar de, aan de pas verlatene barre streken ongewone, reiziger zich verkwikt in het gezigt over het groen der velden, al zijn die dan ook met een dor gras slechts bedekt, hetwelk nogtans met graagte door het rundvee gebruikt wordt tot voedsel. In deze vallei kan men onderscheidene sporen achtervolgen, van welke er een, dat wij verkozen, noordoostelijk brengt naar *Rio de Salado* of rivier der verlustiging, in welke streek men zich wezenlijk ook eerst regt weder kan verblijden in de weldadige vruchtbaarheid des gronds. Het kristalhelder water snelt hier, over de zuivere beddingen van keisteentjes, en voorts door

welig kreupelhout en langs schilderachtige groene velden, naar zee; maar dit gelukkige plekje is niet grooter, dan even toereikt, om een enkel Indiaansch gezin, hetwelk hier zijne woning heeft opgeslagen, de voedsterende mildheid en genoegens der natuur te kunnen aanbieden. Wij drenkten onze paarden, verkwikten ons met eene teug van het frissche water, — van welk wij niet verzuimden, onze flesschen te vullen, — en doorwaadden hierop drie takken der rivier, naar een pad, dat ons weder naar boven geleidde, op de vlakke, die thans in het rond werkelijk niets meer, dan eene onafzienbare woestijn, aan het oog vertoonde. Weleer was hier een gehucht van gelukkig en in vrede levende Indianen, die, — waarschijnlijk, ten einde, tot een spaarzaam onderhoud, de zoo even beschrevene landstreek te kunnen bebouwen, — hunne woningen, anders aan den ingang der woestijn, in derzelver nabijheid hadden gevestigd. Verscheidene mijlen ver vervolgden wij nu het gewone spoor der karavanen, en zagen eindelijk niets meer om ons, dan de eenzelvige, door niets afgewisselde, ledige ruimte, die zich strekte van het N.W., door het noorden, naar het N.O., — van daar tot het Z.O. tegen het hemelhooge *Cordilleras*-gebergte rustte, welks sneeuwtoppen de woestheid van deze onherbergzame oorden nog schenen te vermeerderen, — tot waar, van de ongevoelig reeds bereikte hoogte, alleen in het Z.W. de oceaen zich van verre nog opdeed, dien men, door den aanmerkelijken afstand, weldra niet meer van het azuur des hemels kon onderkennen, en,

ten laatste, als in eenen blauwen damp zag opgaan. Aan onze regterhand lieten wij eenen zandheuvel of berg liggen, bij welken het spoor oostelijk draaide en vervolgens onmerkbaar afdaalde; waarna men even zoo onmerkbaar weder opstijgt, als wanneer men gezigt krijgt van de zandvallei van *Tacna*, stuitende, in het N. W., tegen het gebergte *Morro de Juan de Dios*; en hier is het, dat de zee zich dadelijk als een blauwe damp voordoet. Wij stegen, voor een oogenblik, van onze paarden, en gebruikten het middagmaal, bestaande in een stuk patervleesch, scheepsbeschuit, en eene goede teug wijns, benevens het heerlijke water uit de rivier *Salada*. Na ons hiermede verkwikt en versterkt te hebben, vervorderden wij onzen weg, ontmoetende nu en dan *Arrieros*, die, met beladene muilieren, van *Tacna* naar *Zapa* of *Arica* reisden. Met deernis ziet men niet zelden de hier en daar verspreide geraamten van laatstgenoemde dieren en van ezels, die, door den ouderdom of door gebreken, niet meer in staat waren, den geheelen weg, met hunnen last, te voleindigen. Gewoonlijk worden dan deze bezwijkende dieren ontladen, terwijl men den overtollig bijhebbenden muilen den last oplegt, en de *Arrieros* den bijna stervenden achterblijver nu slechts overlaten aan diens lot in de woestijn. Het gebeurt dan menigmaal, dat deze ongelukkige zwervers, als zij in de nabijheid eener bewoonde plaats zijn, hun uiterste best doen, die, ofschoon door niemand geholpen, alsnog te bereiken; gelijk wij eenen dergelijken muilezel achterop- en voorbijreden, die

trouw het spoor naar *Tacna* bleef volgen : doch meestentijds zijn deze schepselen , door den harden arbeid , gedurig en nog tot op het laatste oogenblik van hen gevergd , dan te zeer afgemat en beroofd van allen moed , om , zonder drijver , het einde van den opgetreden weg te kunnen halen , en dan is derzelve ellendig sterflot onfeilbaar besloten . De gevreesde , groote *Condor*-vogel , die , van eene hoogte in de lucht , waar hij zich ter grootte eener zwaluw vertoont , of ook als bewoner der sneeuwtoppen van het *Cordilleras* - gebergte , zijne aanteranden prooi , met zijn onbegrijpelijk scherpziend oog , reeds be-
gluurt , (anderen meenen , dat hij door den reuk wordt gedreven ,) daalt dan op den grond der woestijn neder , — valt het ongelukkige , verlatene dier , terwijl het zich nog wandelende en op de pooten staande kan houden , met de verslindende , snijdende nebbe op den rug aan , en weet hetzelfde aldus neder te werpen ; hierop worden de oogen uitgescheurd en verslonden , — de buik , in een oogenblik , opengere-
ten , — het hart enz. uitgerukt , — waarbij dan deze verslindende koning van het gevogelte zich dermate raatzuchtig vergast , dat hij zich nauwelijks meer , tot de vlugt , van den grond kan verheffen , en dikwijls , door overmaat van gulzigheid , zoo vol gevretten is , dat hij ter nauwer nood meer kan loopen : het geschiedt dan niet zelden , dat de Indianen deze vogels met stokken doodslaan . Op dezen onzen eersten togt naar *Tacna* reden wij digt langs een kreng van een dood muil-
dier , waarbij drie *Condor*-vogels , twee mannetjes en een wijfje , zich reeds dusdanig te

goed gedaan hadden, dat zij, zonder zich van derzelve plaats te vervoeren, rustig ons zagen voorbijtrekken; op den afstand van een pistoolschot hadden wij deze dieren, uiterst gemakkelijk, met eenen kogel kunnen dooden. De vraatzucht dezer vogels gaat alle denkbeeld te boven; en, wanneer hunne prooi niet te groot noch te zwaar is, grijpen zij die met den bek, vliegen daarmede naar het hooge gebergte, en verteren die daar meer als op hun gemak. Deze dieren hebben geene klauwen, gelijk aan die der arenden en verdere roofvogels, maar de pooten eenvoudig voorzien van vier sterke vingers, even als die van eenen kalkoen; eene wijze beschikking, zoo het schijnt, van den Schepper, daar anders dit monsterachtig verslindend gevogelte te meer voor menschen, kinderen en al het gedierte te duchten zijn zou. Niettemin voert de *Condor* het jonge vee, met deszelfs nebbe en klauwen, naar boven; waarom men zich verpligt ziet, de grootste zorg te dragen voor schapen, geiten enz. Ook de kalveren worden op dezelfde wijze dikwerf door denzelven weggevoerd, indien zij van het volwassene hoornvee zijn afgezonderd.

Bij den *Condor*-vogel onderscheidt men drie soorten. De eerste of grootste, *Morro Morro* genaamd, is, even als de beide andere soorten, over het geheele ligchaam met gitzwarte, glinsterende vederen bedekt, en heeft eenen donkergrijzen, gevederden, langen kraag, ter breedte van vier duim, om den hals, die tot op den rug neêrvalt, en aldaar met eenige, eveneens gekleurde vederen van de slag-

pennen der vleugelen als ineenvloeit. Wanneer de *Condor* zich nederzet, en zijne wieken gesloten heeft, is het, daardoor, alsof hij met eenen grijzen mantel versierd ware; het mannetje echter pronkt merkbaar boven het wijfje, door deszelfs breederen kraag en mantel, als ook door eenen prachtigen, zwaren, dubbelen, purperblauwen kam en kuif, waarmede, als ten teeken zijner oppermagt, de kop hem gekroond is: gelijk de rang van den eersten onder al het gevogelte hem niet valt te betwisten. De hals, even als die der kalkoenen, is kaal, — hebbende een gemengeld donker- en glinsterend-blaauw, gerimpeld en gebobbeld vel, bezet met korte, zwarte haartjes. De bek van den *Condor* is gelijkvormig aan dien van den adelaar, doch veel dikker en sterker, hij eene lengte, op elf duim Nederlandsch te schatten; aan den kop zwart zijnde, heeft dezelve eene witte voornebbe. De *Condor* dwaalt bij verkiezing op het hooge gebergte, en houdt, als de monarch der vogelen, des nachts daar zijne residentie, terwijl hij, als van zijnen troon, berg en dal, met zijn scherpziend oog, van hier bespiedt, om zijne prooi, als met de snelte eens bliksemstraals, dan te overvallen. Zijne vleugelen, wier slagpennen men op negen en tachtig duim Nederlandsch stelt, spreiden zich, bij den *Condor Morro Morro*, vijftien voet in breedte van elkander, en verheffen hem boven de sneeuwtoppen der *Cordilleras*, ja doen hem door de wolken heendringen, tot over de negentien duizend voet boven de oppervlakte der zee; en, doordien het innerlijke van zijnen lichaamsbouw zoodanig is zamengesteld,

dat het dier, zoo als men beweert, eene ledige ruimte, door het zamentrekken der binnendeelen, daarin kan verwekken, zweeft hij dan hierbij op zijne vleugelen met zoo veel gemak en met zulk eene vaart, dat hij, enkel aldus drijvende, — even als de groote *Albatros* over den zuider-ocean, — het gebied der bevrozene luchtstreek boven de bergtoppen, met dat der gezengde in de valleijen, met eene verbazende snelheid verwisselt. Gelijkerwijze nestelt deze vogel op hooge, ontogankelijke rotsen, en legt twee witte eijeren. — De tweede soort is van de eerste alleenlijk onderscheiden doordat mantel en kraag bruin zijn, terwijl de kop niet met eene kuif, maar met eenen kam of kap, bezet is; derzelve vlugt verspreidt zich van elf tot dertien voet. — De derde soort, hebbende eene vlugt van negen tot elf voet, is, door derzelve sneeuw-witten mantel en kraag, de schoonste; — de kop heeft eenen zwierigen kam, prijkende met blaauwe en purperroode kleuren, en waarbij eene achterover vallende kuif pronkt; de naakte hals vertoont, in diens blaauwe, gerimpelde versiersels, ook purpere afzetsels: dezen vogel ziet men het meest op de *pampas*, die meer in de nabijheid der kust liggen. — Men beweert, gelijk ik reeds gezegd heb, van den *Condor*, dat hij naar de magtelooze en vermoeide schepselen gelokt wordt door den reuk. — Een jong Engelschman ondernam het, den weg door de woestijn, zonder gids, te vervolgen; maar raakte, door onkunde, te eenen maal verdwaald, zoo dat men hem reeds verloren rekende, toen hij, na twee da-

gen dolens, eindelijk een spoor ontdekte, op welk hij in de ontmoeting eener karavane zijn behoud vond. Gelukkig, dat hij, vóór zijn vertrek, eenige levensmiddelen had medegenomen; hoewel de jongeling reeds zoo ver was heengeweest, dat hij zich niet meer op zijn paard of muildier had kunnen houden. Hij verhaalde, dat, toen hij en zijn ros moede werden, zijn angst voor de *Condor*-vogels hem nog het meest had aangeprikkeld, alles tot zijn zelfbehoud te beproeven; daar deze vogels gestadig rond hem vlogen, en hij die verschrikkelijke vijanden op zinnen weg, dikwijls, met den zweep van zich had moeten afslaan. Bemoedigend was het voor hem geweest, toen de avond dit gevogelte weder naar diens nachtverblijven dreef; en des anderen daags, reeds vroegtijdig, was het, dat hij gezegde karavane aantrof.

Tegen het vallen van den avond zagen wij, van eene hoogte, de stad *Tacna* in de verte voor ons liggen, in eene vlakte, welke alsnog tot de woestijn behoorde. Men kon ook nog niets anders, dan het scherpaafgezette wit der bijeengebouwde huizen onderscheiden, en er was nog niets zichtbaar, hetwelk den omtrek als bebouwd land hadde kunnen kenmerken. De ligging van *Tacna* heeft, daardoor, iets treffends voor den naderenden vreemdeling, die zich nauwelijks kan verbeelden, dat het witte vlekje, gelijk de stad zich, bij den eersten opslag, in de groote zandvallei van *Tacna* opdoet, door menschen bewoond is, die aldaar het noodige, tot hun levensonderhoud, kunnen vinden; en wezenlijk kan

ik mij nog niet voorstellen, dat de geringe vruchtbaarheid der vallei het toereikende, ter voorziening in de behoeften der inwoners, aan voedsel oplevert. — Wij daalden dus nu, als met vernieuwde krachten, langs eene spoedig afhellende glooijing naar de diepte; namen voorts den weg noordoostelijk, en eindelijk om de oost, toen ons reeds de duisternis begon te overvallen. Mijn *Peon* (gids) volgde niettemin, zonder de geringste weifeling, het spoor; en ik liet mijn paard den vrolijk opdreunenden Amerikaan volgen. Eindelijk, circa ten tien ure des avonds, waarschuwde mij dezelve, dat wij de stad naderden, gelijk het ook niet lang duurde, of het geblaf van honden, en eindelijk ook het geluid van menschenstemmen, verkondigden ons de nabijheid van woningen. Wij reden langs eenige verspreide huizen, even alsof het aan den ingang van een dorp ware; moesten laatstelijk nog door eene beek waden, en stapten daarop, regtsaf keerende, weldra met onze paarden de poort binnen der woning van den heer REJO; — ik, zoo vermoeid, als een zeeman immer zijn kan, wiens bedrijf het niet medebrenge, van des morgens vroeg tot des avonds laat te paard te zitten, en aldus, zonder te pleisteren, een bestek af te leggen van twaalf Duitsche mijlen.

Van *Tacna* valt niet veel bijzonders te vermelden. Het is grooter, dan *Arica*. De huizen liggen, voor het meerderdeel, verspreid, en de meer bij elkander staande vormen, in het geheel, drie voorname straten, welke men als de eigenlijke, zamenhan-

gende stad zou kunnen aanzien: dezelve hebben meest allen slechts ééne verdieping, waarschijnlijk weder tot meerder behoud, bij ook hier niet zelden ondervondene aardbevingen. *Rio de Juan de Dios*, of de rivier van *Tacna*, mede behoorende tot de stad, is eigenlijk een breed, droog rivierbed, waarin eene waadbare beek vliet, welke echter, met het van het gebergte afstroomend water, dermate kan zwellen, dat de bedding, in haar geheel, eenen watervloed daardoor ontvangt, welks diepte van vier tot zeven voet, en welks breedte eenen halven kabel lengte, kan bedragen. Deze bedding is ter wederzijde bewoond; doch het grootste gedeelte der stad ligt aan den noordkant, terwijl, achter dat gedeelte, naar de zuidzijde meerendeels hofsteden liggen, die vlijtig en met zuinig overleg bebouwd worden. De voornaamste voortbrengselen van den grond bestaan in uitmuntende tuinvruchten en groenten, als kool, wortelen, sellerij, rapen enz., waarbij inzonderheid op de aardappelen valt te roemen, gelijk mede in eene soort van groote klok-spaansche peper, *agi* genaamd, die schier bij alle spijsbereiding gebruikt wordt; voorts de *yucas*, eene soort van groote pompoenen, die, — mits, overeind, aan den steel gehangen, in de opene lucht, — zeer goed, op lange zeereizen, zijn te bewaren, gelijk ik er aldus aan den spiegel van het schip heb gehad, die, na twee maanden, nog niets, voor het gebruik, waren verminderd: het wil daarbij wel, dat de steel zich van de vrucht loslaat, weshalve men altijd één à twee slagen van het bindsel onderom

de vrucht nemen, en die daardoor moet opvangen. Van het vleeschige gedeelte der *yucas* maakt men taarten, koeken of pap, ook pastijen, zoo dat een goede kok daarvan onderscheidene schotels weet te bereiden. Wijders heeft men de *camotes*, zoete aardappelen, ook *james* genaamd, en mede eene heerlijke vrucht voor schepelingen, op lange reizen; dezelve worden gekookt, gebakken, ook wel in heete asch gepoft. Deze aardvrucht, welke men in *Oost-indie obi* noemt, wast in *Zuid-Amerika* tot eene ongeloofelijke grootte; ik heb er van aan boord gehad, die twaalf tot veertien pond wogen: en latere passagiers, welke ik van *Guayaquil* naar *Payta* bragt, verzekerden, dat men *camotes* had gegraven, die, uitgehold zijnde, binnenwaarts in de schil genoegzame ruimte bevatten, om een volwassen mensch zich daarin te doen verbergen. — Uitmuntend en groot van stuk vallen hier mede de olijven; doch de geliefkoosde, en tevens, voor het algemeene gebruik, nuttigste spijs, waarvan ik mij de hoeveelheid van soorten niet meer kan herinneren, zijn de *platanas*. In *Oostindie* noemt men deze vrucht de *pisang*, en in *Westindie* de *bananen*; ofschoon ik, op de westkust van *Columbia*, eene soort aan boord gehad heb, welke ik vroeger niet kende, en die, door de passagiers toebereid zijnde, het gebrek aan brood volkomen kon vergoeden. — Aan den zuidkant der stad, of aan die zijde, waar de landhoeven zijn, vindt men tevens derzelve, in hare soort, fraaije wandelingen, welke, niet onaardig, labyrinthswijze zijn aangelegd, met eenige takjes van

snelvlietende beekjes doorstrengeld. Het kreupelhout, zoo wel als het hooger opgaand geboomte, weergalmt van het gezang der vogelen, vooral van den *colibri* (*picaflor*), dien men in menigte, even als de honigbijen, boven de bloemen en planten ziet vliegen; zoo dat men dit vogeltje, met eenen hoed of een vlindernetje, gemakkelijk kan vangen. Men telt van hetzelfde vijf of meer soorten.

Peru, over het algemeen, heeft eene groote verscheidenheid aan roofvogels, als: adelaars, valken, kleine kiekendieven, of wouwen, waarvan ik er eenen geschoten heb, die volkomen de vederen en gedaante van eenen valk had, maar niet grooter, dan een spreeuw, was. — Van de valken bedient men zich, in *Zuid-Amerika*, mede op de jagt, en beweert, dat die ook afgerigt worden tot het vangen van hertebeesten als anderzins. Hiertoe dresseert men hen op de volgende wijze: de huid van de diersoort, op welke men den valk wil leeren afgaan, wordt, zoo na mogelijk, in de rennende gedaante van het levende dier, op het veld opgezet en dus ten toon gesteld; waarbij men in acht neemt, dat de uitgeholde oogen getrouwelijk gevuld zijn met het voedsel der valken. Wanneer nu deze vogel gewoon is, dit zijn voedsel hier ter plaatse te komen halen, laat men, van tijd tot tijd, eenen knaap, die zich met eenen dergelijken huid, als die van het opgezette dier, bedekt heeft, loopen door het veld of geboomte; waarmede den valk geleerd wordt, het gewaande dier na te vliegen, ten einde weder uit diens oogen deszelfs spijs te halen. De valk wordt

eindelijk zoo gewoon, zijn aas in de oogen van een hertebeest, *vigogne*, of ander dergelijk dier, te vinden, dat deze vogel, op de jagt losgelaten, het viervoetig wild op den kop vliegt, en, door het bijten in de oogen, zoodanig blind maakt, dat men hetzelfde gemakkelijk onder het gewoenshot krijgen, of de *Guaso* het, met zijnen *lazo*, kan bereiken.

In de vruchtbare valleijen vindt men weder andere soorten van vogels, en mede zeer menigvuldig, als: merels, lijsters, en eenigen, behoorende tot het geslacht der vinken: doch die, wier gezang het meeste tot veraangenaming strekt, zijn de zoogenaamde *cilguero*, eene soort van vlasvink, de *titu puying*, die veel van den kardinaal heeft, voorts eene soort van merel, en de boschduif, ook *coucou-lie* geheeten; welke laatste men zoo tam kan gewinnen als de duiven in *Europa*. Omstreeks *Arica*, over de reede en vooral aan den zeekant langs den berg *el Gordo*, zwerven geheele menigten zoogenaamde *pajaros gallinosos*, welke ik niet beter, dan bij havikken, weet te vergelijken. Deze vogels hebben, voor het aanzien, wel iets van kalkoenen, maar zijn grooter, en hebben eenen bijna kalen hals en eene adelaarsnebbe. Zij verslinden de ingewanden van visch, gevogelte of ander gedierte, welke men wegwerpt, ook krenge; weshalve men dezelve, als zeer nuttig, op prijs stelt, en dus ook nimmer zal storen, veel minder dooden. Even buiten de stad *Arica* komende, vindt men, bij het riviertje der vallei van *Zapa*, zoo wel als aan het zeestrand, meer of min talrijke zwermen van dit gevogelte;

azende op hetgene weggeworpen en door het water wordt afgevoerd. — Velerhande wild levert het land insgelijks op, dat echter goeddeels door de veelvuldige soorten van kleine hayikken, valken enz. wordt verslonden. Op de rivieren vindt men wilde eenden, en, aan de mondingen derzelve, ook meeuwen en pellikanen. — Zoo lang wij met het schip ter reede van *Arica* lagen, gingen wij elken morgen, met het aanbreken van den dag, naar den wal op de snippenjagt, en schoten dan eenige voortreffelijke houtsnippen, die zich ophielden in de begroeide uitwateringen der *Quebradas*.

Tacna heeft wezenlijk eenige schoone en welvarende landhoeven: maar het vruchtbare gedeelte der vallei is van zulken geringen omvang in uitgebreidheid, dat men gemakkelijk binnen een paar dagen de geheele omstreek kan doorwandelen, die zich aan de woestijn heeft ontwoekerd. Het was hier, dat ik de eerste kudde van twee honderd à twee honderd vijftig stuks *Lamas* te zien kreeg. — De *llama* is een fraai, goedig dier, en, voor de Indianen van *Zuid-Amerika*, even zoo nuttig, ja men mag zeggen onontbeerlijk, als de kameel voor den Arabier. Deszelfs uitwendige gestalte heeft veel overeenkomst met die van het hertebeest; maar de hals, welke geacht kan worden, het grootste sieraad van de *llama* te wezen, is veel langer; de kleine kop gelijk naar dien van den kameel, en de *llama* draagt denzelve, bij het gaan, even zoo ook achterover, met dien goedigen en geduldigen blik, aan den kameel mede eigen. Ook de voetzolen der *llamas* zijn,

als die der kameelen, gespleten, uitgebreid en plat, en bevorderen daardoor het gemakkelijke langdurige gaan door het zware zand in de woestijnen. — Het is in de daad een belangwekkend en tevens waarlijk prachtig schouwspel, deze dieren in menigte bij elkander, en, beladen met hunnen last, door den geleidenden Indiaan gedreven te zien; waarbij zij dan hunnen kop en langen hals even zoo statig verheffen en ronddraaijen als de zwanen. De voorste der karavane pronkt dan doorgaans met eene panas van lange vederen op den kop, terwijl hals en romp met andere sieraden hem uitgedoest en met bellen zijn behangen; onder den kop heeft hij gewoonlijk nog eene schel, doch, om des te moediger te kunnen voortgaan, geenen last op het lijf, zoo dat hij dus, door het gelui van zijn klokkenspel en zijnen ongedwongen gang, de anderen des te vrolijker doet volgen. — Ook de muilieren drijft men gelijkerwijze, onder behulp van eenen voorganger, die niet geladen, maar met eene klok aan den hals voorzien is, door de woestijn. — De meeste *llamas* zijn lichtbruin of bruingrijs van kleur, waarbij velen dan ook eenen witten hals hebben, en daarmede de schoonste houding vereenigen: men ziet echter, bij eene kudde, ook eene menigte zwarthonte, bruine, gevlekte, witte en zwarte *llamas*. De huid van dit dier is bedekt met eene grove, zwarte wol, welke door de Indianen gebruikt wordt tot het vervaardigen van kleeding en andere lijfdekking. — De *llamas*, die ik, bij herhaalde gelegenheden, op de te voren beschrevene wijze te *Tacna* zag aankomen, waren

doorgaans gedreven van den overkant der *Cordilleras*, en beladen met twee blokken tin, die ter wederzijde hingen, ieder ter zwaarte van vijf en twintig pond Nederlandsch. De tammen dreef men het eerst, door eene poort, op eene plaats, die met hooge muren omzet was; waarna de schuwe of wilde *llamas* dan gehoorzaam volgden. Wanneer eenigen van deze dieren, angstig geworden door het vreemde gezigt op huizen enz., ontsnapten, wisten de Indianen spoedig eenige tammen naar buiten te drijven, bij welke weldra de eersten zich weder voegden, en aldus, tevens met de makken, de poort weder binnenkwamen, alwaar allen werden ontladen. — Dit nuttig en voor den Indiaan onmisbaar dier kan zich aan den mensch hechten, even als een hond; het is zeer geduldig tot het ontvangen van den last, die iets meer dan vijftig pond Nederlandsch in gewigt mag bedragen, en welke de *llamas* zich, even als de kameelen, geknield laten opladen, om dien dan maanden lang te torschen, naar de plaats der bestemming; hoezeer zij, te veel bezwaard wordende, weder even als de kameelen zullen weigeren zich op te rigten. Dit zag ik eens in de stad *Laguna*, op het eiland *Teneriffe*, en waarbij de kameel, als tot waarschuwing, reeds begon te schreeuwen; men spoorde het onwillige dier dan ook niet verder aan, maar verligte zijnen last. — Zoodra de op weg zijnde *llamas* vermoeid raken, gaan zij allen te zamen rusten, en het is dan niet mogelijk, zegt men, hen die rustplaats te doen verlaten. De Indianen hebben eenen bijzonderen slag, en alleen het geduld, dezelve te

leiden; gelijk men beweert, dat niemand, buiten deze inboorlingen, de behandeling deszelve kan eigen maken. Deze zachtmoedige dieren worden dan ook nimmer met geweld geregeerd, veel minder geslagen, noch door den ruiter gespoord. De *llama*, zoo het schijnt, heeft geen ander middel ter zijner verdediging tegen zijnen vijand of beleediger, noch om zich te wreken, dan van zich af te spuwen of te proesten; of dit yocht, dat zij uitwerpen, eenige schadelijke eigenschap heeft, is mij onbekend, hoewel beweert wordt, dat hetzelfde soms eenen *scabieuzen* uitslag veroorzaakt. — De blokken tin, welke de *llamas* te *Tacna* aanbragten, waren hun verre beoosten de *Cordilleras* opgelegd; en mij werd meermaals verzekerd, dat de Indianen, met hunne aldus geladene kudden, van de verste afstanden uit de binnenlanden komen, zoo zelfs, dat zij dikwerf met dezelve tot acht maanden lang onder weg zijn. In *Arequipa* zag ik eene kleinere soort van deze dieren, *Paco* genaamd, welke echter op verre na dat sierlijke niet heeft, noch ook dat fiere in zijne houding, als de *llama*: maar deszelfs wol is zachter, en bijzonder geschikt voor het weven van fijne stoffen; terwijl men er ook hoeden van vervaardigt. De hals van den *paco* is veel korter, zoo dat dit dier wel iets van een schaap heeft; voorts staat hij op lager en zwaarder pooten, die hem sterker, dan den *llama*, maar niet zoo gemakkelijk in gang maken: tevens, over het algemeen, niet zoo zachtaardig en geduldig zijnde, als de *llama*, leidt men hem, met of zonder last gedreven, bij een dun touwtje, hetwelk door een

gaatje in een der ooren gaat. — Ook zag ik te *Aréquipa* eene grootere soort van lastdieren, weder meer tot het geslacht der kameelen, dan tot dat der hertebeesten, behoorende, hoewel de Spanjaarden dezelve *Carneros de la sierra* (berg-schape) noemen. Deze dieren, die weder de zachtzinnigheid van den kameel en *llama* in zich vereenigen, en zich ook weder te weer stellen met het uitproesten van een slijmvocht, zijn echter niet zoo groot noch sterk als de eersten, maar dragen zwaarderen last, dan de *llama*, en kunnen daarmede, insgelijks, langdurig zijn beladen. De kop van den *carnero* is klein, en heeft over het voorhoofd hangende manen, welke, met den langen, dunnen hals en hooge, fijne pooten, een sierlijk aanzien aan dit dier geven, welks voetzolen ook weder, als die der kameelen, gespleten en plat zijn. De opperhuid, overigens, van den *carnero* is bedekt met een lang, wollig hair, en men zegt, dat hij, even als de varkens, onder denzelven eene laag vet heeft, die dit dier zoo inzonderheid bestand maakt tegen de felle koude op de sneeuwbergen der *Cordilleras*. De *carnero*, *llama* en *paco* herkaauwen, en hebben, als de ossen en schape, vier magen. Voorts hebben deze dieren, en vooral de *carnero*, met den kameel de eigenschap gemeen, van langdurig zonder het nuttigen van eenig voedsel te kunnen blijven, en het water in de maag te bewaren, geschikt tot gebruik voor den reiziger, die daaraan gebrek heeft; waartoe dan het dier geslagt wordt. — De *Guanaco* is weder kleiner, dan de *paco*, en tevens slijker, maar niet geschikt meer tot

lastdragen. Op mijne landreize naar *Arequipa*, van welke ik nader zal spreken, zag ik verscheidene *guanacos* in het wild loopen.

Eindelijk heeft men hier eene vijfde soort van deze dieren, de *vigogne* of *bigogne*, hebbende een sieraad te meer door deszelfs fijne wol, waarvan nitmuntende stof wordt geweven. Dit zachte, en men mag zeggen, teedere dier, ter grootte van eene gewone Europesche geit, kan men zeer mak gewinnen; gelijk ik verscheidene schepen op de kust van *Zuid-Amerika* gezien heb, waar men hetzelfde tot zijn genoegen aan boord had. Het is echter te gevoelig ter verduring van de verwisseling der onderscheidene zeeklimaten tot *Europa*; ofschoon dit dier niettemin zoo wel in *Peru* als in *Chili* wordt gevonden, en, met den *llama*, *paco*, *carnero* en *guanaco*, even zoo goed de valleijen bezoekt, als de sneeuwtoppen der *Cordilleras* beklimt. — Van al deze vijf soorten zoekt de *guanaco* de warmste streken nog wel het meeste. Het voedsel, door deze dieren bij voorkeur genuttigd, is een lang, dor gras, of liever eene soort van fijne bies, *Ichu* genaamd, wassende tot op het hoogste gebergte, maar in de warme valleijen niet gevonden. Men verzekert, dat de beste en voedsaamste *ichu* op de hoogten, veertien duizend voet boven de oppervlakte der zee gelegen, voorkomt. Het vleesch dezer dieren wordt gegeten; doch dat van den *guanaco* is het smakelijkste van allen.

Even sober als de *llama*, *paco* en *carnero*, zijn ook de goedaardige, geduldige Indianen, die, bij

het drijven van dezelve, zich meestal vergenoegen met het kaauwen van zeker blad, *coca* genaamd; waardoor zij aan de behoeften van honger en dorst in genoegzame mate voldoen, om het, zonder hinder, vier dagen buiten het gebruik van eenig ander voedsel te kunnen uithouden. De *coca* moet, bovendien, voor den Indiaan eene kracht bezitten, waarvan het uitwerksel is, dat hij, door het kaauwen van dezelve, niet alleen geene vermoeidheid gevoelt, maar zelfs, gelijk men beweert, zonder nadeel voor de gezondheid acht dagen buiten slapen zijn kan.

De *coca* is een lichtgroen blad, hetwelk veel op dat van den oranjeboom gelijk, en wast aan een klein boompje, waarvan het twee maal 'sjaars geplukt, en dan in de schaduw gedroogd wordt; hierop bindt men de bladen in pakjes, die men in mandjes bewaart. Wanneer de Indianen zich op weg begeven, voorzien zij zich van eenigen dier pakjes, en voeren die, benevens een kalabasje met limoensap, of met asch van den Peruaanschen mastiekboom, *molle* genaamd, in eenen lederen zak op den rug met zich. — De *coca* heeft op zichzelf geenen smaak; maar eerst wanneer men eenige druppelen limoensap daarmede vereenigt, krijgt het blad een aangenaam zoet. De Indianen leggen het *coca*-blad in den mond, en, wanneer hetzelve met speeksel doorweekt is, brengen zij, met een stökje, dat zij in den mond steken, eenige druppels limoensap of *molle*-asch er op, zorg dragende, dat zij daarbij niet raken aan tanden of lippen; zij kaauwen nu het blad, totdat het den smaak heeft verloren, waarop zij het, door

bijvoeging van sap of asch, weder ververschen, of, door andere bladen, doen vervangen. — Ook hierin moet men weder de wijsheid en voorziening des Scheppers bewonderen, die deze lieden, met dit blad, te gemoet is gekomen, zoo dat zij, in de uitgestrekte woestijnen, waar niets tot lakenis voor honger of dorst is te vinden, hunnen weg, zonder bezorgdheid, met opzigt tot deze dringendste levensbehoefsten, kunnen vervolgen. En, ofschoon zich de Indiaan, bij zijn gebruik der *coca*, gedurende eenen vrij geruimen tijd van spijsze kan onthouden, blijft daarbij niettemin zijne graagte tot den maaltijd volkomen dezelfde, en kan hij, bijna ten allen tijde, overmatig gulzig eten.

Wanneer deze lieden met hunne karavanen op weg zijn, zoeken zij, waar zich ook bevindende, en al is het zelfs op het hooge gebergte, alwaar de grond met sneeuw bedekt is, zich, tegen zonnenondergang, hun nachtverblijf. Men zal, hoop ik, niet verwachten, dat zij dan naar een logement, *hotel garni* of ander geschikt onderkomen uitkijken; maar eenvoudig naar eene kloof in de barre rotsen, of naar eene overhangende klip, om er zich ter ruste onder neder te leggen, is het, dat zij omzien. In hunne *ponchon* gewikkeld, slapen zij dan gerust, en ontwaken, met het aanbreken van den dageraad, even zoo verkwikt, als zij, die, na ruim genot van spijs en drank, op eene gemakkelijke legerstede zich uitstrekten.

De karavanen van *llamas*, *pacos*, *carneros*, en vooral muilieren, geven in en aan *Tacna* een zoo

drok vertier, dat deze stad, door den grooten ver-
voer van koopwaren naar en van de steden binnen
's lands ten *Arica*, — voor welke laatste plaats men
meest van de muidieren gebruik maakt, — eene
welvaart geniet, die meer en meer toeneemt, en
eertijds, onder de Spaansche kroon, niet zóó werd
ondervonden. De kapitalen der inboorlingen bestaan
dan ook hoofdzakelijk in lastdieren: doch de com-
missionairen voor de kooplieden der steden aan den
anderen kant der *Cordilleras* of in *alto Peru*, zijn
meestal vreemdelingen, die zich hier van tijd tot
tijd vestigen. De bevolking neemt, daardoor, aan-
merkelijk toe; en *Tacna*, dat eertijds, voor het
grootste gedeelte, slechts door *tambos* (muidier-
verhuurders) bewoond werd, telt thans eenige
gegoede, beschaaftde families, die de door haar
betrokkene huizen vergroot en verfraaid hebben,
en daar, schier geheel op Europeschen voet in-
gerigt, naar wensch aan de behoeften des levens
voldaan zien.

Nadat ik mijne zaken te *Tacna*, voor zoo veel
de tegenwoordige reize betref, verrigt had, vertrok
ik weder naar *Arica*, om, aan boord, de koop-
lieden af te wachten, tot het bezigtigen en den in-
koop mijner artikelen. Toen ik hiermede in zóó
verre gereed was, dat de goederen konden afge-
scheept worden, moest ik andermaal naar *Tacna*,
om alles verder te regelen. Het viel toen, dat juist
de Fransche brik *PA* — ter reede was gekomen,
met welks kapitein ik, te *Valparaiso*, vriendschap-
pelijke kennis gemaakt had; en, dewijl ook deze als

carga denzelfden weg moest, besloten wij, gezamenlijk te reizen, en in den avond, onder geleide van den *chasquero* (postbode,) te vertrekken. De Fransche kapitein bragt hierop twee paarden aan den wal, die hij te *Valparaiso* gekocht had; wij bestegen ieder ons paard, en vertrokken, des avonds ten zes ure, van *Arica*. — Wij waren echter nog niet lang op weg, toen ik duidelijk bespeurde, dat mijn medgezel geen beste ruiter was, en daarbij een jong, vurig paard had, hetwelk wel door een goed pikeur mogt worden bereden. Er verliep dan ook niet veel tijds, of mijn vriend lag in het zand, terwijl zijn ros doorging; gelukkig echter, dat onze geleider zijnen *las* had, en, binnen weinige oogenblikken, zijne bekwaamheid in het behandelen daarvan aan den dag legde: terwijl hij het paard nog narende, draaide hij denzelfden reeds boven zijn hoofd, en slaagde weldra er in, dien het ontsnapte dier om den nek te werpen; waarop zich hetzelfde, geduldig, gevangen gaf. — Ik raadde toen mijnen reisgezel, dat hij zijn dartel, koppig beest aan den gids zou overgeven en diens mildier berijden; daar ik vreesde, dat wij, bij een tweede ongeval van dien aard, meerder moeilijkheid zouden kunnen ondervinden, dewijl de zón reeds lang onder was, en het zich liet aanzien, dat het zeer duister stond te worden: doch gekwetst eergevoel belette den Franschman, hiernaar te luisteren. Hij beweerde: te *Valparaiso* had hij dit paard, trots den besten ruiter, kunnen regeren, en niets dergelijks daarmede immer ondervonden: waarbij veelligt nog kwam, dat

onze geleiders mijnen raad ondersteunde; hetwelk, bij den kapitein, het vermoeden deed ontstaan, dat de man, eens dit bijzonder fraaije dier onder zich hebbende, misschien wel met hetzelfde zou de spat zetten. — Wij reden dus voort, terwijl mijn reisgenoot zich meer en meer vermoeide en ergerde; waarbij het aan verwenschingen en vloeken, van zijne zijde, dan ook niet ontbrak; en, gelijk wij verwacht hadden, werd hij andermaal uit den zadel geworpen, in de nabijheid dier eerste *Quebrada*, van welke ik, op de vorige reis, heb gesproken. Nu was het reeds duistere nacht, en het paard, in een oogenblik, uit ons gezigt, zoo dat onze geleidsman zoo wel als ik ons bezorgd maakten, dat het dier, in de duisternis en geheel onbekend in deze streken, zich, van eene stelte, in den afgrond stortte, en aldus te pletteren zou vallen. Wat stond ons te doen? — Zouden wij den Franschen kapitein, die zich bovendien niet gemakkelijk gevoelde, overlaten aan diens lot, en het paard opzoeken? — Hoe hadden wij hem dan teruggevonden? — Gelukkig was het letsel, dat hij had bekomen, niet van belang; en, daar ik een groot en zwaar paard had, deed ik, derhalve, den ramspoedigen ruiter achter mij opzitten, en reden wij dus, met onzen gids, langs de *Quebrada*, in de hoop, den ontsnelden vlugteling te zullen vinden, die zich in de daad, als door instinct gedreven, weldra, door hinneken jegens zijne te gemoet komende makkers, kenbaar maakte: en onze geleider had andermaal het geluk, het paard, door deszelfs behendig gebruik van den *lazo*, meester te

worden; waarop de kapitein zich dan ook ditmaal liet bewegen, tot het overlaten van zijn ros aan den gids, terwijl hij diens muildier besteege. Met voorzigtigheid moesten wij toen het pad zoeken, dat ons naar de diepte der *Quebrada* geleidde, en welk thans wel eenigzins langer duurde, eer wij, aan de andere zijde, weder op de vlakte waren; maar wij behoefden daarbij, deze reize, ook niet door het water te waden. Wij vervolgden thans onze route met meer gemak; kwamen, zonder verdere ongevalen, door de tweede en derde *Quebrada*, en ook eindelijk in de vallei van *Arica*; — trokken door de rivier *Salado*, en stegen den weg op naar de *pampas* of groote vlakte. — Onze vroegere tegenspoeden hadden den gids zich, onderweegs, zoodanig doen ophouden, dat hij beducht begon te worden, van niet op zijnen tijd te *Tacna* te zullen zijn, alwaar hij, des anderen daags morgens, uiterlijk ten negen ure met de brieven moest aankomen, onder verbeurte van boete, of op poene van zijn bestaan aan den post te verliezen. Wij verdubbelden dan nu ook onzen tred; hetwelk echter aanleiding gaf tot nieuwe avonturen. Onze Fransche kapitein, die reeds gewantrouwd had, zijn paard aan den geleidsman over te laten, begon nu nog meer te gelooven, dat dezelve ons wilde misleiden; en, hoezeer ik hem verzekerde, dat 'smans versnelde gang alleen was toe schrijven aan diens vreeze van niet tijdig genoeg te *Tacna* te zullen zijn, — van waar de door hem overgebragte brieven weder verder moesten geëxpédieerd worden, — kon de kapitein zijne verdenkingen en

zijnen angst nogtans niet onderdrukken: en, terwijl wij slechts hadden voort te maken, ten einde onzen voorman bij te blijven, werd dezelve dermate, door wantrouwen en belagchelijke vrees voor allerhande ingebeelde gevaren en akeligheden, die ons zouden kunnen treffen, als overweldigd, dat ik, bij al wat ik aanwendde, om hem tot redelijker denkwijs en geruster stemming te brengen, mij somtijds niet van lagchen kon onthouden. Met dat al werd deze gemoedsverbijstering, bij den zwartgalligen Provencaal, — want als zoodanig had ik den anderzins goedhartigen Franschman ook reeds vroeger leeren kennen, — eerlang zoo hooggaande, dat hij, na lang razen en vloeken, eindelijk eene pistool uit de borst trok, en bij al, wat heilig was, zwoer, dat hij den gids, indien deze zijnen draf niet wilde verminderen, zou van het paard schieten: en, ofschoon ik, voor mijn deel, nog gemakkelijk genoeg kon volgen, en tevens gaarne den weg spoedig afgelegd hadde, begreep ik dan ook thans, dat het zaak was, den gids zijnen tred een weinig te doen matigen, en rigtte hierop tot dezen het woord, dat de kapitein niet zoo hard mede konde; hetgene den geleider de partij deed kiezen, van achter den Franschman te rijden, en, van tijd tot tijd den *las* zwaaijende, deszelfs eigen muilnier op te jagen. De verdenking van den kapitein, ten opzichte van zijn paard, was in zóó verre nu opgeruimd, tevens met zijne vreeze, dat de gids ons wilde achterlaten en doen verdwalen, om ons, nadat wij van ellende waren omgekomen, dan verder te plunderen: niet-

temin was alle bezwaar hiermede niet weggenomen, daar de man niet onnatuurlijk thans weder te meer begon te klagen over vermoeidheid; gelijk hij, in het geheel, voor dergelijke togten, ook wel weinig was berekend. Inmiddels reden wij eenen geruimen tijd aldus voort, toen wij begonnen te bespeuren, dat onze *chasquero* ons, nu regts, dan links, van onze rigting deed afwijken. Wij hadden werkelijk het spoor verloren, en moesten thans, straks naar deze, dan naar gene zijde, over en weder dwalen, om in hetzelfde terug te komen; de gids gaf mij daarbij, van tijd tot tijd, zijn paard over, ten einde — in eenen omtrek, dat wij elkan-der, bij de duisternis, nog door roepen konden bereiken, — met zijne handen over den grond te voelen: en nu eerst was mijn Franschman volkomen bevreemdigd en volstrekt niet meer in angst, dat zijn gezadeld paard hem, met valies en al, zou ontvoerd worden. — Onze geleider bediende zich, bij deze gelegenheid, van eene brandende papieren sigaar, dien hij in den mond hield, kruipende dan op den buik over den grond, om zich, bij het licht van den sigaar, te verkennen. — Wij reden hierop al herwaarts en derwaarts, en ik had waarlijk thans medelijden met onzen goeden geleidsman, die, door den duisternen nacht en het van hem bestegen geheel vreemde paard, het spoor had verlaten; terwijl zijn muil- dier, waaraan *hij* en hetwelk *hem*, misschien slapende, gewoon was, voor het grootste gedeelte tot zijnen wegwijzer, in de nachtelijke donkerheid, verstrekte.

Daar ik ditmaal deze landreize reeds voor de derde keer maakte, was het mij, bij ons dolen, bereids vreemd voorgekomen, dat wij eene hoogte of eenen berg links lieten liggen, dien wij, naar mijne herinnering van den laatsten togt, zoo mij voorkwam regts moesten hebben; en ik maakte onzen gids daarop thans opmerkzaam. In de daad begon dit al meer in het oog te loopen, toen wij nu ook eene diepte naderden, die in het geheel niet in onzen weg was te verwachten, en voor welke onze paarden staan bleven. Wij draaiden dus de paarden, zoo dat wij den berg aan de rechterhand kregen; reden de hoogte, haar altijd in die rigting houdende, half om, en hadden het genoegen, onzen gids ook weldra verheugd te hooren uitroepen, dat wij weder in het spoor waren. Thans vervolgden wij gemoedigd onzen weg; waarbij onze Franschman zich zeer lijdelijk hield, en des morgens, toen de dag aanbrak, even als wij weder opvrolijkte, nadat wij ons, te paard gezeten, ook, met eenige beschuit, koud hoender-vleesch en eene goede teug wijns, ontuchtard en eenigzins verkwikt hadden: maar het was niet voor ten half tien ure, dat wij te *Tacna* aankwamen; terwijl wij den *chasquero*, na de stad, van de hoogte, te hebben gezien, zijns weegs hadden laten vooruitrijden, die, gelukkig, ook nog in tijds met de brieven aankwam.

Mijne terugreis naar *Arica* was in alles het tegenovergestelde van de beschrevene heenreis, en ditmaal regt vrolijk. Wij volbragten dezelve in het gezelschap van den heer REJO en twee Peruaansche

hoofdofficieren, benevens nog drie bedienden, zoo dat wij in alles zeven personen sterk waren, allen gezeten op moedige, frissche muildieren, gezadeld en uitgerust naar de gebruiken van het land (*al uso del pais*,) waarbij men zich, voor min of meer langdurige reizen, steeds het beste zal bevinden. — De meeste vreemdelingen verkiezen daarom ook de inlandsche zadels, waarin men diep komt te zitten, en over welke men nog een rood- of blaauwharig kleed heeft, *pellon* genaamd, dat, met eenen breedden gordel onder den buik van het paard, aan den zadel wordt vastgespt. De *pellon* wordt, van wol, geweven, en heeft, ter eene zijde, lange draden, gelijk de paardedekken in *Holland*, doch veel fijner en langer. Het langdurige reizen zonder *pellon*, beschouwt men, in gindsche gewesten, als hoogst nadeelig voor de gezondheid, en beweert, dat, met zoodanig kleed op den zadel, het ligchaam minder zal verhitten. — Bijaldien men zich van eenen Europeischen zadel wil bedienen, drage men zorg, dat die van eenen staatriem voorzien zij, en tevens, om de borst, tusschen de voorpooten van het paard vastzitte, dewijl men anderzins, met het opklimmen of afdalen der steilten (*cuestas*,) alligt, met zadel en al, van paard of muildier afglijdt; hetgene mij, met het opklimmen, is overgekomen op eenen uitgeholden weg, die langs de steile helling van eenen berg liep, en waar wij eenen afgrijsselijken afgrond aan de rechterhand hadden, in welken ik ongetwijfeld — daar het pad niet breeder was, dan voor de pooten van het muildier, — zou zijn ter neder gestort,

bijaldien ik niet nog in tijds links afgesprongen ware, en mij aan eene rots hadde kunnen vasthouden.

De Duitsche supercarga, behoorende tot het Pruisische schip, van welk ik reeds gesproken heb, was, eenige dagen vroeger, — toen hij mede, bij het opklimmen, van zijn muildier stortte, — minder voorspoedig, en bezeerde zich daarbij zoodanig, dat hij met moeite naar *Arequipa* gebragt werd, alwaar hij eenigen tijd gelegen heeft, eer hij hersteld was. Tot zijn geluk had zijn val geene plaats op eene bogt of draai van den weg, als waar hij, zonderdat iemand hem hadde kunnen redden, in den afgrond zou zijn te pletteren gevallen.

De stijgbeugels van de inlandsche zadels bestaan uit eene soort van houten klompen, (veelal met zilveren beslag aan de punten en bovenenden,) waar men de voeten insteekt, die, daardoor, aangenaam koel blijven; ook zal men, genoodzaakt zijnde, zijn muildier aan te sporen, met deze stijgbeugels minder vermoeid raken. Men gebruikt mede lange sporen, en ondervindt daarbij, op verre togten, die ondragelijke pijn niet in de kuiten, die, bij de korte sporen, door het gedurig drukken der kuit tegen den buik van het ros wordt veroorzaakt. De gezigde toom is eenvoudig, maar, voor het gemak op lange reizen, weder doelmatig; terwijl het leidsel, even boven de hand, van eenen gestrengelden, lederen riem, ter lengte van ruim eenen vadem, voorzien is, waarvan, even als bij de cavallerie, de regterhand zich bedient tot karwats, die men, zoödoende, nimmer kan verliezen: ook draait men daar-

mede, even als de *guasos* met den *lazo*, waardoor men het bereiden wordende dier aanmoedigt. Eindelijk heeft men van voren, ter wederzijde van den zadel, nog een paar lederen of linnen zakken (*alforgas*) hangen, tot berging van provisie als anderzins.

Ik heb dit alles zoo uitvoerig beschreven, omdat men niet, dan bij ondervinding, kan beseffen, hoe veel te meer men, voor zulke lange togten, op zijn gemak is, indien men zich ten volle naar 'slands wijze heeft uitgerust. Daartoe moet men ook op het reisgewaad letten, bestaande in eene *ponchon*, een paar *polaynas* en eenen *sombrero de Guayaquil*. — De *ponchon*, een vierkant kleed van wollen of flanellen stof, is grover of fijner, en van verschillende waarde, tot zelfs van honderd à honderd vijftig piasters het stuk. De gemeensten schijnen van zwarte wol geweven; terwijl anderen bijzonder fijn, en, in eene rijke verscheidenheid, met helle kleuren, als rood, geel en lichtgroen, of ook met figuren van gedierten, vogelen, bloemen enz. doorwerkt zijn. Van dit kleedingstuk zijn de Indianen de uitvinders en de vervaardigers. — De wijze, waarop zij, bij dit laatste, te werk gaan, is deze: men begint met de wol te reinigen, te kammen en te wassen, waarna dezelve gesponnen en zoodanig gekleurd wordt, als men het begeert. Wanneer de vereischte verwen daarbij ontbreken, wordt een stuk ander fijn laken, manchester of flanel genomen, hetwelk men uitrafelt en op nieuw spint, doch oneindig fijner van draad, dan het aan het

stuk geweest is; terwijl men aldus het begeerde kleed gereed maakt.

Juist in het midden wordt hetzelfde, over langs, opengeweven, somtijds met eenen sierlijken rand, of ook met een lint of eenen band, omboord, zoo dat deze opening geene andere gedaante, dan van eene rechte scheur heeft, welke zoo groot zijn moet, dat het hoofd van eenen mensch of een kind, voor welken de *ponchon* gemaakt is, er door kan, als wanneer dezelve, achter en voor, even lang komt te hangen, — bij sommigen, vooral de vrouwen, tot over de knieën, maar, bij de mannen, meestal tot over het midden; op de zijden hangt dezelve tot aan of tot over de handen.

De vrouwen dragen deze *ponchon* over hare gewone kleding, — de mannen over hun hemd, vest of rok. Men zal zich geen denkbeeld kunnen maken van het alleraangenaamst verkoelende dezer dekking, bij het reizen over dag en in de brandende zon, — wanneer het ruime en losse derzelve eene beweging, bij iederen stap, daaraan geeft, welke het ligchaam, als door eenen waaijer, verfrist: terwijl de *ponchon*, des nachts daarentegen, evenzeer verwarmt en als dekkleed gebruikt wordt.

De *polaynas* zijn zwarte, wijde slopkousen, welke men, boven de knie en onder de kuit, dichtgespt, doch overigens weder loslaat, en die mede even dienstig voor de hitte op den dag, als bij de koelte van den nacht zijn. — Den *sombrero* (hoed) de *Guayaquil* beschouwt men als een allernuttigst hoofddekseel. De bol van denzelfden is zoodanig inge-

rigt, dat men dien, bij het blakeren der zon, ter hoogte van zes en twintig duim Nederlandsch, kan doen oprijzen, en des nachts, voor de koude, tot op het hoofd daarentegen invouwen; daarbij is de rand vijftien duim Nederlandsch breed, en laat zich, in allerhande overhangende gedaanten, zoodanig buigen, dat het gezigt, — hetwelk niet zelden, door de terugkaatsende hitte, die, bij dag, de zonnestrallen aan het zand in de woestijne geven, deerlijk gebrand wordt, — hierdoor, zoo veel mogelijk, gedekt is. Bijzonder echter zal men lijden aan de oogen en lippen; waarom zij, die aan deze landreizen niet gewoon zijn, wijselijk, bovendien, zich eenen doek tot over den mond toe gebonden zullen houden. De vrouwen zijn dan ook, uit dien hoofde, met witte doeken als geheel en al ingesluijerd, en alleen hare oogen, daardoor, zichtbaar.

Gebeurt het, dat men zijn gezigt of zijne handen, door dergelijke oorzaak, gebrand heeft, onthoude men zich, in de eerste vier en twintig uren, van dezelve te wasschen met water; daar de pijn, door den vermeerderden brand, dan ondragelijk wordt, die anders, binnen weinige uren, zonder eenig te baat genomen middel zal verminderen.

Wij waren des morgens, met den dageraad, afgeden, en kwamen in den achtermiddag te *Arica*. Bij deze gelegenheid merkte ik op, dat niemand van het gezelschap, gedurende onzen togt, in het minste iets nuttigde; en leerde daardoor tevens, dat ontberingen bij *ons* nog geenszins ontberingen waren bij deze bewoners van *Amerika*, en dat zoo wel paarden

als menschen kunnen gewend worden , tot het afleggen van eenen weg van twaalf Hollandsche zee-mijlen , zonder telkens de behoefte te gevoelen , van zich , bij iedere nieuwe pleisterplaats , weder te verschijnen . Niettemin waren allen even opgeruimd als ik , toen wij , na onze aankomst , bij den heer REJO , die ons genoodigd had , den eersten schotel zagen opdagen . Volgens de oude Spaansche gewoonte kwam er telkens slechts éenen schotel op tafel ; welke gedurig door eenen anderen , rangswijze geschikt om den appetijt en den smaak op te wekken en gaande te houden , werd afgewisseld ; en ik mag zeggen , dat ik reeds een hoog nummer dier welkome gerechten telde , toen men de overigen met onverschilligheid zag binnendragen , ja ik weet wel , dat N°. 40 was verschenen , eer de gasten aan de digestie-middelen begonnen te denken : waarna ieder zich vrolijk naar zijn leger begaf , om aldaar de *siesta* tot des anderen daags morgens te genieten .

Toen mijne zaken in zoo verre voleindigd waren , dat ik , voor den finalen afloop derzelven , eenigen tijd daaraan moest vergunnen , maakte ik , even als ik bereids te *Valparaiso* gedaan had , mij weder gereed tot een voorloopig vertrek naar andere havens , ten einde ook daar , met het aan boord behoudene der lading , den handel te beproeven . Het is mede hierin , dat men een geschikt bestier moet in acht nemen , en wel weten , wat men op iedere plaats het beste kan afzetten ; weshalve het nimmer eene voordeelige speculatie zal geven , goederen , op vracht , aan één huis op eene bepaalde plaats te

consigneren. Wil men vóórts daarbij zijne zaken zoodanig doen, dat men met de binnenlandsche kooplieden bevriend blijft, en hen, tot het kunnen doen van een voordeelig bod, in de hand werkt, dan moet men zich de risico getroosten, van hen voor twee of drie maanden crediet te geven.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Arica, door den havenmeester belet. Embargo op het schip, tot het overbrengen van troepen naar Panama. Te Tacna ingediend protest. Onderhandelingen. Moeijelijkheden. Contracteren met den Intendant van het distrikt Arica. Klarigheden aan boord, tot het ontvangen der militairen. De balsa. Komst der troepen te Arica. Oneenigheden. De kapitein wordt gewaarschuwd, wegens oproerige gezindheden en voornemens der troepen. Maatregelen in gevolge van dien, door herinnering van vroegere muiterij op het schip Delphine. De brik Guadeloupe. De schoener Arequipina. Het uitzeilen naar Panama. Tegenspoed. Oproerige stemming van het krijgsvolk. De schoener verlaat zijn convooi. Brand op het schip. Aankomst op de rivier van Guayaquil. Ankeren voor la Puna.

Dewijl ik des avonds van den zestienden April met alles gereed was, zee te kiezen, heschen wij, des anderen daags morgens, vroegtijdig de vlag, om uitgeklaard te worden. Tegen den middag kwam de douanensloep aan boord, welke het schip, in be-

hoorlijke orde, uitklaarde. Wij ligten toen anker, en waren juist bezig, zeil te maken, wanneer de havenmeester, *Don GALVEZ*, aan boord kwam, en mij gelastte, oogenblikkelijk weder ten anker te gaan; waarbij hij mij aanzeide, dat het gouvernement embargo op mijn schip gelegd had, tot het overbrengen van troepen naar *Callao* of *Panama*. Tot ontsnappen was ik, uit aanmerking der vele onafgedane zaken, welke ik achterliet, niet genegen; daarbij lag er een snelzeilende Peruaansche schoener gereed, om mij te dwingen, en ook was ik niet huiverig, eens eene proeve te nemen, in hoe verre dit embargo mij tot nadeel zijn konde. Inmiddels betuigde ik *Don GALVEZ* mijne hooge verwondering over eene zoo willekeurige daad van zijn gouvernement; voegde daarbij, dat ik zijne orders in eere hield, en ook niet voornemens was, mij daartegen te verzetten, mits hij de goedheid wilde hebben, zich in de kajuit te begeven, en dan die orders, — »op hoog bevel,» zoo als deze officier zich uitdrukte, — eigenhandig, in geschrifte, te herhalen, — verklarende mij alsdan gewillig, weder ten anker te gaan, terwijl, tot zóó lang, het schip met den kop in den wal bijgedraaid zou blijven liggen. De havenmeester voldeed aan mijn verlangen; en wij kwamen, daarop, ter reede weder ten anker.

Met dien schriftelijken last van den havenmeester vertrok ik, nog denzelfden avond, naar *Tacna*, ten einde mijnen correspondent, den heer *REJO*, van het embargo op mijn schip te verwittigen, en, opzigtiglijk hetzelve, het noodige protest bij eenen

notaris te doen opmaken , hetwelk wij aan den Intendant der provincie , *Don CARDENAS* , indienden. Den twintigsten April was ik weder te *Arica* terug , en werd aldaar , den volgenden dag , bij voornoemden Intendant ontboden , aan het huis der douanen , alwaar ik ook nog vond den *Administrador* , den *Resguardo* , *el Tesorero* en *el Tasador* van de douanen , benevens den havenmeester. De Intendant gaf mij te verstaan , dat het met de orders van *Don GALVEZ* zijne rigtigheid had , en dat wezenlijk , door het Peruaansche gouvernement , beslag op mijn schip was gelegd , tot het transporteren van vier honderd à vijf honderd man troepen naar *Callao* of naar *Panama* ; maar dat men de vracht daarvoor wilde betalen , en ik , dien ten gevolge , was uitgenoodigd , mijnen eisch te doen. Ik antwoordde hierop , dat het den *Segñor Intendente* , uit het door Z. H. G. van mij ontvangene protest , — welk ik , tot mijne dekking , verpligt was geweest , in den gebruikelijken vorm te doen opmaken , — kenbaar moest zijn geworden , in hoe verre ik het gouvernement , tot het leggen van embargo op neutrale schepen , geregtigd beschouwde , en welke nadeelen en schade , voor mijne expeditie met het schip , zoodanige daad van het bewind , ten koste der geïnteresseerden , stond na zich te slepen ; dat ik echter dit mijn protest voor het oogenblik wel buiten werking wilde stellen , en tegen het overbrengen der troepen naar *Callao* of *Panama* ook niet opzag , bijaldien het gouvernement van *Peru* mij , voor elken man , betaalde tien piasters vracht , twee en twintig piasters

per dag leggeld in elke haven, te rekenen sedert den dag van embargo tot op dien na de ontscheping der militairen, en bovendien vergoeding der door mij berekende schade op en aan lading, schip, vracht, kosten wegens het leggen van embargo, stremming mijner reize naar *Quilqua* en oponthoud naar verdere havens; dat, daarenboven, het gouvernement voorzien zou in al, wat levensmiddelen aanging, berekend voor eenen togt, van veertien dagen naar *Callao*, of voor vijf weken naar *Panama*, en onder bijvoeging van al het benoodigde, zoo tot het koken als tot het uitdeelen der spijzen, bepaaldelijk het brandhout en comaliegoed; dat men verder zou verplicht zijn, eene kombuis op te rigten, dewijl mijne scheeps-kombuis alléén voor mijne equipage geschikt was; dat men mij, eindelijk, ook den noodigen ballast, welken ik op twaalf ton berekende, diende te zenden, dewijl mijn schip, met den bovenlast van vijf honderd man, zonderdien niet zou kunnen varen: waarvoor ik, daarentegen, mijne watervaten zou leveren, die ik toevallig te over aan boord had, als hebbende te *Montevideo*, voor weinig geld, eenige ledige wijnpijpen gekocht, om daarmede mijn schip, in het vervolg, te kunnen ballasten, dewijl, op sommige plaatsen aan de westkust van *Zuid-Amerika*, de ballast zeer moeilijk te verkrijgen, en men dikwijls genoodzaakt is, dien tegen twaalf piasters per ton te betalen. Hierop werd, in mijn bijzijn, over deze zaak, voor het oogenblik, niet meer gesproken, maar mij gezegd, dat men mij nader zou doen bescheiden. — Den vol-

genden dag werd ik dan ook andermaal voor dezen zelfden raad geroepen; en toen legde men mij twee concept-contracten ter teekening voor, welke, onderscheidenlijk, de voorwaarden vermeldden, waarop ik de troepen, het zij dan naar *Callao*, of naar *Panama*, zou overbrengen. Na lezing van deze stukken, gaf ik, bij het wederoverhandigen, te kennen, dat dezelve ten volle aan mijne bedoeling zouden beantwoorden, indien daarin ook behoorlijk ware gewag gemaakt, van de op gisteren door mij aangestipte schadeloosstelling; en die ik wenschte gebragt te zien op twintig per cent over de waarde der lading enz. door mij, ten laagste gerekend, geschat op drie en twintig duizend twee honderd zeven en twintig piasters. Tot mijne verwondering echter nam de Intendant deze mijne aanmerking zoo euvel op, dat hij, in drift opstuivende, bij al, wat heilig was, verzekerde, in zoodanig eene voorwaarde nimmer te zullen komen, en dat ik, des ondanks, met het transport zou vertrekken. Wat kon ik hierop anders laten volgen, dan dat hij alles mogt aanwenden, waartoe hij zich als gemagtigd aanzag; doch dat ik, van mijnen kant, zonder de vaststelling dier voorwaarde, — waarop ik, met klem van redenen, bleef aandringen, — nimmer mijnen bodem, vrijwillig, tot de bedoelde expeditie zou afstaan? Deze mijne verklaring gaf nu wel aanleiding, dat het tot woordenwisselingen kwam: doch, na verloop van drie uren, waren wij, van weërskanten, nog niets gevorderd; weshalve ik de vrijheid gebruikte, den *Segnor Intendente* te doen opmerken, dat, daar

wij, heiderzijds, niet konden toegeven, gelijk mijn pligt, voor *mijn* deel, zulks stelliglijk verbood, het dan ook onnoodig ware, daarover langer te redetwisten, en ik, uit dien hoofde, verzocht, mij te mogen verwijderen, ter behandeling mijner zaken aan boord.

Des anderen daags morgens, ten acht ure, — zijnde de drie en twintigste April, — kreeg ik twee timmerlieden, van den wal, aan boord, met last van den havenmeester tot het timmeren van eene kombuis op mijn schip, ten behoeve der door mij overtebrengen troepen. Het waren twee Engelsen, welke ik echter met de boodschap aan *Don GALVEZ* terugzond, dat hij zich waarschijnlijk vergiste; dewijl mij wegens het inschepen van troepen niets bepaalds bewust was, en ik dus geene kombuizen behoefde. — Kort daarop kwam de kommandant van de reede, kapitein s***, die op den Peruaanschen oorlogsschoener *Arequipina* het bevel voerde, bij mij aan boord vragen, of ik de timmerlieden goedwillig wilde laten arbeiden, dan of ik het schip aan het gouvernement weigerde? waarop ik antwoordde, dat ik hetzelfde, zoo lang het gouvernement mij de gevraagde vracht-, leggelden en schadevergoeding niet wilde toekennen, tot het overbrengen van militairen bleef weigeren, en dus, zoo lang, evenmin goedwillig het opslaan van kombuizen zou gedoogen. De kommandant gaf daarop te verstaan, dat hij mij, tot het een zoo wel als ander, door geweld zou weten te dwingen. Mijne slotrede was hierop, dat zulks hem niet gemakkelijk zou

vallen, en dat alle poging daartoe tot niets zou leiden; want dat mijn volk, evenmin als mijn stuurman, buiten mijne order eenige scheepsverrigtingen zou aanvatten, om het schip voor de expeditie gereed te maken, of te doen varen, en dat dus hetzelfde met de militairen zou blijven liggen; terwijl ik, wegens het voltrekken van zoodanige bedreiging, mij, voor het oogenblik, ook nog niet bevreesd maakte. Kort daarop kwam *Don GALVEZ* mij vragen, of hij, morgen, de ledige watervaten kon ontvangen, om die te vullen, en of ik de victualie wilde overnemen? Mijn antwoord was, dat ik van al dergelijke aanvragen verder wenschte verschoond te blijven, dewijl ik eenmaal gezegd had en besloten, in niets te zullen toestemmen, voordat de contracten, in betrekking tot het overbrengen der militairen, naar wederzijdsch genoegen geteekend zouden zijn; en dat tot zoo lang alle bepaalde voorbereidselen even overtollig waren, als door mij niet zouden gedoogd worden.

Des morgens van den vier en twintigsten verscheen niettemin de boot van den havenmeester aan boord om de watervaten, en daagden ook weder dezelfde timmerlieden op, tot het maken der kombuis: doch zoo wel de eerste, als de laatsten, werden volstandig door mij afgewezen. Ten tien ure naderde ons eene sloep, met eenen officier en zes gewapende soldaten, komende van den oorlogschoener, en brengende de timmerlieden, benevens hout en al het benodigde tot het daarstellen eener kombuis, bij mij aan boord. De luitenant berigtte mij, namens zijnen komman-

dant, dat hij de werkzaamheden der timmerlieden kwam beschermen; zette, dienovereenkomstig, posten uit, en gedoogde niet, dat iemand van mijn volk achter den grooten mast kwam, of van boord ging. Ik achtte het noodig, van dit gebeurde eene verklaring op te maken, welke ik, door mijne stuurlieden, bootsman en eenigen van de equipage deed teekenen, en vertrok, daarmede, naar den oorlog-schoener *Arequipina*. Kapitein s***, op zich zelve een brave, rondborstige Engelschman, betuigde mij, dat hij wezenlijk met dit geval verlegen was; gaf mij daarbij te kennen, dat de Intendant wel niet zoo huiverig zijn zou, mij eene vermeerderde somme voor vracht te betalen, maar dat hij mijne rekening van schadevergoeding niet aan het gouvernement durfde voorleggen. Hierop antwoordde ik, dat, wanneer dit de kwestie ware, mijn eisch gemakkelijk genoeg in eene ronde som zou zijn uit te drukken; in welk geval ik dan, (buiten de twee en twintig piasters voor de legdagen, als eene vordering, die men, op grond van algemeene *usance*, nimmer onbillijk kon vinden,) vraagde, voor de reize naar *Callao*, eens af zeven duizend piasters, en, voor die naar *Panama*, twaalf duizend; hetwelk, naar mijne berekening, op een gelijk bedrag nederkwam, als bij de vordering van twintig per cent op mijne getaxeerde schade. Kapitein s*** nam op zich, *Don CARDENAS* hiervan te onderrigten, en tevens al het zijne te zullen aanwenden, om deze zaak tot een einde te brengen; waarbij hij mij niet onduidelijk te verstaan gaf, — gelijk ik daarvan reeds niet geheel

onkundig was, — dat men zich moest haasten, alles in gereedheid te hebben, dewijl de militairen eerstdaags te *Arica* te wachten waren, en men dan liefst deze gasten altemaal onverwijld wilde inschepen en wegzenden. — Nog voor den avond werd ik dus ook weder bij den Intendant geroepen; en werkelijk kwamen er thans, tusschen het gouvernement van *Peru* en mij, twee contracten in *triplo* tot stand. Volgens het eerste verbond ik mij, tegen betaling van zeven duizend piasters, benevens twee en twintig piasters voor iederen legdag tot na de ontscheeping der soldaten, vijf honderd man naar *Callao*, — en, volgens het tweede, dezelve, voor twaalf duizend piasters en twee en twintig piasters leggeden, naar *Panama* te brengen. Bij aankomst van de troepen te *Arica* zou men beslissen, naar welke van beide genoemde havens derzelve bestemming zijn moest, en dat contract vernietigd worden, hetwelk hierdoor kwame te vervallen. Een Peruaansche brik, mede voor *Arica* liggende, zou, gelijkerwijze, vier honderd man innemen; en het vereende transport, te zamen dus uitmakende negen honderd man, door de twee schepen over te brengen, geconvoyeerd worden door den Peruaanschen oorlogsschoener *Arequipina*, onder kommando van kapitein s***. (Deze troepen bestonden eigenlijk uit Columbiaansche officieren en soldaten, welke, als leenbenden, in *Bolivia*, of *hoog Peru*, gediend hadden, en die nu naar eerstgedachte republiek zouden terugkeeren. Dewijl echter daarbij de weg niet anders kon genomen worden, dan door *Peru*, en men hier, in den doortogt, of im-

mers in een eenigzins verlengd oponthoud dezer benden, niet weinig bezwaar stelde, had men, van de zijde van *Peru*, op zich genomen, in de vrije overwaart derzelve naar *Columbia*, of naar *Callao*, te zullen voorzien, bijaldien de troepen, van hunnen kant, in goede orde naar de plaats hunner inschepping wilden doortrekken. Meer kan ik, opzigtelijk deze onderlinge schikking, betreffende de beide genoemde staten van *Peru* en *Bolivia*, hier, voor het oogenblik, niet mededeelen.)

Dewijlk dan nu eindelijk tot mijn genoegen met het gouvernement gecontracteerd had, begonnen wij, den volgenden dag, met allen ijver aan de voorbereidselen, om de soldaten te kunnen ontvangen. De timmerlieden kwamen met planken, ijzeren platen, staven enz., om eene kombuis te maken, welke, dwarsscheeps, met de opening naar voren op het halfdek geplaatst werd, tegen het achterluik; terwijl ik, achter dit gevaarte, eene lange, houten tafel met twee banken deed opslaan voor de officieren, die onmogelijk allen te zamen in de kajuit konden spijzen: ook werden mij twee metselaars gezonden, die de kombuis met steenen bevloerden, en tevens de noodige kookgaten metselden. De havenmeester zorgde voor kleine inlandsche vaartuigen, *guaneros* (*guano*-haalders) genaamd, die de watervaten afhaalden, en, gevuld, weder aan boord bragten; wij ontvingen eene menigte victualie, als rijst, *garbanzos*, *frigoles*, suiker, *charqui*, beschuit, *agi*, rum, azijn, brandhout, ook koksgereedschap, zes groote koperen suikerketels, tot het koken der

spijzen voor de soldaten, benevens proper tafelservies en tafelgoed voor de officieren: eindelijk werd ons twaalf à veertien ton ballast gezonden, dien men waarlijk met veel moeite en kosten aan boord voerde.

De steenen werden allen, aan den wal, aangevoerd in mandjes, op ezels geladen, en dan gebragt op zoogenaamde *balzas* of *walzas*, eene soort van vlot, dat hier eenige nadere beschrijving wel waard is. Men vindt de *balsa*, van verschillenden vorm en zamenstelling, op onderscheidene gedeelten dezer kust algemeen in gebruik: hier bestond dezelve uit twee, van robbevel vervaardigde, naast elkander gevoegde balen, die ieder afzonderlijk de gedaante hadden van twee, met de punten eindwaarts, op elkander geslotenē koehoorns. Deze balen werden zoo stijf mogelijk opgeblazen, en dan, met lederen riemen, onbewegelijk aan elkander verbonden, derwijze, dat dit geheele zamenstel — om er eene vergelijking aan te geven — de gedaante verkrijgt van eene dubbele káno. Voorts neemt men een vierkant houten raam, — ter lengte en breedte, naar gissing, van twee à anderhalve Ned. el, — waarin men een stuk koehuid als tot eenen zak rijgt, die eene zitplaats verschaft voor éenen à twee personen; en welke toestel nu op het midden der robbezakken gesjord wordt: waarmede de constructie der *balsa* voltooid is, en men die te water brengt. Ook weet men dezelve te vervaardigen van matten, gevlochten van zeker bies, *toterā* genaamd en in de moerassen groeiende, hetwelk tot onderscheidene einden ge-

bruikt wordt, als: tot zittingen, behangsels in de hutten, ligging enz.: — en woning, huisraad en vaartuig van den Indiaan hebben, alles te zamen genomen, zoo veel zwaarte, dat hij zijnen geheelen rijkdom, te gader met vrouw en kinderen, opneemt, en, zonder hinder aan den last, naar elders verhuist. — Men zal van zelve zich voorstellen, dat de *balsa*, naar het hierboven beschrevene zamenstel, op het water drijft, niet anders dan eene gevulde blaas; en het heeft wezenlijk iets belangwekkends, te zien, hoe behendig de bewoners dezer kusten, met dergelijke vlottende ligchamen, den zwaarsten zeeslag tegen het strand weten te trotseren: dat zich ook gemakkelijk laat begrijpen, doordien zij, met hunne *balsa*, slechts regt op de branding houden. Met welk eene vaart dezelve ook tegen de klippen wordt geslagen, is echter de stoot, — doordien de voor- en achterwaarts uitstekende horenpunten het vaartuig, even als eene met lucht gevulde blaas, doen terugwijken, — voor den daarin aanwezigen persoon van geene beteekenis: terwijl de man, met zijne dubbele pagaai, hetzelfde, bij de tevens geringe specifieke zwaarte van deze waarlijk doelmatige en kunstrijk uitgevondene vlotbaal, met het uiterste gemak brengt, waar hij die hebben wil, en haar met niet minder vaardigheid door de branding op het strand, dan weder daaraf, voert. Zoo levert het mede, vooral bij stilte en hooge deining, een aangenaam en min of meer treffend vertoon op, deze vreed- en vergenoegzame Indianen, met hunnen luttelen schat bij zich, tot over de twee mijlen in zee zamen te zien dobberen,

bezig met visschen, en zich daarbij gerust verlatende op hunne windzakken, van welke ook geene voorbeelden bekend zijn, dat hun daarmede, bij stormachtig weder of door andere ongelegenheden, belangrijke ongelukken troffen. Zij noemen dan ook deze *balsas*, zoo uit gehechtheid aan dezelve, als om het voordeel, dat zij er van trekken, hunne *potrillos* (kippetjes.)

Toen wij met het inschepen van ballast, water, victualie enz. gereed waren, — waarbij de *balsas* tot het ontvangen en aanbrengen der steenen steeds af en aanvoeren, naar de op zekeren afstand van den wal ten anker liggende *guaneros*, die, genoegzaam geladen zijnde, dezelve dan aan boord bragten, — koos ik, met mijn schip, eene zoodanige stelling, dat mijne sloepen; van boord naar de *mouille* aan den wal, met eenen bezeilden wind konden over en weder varen, om, zoo doende, het embarqueren te bespoedigen. In *Holland* had ik eene *barkas* of groote boot doen vervaardigen, allezins geschikt tot het bergen van lading, en tevens op het zeilen gebouwd, met een eenvoudig boeijerstuig, zoo dat een enkel man dezelve, bij alle gelegenheid, kon besturen. Bijaldien men, in handelsbetrekkingen, eene reis op de westkust van *Zuid-Amerika* wil ondernemen, zal het van belang zijn, dergelijk een doelmatig vaartuig aan boord te hebben: het vervolg der reize zal aantoonen, hoe veel gemak en nut ik er van had. Ook bij de tegenwoordige gelegenheid had ik er reeds een uitmuntend gebruik van, daar deze mijne groote boot, enkel door den bootmansmaat en eenen matroos bestierd,

bij elken togt van den wal zeventig soldaten , met volle wapenrusting , sloop bragt.

Den vijfden Mei , in den achtermiddag , ontdekten wij , met de verrekijsers , van boord , dat de Columbiaansche soldaten in aantogt waren , daar wij hen juist den weg van de *pampas* zagen afdalen , om , over de rivier *Salado* , door de vallei van *Arica* te trekken. — Aan den wal was alles in beweging , tot het ontvangen dezer vreemde gasten ; en mij werd aangezegd , dat ik den volgenden morgen , vroegtijdig , met het inschepen zou beginnen , vermits men deze Columbiaansche vrienden geen oogenblik vertrouwde , en vreesde , dat zij , dienzelfden nacht nog , de stad zouden overrompelen : — hetwelk echter niet gebeurde ; daar zij , met zonnenondergang , halt maakten , en zich op de *pampas* , aan gene zijde der *Quebrada* , onder den blooten hemel legerden. (Het huis , evenwel , der douanen had men reeds gesloten , en het geld ook bij tijds vervoerd en geborgen.) — Een uur later zagen wij intusschen eene bende officieren te paard , in vollen ren , op de stad aankomen ; en het duurde ook niet lang , toen ik eenigen hunner reeds aan boord had , die van alles inspectie kwamen nemen. Nu kreeg ik tevens te weten , dat het geheele detachement bestond uit acht honderd man , waarvan vijf honderd met mijnen bodem , en drie honderd met den Peruaanschen brik *la Guadeloupe* , zouden vertrekken. De commissaris van wege *Bolivia* , de kolonel VALDEZ , die den overtocht der troepen zou regelen , en op wien , ter bepaling van de plaats der bestemming , gewacht werd ,

was, inmiddels, mede te *Arica* aangekomen: weshalve ik dan ook, nog dien eigen avond, bij den Intendant werd geroepen, die mij nu berigtte, dat het transport naar *Panama* moest; waarbij dus het contract naar *Callao* vernietigd, en dat naar *Panama* thans voor geldig verklaard werd.

Middelerwijl bespeurde ik, dat de kommandant der troepen, die zich insgelijks reeds hier bevond, de commissaris en de Intendant liet, op dit punt, onderling niet eens waren; en den volgenden dag bleek dan nu ook weldra, wat hier broeide. In den morgenstond verschenen reeds de militairen, bij zich hebbende hunne bagaasje en wapens, aan de *mouille*. Mijne matrozen, die ik, omtrent de behandeling van het inschepen, naauwkeurig onderrigt had, begonnen met het aan boord brengen der soldaten; waarmede zij uitmuntend vordering maakten, toen ik eensklaps bemerkte, dat het embarqueren aan land stilstond, en de sloepen ledig bleven liggen. Dewijl ik, met den verrekijker, tevens meende te bemerken, dat er, onder de militairen aan den wal, eenige opschudding plaats had, begaf ik mij, onverwijld, in mijne *gig*-sloep, om, aan land, te onderzoeken, wat er gaande was. Toen ik de *mouille* naderde, zag ik, dat men het inschepen niet alleen staakte, maar de militairen zich, integendeel, gereed maakten; de stad binnen te trekken; terwijl eenige hoofdofficieren met den Intendant in ernstige woordenwisseling waren. Een zeeofficier van den oorlogsschoener *Arequipina*, die op het einde van het hoofd stond, praaide mij in het Engelsch, dat ik

vooral niet aan den wal zou komen; dewijl mijn leven daar niet zeker was. Ik antwoordde hierop, dat, in dit geval, mijne ontwijking mij niets zou baten, vermits ik reeds bij de twee honderd gewapende mannen scheep had, die mij dan evenzeer aan boord konden ombrengen; deed dus mijne *gig* gerust aanleggen; beval mijn volk in de vier sloepen, zich, op eenigen afstand van den wal, voor overrompeling te beveiligen en tevens getrouwelijk naar mij uit te kijken, opdat ik mij, als het er op aankwame, in één dier vier vaartuigen zou kunnen redden, en stapte toen bedaard op de *mouille*. De zeeofficier kwam hier op mij aan, en verhaalde mij, dat kapitein s***, zoo even, met zijne sloep naar boord was gevlugt, daar men ook dezen had willeu vermoorden, omdat hij, met den oorlogschoener onder zijn bevel, de transportschepen, opdat die niet van de bepaalde reis zouden afwijken, moest convoyeren; en dat ik dus, waarschijnlijk, oproer aan boord had te vreezen, doordien de troepen volstrekt niet naar *Panama* wilden, terwijl het Peruaansche gouvernement strenge order had gegeven, van hen niet te zenden naar *Callao*. — Bij deze opschudding, en den twist, daardoor ontstaan, diende ik intusschen toch te weten, wat er dan eindelijk beslist zou worden. Ik begaf mij dus naar den hoop van twistende officieren; trad regelregt op den Intendant en den havenmeester aan, en waarschuwde beiden, dat, wanneer men met het inschepen der manschap niet voorspoedde, men voor den avond daarmede niet zou gereed komen; ter-

wijl ik mijne sloepen, met den donker, niet, in dit klippige vaarwater, bij den wal kon wagen, behalve dat dan ook de windstilte mij het varen over en weder onmogelijk maakte. Ik bemerkte bij deze gelegenheid reeds, dat, onder de officieren zoo wel als onder het volk, al zeer wilde en ernstige gasten zich bevonden; er was een kapitein bij deze benden — zijnde van het negergeslacht, — die, omringd door eenige anderen, mij vrij digt op het lijf drong, en, onder tamelijk kwaadaardige bedreiging, mij toeduwde, dat zij niet naar *Panama* wilden. Bij deze heeren gebieders schaarden zich nog twee zwartkleurige luitenants, doch geene negers, daar zij lang, zwart hair hadden; hetwelk hun aanzien niet te minder woest maakte. Ik beduidde hun echter, dat, *Panama* de verst gelegen haven op de westkust van *Columbia* zijnde, het mij onverschillig was, waar zij heen wilden, en zelfs elke andere, nader gelegene, tusschenhaven mij verkieslijk zijn moest; terwijl zij wel mogten weten, dat ik, door het gouvernement van *Peru*, tot het overbrengen dezer troepen werd gedrongen. — De twistende partijen werden het intusschen in zóó verre eens, dat men voorloopig met het aan boord brengen der soldaten voortging, die ik dan ook, voor den avond, allen behouden scheep had. Na lang aanhouden van den Intendant en weigeren van den commissaris en bevelhebber, kwam men eindelijk tevens overeen, dat de oorlogschoener *Arequipina* de beide transportschepen, namelijk den Peruaanschen brik *Guadeloupe* en mijn schip, slechts tot op de

hoogte van *Callao* zou vergezellen; waarna wij de reis naar de plaats onzer bestemming dan verder alleen zouden vervolgen.

Natuurlijk waren wij daarbij aan de sterkste partij overgeleverd, die ons met geweld hadde kunnen dwingen, derwaarts te stevenen, waar zij ons begeerde te hebben; en het bedenkelijkste hierbij kwam mij voor de onderlinge verdeeldheid te dezen, tusschen de officieren en soldaten zelve, van welke ééne partij voor *Panama*, eene andere voor *Guayaquil*, en eene derde, eindelijk, voor *Callao* was: weshalve ik hierin, voor het oogenblik, niet beter wist te handelen, dan door het indienen weder van een protest bij den Intendant, waarin ik dezen verantwoordelijk stelde voor alle onheilen, die, bij het losbarsten van zulke dreigende oneenigheden, aan boord van mijn schip zouden kunnen ontstaan, en voor de gevolgen van het geweld, dat daardoor aan mij en mijne equipagie konde gepleegd worden. Maar *Don CARDENAS* wees mijn protest van de hand, zeggende: dat hij met dit alles niets had te maken. Ik begreep toen, dat het zaak was, mijnen toon hooger te spannen, en verklaarde den Intendant, dat mijne bevreemding over zijn antwoord mij dwong, officieel ter zijner kennis te brengen, dat ik, met mijnen bodem, niet eer zou vertrekken, voordat hij mijn protest aangenomen, en voor gezien zou hebben geteekend. De Intendant, zich hierover uiterst gebelgd toonende, bleef al aanhoudend roepen: » *no tendrá lugar!* » (het zal niet gebeuren!) waarop ik Zijn H. E. G. verzocht, blootelijk deze

woorden onder mijn protest te zetten: doch, in plaats van de billijkheid hiervan te erkennen, stooft hij al meer in woede op, en dreigde, mij in de gevangenis te zullen zetten, indien ik langer weigerde te vertrekken. — Des anderen daags, den zesden Mei, waren de kommandant en de meeste officieren nog altijd aan land. Ik begaf mij dus weder vroegtijdig naar *Arica*, om uit te vorschen, hoedanig deze heeren met den Intendant mogten zijn overeengekomen; doch vond het geschil op nieuw in hevigheid toegenomen. Men drong mij, naar boord te gaan, en het schip onder zeil te brengen, dewijl de schoener *Arequipina* en de brik *Guadeloupe*, mede reeds anker geligt hebbende, op de reede heen en weder kruisten. Kapitein s***, van zijne zijde, kwam de *Wilhelmina en Maria* achterom, en praaide dezelve, dadelijk te volgen; waarop mijn stuurman echter antwoordde, dat ik aan den wal was, en hij, buiten mijne orders, niets met de equipagie vermogt te verrigten: en in waarheid mogt ik ook rekenen op mijne brave, knappe stuurlieden, en op mijn getrouw, bekwaam scheepsvolk. — Ik begon thans te merken, dat de Intendant, zoo wel als de kapitein van het oorlogschip, bij voorkeur wenschten, dat ik, nu eenmaal de troepen sloop waren, slechts, zonder den kommandant en de voornaamsten der officieren, zou onder zeil gaan, — misschien wel omdat kapitein s*** mij dan te eerder, des noods door geweld, hadde kunnen dwingen, den koers daarheen te zetten, waar men het krijgsvolk eigenlijk het

liefste wilde hebben. Dit streed echter te meer tegen mijn plan, daar ik ook noodig had geoordeeld, in tijds met gemelden kommandant vriendschappelijke kennis te maken; en welke mij, reeds in de eerste oogeblikken, geenszins uit de hand viel. Hij was een man van ongeveer dertig à vijf en dertig jaar, groot en sterk van statuur, blond van wezen en met blaauwe oogen, hoezeer een geboren Columbian; had, beide als mensch en als krijgsman, een allergunstigst voorkomen, en ik vond mij, gedurende de geheele reize, niet in hem bedrogen. Bedaard en vriendelijk sprak hij terstond met mij over zijn geschil met den Intendant; en, daar ik tevens zag, dat hij, boven al de anderen, bij zijne onderhoorigen in achting stond, begreep ik, dat ook de aanhang van hem en zijne partij onder de ingescheepte militairen wel de grootste zijn zou: weshalve ik het geraden achtte, mij in allen deele met hem te verstaan.

De ernstige voorvallen, trouwens, welke ik, in het jaar 1820, aan boord van het schip *Delphine* beleefd had, toen ik, met een transport soldaten, naar *Batavia* zeilde, waren mij nog te levendig in het geheugen; om mij niet al de kansen van oproer als anderzins te doen berekenen, waaraan de gezagvoerder van eenen koopvaarder, met zulk een groot, de sterkte van de rollen der equipagie ver overtreffend aantal van menschen aan boord, (doorgaans uit alle natien zamengeraapt, en veelal, door vroegere misdadige leefwijze, onverschillig geworden, omtrent den afloop van hun lot in de

wereld,) te allen tijde blootstaat. — Deze, hier bedoelde militairen, meerendeels Fransche bannelingen, hadden zich toenmaals, volgens hunne eigen bekentenissen, die aan mij schriftelijk werden uitgeleverd, met geen ander oogmerk voor de dienst van Nederlands *Oostindie* laten aanwerven, dan om het hen overbrengend schip, door het staal, vuur of vergif, (dat wij ook, in een blikken doosje, bij hen vonden,) te bemagtigen, en voorts daarmede te stevenen naar de Zuid-Amerikaansche insurgenten tegen de kroon van *Spanje*. Ondanks alle waakzaamheid en te werk gestelde middelen van verdediging, die ik getrouw deed in acht nemen, bleven, te dier tijd, de muitelingen hunne aanvallen met zoo veel gemengde hardnekkig- en kwaadaardigheid voortzetten, dat wij genoodzaakt waren, drie der belhamels dood te schieten. Eenige dagen echter na dit treurig uiterste, den drie en twintigsten April, ontvingen wij een nieuw bewijs, dat het kwaad niet zoo ligt was te dempen; daar, des nachts ten elf ure, — toen men meende, dat ik mij ter rust had begeven, — al de vreemdelingen onder de militairen, zonderdat wij het geringste vermoedende waren, met woede op het halfdek aanrukten, ten einde zich meester te maken van de bovenkajuit, waarin ik steeds de scheepsgeweren bij de hand hield. Een oogenblik te voren was ik van het dek gegaan, met de laatste woorden tot mijnen opperstuurman: »goede wacht!» doch, in de kajuit gekomen, bragt het stoppen van eene versche pijp mij, onwillekeurig, nogmaals naar boven, om mij in den

schoonen nacht te verlustigen: en, juist in den oogenblik, dat ik op den kajuitstrap was, stoven de rebellen, uit het groote voorluik, naar boven. Gelukkig, dat ik mijne equipage en stuurlieden de wacht op het dek altijd gewapend deed waarnemen, en ook het overige volk in de kooijen sliep met scherp geslepen sabels. Een mijner matrozen, die als schildwacht voor de bovenkajuit stond, gaf mijnen stuurman spoedig een geweer, hetwelk deze mij overhandigde: waarbij het tevens eene gunstige omstandigheid was, dat de trappen van het voor-, zoo wel als van het groote luik, beiden over stuurboord stonden; hetwelk de muitelingen allen gezamenlijk aan stuurboord deed opkomen niet alleen, maar ook naar achteren loopen, daar de deur der bovenkajuit mede aan stuurboord was. Hierdoor had tevens het wachtvolk gelegenheid, van het voorschip, bakboord langs, op het halfdek te komen. Ik riep hetzelfde toe: » slaat dood, wie achter den grooten mast komt!» waarbij ik even luid verbood, met geweer of pistool vuur te geven, ten einde niet van mijn eigen, op het voorschip zijnde volk, mede te treffen. Terwijl mijn stuurman, de schildwacht en ik hier den eersten aanval dus afweerden, snelden nu ook de in de *longroom* slapende officieren, — en wel het eerste de Luitenant der Husaren, de Baron DE MESSEMACHER, — ongekleeed, doch met hunne wapenen bij zich, — benevens mijn volk uit de kooijen, — in aller ijel naar boven; en sloegen wij allen te gader, met al die verwoedheid onder de muitelingen rond, welke menschen in ons

geval moest bezielen. Wij kregen dan ook den vijand spoedig weder tusschendecks; waarop wij de luiken digtwierpen. Met dat al hadden wij onder de oproerlingen zoodanig getroffen, dat men, den volgenden dag, zoo wel boord als dek met bloed bespat vond. — Dit geval deed mij de voorzorg gebruiken, van een stuk hout, ter hoogte van drie voet, aan stuur- en bakboord op het halfdek regt overeind aan de hielingen der waarlooze stengen te sjooren, waarop met schroot geladene draaibassen geplaatst werden, naar de luiken der soldaten gericht, en zoodanig met ijzeren hoepels vastgenageld, dat men, bij eenen hernieuwden aanval, de trompen niet naar ons konde keeren; terwijl, tot straat *Sunda*, eene schildwacht, met brandende lont, daarbij zijnen post had.

De toepassing van deze vroegere ondervinding deed mij dan ook thans alle voorzigtigheid gebruiken; waartoe in de eerste plaats behoorde mijne goede verstandhouding met den kommandant van het detachement, maar voorts evenzeer mijn aandrang bij den Intendant op het voor gezien teekenen van mijn protest, aangezien het mij al duidelijker bleek, dat, bij gebruik van geweld aan de zijde der militairen, mijne magt daartegen niet zou bestand zijn geweest: terwijl, indien ik dan, daardoor, aan mijne bij contract op mij genomene verplichtingen omtrent het gouvernement van *Peru* niet hadde kunnen voldoen, men alligt aanmerkingen omtrent de betaling zou gemaakt hebben; welke vooruitzigt mij derhalve verplichtte, in de voorbaat

te wezen, en mij, op de zekerste wijze, voor alle gevaar en schade te dekken.

Ten laatste gaf ik dan nu ook maar onbewimpeld te kennen, terwijl *Don* CARDENAS voortdurend weigerend bleef van mijn protest aan te nemen, dat ik, in dit geval, volstrekt niet van zins was, met het schip te vertrekken, voordat het gouvernement mij betaald, of, voor de gecontracteerde som van twaalf duizend vier honderd achttien piasters, voldoende garantie had gegeven. De Intendant schreeuwde hierop verwoed uit: » vertrouwt gij dan » het gouvernement der republiek van *Peru* niet? » waarop ik antwoordde, » dat ik in het gouvernement van *Peru* zoo veel vertrouwen stelde, als in » dat van eenige andere natie; dat het mij mede » niet aanging, waarom Zijn H. E. G. zich, met » den kommandant der troepen en den commissaris, omtrent de bestemming van het transport » niet kon verstaan: maar dat ik mij niet in de » waagschaal mogt stellen, van de meest lijdende » partij daardoor te worden, en dat dus, daar *Don* » CARDENAS niettemin de aanneming van mijn protest » te dien opzichte volstandig bleef van de hand wijzen, » men mij wel als zeer onnóozel moest beschouwen, » begrijpende, dat ik mij nu, door schijnbare redenen, van mijn stuk zou laten brengen en in zee » steken, voordat aan mij de genoemde vracht was » was betaald of verzekerd. » Deze mijne opmerkingen voerden de verbittering van den Intendant zoodanig in top, dat hij uitriep: » gij zult nu » delijk vertrekken, of ik doe u naar de *prison*

» brengen, en dan zal uw schip zeilen onder het
» bevel van eenen der officieren van den schoener.”
Hierop antwoordde ik, » dat men met mij te
» arresteren niets zou vorderen, want dat ik te
» zeker op mijn volk meende te kunnen vertrou-
» wen, om niet te gelooven, dat alle pogingen,
» van mijn schip onder bevel van eenen der
» Peruaansche officieren te doen varen, vruchteloos
» zijn zouden; dat ik echter nog veel minder
» van deze ernstige bedreigingen mij eene verklaring
» wist te geven, en niet begreep, waarom *el Segnor*
» *Intendente* weigerachtig kon blijven, mij de ge-
» vraagde garantie te presteren, als zijnde hij
» toch zoo stellig verzekerd, dat het Peruaansche
» gouvernement voor de betaling goed was.”

Deze langgerekte, vervelende woordenwisseling
liep eindelijk hierop uit, dat de overige heeren van
den raad voorsloegen, mij eene bon op de douane
te geven. De Intendant stapte eenige malen, in
zijne voortdurende drift, op en neder; bleef plot-
selijk voor mij staan, en vraagde mij, » of alle
» Hollanders zoo stijfhoofdig waren als ik?” —
» Ja!” antwoordde ik: » alle Hollanders, als het te
» pas komt.” — En hoedanig anders kon ik dan
ook wel mijne zaak beschouwen, daar ik den kapi-
tein van de *Guadeloupe*, wegens de reize met de
militairen, onophoudelijk hoorde lamenteren, en
deze, tegen zijn eigen gouvernement, mede reeds
een protest desaangaande had ingeleverd? terwijl de
heer B—, mijn correspondent, niet afliet, mij hei-
melijk te vermanen, in de plaatshebbende *combinatie*

van zaken, vooral niet met het schip te vertrekken, voor en al eer ik mijne betaling had ontvangen, of, zoo als zulks meermalen door het gouvernement geschiedde, mij eene *bon* op de douane daarvoor was gegeven. — « Wilt gij dan » vraagde mij toen de Intendant: « uwe betaling in eene *bon* op de douane aannemen? » « Zeer gaarne, » hernam ik: « indien » de heer *administrador* der douane » die mede aanwezig was » dezelve, in zijne kwaliteit, voor » geaccepteerd heeft onderteekend. » De heeren Peruanen begonnen nu allen te meesmijlen; *Don* *CARDENAS* stampte, onder het uitroepen van eenige *C...os!* nog een paar malen op den grond: maar ik ontving de *bon*, met de gevraagde acceptatie, in behoorlijke orde, en welke ik, nog in het bijzijn der heeren, aan de firma van mijnen correspondent endosseerde. Wij scheidden dan ook ten laatste allen als opperbeste vrienden; en ik vertrok, met den kommandant en eenigen der aanwezig zijnde officieren, welgemoed naar boord, om de reis te aanvaarden.

— Toen ik sloop kwam, ontving ik van kapitein s*** eenen schriftelijken last tot het zetten van koers naar *Panama*, benevens eene order, omtrent de door de transportschepen, gedurende het conveyeren, in acht te nemen seinen, als: de Chiileensche vlag aan den grooten top, benevens eenen rooden en witten wimpel aan den voortop, om bij te draaijen, — de Columbiaansche vlag aan den grooten top, om zeil te maken, — diezelfde vlag en een kanonschot, om alle zeilen bij te zetten; —

terwijl de nachtseinen bestonden in één kanonschot, om bij te draaijen, en twee kanonschoten om zeil te maken. De schoener *Arequipina* en de brik *Guadeloupe* waren, uit hoofde van de lange discussien aan den wal, weder ten anker gekomen; weshalve dan nu ook, van den kommandant, het sein opging, anker te ligten en onder zeil te gaan. Wij waren het eerste onder de lappen, en stuurden W. t. Z., en daarna west; de schoener *Arequipina*, welke buitengewoon snel zeilde, kwam mij steeds aan bakboord langs, en praaide, dat ik zou bijdraaijen, dewijl de *Guadeloupe* zijn anker niet kon krijgen: waarmede men tot drie ure na den middag bezig was, toen ook dit schip onder zeil kwam. Wij vervolgden thans onzen koers; maar, terwijl de schoener veel harder liep, dan de *Maria en Wilhelmina*, bleef de brik, met alle zeilen bij, dermate ten achteren, dat mijn schip, met de bramzeilen in de gei en de fokkeschoten opgestoken, nog te veel vaart liep: het was lichte maan, waardoor wij dien nacht gemakkelijk bij elkander hadden kunnen blijven; evenwel was ik, des anderen daags morgens, genoodzaakt, meer dan twee uren bijgedraaid te liggen, ten einde den brik in te wachten. Naarmate wij ons uit den wal verwijderden, wakkerde tevens de koelte aan; waardoor de vaart van mijnen bodem, terwijl wij voor den wind zeilden, in grootere evenredigheid vermeerderde, dan die van de *Arequipina*, zoo dat wij dus genoegzaam gelijkop liepen, en de laatste nu ook kracht van zeil moest aanwenden, om zijnen post te behouden,

daar hij zich altijd, op kleinen afstand, aan bakboord vooruit van mijn schip hield, — waarschijnlijk ten einde dat gedeelte van het transport, hetwelk, met den besten zeiler, het gemakkelijkste kon ontsnappen, in die evenredigheid gade te slaan. Intusschen moesten wij weldra weder, den geheelen verderen dag, onder klein zeil, en van tijd tot tijd bijgedraaid, blijven liggen, omdat de *Guadeloupe* meer en meer achteruit raakte: weshalve ik den kommandant s*** praaide, dat, bijaldien ik gedwongen bleef, zeil te houden naar de vaart, welke de brik kon loopen, de reis voor mij te lang zou duren, om het met den voorraad van victualie, water en brandhout, dien ik sloop had, te rekken, tot de plaats mijner bestemming, waarom ik hem verzocht, zeil te maken. De kommandant antwoordde mij, daarmede tot den volgenden dag te zullen wachten; waarop ik mij, terwijl wij steeds bijgedraaid bleven liggen, aan boord begaf van de *Arequipina*, en kapitein s***, met wien ik, sedert diens tusschenkomst in de zaak betrekkelijk het contract, bijzonder bevriend was geraakt, trachtte te beduiden, dat, wanneer hij eerst mijn schip tot op de hoogte van *Callao* convoyeerde, de brik wel zou volgen, dien hij, bovendien, met zijnen snelzeilenden schoener gemakkelijk genoeg konde opvangen, om dan ook denzelfden tot benedenwinds van *Callao* te vergezellen; hetwelk, naar mijne gedachten, niet eens noodig zijn zou, daar hij, met de *Arequipina* naar *Callao* bestemd zijnde, de *Guadeloupe* alzoo te gemakkelijker in de fuik

moest loopen, indien deze brik, met het transport, daarheen koers stelde.

Ik had eenige zeer welkome geschenken, als eenen kelder jenever, een paar kazen en eenen gerookten zalm, voor de kajuit van de *Arequipina* medegebragt; en waardoor ik mijnen vriend s***, geloof ik, niet te minder goed geluimd maakte tot het aanhooren mijner regtmatige bezwaren. Hij gaf mij te verstaan, dat ik, aan boord van mijn schip terug gekeerd, spoedig zijn besluit zou weten; en weinige oogenblikken later, met het begin van de eerste wacht, praaide hij mij dan ook, zeil te maken. Wij rukten toen alle zeilen, tot zelfs boven-bovenbramzeilen en bovenbramlijzeilen, bij; waardoor het schip spoedig tot circa negen knopen liep, en de schoener mede al zijn zeildoek moest uithangen, om ons baas in snelheid te blijven. Wij zagen den *Morro de Sama*, en peilden, met zonnenondergang, den hoek van *Coles* in het N. W. t. N. van ons.

Des anderen daags morgens, den zevenden Mei, ontdekten wij niets meer van den brik *Guadeloupe*. Ook de kust was voor ons weder in zee gezonken, en wij zagen thans alleen nog de hooge *Cordilleras* in het verschiet. De keelte vermeerderde, en nu hadden wij, tegen den middag, betrokkene lucht; met motregen.

Alle zeilen, die nu eenmaal bijstonden, bleven dag en nacht staan; en, bij eene onverwachte bui, zou het bezwaarlijk genoeg geweest zijn, dezelve te bergen, daar het schip zoodanig met menschen volgepakt was, dat het scheepsvolk bijna niet tot

het loopend touwwerk kon geraken. De sloepen, die aan de *davitten* hingen, — de groote boot op het dek, — de rusten, — de marsen, — het tusschendecks, zoo wel als het bovendek, — alles lag overladen vol; alleenlijk vertrouwde men zich niet op de campagne van het schip. — Bij de soldaten bevond zich ook nog eene menigte vrouwen en kinderen, zoo dat ik nimmer heb te weten kunnen komen, hoe vele zielen ik scheep had. Ik moet echter bekennen, dat alles boven mijne verwachting geschikt toeging; het uitdeelen van water, levensmiddelen enz., geschiedde, naar omstandigheden, tamelijk geregeld, en niemand van mijn volk of stuurlieden ondervond de geringste belediging. Ook had ik aan mijne equipage verboden, met onze passagiers zich te moeijen, en vooral, immer te gedoogen, dat er van de militairen in het volkslogies kwamen.

De kommandant *ANSTORJO* bood mij in allen deele de behulpzame hand, en was zóó redelijk en inschikkelijk, als ik, die reeds viermaal een transport soldaten naar *Oostindie* gebragt had, immer, van eenen chef in zijne omstandigheden, mogt ondervinden of verlangen. Bij zijne komst aan boord, noodigde ik hem uit, gedurende zijn verblijf gebruik te maken van mijne tafel, en gelaste mijnen hofmeester, dezen heer van alles te voorzien, wat ik, ten zijnen gerieve, uit de kajuit zou kunnen aanvoeren; waarvan echter de bescheiden krijgsman zich nimmer in het geringste bediende.

Reeds den tweeden dag zag ik, uit het hier volgende staaltje, dat deze gebieders zijn gezag en de

orde, met waardigheid en moed, wist te handhaven. — Wij hadden voor de militairen drie vaten rum ontvangen. Eenige officieren en soldaten waren, door onmatig gebruik van dien drank, beschonken geraakt; waarbij het tot vrij hooggaande, onderlinge ongeregeldheden kwam. *Don ANSUOTIJO* gebod dadelijk, dat er verder aan niemand der militairen, gedurende de reize, eenige sterke drank zou uitgereikt worden, en verzocht mij, de vaten rum achter het slot te houden; aan de meest schuldigen der officieren gaf hij drie dagen arrest, terwijl diegenen onder de soldaten, welke, in dronkenschap, met de bajonet hadden gevochten, — waarbij twee hunner kwetsuren hadden ontvangen, — den volgenden morgen, aan het scheepswand gebonden, door korporaals eene ernstige kastijding voor hun deel kregen. — Bij deze gelegenheid kwam min of meer de aanhang aan het licht van de verschillende, bestaande partijen en gevoelens, omtrent de bestemming van het schip. De kommandant gaf mij in vertrouwen te kennen, dat hij, onder de officieren, gevaarlijke knapen had, die hij, met omzigtigheid, diende in het oog te houden, en, onder dezen, bijzonder den reeds vermelden kapitein *RIBIERO*. Ik verzocht hem, mij te willen aanduiden, wie, van de officieren en militairen, hij als zijne tegenpartij beschouwde, en welken der eerstgemelden met hem eensgezind waren; opdat ik, ook van mijnen kant, alle aandacht zou kunnen gevestigd houden op de zoodanigen, die men niet kon vertrouwen. Met genoegen werd ik gewaar,

dat de mij geschiktst voorkomende officieren, allen ook de zijde van den kommandant hielden; terwijl, volgens dezer eenparige en door daadzaken belegde getuigenis, kapitein R— een man was van eenen even onvervaard als wreeden aard en daardoor tot alle gruwelen in staat.

Inmiddels kwam ik met *Don ANSUOTIJO* overeen, dat hij mijne bekendheid met de bestaande partij-schap onder de militairen aan boord aan niemand zou laten blijken; als waardoor ik, bij eene uitbarsting, des beter dan mede in de gelegenheid zijn zou, van de meest te vreezen belhamels, onvoorziens, te kunnen overvallen. Ik hield mijne pistolen gereed, om het eerst, bij zulke gelegenheid, eenen kogel door den kop te jagen aan genoemden kapitein. — Het gevaarlijkste, dat, in deze omstandigheid, bleef bestaan, was, dat al het krijgsvolk zijne wapens had, en dat men hetzelfde die niet kon ontnemen. — Intusschen bleef het, gedurende de eerste dagen, vrij rustig; terwijl de officieren, zoo wel als de soldaten, bij nacht als dag hunnen tijd doorbragten met dobbelen: waartoe niet weinig gelegenheid was gegeven, door het uitbetalen der soldij over eenen ruim verloopen tijd, dien deze benden in *Bolivia* gediend hadden; en de gouden dubloenen, zoo wel als de piasters, dwaalden dan ook thans bij hoopen over de speeltafel. Het is maar al te waar, dat, bij dit bedrijf, de meeste boosaardigheid en ondeugd aan den dag gelegd werden door de zwartkleurigen; en, hoewel eenigen daarbij gestadig luid lachten en tierden, toonden de valsche

gelaatstrekken en dreigende minen, dat hunne geheele ziel als tot wraaklust gestemd was. — Een der Mulatten-officieren maakte zich aan diefstal schuldig; waarvoor hem de kommandant de welverdiende straf oplegde, door hem, tot op het ontschepen der militairen, aan boord in arrest te houden. De zwarten en Mulatten waren ook het meeste aan den drank verslaafd, zoo dat zij daarvoor mijnen matrozen ongehoorde sommen gelds boden, en ik alle wijsheid noodig had, ten einde te beletten, dat niemand van mijn volk, daardoor, niet tot diefstal kwam.

Nadat wij eenige dagen in zee waren, kwam mijn volk mij waarschuwen, wegens de schandelijke wijze, waarop de uitdeeling der levensmiddelen door de onderofficieren werd behandeld, zoodanig, dat eenige soldaten, onnoozele Indianen, niets dan zout water dronken, en geen ander voedsel, dan eenige drooge beschuit, ontvingen, doordien de serjanten en korporaaals het drinkwater en vleesch verkochten. Toen ik hiervan den kommandant verwittigde, onder opmerking, dat zoodanige onthouding van voedsel gevaarlijke ziekten van eenen besmettelijken aard onder de schepelingen zou kunnen veroorzaken, deed hij de zaak op het strengst onderzoeken, en het verzuimde in verstreking zoo veel mogelijk herstellen; echter was het voor eenige ongelukkigen reeds te laat, die ik, door overmatig gebruik van zeewater en toenemenden dorst, in deerniswaardigen toestand tusschen de kanonstukken vond liggen, zoo dat wij, den volgenden dag, drie hunner over boord zetten.

Vier anderen kreeg ik, door eenen drank van arabische gom, met eenige droppelen *laudanum*, weder zóó ver, dat de maag voedsel kon verdragen, terwijl een groot getal alleen door verkwikkingen bijkwam.

Bij dat al moet ik getuigen, dat ik nimmer geschikter menschen tot het voeren van den oorlog gezien heb, dan deze bij mij ingescheepte lieden, die echter ook weér tot niets verders dienstig waren. De officieren, zoo wel als de soldaten, legerden zich des nachts, bij verkiezing, onder den blooten hemel, zonder het geringste te gebruiken tot deksel. Zelfs nog op de rivier van *Guayaquil* bleven zij in den regen liggen, en sliepen gerust door. Maar ook ruwer en onbeschaafder wezens kan men zich niet voorstellen. Inzonderheid de zwartkleurigen schenen eer dieren, dan menschen; en allen, uitgenomen de kommandant en een paar opperofficieren, waren even morsig, en zoo vol van ongedierte, dat wij zelve ten laatste moeite hadden, ons daarvan vrij te houden. — Men make zich een denkbeeld van de opgedrongene volte der menschen, die ik aan boord had, daar ik, eerst eenige dagen nadat wij in zee waren, door mijnen stuurman te weten kreeg, dat zich een Engelschman met de militairen mede had ingescheept, die tot het transport niet behoorde. Toen ik den man voor mij deed komen, vernam ik, dat hij een smid was, die, — van *la Paz*, te voet, over de *Cordilleras* de Columbiaansche soldaten gevolgd zijnde, en geen geldelijk vermogen bezittende tot het betalen zijner passage naar *Columbia*, — van deze gelegenheid gebruik had

gemaakt, om zich op mijnen bodem in te schepen. Ik kon den man niets anders toevoegen, dan dat hij zich goed wist te redden; deed hem bij het scheepsvolk logeren en met hetzelfde spijsen, onder voorwaarde, dat hij de scheepsdienst mede waarnam.

Den achtsten Mei zagen wij, tegen acht ure des morgens, aan bakboord van ons een zeil, en, daar er te *Arica* en te *Valpairaiso* tijding was geweest, dat een Spaansche oorlogsbrik in den stillen Zuiderocean kruiste, praaide mij kapitein s***, dat hij op dat schip wilde jagen, om het te verkennen; en het was toen, met bij den wind te leggen, dat de *Arequipina* zijne kracht in het zeilen kon ontwikkelen. De schoener liep, met ongemeene snelheid, het schip op; bevond dit te zijn een Engelsche walvischvanger, die met ons medelag, en was des avonds weder bij mij. — Den tienden, des morgens, waren wij op de breedte van *Callao*; kapitein s*** vraagde mij naar mijne lengte; nam toen afscheid van mij; haalde over bakboord bij den wind, en zette koers naar de kust van *Peru*.

Den volgenden morgen ontving ik, van den kommandant ANSUOTJO, eene schriftelijke order, naar *Guayaquil* te stevenen. Dewijl echter mijn contract met het gouvernement van *Peru* dan toch inhield, dat ik het transport naar *Panama* zou brengen, achtte ik het nu noodig, scheepsraad te beleggen; waarbij eenparig werd begrepen, dat wij, tegen den wil van den kommandant, ons niet hadden te verzetten, maar het geheel der omstandigheden ons noopte, den koers naar *Guayaquil* te rigten: hiervan werd proces

verbaal gemaakt, hetwelk al de leden van den scheepsraad teekenden. — Maar nu begon zich de partijzucht eerst regt te openbaren, en wel zoo in het oog loopend, dat mijn volk mij de opmerking kwam mededeelen, hoe de officieren met eenige soldaten komplot maakten; waarbij weder kapitein R— als een der ijveraars genoemd werd. Om echter den militairen schrik in te boezemen, zoo dat zij zich niet tot openlijke muiterij lieten verleiden, kwam ik met den kommandant overeen, dat hij mij zou gelasten, de twee achtersten der zes ponds karonades langs het dek gerigt, en met schroot geladen te houden, als wanneer wij ons, achterwaarts van dezelve, lang konden staande houden, vermits de groote kombuis, door hare breedte, eene volkomene fortificatie, met die twee karonaden vereenigd, uitmaakte. Het wachtsvolk onder mijne equipage bleef, al te zamen, bij mijnen stuurman achteruit; en één van hetzelfde moest, om het uur, den man aflossen, die, bij de brandende lonten, in de scheepskombuis de wacht hield. Ook *Don ANSUOTIJO* had zijne schildwachten gesteld; van de officieren, die allen op het halfdek sliepen, lagen, bovendien, gedurig eenigen wakker, — terwijl ook de speeltafel steeds nog eenigen van beide partijen bij de hand hield; — en zoo ging alles best naar wensch. Hoe bedektelijk wij, trouwens, te werk gingen, begrepen al de militairen, dat wij op onze hoede waren; waardoor ook de aanhang van den kommandant, die steeds de grootste bleef, zich meer gerugsteund voelde. — Intusschen was het

gelukkig, dat deze staat van zaken niet lang behoefde te duren, en dat de doorstaande gunstige wind het schip naar wensch vooruitjaagde: gelijk ik niet verzuimde, zoodra wij *Truxillo* gepasseerd en dus benedenwinds van deze haven waren, zulks luid genoeg den kommandant mede te deelen, en, daardoor, reeds de partij voor *die* bestemming te ontmoedigen. — Maar nu begon zich, onder het ingeschepte krijgsvolk, eene ziekte te openbaren, welker verschijnselen afgrijzen moesten verwekken bij den aanschouwer, die nimmer iets dergelijks gezien had. Het ligchaam van den lijder raakte bezet met zweren en uitslag, welke tot diepe gaten vielen, die eene ondragelijke lucht van zich gaven; eindelijk begonnen de ledematen derwijze van het ligchaam af te rotten, dat dezelve daarvan, als ware het, loslieten. Deze ziekte was eene soort van melaatschheid, of verregaande scheurbuik, veel bij deze Indianen bekend. — Dewijl zich, onder de militairen, volstrekt geene geneeskundigen bevonden, en zij veel minder medicijnen bij zich hadden, trok ik mij dier ongelukkigen aan, ten einde hun lijden, zoo veel doenlijk, te verzachten. Te *Valparaiso* had ik van eenen scheepskapitein, die van *Marseille* kwam, een paar dozijn flesschen olijfolie gekocht; eenigen daarvan bezigde ik, gemengd met kamfer en bloem van zwavel, tot het maken van een smeersel, dat ik die lijdens, welke het begin der ziekte hadden, tot een uitwendig middel deed gebruiken: de anderen kon ik niet verder, dan, met eenige teugen wijns, verkwikking aanbrengen. Ter

afwering van het gevaar der besmetting ontbrandden wij tweemaal daags, tusschen deks, kruidsissers.

Den elfden Mei, omstreeks ten twee ure in den namiddag, trof ons een ongeval, hetwelk de rampzaligste gevolgen voor een schip, met zoo vele zielen opgepropt, had kunnen te weeg brengen. Gelukkig had de hofmeester mij geen oogenblik vroeger, wegens het opdragen van het middagmaal, verwittigd, en ik stond dus nog op de reeds vermelde campagne van het schip, met mijne oog en op de groote kombuis gevestigd, toen de bovenplanken derzelve in brand vlogen. De vlam sloeg dadelijk zoo hoog op, dat ik beducht was, het grootzeil — daar wij genoegzaam voor den wind liepen — te zullen zien vuur vatten. Mijn eerste bevel was daarom: » bakboord aan boord het roer! » opdat, door het oploeven van het schip tot halver wind, het vuur naar lij, zonder den brand te bevorderen, zou overwaaijen, en wij het brandende gevaarte konden over boord zetten; te gelijker tijd riep ik: » snijd den leijer van de middeltent! » welke, tusschen de masten, opgerold hing, en ook reeds vuur vatte: doch nu, door haren val op de kombuis en het lossnijden van de bindsels, de hooge vlam gelukkig dempte; terwijl men thans tevens reeds water en natte zwabbers aanbragt, waardoor wij het vuur meester werden. Het grootzeil was inmiddels opgegeid, en het schip tot vallen gebragt. Men kan begrijpen, dat ik, bij deze gelegenheid, eene menigte zeilen en lijzeilspeeren had kunnen verliezen; maar de man aan het roer, die, op mijn kom-

mando, oogenblikkelijk mijne meening had begrepen, dat ik de vlam slechts vooreerst, naar den likant, van de rigting naar het grootzeil wilde afleiden, — waarvoor maar een oogenblik noodig was, terwijl alle verdere hulp tot blussching dan onmiddellijk volgde; — werkte, bij het sturen, zoo handig, dat de zeilen, binnen het kortste tijdverloop, weder volstonden, zonderdat wij, volgens zeemansuitdrukking, eene spar of garen gebroken hadden.

Den twaalfden zagen wij twee schepen, die, over stuurboord bij den wind, om de Z. O. lagen, en mij toeschenen, walvischvangers te zijn. Wij heschen onze vlag, welke echter niet met het toonen der hunne werd beantwoord.

In de hondewacht van den dertienden Mei passeerden wij de eilandjes en klippen *Lobos afuera*; in de dagwacht *Lobos a tierra*, en zagen, in den voormiddag tegen elf ure, het land; peilden, op den middag, *Punta de Aguja*, of den zuidhoek van de bogt van *Sechura*, N. O. t. O., en zagen, onder den wal, twee barkschepen ten anker liggen, welke ik vermoedde Zuidzeevisschers te zijn.

Den veertienden vraagde ik den kommandant ANSUOÏJO, hoe hij over het vervolgen mijner reize naar *Panama* dacht? — dewijl ik, in dit geval, naar *Salanga* zou moeten loopen, tot het vullen van drinkwater. Ik kreeg ten antwoord, dat ik naar geene andere plaats, dan naar *Guayaquil*, mijnen koers hadde te rigten: waarom ik dan ook, zonder verdere zorg meer dienaangaande, mij daartoe bleef bepalen. Op den middag peilden wij hierop

kaap *Blanca* in het N. N. O., en, ten drie ure in den namiddag, in het O. t. Z., misw. k.; stuurden toen, dezelve omvarende, in de golf van *Guayaquil*; maakten de ankers en kettingen gereed, en bragten, — als eene op de rivier van *Guayaquil* allezins, en vooral in onze omstandigheden, aan te raden voorzorg, — een zwaar werpanker, met eenen ligten ketting, tot een stopanker onder de boegspriet.

Den vijftienden, in de hondewacht, loodden wij zeven en twintig vadem slijkgrond, en, ten vier ure, eene diepte van twintig vadem. Met het aanbreken van den dag ontwaarden wij het eiland *el muerte* (de dood); peilden dit, op den middag, N. $\frac{1}{4}$ O., misw. k.; zagen het land van *la Puna*; hadden *el Muerte*, ten vier ure, W. Z. W. $\frac{1}{2}$ W., en het eiland *la Puna* N. $\frac{1}{2}$ O. van ons; deden twee kanonschoten, en heschen de vlag aan den voortop, tot teeken om eenen loods. Maar al ons seinen was vergeefs, en er liet zich niets van een loodsvaartuig ontdekken; zoo dat ik moest besluiten, volgens de kaart naar binnen te sturen, op de peilingen en het lood.

Wij hadden eenen meêgaanden vloed, waardoor men het als een gewaagd stuk hadde kunnen aanzien, des nachts hier, tusschen de banken, naar binnen te zeilen: maar het verlangen, zoo spoedig mogelijk van mijne passagiers ontslagen te worden, en het werkelijke, waartegen ik opzag, van, op deze rivier, tusschen de naauwten, — met het schip, dat zoo met volk opgepropt was, — behoorlijk, bij het weder onder zeil gaan, slaags te geraken,

deed mij besluiten, het na zonnenondergang varende te houden en te trachten, de reede van *la Puna* te bereiken. Wij hielden inmiddels, langs de twee gevaarlijke banken, getrouw het lood gaande, in eene diepte van $6\frac{1}{2}$, 7, $7\frac{1}{2}$, 8 a 10 vadem zachten grond. Ten negen ure, des avonds, maakten wij onze bramzeilen vast, en kwamen in de eerste wacht, ten tien ure, op acht vadem zachten grond ten anker; staken dertig vadem ketting voor; peilden, in de duisternis, naar gissing het hooge land van het eiland *la Puna* Z. Z. W., misw. k., — en hadden dus in negen dagen tijds de reis volbragt van *Arica* tot voor *la Puna*, op de rivier van *Guayaquil*.

Den zestienden, des morgens ten vier ure, toen het nog donker was, verloren wij eenen der militairen, die over boord viel en verdronk. Doordien de felle stroom den drenkeling in een oogenblik wegvoerde, en de sloepen aan de *davitten* vol slapende officieren waren, was er geene mogelijkheid tot redding. Overigens hadden wij in het geheel acht of negen man verloren, en wel allen aan de reeds vermelde ziekte.

In den morgenstond kwamen verscheidene kanoos, met vruchten en ververschingen, aan boord; doch er verscheen geen loods, ten einde het schip de rivier op te brengen. De kommandant en eenigen der officieren konden zich dit niet verklaren, dewijl, volgens hunne verzekering, de *practico* (gelijk zij in het Spaansch den loods noemden) anderszins dadelijk naar boord van elk schip voer, zoodra een zoodanig slechts van *la Puna* kon gezien wor-

den. Men ondervraagde nu de inboorlingen in de kanoos, » of er op het eiland geene loodsen waren? Eenigen antwoordden kortaf: » er waren er geene; anderen, » dat dezelve, met schepen, naar de bo- » venrivier waren;» doch één uit den hoop scheen zich te verpraten, en gaf te kennen, » dat er geen » *practico* aan boord mogt komen.» Dit laatste maakte ons allen opmerkzaam, en bevreemdde den kommandant zoodanig, dat hij besloot, onverwijld eenen officier naar den wal te zenden, dien ik door den eersten stuurman deed begeleiden, om te onderzoeken, wat eigenlijk de redenen van eene zoo vreemde teleurstelling waren, en, zoo mogelijk, het kostte wat het wilde eenen *practico* mede te brengen. Een groot uur daarna kwamen beide, met de sloep, weder terug, doch — niet alleen zonder loods — maar nu ook zelfs met het berigt, dat, zoodra des morgens mijn schip met het krijgsvolk gezien was geworden, alle loodsen zich van *la Puna* weggepakt hadden; waarvan als reden werd opgegeven, dat er te *Guayaquil* eene ernstige revolutie was uitgebarsten, tegen welke men de bij mij ingescheepte militairen geloofde te zijn afgezonden, die dan ook — zoo als ik maar al te duidelijk uit de opschudding zag, welke deze tijding bij mij aan boord onder hen te weeg bragt, — voor een groot gedeelte tegen de revolutionnairèn dadelijk partij trokken. In het tweede deel zal de Lezer vernemen, wat dit een en ander, in betrekking tot mijn transport, te weeg bragt.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

Korte aanhaling, omtrent den handel op eenige havens aan de oost- en westkust van Zuid-Amerika, grootendeels getrokken uit de laatst bij mij ontvangen Prijscouranten van mijne Correspondenten; ten algemeenen maatstaf voor onbekende zeevarenden.

RIO DE JANBIRO.

Artikelen van uitvoer, met derzelve approximatieve waarde, opgemaakt volgens prijscouranten.

Artikelen.	Prijzen, in Rees.	Hoeveelheden.
Rum van Rio of Canna	van 56,000 tot 58,000	Bij het vat.
» » Caxaca	— 52,000 » 54,000	» »
Boomwol van Minas novas	— 6,400	Bij de arroba.
» » » geraes	— 4,500 » 5,000	» »
Indigo	— 1,000	Bij het pond.
Rijst van Santos	— 9,000 tot 9,500	De baal.
» » Rio	— 7,000 » 8,000	» »
Suiker van Campos redondo	— 2,100	Bij de arroba.
» » » meio redondo	— 2,000	» »
» » » batido	— 1,900	» »
» » » meio batido	— 1,800	» »
» » » bruin	— 1,500 tot 1,600	» »
» » Santos fino	— 1,900	» »
» » » redondo	— 1,600	» »
» » » bruin	— 1,500	» »
Paardehaar	— 4,400	Bij de arroba.
Koffij, 1 ^e kwaliteit, superieure	— 3,750 tot 3,800	» »
» » » ordinaire	— 3,700	» »
» 2 ^e » goede soort	— 3,500 tot 3,550	» »
» 2 ^e kwaliteit, mindere soort	— 3,350	» »
Gedroogd vleesch van Porto Alegre	— 2,500	» »
» » » Rio Grande	— 2,000 tot 2,100	» »
Talk, 1 ^e soort	— 3,000	» »
Was van Rio	Van 240 tot 280	Bij het pond.

Artikelen.	Prijzen, in Rees.	Hoeveelheden.
Ossenhorens van Rio Grande	— 5,000 » 16,000	De centenaar.
Ossenhuiden van Rio Grande } van 26 ft en zwaarder }	— 165 » 170	»
» » » kleine	— 150 » 155	»
Paardenhuiden	— 550 » 600	Bij het stuk.
Meel van Mandioca, 1 ^e kwaliteit	— 4,200 . . .	Bij de baal.
» » 2 ^e »	— 3,600 . . .	»
Zwarte boonen	— 15,000 . . .	»
Reuzel in blazen van Rio Grande	— 2,200 tot 2,400	Bij de arroba.
Ipecacuanha	— 1,200 » 1,300	Bij het pond.
Jacarandá, 1 ^e soort	— 80,000 » 120,000	Bij het dozijn.
» 2 ^e »	— 30,000 » 60,000	»
Halve bereide huiden	— 1,800 » 2,000	Bij het stuk.
Maïs of Turksche tarwe	— 4,000 . . .	Bij de baal.
Salpeter van Minas		Bij de arroba.
Salsaparilla	— 20,000 tot 24,000	»
Tabak van Maependim	— 4,800 » 5,000	»
» » Piedade	— 3,800 » 4,000	»
Tapioca, 1 ^e soort	— 7,500 » 8,000	Bij de baal.
Tatagiba (geel hout)	— 240 » 300	Bij de arroba.
Spek	— 6,400 » 7,000	»
Vinhaticohout voor constructie } of timmering }	— 50,000 » 80,000	Bij het dozijn.

Verhouding der Maten en Gewigten.

Huma (een) libra 0,459 Ned. pond 0,938 oud pond.

» » arroba 14,688 » » 29,750 » »

» » covado 0,677 » el 0,984 oude el.

» » varra 1,087 » » 1,579 » »

» » alquiere 13,840 » kop 0,389 oud mud.

» » medida 2,778 » kan 1,145 oude stoop.

De wisselkoers van *Rio de Janeiro* op *Londen* variëerde, gedurende mijn verblijf op de kust van *Brazilië*, van 47 tot 35 pence sterling per mille rees, en was nominaal:

op *Londen* 41 pence }
op *Parijs* 240 cent. } per mille rees.

Premie op het goud in slaven 78 tot 80 pCt.

Vrachten van *Rio de Janeiro*.

Per ton op Frankrijk	80 franc met 10 pCt. kaplaken.
» Hamburg	2 £ 5 » » 5 » »
» Holland	2 » 5 » » 5 » »
» Engeland	2 » 5 » » 5 » »
» de Middellandsche Zee 3 à 3½ » » 10 » »	

Stelsel omtrent de in- en uitgaande regten
te *Rio de Janeiro*.

De inkomende regten bedragen 15 ten honderd der taxatie, volgens tarief aan de douane; waarbij nog komt 1 pCt. voor de *Capatazias* en *Quindaste*, benevens $\frac{1}{2}$ pCt. voor *Expediente*.

De koopwaren, welke in het magazijn der Douane opgeslagen worden, kunnen daarin veertig dagen blijven liggen, na welk tijdverloop daarvan maandelijks $\frac{1}{3}$ pCt. betaald moet worden voor pakhuisuur.

Alle vroegere belastingen op den in- en uitvoer van levensmiddelen en andere artikelen, die van de ene naar de andere provincie van het keizerrijk vervoerd werden, zijn vervallen. Boeken en werktuigen, welke ter plaatse, waar dezelve ingevoerd worden, alsnog niet in gebruik zijn, betalen geene inkomende regten.

Het vreemde buskruid kan ingevoerd worden, mits daarvoor 50 pCt. voor regten betaald wordt. Alle schepen, welke naar eenige vreemde haven bestemd zijn, betalen dagelijks 10 rees per ton ankergeld, waarvan zij bevrijd raken, nadat zulke schepen vijftig dagen in eenige haven van *Brazilië* gelegen hebben.

Alle vreemde schepen moeten als bijdragen tot het hospitaal betalen: 640 rees voor ieder' man, 4,000 rees bovendien voor het schip, indien dit een brik is, en 6,000 rees voor een driemast, benevens de jaarlijksche opbrengst van 12,800 rees voor een driemastschip, en 9,600 voor eenen brik, schoener enz.

Vreemde schepen, welke verkocht en onder *Braziliaansche* vlag gebragt worden, betalen van den koopprijs 15 ten honderd aan het gouvernement.

De Brandewijn van Brazilië betaalt 2 pCt. voor uitgaande regten en 20 pCt. voor consumptie.

De Boomwol betaalt 100 rees per baal, 2 pct. van derzelfver waarde, en 10 pct. voor *Dizimo*.

De Rijst betaalt 10 pct., wanneer dezelve niet begeleid wordt door een bewijs als product van het land.

De Suiker betaalt 160 rees per kist, en 40 rees per *seixe*, benevens nog 2 pct. van de taxatie.

De Koffij betaalt 80 rees per *arroba*, aan het *Consulado*, 9 pct. *dizimo* wanneer dezelve van beneden de *Serra* komt, en 8 pct. wanneer dezelve van boven de *Serra* komt.

Is de taxatie van het wekelijksche tarief boven de 4,000 rees voor de *arroba*, dan betaalt de koffij slechts 2 pct. der taxatie, in plaats van 80 rees per *arroba*.

De Huiden, goede soort, betalen ieder 20 rees, en het uitschot slechts 10 rees.

De Tabak betaalt 10 pct. *Dizimo*.

Allé andere voortbrengselen van *Brazilië* betalen slechts 2 pct. voor uitvoer.

De regten van overschepen bedragen 2 pct.

BUENOS AYRES.

Artikelen van uitvoer, met derzelver approximatieve waarde, als voren.

Artikelen.	Prijzen.		Hoeveelheden.
	<i>Piast.</i>	<i>Real.</i>	
Ossenhorens	850, —	—	De duiz.stuks.
Koehorens	290, —	tot 300, —	»
Gezouten vleesch	15, —	» 16, —	Het kwintaal.
Garst	7, —	» 8, —	De fanega.
Paardchaar (lang)	25, —	—	De <i>arroba</i> .
» (gemengd)	19, —	» 20, —	»
Ossenhuiden (gezouten)	23, —	» 25, —	De <i>pesada</i> .
Ossen- en koehuiden gedroogd 30 rees	30, —	» 31, —	»
» » » 28 »	29, —	» 30, —	»
» » » 22 tot 25 »	27, —	» 28, —	»
Paardehuiden	14, —	» 16, —	Het stuk.
Schaapsvellen met wol	18, —	» 19, —	Het dozijn.
Vellen van doodgeborne kalveren	15, —	» 16, —	»
Ottervellen	40, —	» 45, —	»
Kalfsvellen	25, —	» 27, —	De <i>pesada</i> .

Artikelen.	Prijzen.		Hoeveel- heden.
	Piast.	Real.	
Vigognevellen	4, —	tot 5, —	Het stuk.
Chinchillavellen	40, —	—	Het dozijn.
Schapenwol	10, —	» 12, —	De arroba.
Levende muilieren	100, —	—	Het stuk.
Struisvederen (losse)	15, —	» 16, —	De arroba.
» (lange zwarte)	2, —	» 2, —	Het pond.
» » witte)	4, 4	» 5, —	»
» (korte)	7, —	» 9, —	»
Zout van Patagonie	7, 4	» 8, —	De fanega.
Ruwe talk	8, 4	—	De arroba.
Gesmolten talk	10, —	—	»

Verhouding der gewigten en maten.

De *Pesada* of het gewigt der gezoute huiden is 60 pond.

» » » gedroogde » » 35 »

Het kwintaal is 100 pond of 4 arroben 25 »

100 pond zijn gelijk aan 104 Engelsche ponden.

» » » 46 Nederl. »

» » » 46 kilogrammen.

» » » 96 Hamburger ponden.

» » » 115 Russische »

» » » 93½ oude Amst. »

108 Spaansche *Varas* zijn gelijk aan 100 Engelsche yards.

81 » » » » 100 Brabandsche ellen.

100 » » » » 84,75 Nederl. »

100 » » » » 148 Hamburger »

127 » » » » 100 Braziliaansche »

68 » » » » 100 Florentijnsche »

Er bestaat een onderscheid van 3 pct. tusschen de Spaansche *Vara* en die van *Buenos Ayres*.

Eene *pipa* is 60 velten.

Eene *fanega* komt in inhoud overeen met 2281 Nederlandsche kubiek duimen.

Gelden.

Speciën.	<i>Piast. Real.</i>	<i>Piast. Real.</i>
Gouden Spaansche dubloenen .	Van 110, —	tot 120, —
» » van de republiek	» 117, —	» 117, 4
Klinkende Spaansche piasters .	» 7, 2	
» » van de republiek	» 7, —	
Patacons van <i>Brazilië</i>	» 7, 2	
Macuquina of gerand klein zilver	» 6, 6	
» ongerand » »	» 6, 4	

NB. Het wezenlijke geld te *Buenos Ayres* is van 17 piasters de gouden dubloon, en van 8 realen de piaster; maar het geld in de wandeling, en waarbij de rekeningen gehouden worden, is bankpapier, welks waarde zich rigt naar den prijs der gouden dubloenen of oncen.

De gemiddelde wisselcours was :

- Op London 6 $\frac{1}{8}$ pence voor eene piaster.
- » Frankrijk . . . 73 à 74 cent. » » »
- » Rio de Janeiro 340 tot 345 rees » » »
- » Montevideo 7 piasters 4 realen » » patacon.

De gewone vrachten zijn :

- Op Frankrijk 80 franc, met 10 pct. voor de 900 kilog.
- » Engeland £ 4 $\frac{1}{2}$ à £ 5, . . » 5 » » » 2240 fl .
- » Rio de Janeiro 3 realen, . . » 5 » » » het kwintaal.
- » de Havanna . 7 » . . » 5 » » » »
- » de Middellandsche Zee 17 piast. » 10 » » » de 2000 fl .
- » de Vereenigde Staten $\frac{3}{4}$ cent. » 5 » » » het pond.
- » de Stille Zuidzee 15 piast. . . » 5 » » » de 2000 fl .
- » het noorden van Europa £ 5, » 5 » » » 2240 »

Havengelden.

Bij het binnenkomen.

Vreemde schepen.	Nationale en Engelsche schepen.	
	<i>Piast. Real.</i>	<i>Piast. Real.</i>
Voor iedere ton . . .	1, —	Voor iedere ton . . . — 6
Gezondheids- of Quarantaine-visit } . . .	12, —	Gezondheids- of Quarantaine-visit } . . . 6, —
Voor het haven-reglement } . . .	1, —	Voor het haven-reglement } . . . 1, —

Bij het uitgaan.

<i>Piast. Real.</i>		<i>Piast. Real.</i>	
Voor iedere ton . . .	1, —	Voor iedere ton . . .	— 6.
Gezondheids-visit . . .	12, —	Gezondheids-visit . . .	6, —
		Regten voor de monsterrol	12, —

NB. De schepen, welke niet laden of lossen, betalen slechts de helft der regten, mitsgaders de gelden voor de gezondheidsvisite bij het binnenkomen en voor het certificaat bij het uitzeylen.

Driemastschepen betalen 90 piasters, en brikken 50 piasters loodsgeld, wanneer zij naar of van de binnenreede verwerken, al hebben zij ook daartoe geen loods gebruikt.

Tarief van loodsgelden, op de rivier *la Plata*.

Diepgaande 20 vt. Burgos.	720 piast.	900 piast.	1140 piast.
19	600 "	780 "	1050 "
18	540 "	660 "	960 "
17	480 "	570 "	840 "
16	420 "	480 "	750 "
15	360 "	420 "	660 "
14	300 "	360 "	570 "
13	240 "	270 "	480 "
12	210 "	240 "	420 "
11	180 "	210 "	360 "
10	150 "	180 "	300 "

Van kaap Santa Maria tot aan Montevideo.

Van Montevideo tot aan de Bensenada of Buenos Ayres.

Van kaap Santa Maria en kaap San Antonio tot aan Buenos Ayres.

NB. Ieder gezagvoerder van schepen, die meer dan tien voet diep gaan, is, bij zijn uitzeilen, verplicht, eenen loods te nemen, en, ingeval hij dien niet verkiest, betaalt hij evenwel de helft van het hierboven vermelde loodsgeld; mede zal ieder scheepsbevelhebber de helft van het loodsgeld betalen, wanneer hij, bij het binnenkomen, door eenen loods bezocht is, die hem het tarief heeft aangeboden, en dat door den gezagvoerder geweigerd is aan te nemen.

Stelsel omtrent de in- en uitgaande regten
op de rivier *la Plata*.

INKOMENDE REGTEN. Alle koopwaren, welke hieronder niet beschreven, noch aangehaald zijn, betalen 17 ten honderd van hare getaxeerde waarde.

— Het Kwikzilver, — Werktuigen, — Gereedschappen voor den akkerbouw, kunsten en wetenschappen, — Boeken, — Gravures, — Schilderstukken, — Beelden, — Drukkerijen, — Wollen en Vellen, tot fabrikaadje, — Zijden Stoffen, — Goud- en Zilverborduurzel, met of zonder sieradsteenen, — Horologiën, — Objecten van den Juweelhandel, — Steenkolen, — Pleisterwerk, — Kalk, — Bouwsteenen, — Klinkers, — Planken en Hout, — Rotting en Riet betalen allemaal 5 pct.

Wapenen, — Vuursteenen, — Buskruid, — Teer, — Pik, — Touwwerk, — Ruwe en gewerkte Zijde, — Rijst, betalen 10 pct.

Meubelen, — Spiegels, — Rijtuigen, — Cabriolets of ligte Rijtuigen op twee wielen, met derzelve toebehooren, zadeln en toomen, — Lijfgoed en gemaakte Kleederen, — Schoenen en Laarzen, — Likeuren, — Brandewijn, — Wijn, — Azijn, — Bier, — Cider en Tabak betalen 35 pct.

Tarwe, waarvan de marktprijs niet boven de zes piasters per fanega staat, betaalt vier piasters regten per fanega; niet boven de zeven zijnde, betaalt dezelve drie piasters per fanega, en, boven de zeven zijnde, twee piasters per fanega.

Meel, waarvan de marktprijs niet boven de vijf en veertig piasters per kwintaal staat, betaalt negen piasters per kwintaal; niet boven de zestig zijnde, zeven piasters per kwintaal, en, boven de zestig zijnde, vijf piasters per kwintaal.

Het Zout betaalt een piaster per fanega.

Hoeden, hetzij wollen, zijden of haren, betalen dertien piasters het stuk.

Boven en behalve de evengemelde regten, betaalt ieder *Colis*, van welke soort ook, vier realen pakhuisbelasting aan de douane, en de groote stukgoederen vier realen van iedere arroba.

NB. Op wijnen, likeuren, geestrijke en andere dranken, berekent de douane eene korting van 10 pct. voor lekkaadje, wanneer dezelve van gene zijde der linie komen, en 6 pct. wanneer dezelve van deze zijde der linie komen.

Alle ladingen aan consignatie betalen, als directe belasting, vier piasters per mille naar den bestaanden marktprijs, waarvan het bedrag gevoegd wordt op de bon, welke de douane voor het incasseren der regten afgeeft.

Goederen, die wederom ingescheept worden, betalen een vijfde der regten.

De koopwaren, welke uit het Entrepôt weder ingescheept worden, betalen 2 pct.; zij kunnen tot vijf en twintig dagen tijds in dit depôt blijven liggen. De douane verleent zes maanden berging der koopwaren in het depôt, te rekenen van den dag, dat het schip in de haven kwam.

UITGAANDE REGTEN. Alle produkten van deze en van de binnenlandsche provincien, welke hieronder niet vermeld zijn, betalen vier ten honderd van den bestaanden marktprijs.

De Huiden van paarden, — muilieren, — ossen, koeijen en kalveren, welke dood geboren zijn, betalen eenen piaster per stuk.

Het gezouten Vleesch, dat door eigene schepen wordt uitvoerd, — de Granen, Levensmiddelen en Beschuit, — het Meel, — de Wol en Schapenvellen, — alle bereide Vellen, — de inlandsche gefabriceerde artikelen betalen gene regten.

Het Goud en Zilver betaalt 1 pct.

CHILI.

Artikelen van uitvoer, met derzelver approximatieve waarde, als voren.

Artikelen.		Prijzen.		Hoeveel-
		Piast.	Real.	heden.
Trigo.	Tarwe.	2, —	tot 2, 4	per fanega.
Sebada.	Garst.	1, 4.		»
Frigoles.	Bruine boontjes.	10, —	» 12, —	»
Garbanzos.	Kapucijn. erwten.	1, 4.	» 2, —	per arroba.
Lentejas.	Linzen.	1, —	» 1, 4.	»
Maiz.	Turksch koren.	6, —	» 7, —	per fanega.
Cominos.	Komijn.	1, 4.	» 2, —	per arroba.
Agi en rama.	Spaansche peper.	6, 4.	» 7, —	»
Azafran delas Islas.	Saffraan van de eilanden.	7, 4.	» 8, 4.	per pond.
Hilo acarreto de 1 ^o . 2 ^o . 3 ^o .	Zeker garen.	15, —	» 20, —	per kwintaal.
Guesos de Penco.	Kaas.	—	1.	per pond.
Arijones.	Gedroogde perzik.	—	4. » 1, —	per aroba.
Nuezes frescas.	Noten.	1, —	» 1, 2.	de duizend.
Almendras.	Amandelen.	12, —		per kwintaal.
Sombreros de gyn Japa.	Hoeden.	3, 4.	» 5, 4.	het stnk.
Dito dito.	Mindere soort.	10, —	» 18, —	het dozijn.
Charqui.	Gedroogd vleesch.	5, —		per kwintaal.
Cuerdas de tripa.	Guitarsnaren.	—	3. » — 4.	per dozijn.
Cigarreras de paja.	Sigaarkokers.	2, —	» 3, —	het stuk.
Ccho.	Talk.	8, 4.		per kwintaal.

NB. Deze bovenstaande artikelen zijn alleen geschikt voor den handel op de Oost- en Westkust, en weinigen derzelve zullen goede rekening maken op Europa.

Behalve deze heeft men echter ook nog de huiden, ossenhorens en eenige vellen, die veelal van *Mendoza* en andere binnensteden worden aangebragt; waarvan men de marktprijzen approximatief gelijk stellen kan aan die van *Buenos Ayres*, en welke als remise op Europa bijzonder geschikt kunnen zijn.

De uitgaande regten op deze artikelen bedragen 8 pct., behalve nog, voor de *Trigo*, *Sebada* enz., een reaal *Bodegas* per fanega, en, voor de *Charqui* enz., een reaal *Bodegas* per kwintaal.

Wanneer men van *Valparaiso* naar *Rio de Janeiro* zijne bestemming en ledige scheepsruimte heeft, zal men, met de lage marktprijzen der tarwe in *Chili*, dikwijls eene goede vracht op laatstgenoemde haven maken. Eene fanega tarwe van *Valparaiso* bevat te *Rio de Janeiro* 2½ *alqueires*, zoo dat 9½ fanegas tarwe, goed gemeten, te *Rio* 2000 *alqueires* zullen uitleveren; deze, tegen den approximatieven prijs van 2800 *rees*, geven 5,600,000 *rees*: als men nu de onkosten van 20 pct. voor regten, uitlevering, delcredere en commissie daaraf rekent, komt de netto opbrengst op 4,480,000 *rees*.

Wanneer echter de tarwe in zakken aangebragt wordt, betaalt men daarvoor eene vermeerderde belasting van 320 *rees* per zak.

Van inkomende regten zijn vrijgesteld: Kwikzilver, — Boeken, — Aardrijkskundige Plannen en Kaarten, — Sabels, — Degens, — Pistolen, — Geweren, — Kanonnen, — Buskruid, — Kogels en andere Oorlogsbehoefden, — Drukpersen, — fysieke, mathematische en muzikale Instrumenten, — Gereedschappen en Werktuigen voor de fabrieken, — Koopmanschappen, op het tarief gebragt.

De hieronder volgende koopmanschappen betalen de daarbij hangeduide regten, naar de aangifte der waarde bij den invoer, en, ingeval de Douane daarmede niet tevrede is, naar de vastgestelde prijscouranten der plaats, of volgens uitwijzing van bevoegde arbiters.

Tissus van enkele zijde, of met borduursel van goud of zilver, — Garen, — alle Kantsoorten, — Katoen, — Peruaansche Schapenwol, — IJzer, — Staal, — Was in brooden, — Indigo, — Zelfstandigheden tot het verwen geschikt, 15 pct.

Gouden of zilveren Bijouteriën, — Paarlen en sijne Gesteenten, — Horologiën, — gouden en zilveren Kantwerk, — Gareu-

werk, — Snoeren van Goud of Zilverdraad, — Galons, — Epauletten, 5 pct.

Wijn, Likeuren en Bier, niet omschreven, — Meubelen, — gemaakte Kleederen, — Schoenen, — Laarzen en alle soorten van Schoeisel 40 pct. Wijn, Rum en Brandewijn in fusten vier realen per gallon.

Allerlei soort van Kruiden en Planten	6 piast. per arroba.
Alle soorten van Suiker, in poeder	2 " " "
Suiker, in brooden of gebroken	3 " " "
Snuiftabak	1 piast. 4 realen per pond.
" rappé	" " " "
Zuivere Sigaren	4 " " 1000.
Tabak in bladen	20 " per kwintaal.
" in pakken (van alle soort) boven de 12,) als wanneer bij het gewigt betaald wordt) 1½ " " pak.	

Koopmanschappen, niet omschreven, 27 ten honderd.

De haven-onkosten voor ieder schip zijn de navolgende, als:

Het zegel voor de uitklaring	16 piasters.
Voor het vullen van drinkwater	4 " "
Het Register van de Douane	8 " "
Bekrachtiging van het Register	2 " "
Anker gelden	16 " "
	46 piasters.

Hierbij komen nu nog de tonnegelden, bedragende een reaal per ton; — en voor zoodanige natiën, welke te *Valparaiso* eenen consul hebben, de regten van het consulaat, waarvoor ik betaalde 18 piasters 6 realen.

Onder het Register wordt het Manifest verstaan, dat bij de douane wordt opgemaakt naar het restant der goederen, welke, volgens opgave van lossing, alsnog aan boord zijn.

Bij de uitklaring komen de beambten van de douane aan boord het schip visiteren, zoo dat men zorg dragen moet, dat er dan geene artikelen gemist worden, welke, volgens hun

manifest der resterende goederen, nog aan boord moeten zijn; in het kort, dat alles naauwkeurig overeenkomt. Men ontvangt alsdan het register in een verzegeld papier, hetwelk men in dienzelfden staat aan de douane, bij de inklaring, weder moet afgeven in de eerste haven van *Chili*, *Peru* of *Columbia*, waar men met zijn schip binnenvalt.

De geldspeciën zijn de zilveren piasters, tegen acht realen. Ook *Chili* heeft, als *Buenos Ayres*, en al de verdere republieken van *Zuid-Amerika*, weder zijne eigene muntspecie. De gouden oncen waren er, tijdens mijn verblijf, 17 Piasters en 2 real.

VERREKENINGEN EN VERREKENINGEN

De 1833. reed. 5 van oud. eken. : 17000
1834. reed. 12 a dov. : 17000
1835. reed. 2 : 17000
1836. reed. 10 : 17000
1837. reed. 10 : 17000
1838. reed. 10 : 17000
1839. reed. 10 : 17000
1840. reed. 10 : 17000
1841. reed. 10 : 17000
1842. reed. 10 : 17000
1843. reed. 10 : 17000
1844. reed. 10 : 17000
1845. reed. 10 : 17000
1846. reed. 10 : 17000
1847. reed. 10 : 17000
1848. reed. 10 : 17000
1849. reed. 10 : 17000
1850. reed. 10 : 17000

Andere onopgemaakte schulden en kleine misstellingen
Blijven de heer te verschonen.

manifeste der vestingde goederen, nog een deel meden zijn
in het land, dat alle nascheftig overrechten, allen ontrent
slechts het vestingde papier, hetwelk men in
dieselven staat aan de douane, bij de inkomst, weder moet
afgeven in de eerste haven van Gêw. E. van de Coloniën
waer men met zijn schip binnentelt.

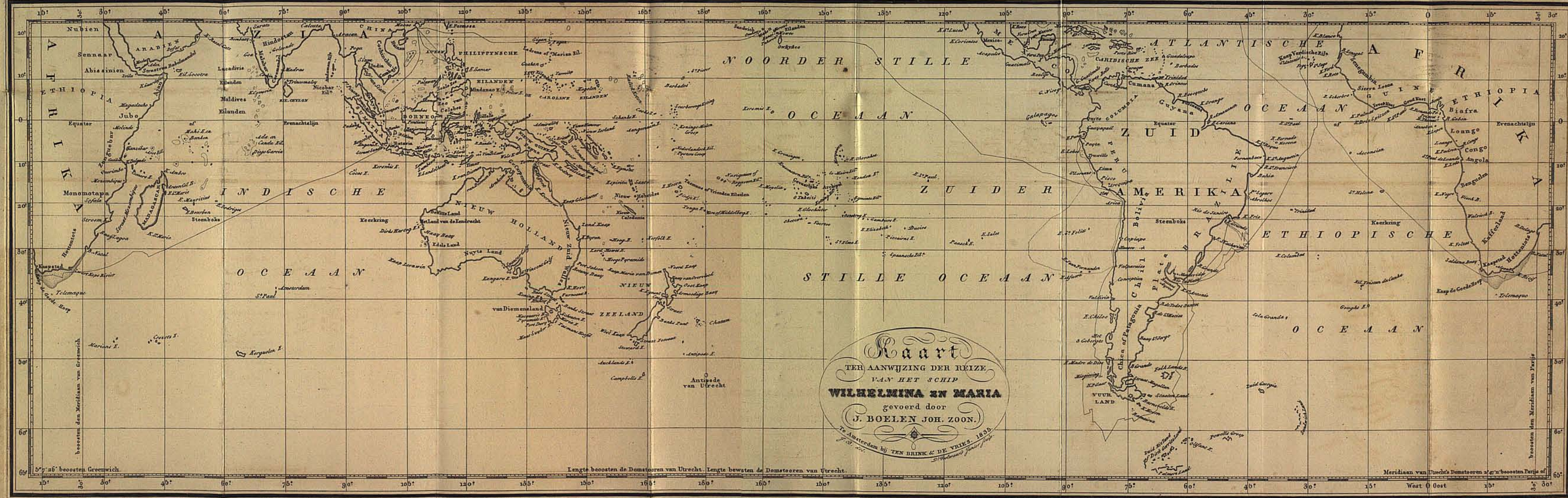
De guldens van de rivezen ginsters, tegen recht velen
ook Gêw heeft, als hancet sive, en al de veriere republiken
van Zuid-Amerika, weder zijn eigene ingangstie. De goeder
oover waten er, gindens zijn vesting, 17 ginsters en 2 rest.

DRUKFOUTEN EN VERBETERINGEN.

- Bl. 153. reg. 5 van ond. staat: *Nutua* lees: *Nutria*
- 168. — 15 » hov. — 1°, 16° — 1°, 16°.
- 263. — 2 — — in het tweede deel dezer
reize lees: in het ver-
volg der reize

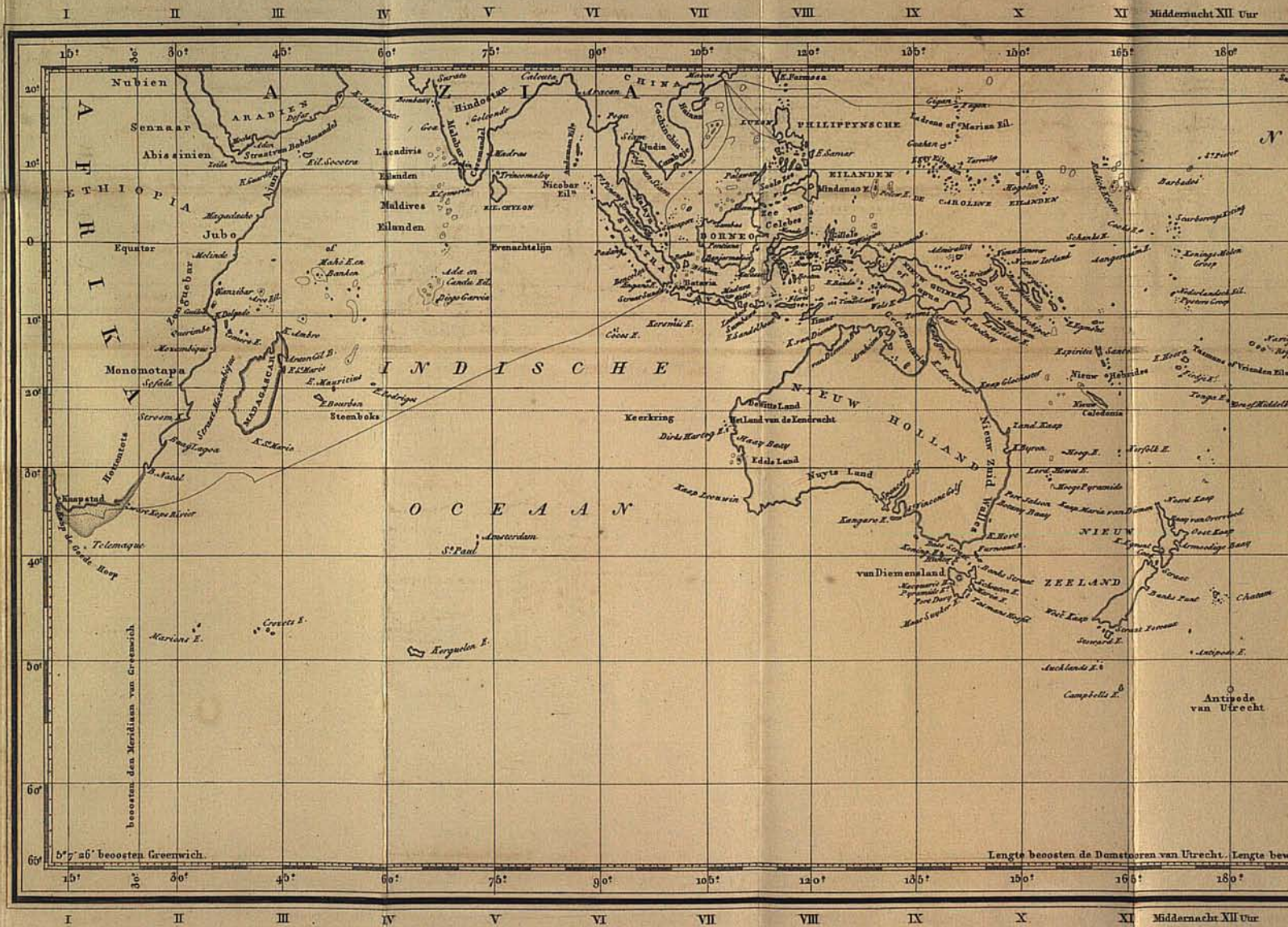
Andere onopgemerkte drukfeilen en kleine misstellingen
gelieve de Lezer te verschoonen.

I II III IV V VI VII VIII IX X XI Middernacht XII Uur I II III IV V VI VII VIII IX X XI Middag XII Uur I II

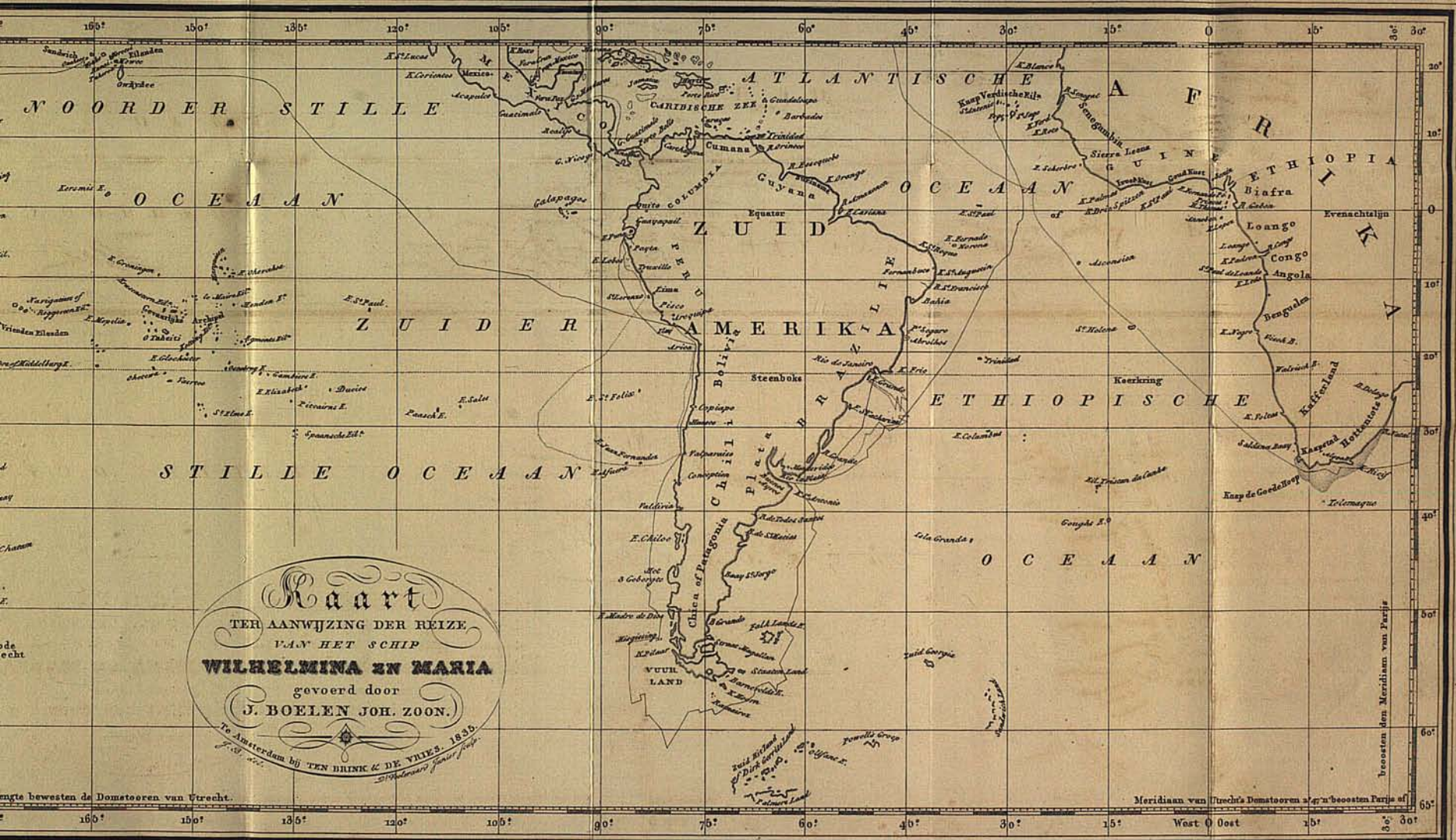

Kaart
 TER AANWIJZING DER REIZE
 VAN HET SCHIP
WILHELMINA EN MARIA
 gevoerd door
J. BOELEN JOH. ZOON.
 In Amsterdam bij TEN BRINK & DE VRIES. 1835.

I II III IV V VI VII VIII IX X XI Middernacht XII Uur I II III IV V VI VII VIII IX X XI Middag XII Uur I II

Uur I II III IV V VI VII VIII IX X XI Middag XII Uur I II

Kaart
 TER AANWIJZING DER REIZE
 VAN HET SCHIP
WILHELMINA EN MARIA
 gevoerd door
J. BOELEN JOH. ZOON.
 Te Amsterdam bij TEN BRINK & DE VRIES 1833.

Uur I II III IV V VI VII VIII IX X XI Middag XII Uur I II